

İLÂHIYYAT KÜLLİYATI

SAYI — 18

CİLD — 2

B.2
8 2

Varidât-ı Süleyman Şerhi

(DİN KÜLTÜRÜ)

YAZAN :

Ömer Fevzi Mardin

YAYAN:

İlahiyyat Kültür Te'lifleri

Basım ve Yayım Kurumu

Sayı — V

Acun Basımevi

İSTANBUL

1951

İLÂHIYYAT KÜLLİYATI

SAYI — 18

CİLD — 2

B-2
8²

Varidât-ı Süleyman

Ş e r h i

[DİN KÜLTÜRÜ]

YAZAN:

Ömer Fevzi Mardin

YAYAN:

İlahiyyat Kültür Te'lifleri
Basım ve Yayım Kurumu

Sayı — V

Acun Basımevi
İSTANBUL
1951

İkinci Cild

(Vâridât ı Süleyman) şerhini; iki cilde ayırmış ve ikinci cildini tertibe ayrı bir matbaada başlamış bulunuyoruz.

Çünkü :

Evvelce kitabı bastırmağa başladığımız matbaaya [işinin nefa seti ve sahîbinin çok iyiliği hakkındaki şöhretine tama' ederek] gitmiştik, [İşinin çokluğuna rağmen] matbanın muhterem sahibi, hayırlı işimizi red edemedi, işimizi üzerine aldı. Amma ; işinin çokluğu; bütün arzu ve ihtimamına rağmen istediği ve umduğu bir sür'atle kitabımızı bastırmağa mani' oldu. Öyle ki basım müddeti yedi misli uzadı.

Biz ümid ile on üçüncü forma nihayetine kadar sabrettik. Fakat okuyucuları daha fazla bekletmemek için, kitabın tab'ına normal hızı vermek üzere başka matbaaya gitmeğe mecbur olduk. Bu suretle de evvelki matbaada basılanı birinci cild saydık ve ikinci cilde yeni matbaada başladık.

İmdi (Vâridât ı Süleyman) kitabının 13 ncü (Bezm-i Âlî) si nihayetine kadar olan 206 sahifelik yazı; birinci cild, ve ondan sonrakiler ikinci cild sayılmak üzere basıma başlanıyor.

İ'tizâr:

Matbaa değişmekle harfler dahi değişti. İmdi kitabın ayrı iki zümre harf ile basılmış olmasının mecburî sebebinin arz ederek özür dileriz.

15.1.1951

İlâhiyyat Kültür Te'lifleri
B. ve Y. kurumu

Kitabın mahiyet ve ehemmiyeti

Bu kitabın mahiyet ve ehemmiyeti hakkında başlângıcta [yani birinci cildin başında] kâfi izahat verilmişti. Sonra iki kısmı ayrılan bu kitabın şimdi ikinci cildinin bışlangıcında da bu esasa temas etmek, hülâsa bir fikir vermek faydalı görüldü.

Hülâsa :

Şerhine tevessül edilen kitap [Vâridât-ı Süleyman kitabı;] emsalsiz derecede güzel ve faydalıdır. Zira Hak sözleridir. Ve Din Kültürünün esaslarını ihtivâ etmektedir.

Hak sözü olduğunun açık delili; emsalsiz güzelliğe ve emsalsiz tarzda nakledilmiş olmasıdır.

Bu şah eser; ilk başlangıç devrinde, bir (ispirtizma) masasındaki fincan hareketlerinden nakil ve kayd oluyor. Ondan sonra; fincanı hareket ettiren rûh ; bir insanın içine girerek onun ağzını ve sesini kullanarak söylüyor ve kaydettiriyor.

Sözü söyleyen; kendini (Süleyman Çelebi) adlı ve yüzlerce sene evvel yaşamış Trabzonlu bir insan diye tanıtıyor. Ağzını kullanıp söz söylettiği zat da iki sene evvel vefat eden, muhterem (Enis Behic Koryürek) dir.

Kayd edilen sözler, Hak sözleridir; Zirâ:

Bu güne kadar ne insan, ne melek, ne peri; bu ehemmiyetde güzel ve emsalsiz söz söylemiş değildir. Yani söylediği işitilmiş veya okunmuş değildir.

O halde:

Söz; Hak sözüdür. Ve Hak sözlerin intikal ve in-
tişar tarzı da ma'lûmdur. Rûh ül - Kudüs yani Allahın
zât nûrunu hamil melek [hazreti Cebrâil] vasıtasıyledir.

Binaenaleyh :

Süleyman Çelebi adını takınan rûh; Allahın zat
nûrunu [Rûh ül - kudüsü] hamil bir melektir. Hakikat
budur. Ve hadise bu kadar mühimdir.

Kelâm ; hiç bir bakımdan Enis Behic beyin sözü
telâkki edilemez. Zira :

Kelâm Enis beyden evvel bir (fincan hareketi) ile nakil
devresi geçirmiştir. İkincisi de Enis beyin böyle sözler
söylemek imkânı olmadığını biliyoruz. Bu sözlerin üs-
lûbu da, dayandığı hakikat ilmi de Enis beyle münase-
betli değildir.

İmdi :

Bu kelâm; ne Enis beyin icadıdır. Ne de bir beşer
icadı olmak emsali ve ihtimali vardır. Bu ; ancak Hak
kelâmıdır.

Kelâmın hikmeti, gayesi:

Bu kelâm; yeni güzel bir devrin müjdesidir. Ve ay-
ni zamanda şimdiye kadar mukaddes kitaplarda açık-
lanmamış olan bazı hakikatlerin göz önüne konması,
bilinmiyen noktaların bildirilmesi, ve bazılarının da ta-
mamıyla izah ve ta'limidir. Kelâmın hikmet ve gayesi
işte bunlardır. Ve bunlar; Allahın cümleye bir ni'meti,
fevzi, bir irfan rehberi ve mükemmel Din kültürüdür.

İstanbul 15/1/1951

Ömer Fevzi Mardin

İkinci cilde giriş

BEZM - İ ÂLÎ: XIV

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— Huuu.. . Eyvallah !

DER BEYÂN-I HAK:

- 1 — Âvâze-i Hak Arş'a varub Südre'yi aştı.
- 2 — Ya Hak! deyû feryâdımız Allaha ulaştı.
- 3 — Biz kevser-i Hakdan içüb iymân ile coşduk.
- 4 — Hak uğruna iymânımızı hizmete koşduk,
- 5 — Gavga-yi teayyüşde benî - Âdeme bir bak :
- 6 — Bir kaadir-i bî hak ile bin âciz'i mutlak! .
- 7 — Ey merd olan, aç bayrağı âcizler önünde !
- 8 — Kıl secde sana rehber olan izler önünde !
- 9 — Bir sâikasın düşmelisin yükseğe birden.
- 10— Sensin o nasîb-in yolu üstünde uçan sen !

T A' L İ M

**Hak; ikidir. Hakk-ı lâhût ve Hakk-ı Nâsût
Hakk-ı lâhûta riayet kılmıyan câiz ve
müsted'âdır ki nâil-i gufrân ola**

Hakk-ı Nâsût'a riâyet kılmayana ise gufrânını bahşetmek, Âdet-ullah içre haklı sayılmaz. Sen gayrın mâlin ogrılıyana ol mâli helâl idermisin? Yâ bir ümmetin hakkını ogrılıyana ol hakkı kim helâl eyliye? Nâsın gadrinden sakın ey abd-i harîs!

Bu ; umûma dersdir. Ömrünü Hakk-ı mazlumîni istirdâda vakfedenler sâ'd ola!

Fânûs! Mesti-i teheyüç seni râşedâr eyler. Elini sînene basdırasın! Orada Hakkın nasıl urduğun duyasın! Ümmetlerin ve efrâd-ı ümemin yekdîğere ve hele münferid kulların ayru ayru cemâatlere karşı irtikâb idegeldikleri haksızlıkları fikridip titreyesin! ağlayasın!

Hak ile bâtıl beyninde tereddüd kılan, hidâyet bula! Herkes bu sözüm kendûye ders tuta! ve Hak yolunu bâtıdan ayırdidüb edüb ol cânibe yönele:

Bâtıl icrâ idilüb Hakk-ı nâsût ihlâl kılınursa, bu icrâyaya kendû fiili ile âmil veya şerîk olmayub yalnızca sükût ve mutâaat kılan dahi şerîk addolunur.

Hakkı Nâsût, evvel-i emr-i Lâhûtdur. Hakk-ı Nâsût'a riâyet kılmıyan ül-ül-emre İnkıyâd itmek, butlaan üzre şirkettir. But-

laana şerik olan, Hak Teâlâ'ya şirk koşmuş olur.

Ben bu fetvâmı emr-i Bârî'ye sığınub Fânûs'a yazdırırım. Sizler tefekkür idesiz! Her kul nefsin mürâkabe eyliye! Derûnunda butlana iştirâk şübhesi duyan, istiğfar idüp tarîk-i fâsidden ayrıla ve Hak yoluna döne! Nazmımız dahi Hakk-ı nâsûtu nizâm üzre te'min için inşâd oluna!

Hak yolunda her bir kul için vazife, muhtelifdir. Herkes kendû boyunca Hakk-ı nasût'u i'lâyâ me'mûr olduğun derkide!. Andan öte ilhâm ona doğru yolu gösterir. O da fâsid-ü Bâtılı redd-ü men'içün hiç bir çâreden kaçınmaz.. Yâ Hak yâ Hak, yâ Hak yâ Hak! Bu dört nidâ, siz dörtlere Emr-i Hüdadır. (*) Kasem idiniz, Hakkı te'mîne ve bâtili redd-ü men'e, Allaah-ı Zülcelâl ism-i celîline yemîn idiniz!

LÛGATLER

Âvâze-i Hak — Hakkı çağırış, Hakdan istimdad sesi

Arş — Taht, Allahın bütün âlemlere hükümranlık tahtı

Südre — Gökte kürre-i mahsusa. En yüksek çevre, en yüksek kat

Kevser — Cennet şerbeti, hoşluk veren cennet içkisi

(*) O gece Bezm i Âlî'de dört kişi idik.

Ta'ayyüş — Yaşamak ge-
çimi

Kaadir — Kudreti olan,
kudretli

Bî hak — Haksız

Sâik — Sebep

Hakk-ı Lâhût - Allah hakkı

Hakk-ı Nâsût - Halk hakkı

Müsted'adır - Dilektir, me'-
muldür, istenir

Nail i gufrân ola — Al-
lahın af ve mağfiretine
ere

Gufrânını bahşetmek— Af
ve magiretini bağışlamak

Ogrilyana — Çalana

Ahd-î harîs — Dünyalık
lara hırslı, ihtiraslı kul

Hakk-ı mazlûmîni — Maz-
lumların hakkını

İstirdâd — Geri almak
kurtarmak

Sâ'd ola — Mes'ud olsun,
bahtiyar olsun

Mesû-i teheyyüç — Heye-
can sarhoşluğu

Ra'şedâr etmek — Titretmek

Sîne — Göğüs

Efrâd-ı ümem — Ünmet-
lerin ferdleri

Hidâyet bula — İlâhi doğ-
ru yola kavuşun

Şerîk — Ortak

Ad olunmak — Sayılmak

Butlaan — Hakkın zıddı,
kötü, bozuk, eğri

Fetvâ — İctihad ile haki-
katin beyanı

Mürâkabe — Göz altında
bulundurmak

Derûnunda — İçinde

İstiğfar etmek — Allahtan
af ve mağfiret dilemek

Tarik-i fâsid — Bozuk yol,
kötü yol

İ'lâ - Yükseltmek

Derk etmek — Anlamak

İlhâm — Allahın yüreğe
bildirdiği, doğdurduğu

Nidâ — Çağırış

Kasemetmek — Yemin et-
mek.

Gülbang - i şerîf mefhûmu

Birinci cildin başında ilk Bezm- i Âlî'lere girerken Gülbang-i Şerîf'ın delâlet ettiği ma'nâyâ dair uzun ta:silât verilmişti. Bu ikinci cildin ilk Bezm-i Âlîsinin başında da muhtasaran mevzua temas edelim:

«Allah yeter, her an cemâlî [tecellileri] ile [kullarina] yeter.» Cümlesi; biri yeterlik itibariyle diğeri cemalî tecellî esasında iki hakikati dünyaya ilân ediyor.

Yeterlik hakikatının ilânı; mustarip beşeriyete, envai ihtiyac içinde çırpınan dünya insanlarına, Allah; Allahın kifayeti ile teselli ,ümid, kuvvet ve huzur veriyor

Cemalî tecellî keyfiyeti de; dünyaya yeni (cemalî) bir devrin açıldığını, bundan sonra her şeyin güzel ve iyi bir âkıbete doğru gideceğini ve insanların bütün ıstırablarından kurtulacağını müjdeliyor.

Hak manzûmesinin konuşma dilimizde ifâde ve izahı

HAK BEYANINDADIR

- 1 — Hakkı çağırın sesimiz göklere çıktı her katı aştı
- 2 — Yâ Hak! diye feryadımız Allaha ulaştı,
- 3 — Biz hidâyet nûru içip imân ile coştuk.
- 4 — Hak uğruna imânımızı hizmete koştuk,

*

Nasıl coşmalıyım ve koşmalıyım ki :

- 5 — Geçim kavgasında Benî Âdeme bir bak

6 — Bir haksız güçlü hükmünde; bin zavallı âciz [inliyor]

İmdi :

7 — Ey merd olan kimse, aç bayrağını âcizler önünde

8 — Kıl secde, sana yol gösteren izler önünde.

9 _ Bir yıldırısın, düşmelisin yükseğe birden.

[Yani tahakküm için sivrilip yükselenin tepesine yıldırım gibi inmелisin]

10 — Sensin, o nasibin yolu üstünde uçan, sensin.

İzahı:

1 VE 2 NCİ MISRA'LAR:

Dünyadaki haksızlıklar o kadar tahammülü aştı, insanlar; o kadar ıstırap çekti, insanlık haklarını o derece bir ihtiyaç ve darlık içinde aradı ki ye's ve intibah ile avaz avaz Allahı çağırdı, istimdad etti candan kopan bu feryadlar; hakkı çağırان bu sesler, göklerin her katını aşıp Allaha ulaştı.

İntibahımız, ilticamız, Hakka susamamız, Hakkı arayan sesimiz; Allahın merhametini harekete getirdi. Gayretini harekete geçirdi. Gazabı rahmet oldu yağdı, kahrı; lutuf oldu yayıldı. Öyle ki hidâyet nûru her yeri kapladı.

2 ve 3 NCÜ MISRA'LAR :

Hidayet nûru içtik, Allahın rahmet ve gayretinden yüreğimize düşeni aldık. İmanla kuvvetlendik coştuk. İmanımızı Hak uğruna hizmete koştuk.

Zira imanda gaye; ameldir. Amelde gaye; Hak yolunda, insanlık uğrunda, insanları ıstırabdan, ihtiyacdan zilletten, sefaletten ve bunları vücûde getiren her haksızlıktan, tahakkümden, fena kullanışdan kurtarmaktır.

5 VE 6 NCI MISRA'LAR:

Hayat mücadelesindeki hali görmezmissin? kuvvetli; zayıfı nasıl eziyor. Haksız haklıya nasıl gadrediyor, haksız bir gücünün karşısında bin haklı ne zavallı kalıyor. Neler çekiyor.

7 ve 8 NCI MISRA'LAR:

Ey ma'nevî rüşd sahibi olan adam, merd cömerd kimse; âcizler önünde himaye bayrağını aç, derdini, ıstırabını, perişan halini söyleyemiyenlere dil ol. Haksızlıklara siper ol, insanlığın müdafii ol, hakları gazpolunanların haklarına kavuşmalarına sebep ol, İşte bu yol Allah yoludur. Bu; mübarek yoldur. Her adımda secdeye değer izi vardır. Zira bu yolda sana kılavuzluk eden Haktır. Bu mübarek yol Enbiâ izidir. Bütün peygamberler bu iz üzerinde yürümüşlerdir.

Mevzu' ile alâkalı mukaddes vesikalar :

Kur'ân-ı kerîmden :

(5 - Mâide - 35(32)) «Ve bir insanı ihyâ eden de sanki bütün insanları ihyâ etmiştir. »

Diğeri :

(8 - Enfâl - 74(73)) : «Siz birbirinize dost ve müzahir [yardımcı, destek] olmazsanız yer yüzünde fitne ve büyük fesad olur.»

Diğeri :

(7 - A'râf - 181) : « Mahlûkatımızdan nâs'a Hak yolunu gösterir ve Hak ile adâlet icrâ eder bir ümmet vardır. »

Diğeri :

(22 - Hac - 78) : «Ve Allaha yapışın o; sizin mevlânız, ve sahibinizdir. Ne güzel mevlâ ve ne güzel yardımcıdır.»

*PEYGAMBER EFENDİMİZİN ME'MURİY-
YETLERİ:*

(7 - A'raf - 157) : « O Nebi-i Ümmî [Hazreti Muhammed efendimiz] onlara iyilik etmekle emir ve kötü işlerden nehyeder. İyi şeyleri onlara helâl, fena şeyleri haram kılar. Omuzlarındaki ağır yükü [tahakkümü] kaldırır. Üzerlerinde bulunan zincirleri ve bukagıları [esaret bağlarını] çıkarır. İşte o Nebi-i'ye iman ile ona hürmet edip onu sayan ve düşmanlarına karşı ona yardım eyliyen ve onunla beraber nazil olan nûra ittiba eden kimseler necat ve kurtuluşa erenlerdir. »

İctimaî alâka

Hadis i şerif:

«Birbiriyle sevişmekte, merhamet ve şefkat duymakta, birbirini esirgeyip korumakta mü'minler o beden gibidirler ki azasından bir uzuv ağrıdan şikayet etse

uykusuzluğuna, hümmasına, bedenin bütün kısımları iştirak eder. »

Hadis-i şerîf:

«Dullar ve acizler için çalışanlar; Allah yolunda cihad etmişler, veya gece ayakta ve gündüz oruclu ibadet etmişler gibidir. »

Hadis-î şerîf:

«Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürüden mes'ulsunuz.»

Kur'ânı kerîmden :

(22 - Hac - 78): «Ve Allah yolunda uğraşın O sizi insanlar arasından seçti.»

Diğeri :

(2 - Bakara - 207) : « Ve yine insanlardan Allahın rızasını istiyerek [Allahın rızası yolunda] nefsini feda eden de vardı . Cenab-ı hak kullarına şefkat ve merhamet edicidir.»

Diğeri:

(29 - Ankebût - 69) : « Allah iyi iş işliyenlerle beraberdir.»

İctimaî gayret mevzuunu tevsik eden mukaddes
kitaplardan müeyyideler

İMDAD :

**(Süleymanın meselleri - 31 - 8) : «Ağ-
zını dilsizler için cümle kimsesiz olanla-
rın [himayesiz olanların] davası için aç.»**

ALLAHIN KURTARICILIĞI :

**(Mezmurlar - 146 - 7) : « Rab esirleri
azad eder.»**

Diğeri:

**(Eremya - 21 - 12) : «Rab böyle buyu-
rur: Sabahleyin Hak ile hükmediniz. Ve
mazlumu zalimin elinden kurtarınız.»**

Diğeri :

**(Eş'iyâ - 45 - 21) : «Haber veriniz ve
yaklaştırınız. Benden gayrı hak Allah ve
kurtarıcı yoktur. »**

Diğeri :

**(Mezmurlar - 50 - 15) : «Ve muzayika
gününde bana feryad eyle. Seni kurta-
racağım sen dahi beni temcid edeceksin
[yüksek şanımlı öveceksin].»**

Diğeri :

**(Eş'iyâ - 46 - 4) « [Seni] ben yarattım
ve ben taşıyacağım, ben götüreceğim ve
ben kurtaracağım.»**

Diğeri:

(Levililer - 20 - 13) : «Mısırlıların kulları olmaktan sizi kurtarıp onların diyarından çıkaran, ve boyunduruğunuzun beğlerini kırıp sizi başınız yukarı gezdiren Allahınız Rab benim. »

Diğeri :

(Mezmurlar - 27 - 1) : «Rab nûrum ve kurtarıcımdır. »

Diğeri:

(Eş'iyâ - 26 - 13): «Yâ Allahımız Rab senden gayrı efendiler bize musallat oldular fakat yalnız seninle senin ismini anarız »

Diğeri:

(Mezmurlar - 103 - 6) : « Rab; cümle zulüm görenlere adalet ve hak icra edicidir.»

Diğeri :

(Eremitia'nın mersiyeleri - 2 - 19) : «Feryad eyle, Rabbin huzurunda kalbini su gibi dök. »

Diğeri :

(Eremitia'nın mersiyeleri 3- 41) :«Ellerimizle beraber kalplerimizi de semada olan Allaha yükseltelim.»

Diğeri :

(Eremya - 9 - 23) : « Rab böyle buyurur: Hikmet ehli hikmetiyle övünmesin, ve kuvvetli kuvveti ile övünmesin. Zengin; servetiyle övünmesin.»

(24) Ancak övünen kimse bununla övünsün ki idrak edip beni bilir. Ve yer yüzünde inâyet, ve hak ve adalet icra eden Rab ben olduğumu anlar. Zira bunlardan razıyım, diye Rab buyurur.»

Diğeri :

(Eremya - 39 -18) : Seni mutlaka kurtaracağım zirâ bana tevekkül eyledin.»

Hazreti Davud'un kelâmı:

(Mezmurlar - 20 - 5) : «Ve Allahımızın ismi ile bayrak açacağız.»

BAYRAK MEFHUMU:

Bayrak; birleşme remzi [alâmeti, sembolü] dir. Yüksek bir maksad için birleşen insanların bayrakları da yüksek bir ma'nâ ifade eder. Küçük bir zümre fikrinden bütün dünyaya şamil umumî fikirlere kadar bayrak derece derece mihverini büyütür ve kudsiyetini arttırır. »

(Vâridât) kitabında 7 nci mısra'da geçen bayrağın dünya şumül ma'nası vardır, Zira 8 nci mısra'da o yoldaki İlâhî izlere secde emir olunmaktadır.

İmdi Allahın adı; ve âcizlerin hali; bahse girince onan mahiyeti dünya ölçüsünde umumîleşir, Çünkü Allah; bütün dünyanın Allahıdır. Ve dünyanın her yerinde Allaha feryad eden, gadre uğramış zavallı insanlar vardır. İşte bahis mevzuu olan bayrak; herhangi bir zümrenin veya milletin hususî bayrağı olmayıp Hazreti Davud'un kelâmında belirttiği gibi Allah namına zavallıları korumak için açılacak umumî bir bayrak tır. Ve bunun altına Allah gayreti duyan her iyi insan gelecek ve yardım için işbirliği edecektir.

Netekim bunun bir canlı misali otuz seneden beri dünyada yaşamaktadır. Milyonlarca yardımcısı olan böyle bir gurubun adı (ahlâkî seferberlik) gurubudur. Bizim gazetelerde ekseriya bu ünvan (ma'nevi silâhlanma) diye kaydedilmektedir.

Amerikalı doktor Frank Buchman isminde bir zat bir pazar günü İngilterede Oksfort üniversitesi yakınında bir köy kilisesinde ibâdetini ederken bu esas fikrin ilhamını; Allahtan almış, ağlıyarak Oksfort üniversitesindeki aşınalarına anlatmağa gitmiş, karşısına çıkan muallim ve talebeden mürekkep sekiz kişilik bir zümre-doktor Frank Buchman'ın etrafında birleşmişler ve dünyayı ıstırabından kurtarmak için milletler arası bir işbirliği gurubunun temelini atmışlar ve çatısına ma'nevî bayrağı çekmişler. Bu gün bu müessese İsviçrede de (Caux) nahiyesinde bin küsur odalı bir müesseseye malik ve her zaman aynı mukaddes maksadla birbiriyle temas ve müzakereye gelip misafir olan bütün dünya milletleri ferdleri ile her vakit meşguldür Bu müessese birleşmiş milletler kurulunun temelidir. Birleşmiş milletler murahhasları; devletleri temsil ediyorlar Cauxdekiler doğrudan doğruya milletleri, bu mümessiller aynı zamanda tam [mutlak] şartlı ahlâk prensiplerine riayeti ah-

detmiş kimselerden teşekkül ettiği içip; resmi kuruldaki murahasların sözlerine ruh veriyorlar. Ma'nevî destek teşkil ediyorlar.

(Ahlâkî seferberlik) üyeleri Allaha teslimiyet esasında dört ahlâkî prensiple silahlanır veya cihazlanırlar.

1) Tam doğruluk, 2) tam namuskârlılık 3) tam muhabbet 4) tam digergâmlık

Yani:

O insanlar bu prensiplerin azlığından dünyanın ıstıraba düştüğüne inanmışlar ve onu kurtarmak için tek çarenin iman ve ahlâk olduğuna kani' olmuşlardır.

İşte hazreti Süleyman dahi: (Vâridât) ın bu kısmında (iman ile coşmaktan ve iman kuvvetini Hak ve halk hizmetine koşmaktan bahis buyuruyor.) Ne güzel bir ta'lim, ne kadar zamanında İlâhî bir inayet!

Ve bu Vâridât kitabı, Caux'deki Allah işçilerinin gayelerine ne kadar uygun bir müeyyide :

Onların işleri bütün beşeriyyete mal olmakta bulunduğu gibi bu kitap da onlara mal olacaktır.

Tam bu günün derdlerini teşrih edip ilâclarını bildiren bu kitap; bütün dünyada gittikçe artan bir ehemmiyetle yerini alacak ve intibah uyandırıcı teselli verici te'sirini inşaallah gösterecektir.

İmdi :

(Vâridât) kitabındaki bu bayrak; bir kumaş bayrak değil, bir deyneğe takılmış bir bayrak da değil. Ruhlara geçirilmiş, kalplere yazılmış bir idealdir. Bütün dünyada çeşit çeşit haksızlıklar içinde mustarip bir beşer kitlesinin insanlık hak ve hürriyetine kavuşması, insanca yaşaması ve kalkınması ülküsüdür.

9 ve 10 NCU MISRA'LAR:

Bayrağı açacak mutlu kula hitab ederek diyor;
Eğer bu vâridâtı nakledersen:

(Halktan ayrılıp halka şahsen tahakküm için zorla yükselmiş olan ve halkı baskı altında ezen müstebidlerin tepelerine yıldırımlar gibi inmiş olursun.)

İşte:

(Sen bu yüksek hizmette nasibi olan bir mutlu kul olduğunu bil ve her düşünceni ona göre, o yüksek gayenin yüksekliğine göre ayarla) buyuruyor.

TALİMİN KONUŞMA DİLİMİZDE İFADESİ ve İZAHİ

HAK

Hak ; ikidir :

- 1) Allah hakkı,
- 2) Halk hakkı.

Allah hakkına riayet etmiyenin günahı; mümkün ve me'muldür ki af buyurulsun

Fakat halk hakkına riayet etmiyenin günahını af etmeği; Allah kendi âdetine göre haklı saymaz, Öyle ki:

Sen; gayrının malını çalana o malı helâl edermisin. Bir ümmetin hakkını gaspedene de o hakkı kim bağışlayabilir.

İmdi :

İnsanlara gadirden sakın, ey hırsına uyan kul.

Bu; umuma derstir.

Ömrünü mazlumların hakkını kurtarmağa vakfe-
denler saadet bulsunlar.

Fânûs; heyecan sarhoşluğu seni titretir. Elini göğ-
süne bastır da orada Hakkın nasıl vurduğunu duy.

Tâ ki :

Ümmetlerin, ve ümmetler efradının yekdiğerine ve
hele tek tek kulların ayrı ayrı cemaatlere karşı irtikâp
edegeldikleri haksızlıkları düşünüp titreyesin. O derece
ki: ağlayasın.

Dilerim ki: Hak ile batılı ayırd etmekte henüz mü-
tereddit durumda olan geri kimseler; hidayet bulsunlar.

Her kes bu sözümlü kendine ders edinsin. Tâ ki
Hak yolunu batıldan ayırd edip Hakka yönelsin.

Dikkat edilsin ki:

Bâtıl [kötülük] icra edilip halk kukuku ihlal kılı-
nırsa [yani halkın hakkı yenir veya halk hukukuna ri-
ayetsizlik veya tecavüz edilirse] bu kötü işi kendi fiili
ile yapmamış veya yapana ortaklık etmemiş, yalnız
ses çıkarmıyarak kalmış [yani karşı durmamış, men et-
memiş] olan dahi kötülüğü yapana ortak sayılır.

Zira :

Halk hakkını gözetmek; Allahın birinci emri (ilk
iş) dir;

Halk hukukuna riayet etmiyen âmirin emrine itaat
etmek; kötülükte ortaklıktır. Batıla ortak olan ise; Hak
Taala'ya şirk koşmuş [ortak katmış] olur.

Ben bu fetvamı Allahın emrine sığınıp fânûsa yazdım.

Artık:

Sizler düşününüz. Her kul nefsinı murâkabe edip halini, e'falini tetkik etsin, durumunu bu esaslara göre gözden geçirsın.

Öyle ki:

İçinde batıl işlere [kötülüğe] karıştığı şüphesini duyan [kimse] istigfar etsin [yani Allaktan af ve magfaret dileyip gafletden silkinsin.] Fasid [bozuk, eğri, kötü] yoldan ayrılınsın. Ve Hak yoluna dönsün.

Nazmımız [yani kelamımız] dahi halk hukukunu nizam üzere te'min için okunsun [dilden dile naklolsun]

Hak yolunda her bir kul için vazife muhtelifdir. Herkes; kendi boyuna göre halk hukukunu yüksek tutmağa me'mur olduğunu idrak etsin.

Ondan ötesi için ona Allahın ilhamı doğru yolu gösterir. Bu halde o da fâsıd ve batılı red ve men için hiç bir çareden kaçınmaz.

Yâ Hak, yâ Hak, yâ Hak, yâ Hak ! Bu dört hitab siz dörtlere Allahın emridir, and içiniz. Hakkı te'mine batılı red ve men'e Allah-ü-Zülcelâl ism-i celîline yemin ediniz.

Hak mefhumu :

Hak mefhumu yukarıdaki ta'limde yeter derecede açık söylenmiştir. Ayrıca açıklamağa lüzum gösteren tarafı yoktur. Bu bahsi esasdan alarak şöyle bir hülâsa ve mukaddes müeyyidelerle bitirmek istiyorum.

Hak:

Hak ; Hak Allahın hem bir sıfatı, hem de hukûkîdir.

Allah hakkı ve halk hakkı diye yöneldiği cihete göre ikiye ayrılan iki hak; esasta bir haktır. O da Allah hakkıdır Allah; kendi hakkı ile beraber yarattıklarının hukukunu da te'mini üzerine almış, tekeffül etmiştir. Bir velî, bir sabînin hakkını nasıl üzerine almış ise, Allah da her mahlûkun sahibi ve velisi olmak dolayısıyla onların hukukunu öylece benimsemiştir. Hem ne büyük, ne nisbetsiz büyük bir gayret, alâka kuvvet ve hassasiyetle :

Sonra:

Hak ; batıla muhaliftir. Zira batıl; Hakkın zıddıdır. Asıl olan haktır. Batıl ârızîdir vücudda sıhhat nasıl asıl ve hastalık geçici ise; batılın da zuhûru geçicidir. Nettekim Cenâb-ı hak Kur'anı kerîmde buyurur :

(21 - Enbiâ - 18) : «Belki biz Hak ile bâtıla hücum eyleriz ki, hak batılı mahveder ve o zaman batıl da zâil olur.»

Diğeri :

(8 - Enfâl - 8) : «Mücrimler bundan ikrah eder ve istemezlerse de [Allah] hakkı yerine getirecek ve batılı izale ve iptal edecektir.»

Diğeri :

(29 - Ankebut - 44) : « Allah gökleri ve yeri hakkı meydana koymak için yarattı. »

Diğeri :

(57 - Hadîd - 25) : « Biz Resullerimizi

vazih âyetler ve mu'cizeler ile gönderdik ve onlarla beraber kitap ve mizân [hak ölçüler] indirdik ki insanlar adaletde kaim olalar.»

NETİCE:

Her menfî unsur; müsbet unsurları tenbih için meydana çıkar, münebbih olur. Ve te'sirini yayınca-ya kadar ömrü muvakkat olur. Kötülük; iyiliği harekete getirir, ıstırap; merhameti, rahmeti tahrik eder, batıl; Hak fikrini geliştirir, kuvvetlendirir. Şirk koşmaları; vahdaniyyet fikrini yükseltir sağlamlaştırır. Hastalık sıhata ihtimamı arttırır.

BEZM-İ ÂLÎ: XV

Gülbang-ı şerîf :

ALLAAH BES, ve DER HEME AN ZÜL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

—*Huuu.. . Eyvallah !*

[*Fânûs'un doğum yıl
dönümü gecesi*]

Temennî:

HAYIR OLSUN SALIN, HAL OLSUN KALIN

MANZUME

- 1—*Sanma bir avaz i bî sûd ahını.*
- 2—*Âh iden ancak bulur Allaahını.*
- 3—*Aşk-ı sadıkla yanub feryaad kıl!*
- 4—*Rûhunu, ol nûr ile iykaad kıl!*
- 5—*Ateşin gözyaşlarından lezzet al,*
- 6—*Pür elem bir vecd-ü istiğreka dal !*
- 7—*Vecd-ü istiğraakdır Allaaha yol.*
- 8—*Gel bu yola sen benimle yolcu ol!*
- 9—*Kendini ver kalbinin ahengine.*
- 10—*Gel bizim alemdeki evrengine...*
- 11—*«Bir senem geçti!» deyüb de gam yime!*
- 12—*«Günlerim eksildi dünyada!» dime!*

- 13 — *Bezm-i Âlîmizde beklenmekdesin!*
14 — *Ol zaman fehmeylem alem sen nesen !*
15 — *Bir cesed mani' olur mu rûh için?*
16 — *Gel beraber şerbet-i Sübbûh için !*
17 — *Nûş idenler lezzetinden mest ola !*
18 — *Dergeh-i ulviyyete peyvest ola*

VESÂ'YÂ

Fânûs, göz yaşların silesin. Ben sen'im sen de ben. Bunu böyle bilesin, Sanma ki bir vücud-i nafilisin. Sen Allah ilesin, sen Allah ilesin.

LÛGATLER

Sâl — Sene
Kaâl — Söz
Bî sûd — Faydasız
ÿykâd — Yakıp aydınlatmak
Pür elem — Çok elemli, elem dolu
Vecd — Ma'nevî zevk çoşkunluğu
ÿstigrak — Dalmak

Ahenk — Makamlı, ses usullu ses
Evreng — Serîr, taht
Fehmeylemek — anlamak
Mest olmak — Keyif olmak, sarhoş olmak
Dergeh — Dergâh, yüksek huzur, divân
Ulviyyet — Yükseklik
Peyvest — Bağlı olmak bağlanmak

Vâridâtın konuşma dilimizde ifade ve izahı

Hayır olsun yaşın, hal olsun sözün,

HAL ve KAL MES'ELESİ:

Malûmdur ki söz; söylenmekle veya işidilmekle ma'nası hemen insana hal olmaz. Hal olmak için o ma'nanın benimsenmesi ve ona uyulması ve yahut o ma'nanın içten gelerek insanın haline, ef'aline hakim olması ve her işinde, muamelesinde, hareketinde belirmesi lâzımdır. Böylesine (hal ehli) denir, böyle bir hal alamıyana da (kal ehli) denir.

Hakikat ifade eden sözlerin elbette bir kıymeti vardır. Ve ilk bilgi sözle başlar. Fakat asıl gaye; hal ehli olmaktır. Yani sözdeki hakikat; insanın hal ve ef'alinde tahakkuk etmelidir. Söz mertebesinde olanlar; (ilm-el-yakiîn) ehlidirler. Hal ehli olanlar (Hakk-el-yakiîn) ehlidirler. Hazreti Süleymanın Enis bey için olmasını temenni ettiği budur. Hal ehli olmaktır.

MANZÛME

1 - Âhını; boşuna çıkmış, faydasız bir ses sanma.

Yani ;

Ah; (Allah) mukaddes lafzının, ilk ve son harflerinden vücûde gelmiş o mübarek lafzın; bîr kısaltılmışıdır. Ve o yüreğin en tabî hal lisanında bir feryadıdır. Allaha hitab eden, Allaha iştiyak ve hasret ve ihtiyac duyan kalbin ifadesidir. Çocuk; her vesileyle anasını nasıl arar, her hadisede anasına nasıl ihtiyaç duyar ve avaz avaz onu çağırır, ve ağlıyarak inliyerek

ona seslenirse büyük adamın kalbi de Allahına o insiyak ile seslenir, Allahı o ihtiyac ile ister.

İmdi :

2 — Ancak ah eden Allahını bulur.

Yani:

Allahı istiyen, Allahı yanarak arayan, ağlıyarak çağırarak Allahı bulur. Ve Allah kendini ona buldurur. Zira Allah bizim emrimizde değil biz Allahın emrindeyiz. Cazibe kuvvetimiz sevgimizden ibarettir. Seviyorsa mutlaka bulacağız demektir.

Bir hadisi kudsî'nin başlangıcında şu cümleler vardır. «Beni isteyen buldu. Beni bulan sevdi. . . » Bunun hakikati şudur: Beni seven; beni istedi, beni isteyen beni buldu. »

Bunun bir derece daha ileri hakikati şudur: «Allah kimi sevgiyle kendine yöneltti çektii ise, yani Allah kime muhabbetle nazar etdi baktı ise, o; Allahı sevdi ve o; Allah diye çırpındı, eğladı sızladı ve çağırdı.

3 — Aşk sadıklarla yanıp feryâd kıl.

Yani:

Allahı Allah için sev. Sevgin ; hususî maksadla karışık, bulanık olmasın. Sahte ve riyâ olmasın. Halis olsun, Allahtan başka bir muradını elde etmek için ona hak yüzden görünür gibi, onu sever gibi olma. Sırf onun aşkı için ona feryad et. Ona yüreğinin ateşinden başka gösterecek bir şeyin olmasın.

4— Ruhunu ol nûr ile yak aydınlat.

Yani:

Rûhunun kesafetini, [ağırlığını] aşk ateşiyle yakıp

yok et, tâ ki ruhun İlâhî ışığını versin. Bu ışık senin bütün vücudunun zerrelere yayılsın.

Öyle ki:

5 — Ateşli gözünün yakıcı yaşları sana lezzet ve zevk versin.

Tâ ki:

6 — İçin içine sığmaz halde ma'nevî zevk coşkunluğu ile ve iştiyak elemiyle Allahı düşünmeğe dalasın.

Zira:

7 — Allaha yol; ma'nevî zevk coşkunluğu ile Allah düşüncesine dalıştır.

İstigrak, murakabe :

İstigrak, dalmaktır, murakabe; bir şeyi araştırarak düşünceye dalmaktır. Bu; Allah yolunda olanların hemen her gün yaptıkları bir nevi ibadettir. Ve Allah yolculuğunda insanı Allaha götüren en kuvvetli vasitâdir.

Murakabe; bütün hisleri kalbe ve fikre derleyip toplayıp onları topyekûn Allaha yönelmektir. Bu tarz; en çekici ve götürücü bir usuldür. Allaha bakana Allah bakar. Allaha bütün varlığıyla bakana Allah; nûruna gark edecek bir cömerdlikle bakar. Onu nûriyle doldurur ve taşırır.

İşte bu neticedir ki yolcunun kesafetlerini yıkar atar temizler. Yani safrasını atan ruh; fersahlarca Allaha yeniden yol alıp yaklaşır.

8 — Gel böyle sen benimle yolcu ol.

9 — Kendini kalbinin ahengine ver.

Yani:

Kalbin her atışında ruhun Allahı çağırır. Kalp; Al-

lah yolunun kapısıdır. Rûh, her nefesde bu kapıyı çalar durur. Derdi koptuğu yere bitişmektir. Çıktığı yere girmektir. Ayrıldığı âleme ermek, kavuşmaktır. Zaten aşkın bütün özü; bu karşılıklı alâkanın ve ayrılıkların neticesidir.

10 — Bizim âlemdeki yüksek yerine gel.

11 — Bir senen geçti deyip gam yeme.

Yani:

Allahın senden istediği oldu : Hem tekâmül eltin, hem de dünyaşumul, pek mühim bir hizmet gördün, artık yerine gel, yerin saadet doludur.

İmdi :

Bir senem daha geçti diye üzülmeye, buradaki hayatın güzelliğine kıyasen dünya hayatının bir güzelliği yoktur ki geçen senene acıyasın. Bil'akis sevin ki o geçen sene seni bir adım daha buradaki güzel hayata yaklaştırmıştır.

Onun için :

12 — Günlerim dünyada eksildi deme.

Çabuk gelmelisin, zira:

13 — Bizim buradaki yüksek bezmimizde beklenmektensin.

14 — Ol zaman fehmeyley âlem ; sen nesin.

13 ncü mısra': Enis beyin kâmil bir insan olarak cennete intikal edeceğini müjdeliyor. Zira o yüksek hey'etin beklediği ancak kâmil ruhlardır. Çünkü böyle ruhlar cennete intikalden sonra da yer yüzü için Allahın imdad tecellilerine yararlar, hizmet görürler. Allah; bu kemale ermiş ruhlarda tecelli ederek yer yüzündekilere imdad buyurur. Böyle kâmil ruhlar göğe çekilmekle se-

mavî hizmetkârlar arasına alınmış oluyorlar. İşte Enis bey göklerde bu hizmete katılmak için, böyle hizmetleri görmekte olanlar [Süleyman Çelebiler emsâli kâmil melek veya insan ruhları] tarafından beklenir.

14 ncü mısra'daki ma'na: Yine bu hizmet ve kıymet mahiyetini te'yyid ediyor. Enis beyin kâmil ruhu göklerde hizmete girmekle hem gökteki mahlûklar benimsedikleri ona kavuşacaklar, hem Allahın yeryüzündeki imdad tecellilerinde yer yüzündekiler onun ne olduğunu anlayacaklar, hem de giderken bıraktığı kitap; (Vâridât-ı Süleyman) kitabı yayıldıkça, ve muhteviyyatındaki yazıların hakikî ma'na ve mefhumları anlaşıldıkça yeryüzündekiler bu kitabın ehemmiyyetini anlayacaklar ve bunu batın aleminden insanlara nakleden Enis beyin emsalsiz mazhariyyet ve muvaffakiyyetini hayranlıkla takdîr edecekler.

*

15 — Bir cesed mani' olur mu ruh için

Yani;

Ruhun beklediği saadete kavuşmağa cesed nasıl mani olabilir, O süflî elbise ruhun ulvî hayat ve saadetine artık engel olamaz. Elbisenin vazifesi sona ermiştir. O bir çukura atılacak ve onda ıstırab çeken ruh ; güneş gibi sıyrılıp ufukdan göklere yükselecek

İmdi:

16—Gel, birlikte Allahı tesbih için o tesbihin ebedî hayat zevkini tattıran şerbetini, beraber içmek için gel;

17 — Onu içenler lezzetinden mest olsunlar

İS — Ulviyyet dergâhına bağlanıp yükselsinler.

Yani:

Allahı anarak yükselsinler ve yüksek huzurun kapısına bağlansınlar.

Çünkü :

Her işin başı Allahı anmaktır. Allahı çağırana Allah gel der. Allahın gel dediği; yükselmek ve yaklaşmak, Allahın dergâhına yüz sürmek için temizliğe muhtaçtır. Temizlik de yine Allahı anmak, çağırma dır. Bu tesbih tek ilâçtır ki insanı kurtarır yükseltir muradına erdirir. Dünyada da, göklerde de Allahın hizmetine yarar hale getirir.

Son vesâya

Fânûs göz yaşlarını silmelisin. Ben sen'im, sen de ben'sin. Bunu böyle bilesin, sanma ki bir vücûd-i nafilesin. Sen Allah ilesin, sen Allah ilesin.

Yani :

Fânûs göz yaşlarını silip sevin, çünkü ikimizde bir-birimize benzedik. Sen de benim gibi oldun yani Ruh-ül-kudûs'ün [Allahın zat nûrunun] tecellisine elverişli bir kab, bir mazhar, bir tacellî çerçevesi haline geldin. Bu hale gelen artık ebedîyyen Allaha hizmete yarar, göğe intikal etse dahi bu kıymettir. İmdi sakın kendini nafile bir vücut sanma, zira sen Allah ilesin. Allah sende tecelli etmektedir.

Yukarıki mısra'lar muhteviyatından alacağımız büyük dersler, fikirler ibretler var.

Görüyoruz ki :

Allah Enis Behic beyi bir büyük ni'mete erdirmek

üzere ahirete nakletmek istemekle beraber Enis kulunu ne kadar okşuyor ne kadar nazlandıracak derecede ona iltifat ediyor.

Bu; Enis beyin şahsına mı münhasır bir muameledir? Hayır, bu; Allahın âdetidir. Enis bey misal teşkil ediyor. Allah her kulu için böyle güzeldir.

Zira:

Ne Enis bey. ne de her hangi bir velî, aziz kul, veya Nebî; Beşer üstü, beşer dışı, bir mahiyeti haiz degildir. Böyle bir şey olmamıştır ve olamaz. Zira beşerden, beşeriyetden ayrılan; Allahın Allahlığında Allaha bitişir. Bu; Allaha şirk yani ortaklık olur.

Peki bu kadar itinanın sebebi nedir?

Bu; Allahın güzelliğinin, kemalinin ifadesidir. Muhabbetin iktizası muamele ve muaşeret nasıl ve ne derece incelikte olur? Allah bunu gösteriyor ve yekdiğerimize karşı bunu bizden istiyor. İşte alacağımız ders budur. Önünde hayranlıkla durulacak esaslar iki noktada toplanır.

1) Allahın sonsuz iyiliği, güzelliği, ve netice itibarıyla bizim terbiyemiz için örnek olacak (Allahın kemal sıfatları)

Netekim :

Peygamberimiz efendimiz; (Allahın güzel ahlâki ile ahlâklanın) buyuruyor.

Ve mukaddes kitaplar:

Allah insanı; kendi kemailini insanda meydana çıkarmak için yarattı, buyuruyor. O kemâlin o; ahlâkın

bir örneği işte budur. Bir numunesi gözümüzün önündedir.

Kanaatimce her kul; Allahın kucığında sevgili bir bebek gibidir. Onu daima okşar ve nazlandırır. Bizlerin de elimizin altındakilere bu güzel muameleyi göstermemiz, Allahta kardeş bulunduğumuz insanlara bunu tatbik etmemiz lâzımdır.

2) Bu dünya için de, öteki dünya için de, her zaman, her yerde hatta ölüm anında dahi Allaha tamamiyle güvenebileceğimiz hakikatidir. (Allah bes ve der heme an zül - Cemâl bes)

Ölüm insanın etrafı için bir zîya'dır. Bir ziyandır. Dolayısıyla derece derece bir acıdır. Güzel izi müteveffâyı hasretle andırır. Fakat müteveffâ için bu böyle değildir, bir kurtuluştur. Muhakkak ki ahiret hayatı; ebedî bir saadetin ni'met dolu sahasıdır. Netekim bir Hadis kudsî'de Cenabı Hak şöyle buyurur :

«Ef'âlimde beni en ziyade tereddüde dâçar eden şey; mü'min kulumun ruhunu kabzettiğim anda gördüğüm haldir. O ölümden kaçmak ister, halbuki benim ona bu hayatta ne ni'metler hazırladığımı bilse ? »

İmdi :

Bir insan mü'minmidir. İmaniyle amel ederek Allah hakkına, halk hakkına riayet etmişimdir. Öleceğim diye hiç korkmasın. Ölümü hayatının ebedî bir mükâfatı, sonsuz mükâfatı bilsin.

Böylesi her iyi hareketiyle her iyi hareketin her

adımında her nefesinde Allahın feyz ve rahmetini almıştır. O; cennetlere uçacak bir letafeti Allahın lûtfiyle elde etmiştir. Ona ölüm en tatlı bir âkıbetdir.

Ama, nûrdan mahrum, kesafet içinde yaşamış, Hak ve halk hukukuna tecavüz etmiş, etrafı kasmış kavurmuş türlü şekilde, türlü kıyafette fenalık etmiş bir adam için de âkıbet aynidir diyemem, fakat Allahın merhametinden mahrum kalacak dahi diyemem, çünkü Allahın merhameti hiç kimseden memnu' değildir. Herkes Allaha dönüp gidecektir. Ve muhtac olduğu temizliği öldükten sonra yapacak demektir. İşte bu temizlik işi derece derece onu sıkıntılardan geçirecek ve öyle taşıdığı kesafetin kabuslarını korkulu rü'yalarını görecektir.

BEZ M-İ ÂLÎ: XVI

Gülbang-i şerîf:

ALLAH BES, ve DER HEME AN ZÜL-CEMÂL BES

Tercümesi :

« Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— HUUU. . . Eyvallah !

Fânûsum, ne için kalbin çarpar? İlhamını sen beklemez miydin ki telâhukumla helecanlanırsun?

N A Z M

1 — *Kalbin ki hafî hafî çalışdı*

2 — *Elbette kelâmıma alışdı.*

3 — *Gûşeyle sözüm, zamirin içre*

4 — *Hisseyle özüm hamîrin içre !*

☆

5 — *Akseyledikce kalbine envâr-ı Zül-Cemâl*

6 — *Şehbal-i i'tilâ, sana bu düşdiğin melâl*

7 — *İnkâr iden, olur seni tasdik ider gibi,*

8 — *Tasdik iden se kalbini tahkik ider gibi.*

9 — *Tahkik iden hakıykati tesbât kıldı da,*

10 — *İymân-ı tâm-ı kalb ile tevsîk ider gibi.*

☆

11— *Hakk'ın sana bir müjdesidir gördüğün ahlâm;*

12 — *Rûyaları hep kuvve-i iymân ider itmam.*

BEYT

13 _ *Gir arbede-i münafıkıyne,*

14 — *Allah gelecek hemen yakıyne.*

U S Ū I

Fânûs, Bezm-i Âlî üç fânî ile in'ikaad etmek asıdır. Bilürsün. Emma, dilersen biz sana tek başına dahi ilham eyleriz.

LŪGATLER

Telâhuk —Lahik olmak, katılmak

Hafî — Gizli

Gûş eylemek — İşitmek, kulak vermek

Zamîr - İç, yürek, vicdan, batın

Hamîr — Hamur

Envar- zül -Cemâl - Cemal sahibi Allahın nûrları, cemal tecellileri

Şehbal — Kanad

İ'tilâ - Yükselmek

Melâl — Hüzün, keder.

Tesbit - Sabit kılmak, isbat etmek, yerine koymak.

Tevsik - Vesikalamak, hakikat olduğunu delil ile göstermek.

Ahlâm — Rûyalar, halim, rûya,

İtmam — Tamamlamak

Münafıkıyn — Münafıklar içi dışı başka olanlar inanmadıkları halde inanmış gibi görünenler.

Fanî — İnsan

İn'ikaad — İn'ikad etmek oturmak.

Yukarıdaki metinlerin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Fânûsum, ne için kalbin çarpar. İlhamını sen beklemezmi idin ki senin kalbine gelip girmemle heyecanlanırsın.

NAZM

- 1 — Kalbin ki gizli gizli çalıştı.
- 2 — Elbette kelâmıma alıştı.
- 3 — Sözümü; kalp kulağınla kalbinde duy
- 4 — Özümü hamurunun içinde his et.

Yani:

Senin içindeyim, rûhum, ruhuna yayılmış, kalbini doldurmuştur. Bunu heyecanlarınla his ediyorsun.

Sesimi işidecek olan dış kulağın değil kalbindir. Ve buna alışmıştır.

O halde :

Heyecanını arttıracak suretde fikrini taşırma, kendini kendi haline bırak; için bu hale tedricen alışmıştır.

UMÛMÎ KAİDE :

Sırası gelmişken biraz bahsedeyim :

Umumî şöyle bir kaide vardır ;

- 1) İnsana bir yabancı ruh girebilir.
- 2) Giren ruh; bedendeki mevcut ruhdan daha lâtif ise insan zevk duyar.

3) Daha kesif ise (ağır ve ağırlıklı ise] insan sıkıntı duyar. Hatta bu sıkıntı hastalık dahi yapabilir.

4) Giren ruh Ruh-ül kudüs'ü taşıyan bir mübarek ruh ise [yani melek veya bir kâmil insan ruhu ise] insan heyecan derecesinde taşkın zevk duyar. Hatta bu zevk; dayanılmayacak bir mahiyet dahi alabilir. [içindeki Rûh-ül-kudüs'ün tecelli ettireceği hal ve iradelere göre heyecan; cezbelere uyandırır. Ve insanın içine sığmaz hal alabilir.]

İşte :

Enis Behic bey bu dördüncü halde idi. Ve onun tutulduğu heyecana yakın heyecanın etrafındakilere de sirayeti görülmüyordu. Çünkü Rûh-ül-kudüs'den tecelli eden nûr; etrafı da feyze gark ediyordu. Halbuki gerek Enis bey gerek etrafındakiler esasen kendi nasibleri olan günlük nûr mikdarıyla geçinmeğe ve o mikdar üzere huzura alışmış bulunuyorlardı. Bezmi Âlî'deki nûr; muvazeneyi taşıyordu. Yani bu sarsıntılar; nûr fazlalığının tesirlerinden ileri geliyordu.

Kendim beş altı kadar Bezm-i Âlî'de Elhamdülillah bulundum. Gördüğüm hali kısaca ta'rif edeyim. Bulduğum Bezm-i Âlî'ler; Enis Behic beyle buluşmuş, sohbet ederken ansızın vukua geliyordu. Halbuki Enis Behic bey Bezm-i Âlîlerin Cumartesi akşamları gece zamanı beklendiğini söylerdi. Vakia her cumartesi akşamı da olur değilmiş fakat olduğu zamanlar bu gecelere rastlıyormuş.

Bizim Enis beyle buluşmalarımızın Cumartesiden ma'da günlerde ve gündüzleyin vuku'bulduğu olurdu. Demek Allah öyle istiyor öyle oluyordu.

Bezm-i Âlî'den evvel:

Enis Behic bey meselâ gayet şen, lâtifeli bir sohbetde iken kendisine anî bir durgunluk ve dalgınlık geliyor sohbet kendiliğinden kesiliyordu. Gözlerimiz Enis

beye dikilip ne olacağını bekliyordu. Sohbeti kesen Enis bey de hafif bir ihtiyatî hazırlık başlıyordu. Yani derleniyor ve bir şey beklemiş gibi hal alıyordu. Artık söyleyecekleri teferruat şeyleri kısa ve fasılalı söylüyor gözleri etrafta dolaşıyordu. Ve ara sıra (Allah bes) diye, hafif bir Gülbang-ı şerîf kelimeleri dudaklarında yükseliyordu. Nihayet arkasına dayanıyor. Başını hafif yukarı tevcih ediyor ve gözünü yüksekte sabit bir noktaya dikey ve kendinin olmiyan bir sesle kelâma, başlıyordu.

İşte Bezm-i Âlî açılmış ve Vâridât başlamış oluyordu. Bu esnada yüzü gözü kızarıyor ve bütün vücûdunda titremeler dolaşüyor ve nihayet ter ve ağlama başlıyordu. Hem söylüyor hem ağlıyordu.

Hey'eti umumiyyesini (yüksek heyecan) diye muhtasaran ifadeye kalkarsak zannıma göre bu heyecanın bir kısmı tabiî, fakat bir kısmı fikrî idi. tabii kısım malûm, insan alışmadığı derecede çok nûra gark olursa elbette heyecan duyar. Ve o nûr miktarı insanda daimî bir nasib haline girmedikçe ona alışamaz ve sükûnet bulamaz.

Fikrî kısma gelince :

Enis beyle pek az görüşdüm. Fakat ne kadar az da olsa onu hassas ve nâil olduğu ni'metin ehemmiyyetini takdir edecek kabiliyyetde buldum. O; bu ni'metin hem hayranı ve müştakı görünüyor hem de ondan istikbalde mahrumiyyeti ihtimali düşüncesiyle endişe duyuyor, korkuyordu.

İşte yeni Bezm-i Âlî zuhûr ettikçe tabiî heyecanına bu düşüncelerin heyecanı da katılıyor onu büsbütün taşıyordu.

MANZÛMEYE DEVAM:

- 5 — Allahın Cemâlî nûrları kalbine tecelli eyledikçe
6 — Düştüğün bu hüznün; sana yükselme kanadı olur
7 — Seni inkâr eden tasdik eder gibidir.
8 — Tasdik eden de kalbini duyar gibidir.
9 — Hakikati tahkik eden; onu isbat etmiş olur.
10 — Kalbinin tam inancıyla onu desteklemiş olur.

5 VE 6 NCI MISRA'LAR:

Yani:

5 ve 6 — Düştüğün bu hüznün hali; senin yükselmene sebep olur. Zira Allahın merhametini çeker ve cemâl tecellîlerinin kalbini nûrla doldurmasına vesile olur.

7 : 10 NCU MISRA'LAR :

Yani:

7 — Sende zuhur eden kelâmı; inkâr eden onun bir hakikate dayandığını isbat etmiş gibi olur. Zira varı yok demek; evvelâ o varı kabul etmek demektir.

8 — Kelâmı tasdik eden; kalbini tahkik etmiş yani kelâmın nerden geldiğini kimin kelâmı olduğunu anlamış olur.

9 — Bunu anlayan hakikati isbat etmiş olur.

10 — Ve tam bir imân ile onu kalbinden destekler.

11 VE 12 NCI MISRA'LAR:

11 -Gördüğün rü'yalar; Hakkın sana bir müjdesidir.

12- Rü'yaları ise inanc kuvveti destekleyip tamamlar.

Yani :

Uykuda olsun, uyku dışında olsun ruhunun gördüğü şeyler bir hakikâte dayanmaktadır. Ve bunlar sana Allahın bir müjdesidir. Gördüklerine yürekten inan ve ümidle bağlan.

13 VE 14 NCÜ MISRA'LAR:

13 — Münafıkların [dünya hırsıyla] giriştikleri bu boğuşmada [islah için] aralarına gir,

14 — İslah işinde Allah heman yaklaşır, [sana yardım eder, seni muvaffak kılar.]

Yani :

Allaha hizmeti göze alanların ilk işi islahtır, Kur'ânı kerîm bozuk araların islahını emretmektedir. Yer yer münafıklar bu dünyada hırs ateşiyle boğuşmaktadır. Allah adamlarının vazifesi bu nifakı önlemek, dünyadan kaldırmaktır. Bu teşebbüsde bulunacaklara Allah yakınlığını gösterir, ve onlara yardımcı olur. Zira Allah islahı, salahlı, istemektedir. Ve dünyada salahlı hasıl olacaktır. Allahın istediği olacaktır. Beşerî tekâmül salahlı izhar edecektir. Tekâmülde gaye budur.

Netekim:

Kur'ânı kerîmin bildirdiğine göre:

- 1) Allah iyilik edenlerle beraberdir.
- 2) Allah nifak ve fesadı sevmez.
- 3) Yer yüzüne nihayet tahakküm ve fesadı sevmiyenler hakim olacaktır.
- 4) Mü'minler kardeşlerdir. Mü'minler yekdiglerinin velâyetini hâizdirler. Yani velâyet derecesinde yekdigilerine karşı alâka ile mükellef ve bundan mes'uldürler.
- 3) Mü'minler birbirlerini fenalıklardan men' ederler.

ve iyiliğe götürürler. Birbirlerine iyilikte ön ayak olurlar.

6-Dünyada fesad ve nifâk'a mani' olmak için mü'minlerin dostluk rabitaları ile muhkem bir işbirliği yapmaları lâzımdır,
NİHAYET :

Tek başına dahi kalsa insanın, fenalığa sürüklenmesi, iyiliği kurtarmak, iyiliği yaşatmak gayretini azm ve imanla taşıması lâzımdır. Zira Allah kuluna kâfidir. Allahın hizmetinde, kul tek başına dahi olsa. muvaffakiyeti için Allah kâfidir. Allah bir kul ile olduktan sonra her şey mümkündür. Yani her iyi şey mümkündür. Her devrede Peygamberler, kurtarıcılar birer tek adam olarak işe başlamışlardır. Neticede ülkelerin, kıt'aların milletlerini kendilerine muvafık kılmışlar ve Allahın te'min ettiği muvaffakiyyetin büyüklüğünü âleme göstermişler, ve güzel işlerinin semerelerini, ni'metlerini dünya halkına dağıtmışlardır.

İmdi kimse; ben tek insanım demesin, kendi kuvvetine bakarak koca bir dünyada Hak ve hakikati nasıl belirtirim demesin. Hakkaniyyetî istiyen, koruyan, hakkı iltizam eden esasen Cenâb-ı Hakkın kendisidir. Binaenaleyh hakkı istiyen kul; Allaha uymuş olur. Hak için çalışan kul; Allahı yanı başında yardımcı bulmuş olur. Ve hiçbir engel yoktur ki Allahın kudretine karşı bir mani' teşkil edilebilsin. Maddî serveti, ordusu, yani maddî bir kuvveti olmadığı halde sırf hakkı istemesi, iyi fikri, iyi niyyeti yüzünden Allahın yardımına nâil olmuş tarihte nice zatler var. zamanımızda yaşayan Hintli Gandhi önümüzde bir misaldir Arkasında milyonlarca insanı yürüttüğünü; bu günü yaşayanlar gözleriyle gördüler.

İşte herkes kendinde bir Gandhi imkân ve muvaffa-

kıyyetini bulmakta şüphe etmemelidir. Zira Gandhi de olduğu gibi her kulda da meydana çıkacak olan şey ; kulun kuvveti değil Allahın kuvvetidir.

USUL:

Bezm-i Âlînin üç fanî yani üç insan ile kurulması usuliyle alâkalı hem Kur'ânı kerîm ve hem İncil-i şerîf-de mukaddes vesikalar vardır, dercediyorum.

Kur'ânı kerîmden :

(58 - Mücâdele -7):« Gizli meşveret eden üç kişi olmaz ki Allah onların dördüncüsü olmasın.»

İncil-i şerîf den :

(Matta - 18 - 20) : «Zira nerede iki veya üç kişi benim namıma bir araya toplanırsa ben orada onların ortasındayım.»

Kur'ânı kerîmin öğrettiğine göre ;

Hazreti İsâ Rûh-ül-kudüs [yani Allahın zat nûrunu] taşıyordu. Yani kendi insanlık ruhuna ilâveten kendine Rûh-ül-kudüs konmuş bulunuyordu.

İmdi:

(Nerede iki veya üç kişi benim namıma bir araya toplanırsa ben orada onların ortasındayım) buyurmasındaki maksadı; Rûh-ül-kudüs'ün bulanacağına işaret olsa gerektir.

MeTNİN DEVAMI:

GAVS-I- A'ZAM BEYANINDA Beyt

1 — *Gavs-i Âzam ummadık insandadır.*

2 — *Kalbe dolmuş lücce-i iymandadır.*

İzâhı:

(Gavs; irşada vasıta olan mürşid demektir. Gavs-ı â'zam; en salâhiyyetli büyük mürşid demek olduğuna göre (Rûh-ül-kudüs) demektir.

Netekim :

(Gavs-ı â'zam ummadık insandır) denmeyip : (Gavs-ı â'zam ummadık insandadır) buyuruluyor,

Dördüncü Bezm-i Âlî'de gördüğümüz âyet-i kerîmelerin birinde Cenâb-ı Hakkın Peygamber efendimize (De ki ben kimseyi irşada kaadir değilim)yollu vaki' ihtarı da cümlelerin dikkatini bu noktaya çekiyor ki hakikatte mürşid dahi Allah'tır. Yani Rûh-ül-kudüs'dür demek oluyor.

İkinci mısra'da Rûh-ül-kudüs'ün yer aldığı mevkii tarif sadedinde şöyle buyuruluyor:

2 — Kalbe dolmuş olan iman nûrunun derinliğindedir.

Bundan sonraki mısra'lar dahi Gavs-i â'zamin şöylece evsafından bahsediyor:

3—*Gavs-i â'zam olmağa lâzım değildir zühd-ü hâm*
[yani ham sofuluk]

4—*Gavs-i â'zam fikir ile, hem vecd ile olmuş temâm*

Yani :

Gavs-i â'zâmın mahiyyeti fikir ile düşünülerek kavranır ve varlığı vecd ile [Ruhanî zevk ve kalp safası ile] duyulur.

Öyle ki:

Gavs-i â'zam olan Rûh-ül-kudüs; ister insanın kalbine gelip konsun ister insânın kalbine vücûd dışından teveccüh etsin [yani diğer bir kâmil insan kalbinde veya bir melek çerçevesinde yer alarak teveccüh etsin] netice aynıdır. Bu vecd ve zevk yine onun teveccühü neticesi kalbde duyulur.

5 — *Bak nigâh-i Gavs'e de al gözlerinden nûru sen*

6 — *Olma iymânında bin şekle temessül gösteren*

Yani:

Gavs-i â'zamı, yani Rûh-ül-kudüsü taşıyan insanın gözlerinden nûr saçılır. Öyle bir insanın gözüne bakan kimse nûr alır. Zira göz; kalbin penceresidir. Kalbde olan şey gözden dışarı yayılır, Netekim kalbdeki muhabbet, tatlılık ve alâka dahi gözden taşıdığı gibi gazab kin husumet de gözden fıskırır.

İmdi :

Göz kalbin aynasıdır.

NUR VÂRİDÂTI:

Her insanın tabiî hayatında; rûhu vasıtasıyla aldığı nûr vardır ki bu ilâhî nûr; Allahdan gece gündüz cereyan halinde gelir. Her hangi bir iyi vesile ile çoğalır. ve insan vecd [zevk] duyar, Her hangi bir fena vesile ile de nûr azalır insan hüzn ve sıkıntı duyar.

İbadetle meşgul olanlarda, bilhassa zikir ve fikir

ile meşgul olanlarda bu nûrun miktarı gittikçe çoğalır. Öyle ki insan bir nûr şadırvanı haline gelir. Etrafında oturanlar rahatlık duyarlar. Sıkıntılarının dağılmış ve sinirlerinin gerginlikleri zâil olup yumuşamış, ve kalplerinin huzur bulmuş olduğunu söylerler. Ve onlar konuşmaktan ziyade ruhlarını dinlendirmeğe, susmağa meylederler. Hatta bazıları vakitsiz ve lüzumsuz uyuklamağa bile başlar. İşte hep bunlar nûrun rahatlandırıcı te'sirlerindedir.

İmdi cemaatle ibâdetin ve sohbetin bu bakımdan da faydası vardır. Zira birleşmiş olan insanların nûrları mahdud bir saha içinde toplanmış ve mikdarı hepsini kaplıyacak derecede kabarmış olur.

METNİN İZAHINA DEVAM :

6 ncı mısra'da: İmanda: sarsılmaz, bozulmaz, değişmez bir salabet [peklik] taleb buyurulmaktadır. Zira iman; insanı Allaha verdiren ve Allahdan nûr cezb eden bir sermayedir, bir bazibedir, bir hayatiyettir.

Bu cazibe kuvvetini kaybeder veya istikametini değiştirirse insan ziyan eder. Ehl-ullahın buyurduğu üzere ve testinin ağzı çeşmenin tam altında bulunmadıkca su testiye girmez.

METNİN DEVAMI:

7 — *Gavs, gavsîyyetin beyan itmez ;*

8 — *Kendim her kula ayan itmez.*

9 — *Anlıyan ittiba' ider sözüne.*

10 — *Bak anın lâhza lâhza sen gözüne.*

Yani:

7 — *Gavs; gâvs olduğunu söylemez*

8 — *Kendini her kula bildirmez*

9 — Anlayan sözüne tabi' olur

10 — Onun sık sık gözüne bakmakta faide vardır.

[Zira Rûh-ül-kudüs'ün nûru; içinde yer aldığı insanın gözlerinden intişar eder.]

PEYGAMBERLER VE GAVİSLER:

Mukaddes kitab getiren, veya halka Allahın emirlerini tebligine me'mur edilen Peygamberleri Cenâb-ı hak herkese bildiriyor. Fakat batınî, ma'nevî memuriyyetle gönderdiği gavisleri; yani gavsıyyet için Ruh-ül-kudüs'ü hamil olanları herkese bildirmiyor. Adet-ul-lah böyledir.

Her devirde gavs olduğunu iddia eden mukallidler zuhur eder, bunlara aldanan halk zarar görür. Zira ehliyyetsiz bir adamın eline düşmüş olur. Cahil hekim ne se ehliyyetsiz mürşid de o dur. İkisi de ellerine düşenlerin ya vakitlerini ya hayatlarını ziyan ettirirler. Anın için hakikî mürşid olanlar değil mukallidler kendilerini ilân ederler. Hakikî mürşidler ise mahiyetlerini gizlerler. Ve bunu İlâhî bir his ve insiyak ile böyle yaparlar. Kimlere Allah nasib etmiş ise ancak onlar bu gibi mübarek zatleri bulurlar. Ve nasibleri mikdarınca da istifade ederler. Bunlar Allahın emin kulları olurlar. Onlardan kimseye zarar gelmez. Ve onların ma'nevî kıymetleri pek büyüktür. Buna rağmen zahir halleri pek sade ve mutevazı'dir. muaşeretlerinde göze çarpan; samimiyyet, sadaket, doğruluk, temizlik, muhabbet, merhamet insaf ve digergamlıktır. Hudutsuz bir feraget ve hayırseverliktir. Her hareketleri örnek olacak derecede böyle ciddî ve güzeldir. Mukallidlerin ise foyası çabuk meydana çıkar, onlardan yüz çevrilir.

T A ' L İ M

B e y t

1— *Caiz olsa bana ger cism ile temsîl-i İlâh,*

2 — *Sonu gelmez bütün ekvâna derim: zıll-ul-laah*

L Ū G A T

Cism — Maddî, unsırî eş-
ya veya vücûd

Temsîl — Misal ile ben-
zetmek

Ekvân — Kevinler yani ya-
ratılmış âlemler

Zıl'lullah - Allah göl-
gesi

Konuşma dilimizde beyt'in ifade ve izahı

1 — Allahı cism ile misal getirerek ta'rif bana
caiz olsa

2 — Sonsuz âlemlerin umumuna birden Allahın göl-
gesi derim.

Yani:

Allahı cismanî vücud ile tarif câiz değildir.
Fakat bütün cismanî âlemler dahi Allahın gölgesin-
den başka bir şey olmasa gerektir.

S o n

Hüdâ cümlenizin kârın hoş ide

Yani:

Allah cümleinizin işini rast getire

Huuu... Eyvallaah,

Nûr'a varasız, nûr alasız, nûr olasız.
Biz gideriz siz kalasız.
Huuu... Eyvallaah.

19/11/949

—

BEZ M-İ ÂLÎ: XVII

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BES ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

- HUUU... Eyvallah!

B e y t

A — Sen çok taleb itme, az virilmez.

B — Ol hâneye pek kolay girilmez.

NAZM

Der beyân-ı Rahmet-i Rahmân

- 1 — Fânî eger olmasa halâik*
- 2 — Rahmân-ü Rahîm olur mu Halik ?*
- 3 — Faniyyetimizledir ki olduk*
- 4 — Biz merhamet-i Hüdâya lâyük.*

☆

- 5 — Fikr et ki cesed zavallıdır pek:*
- 6 — Bekler anı en acıklı gerçek.*
- 7 — Sathında güzellik ince bir zar;*
- 8 — Son safhasıdır tefessüh itmek.*

☆

- 9 — İstekleri çokdur ol sebebden ;
10 — Bıkmaz mütemadiyen talebden...
11 — Bilmez ki tesemmüm eylemekte
12 — Maddî her zevk-ı müktesebden.

- 13 — İnsanlığın anladıkca insan,
14 — Kalbinde doğar sıfât-ı Rahmân.
15 — İttikce halâika terahhum,
16 — Ol rütbe olur karîn-i Yezdân !

- 17 — Ey derd-i dile devâ terahhum!
18 — Peymâne-i kibriyâ terahhum!
19 — Nüş eyliyen oldu mest-i dâim,
20 — Kim tesliyet-i Hudâ terahhum.

- 21 — Fânûsuma bağlanınca rişte,
22 — Oldum ona aşinâ ben işte
23 — Hâhî zi bekây-i ruuh bürhan,
24 — Der besmele nâm-ı men nevişte

VESÂ' YÂ

Fânûs, sükûn libâsın giyesin, bu libas seni bârân-ı raşeden masun tutar. Anın-la emvâc-ı teheyyüden çıkub mersâ-yi istiğrâka giresin;

Huuu... Eyvallah ; Nûr'a varasız, Nûr

alasız, Nûr olasız; Biz gideriz, siz kalasız; HUUU... Eyvallah :

L Ü G A T

<i>Halâuk</i> — Mahluklar	<i>Tesliyyet-i Hudâ</i> - Allah-dan teselli
<i>Halık</i> — Yaradan	<i>Rîş</i> — Ceriha, yara
<i>Tefessüh</i> - İnhilâl, çürümek, kokmak	<i>Aşina olmak</i> — Bildik çıkmak, tanışık olmak
<i>Taleb</i> — İstemek	<i>Hâhî zi bekâ-yi rûh bürhân</i> — Ruhun bekasına bürhanımı istersin
<i>Tesemmüm</i> -Zehirlenme	<i>Der Besmele nâm-ı men nûvişte</i> — Besmelede benim adım yazılıdır
<i>Mükteseb</i> — Ele geçirilmiş, elde edilmiş	<i>Sükûn</i> — Sakinlik
<i>Sıfat-ı Rahmân</i> -Rahmân olan Allahın sıfatları	<i>Libas</i> - Elbise
<i>Tarahhum</i> - Merhamet etmek	<i>Bâran</i> — Yağmur
<i>Ol rütbe</i> — Ol derece	<i>Ra'se</i> — Titreme
<i>Karın</i> — Yakîn	<i>Masûn tutmak</i> — Korumak
<i>Yezdân</i> — Allah	<i>Emvac-ı teheyyc</i> — Heyecan dalgaları
<i>Derd-i dil</i> - Gönül derdi	<i>Mersa</i> — Liman
<i>Peymane-i kibriyâ</i> —Allah Azımüşşânın kadahi yani tecellisi, nefesî	<i>İstigrak</i> — Dalgınlık
<i>Nûş eyliyen</i> — İçen	
<i>Mest-i dâim</i> - Ebedî sarhoş	

Konuşma dilimizde ifade ve İzahları

BE YT

A — Sen çok isteme, az verilmez

B — O eve pek kolay girilmez.

Yani :

Allahtan bir şey isterken :

— Ne pazarlık zihniyeti güdererek çok iste.

— Ne [hâşâ] onu hasis zan ederek ve hakkında iyi zanda bulunmıyarak, çok iste:

Bil ki:

Her ne miktar istesen de Allah senin hakkında hayırlı olan miktar ne ise onu vermeği ister. Bu miktar belki istediğinden az olabilir.

İKİNCİ MISRA' :

O eve pek kolay girilmez.

Yani o evden istenen her şey kolayca alınmaz.

Çünkü:

Müsaadesiz alınmaz. Müsaade ise Hikmet esaslarının iktizasına dayanır. İnsan; haklı bir şey isterse, hakkında hayırlı olanı isterse, hakkında Allahın takdir ve tayin ettiği tertibi yani mukadderatı bozmıyacak bir şey isterse ve istediği şey de niyeti hayır ise. . .

İşte bu gibi şartları istek ihtivâ ederse hikmet esaslarına uyabilir.

NAZM

1—Mahluk fânî olmıya idi [mutlak âciz, mutlak muhtac bir durumda yaratılmış olmasa idi kendi hallerine bırakılsa hemen yok olmağa mahkum olmıyaydı]

2— Yaradan; Rahmân ve Rahîm olur mu idi [Yani Allah güneş gibi her mevcuda hiç ayırd etmeksizin nûrunu yayar, rahmetini döker mi idi. Her mahluka ihtiyacını istemeden her an te'min eder mi idi?]

3 — Fânîliğimizledir ki işte:

4 — Biz Allahın merhametine lâıyk olduk.

Yani ;

Bizi; Allahın merhametine lâıyk kılan; fânîliğimizdir Her nefes her şeye muhtac ve ihtiyaclarımızı te'minden âciz olmamızdır. Kendi başımıza bırakılsak hemen yok olmağa mahkum bulunmamızdır.

İşte onun içindir ki Allah Rahmândır. Ve Allah Rahmân sıfatıyla ; muhtac olduğumuz şeyleri veriyor, ihtiyacımızı bilsek de bilmesek de muhtac olduğumuz şeyleri istesek de istemesek de veriyor. Ve her şeyi zamanında veriyor. Ve hikmetle, tertible, tedbirle ihsan ediyor.

Ve Rahîmiyeti ile bizi her iyi hareketimiz vesilesiyle mükafatlandırıyor. İyilikte bizi teşvik buyuruyor. Fakir yoksul varlığımızı ni'metlerine gark ederek bize hiçliğimizi zavallılığımızı unutturuyor.

Fakat gaflete düşmemekliğimiz lâzımdır. Allahın inayetini, keremini her zaman, her vesileyle ile hatırlamalıyız. Mesela (işte ben zavallıyı bu varlıklara O gark etti. O kuluna acıdı lutfetti) demeliyiz.

5 — Bedenin ne kadar zavallı olduğunu düşün

- 6 — Onu acıklı bir akıbet bekler
7 — Yüzdeki güzellik; ince bir zar
8 — Son safhası çürümek [leşe dönmek]

Yani:

Yüzlerdeki, gözlerdeki câzibe; Allahın Rûhu, nûru ile kâimdir. Bu nûrun cilâladığı, parlattığı yüz, incecik bir deri ile kaplıdır. Ruh çekildi mi her şey inhilâle başlar. Deriler çürür, dökülür. Meydanda kalacak kısım kokmuş, bizi kendinden uzaklaştıran, kaçırın tiksindirici bir şeydir.

Görülüyor ki;

Her şeyin yüzündeki güzellik, güzel renk, koku her çeşit incelik, lâtif, zarif ma'nâlar hep Allahın Rûhu ve nûru ile kâimdir.

İmdi :

Çürüyüp yok olacak olan bedenin ;

- 9 — İstekleri çoktur ol sebepten
10 — Bıkmaz mütemadiyyen [şunu bunu] istemekten

Fakat:

Ne istiyeceğini hakkiyle bilmediğinden, zararlı faydalı düşünmeden, ayırd etmeden her şeyi almak ve tadınak istediğinden ;

- 11 — Bilmez ki zehirlenmektedir.
12 — Zevk diye ele geçirdiği maddî her şeyden

Netice :

İnsan; ruh ve cisimden mürekkeptir. Her birinin aslı, tabiatı, temayülü, ihtiyacı, zevki birbirinden ayrıdır. Ruhun ihtiyacı nûradır, Gıdası, kuvveti nûrdur.

Cismin ihtiyacı ; yaşadıcı haricî unsurlara ve besleyici maddeleridir. Gıdası ve kuvveti bunlardır,

İmdi:

Rûhun gıdası: insanın insanlık esasını kuvvetlendirir inkişaf ettirir. Cismin gıdası da insanın hayvanî ve nebatî hayatını idame eder.

Hayvanlığın zararsız tarafı olmakla beraber zararlı tarafı da vardır. İşte zararlı tarafını kuvvetlendiren maddî zevkler zehir gibi zararlı olur. İnsanlık tarafının kör-lenmesine, faaliyetden kalmasına sebep olur Rûhun gıdası ise yalnız fayda verir, zararı hiç yoktur ve insanı İlâhî gayesine götürür. Ruhun kuvveti; onun hayatiyeti cevvaliyeti, faaliyeti demektir. Dünyaya insanlık için geldik. İnsanlığa ermek, insanlığa hizmet için geldik. Bu ; ruh kuvvetiyle mümkündür. Cismanî zevkler ; insanı hakikî zevkenden, ideal şevk ve gayretinden ayırır. Çürümüş beden gibi ufunetli bataklıklara insanı saptırır ve saplandırır. Bu; ma'nen zehirlenmek, ölmek demek olur.

Netekim ondan sonraki kıt'ada böyle buyurular:

13 — İnsan; insanlığını anladıkça

Yani:

İnsanın ruhu kuvvetlenip insanlık zevkini tattıkça ve ideale doğrudukca yükselir. Her yükseliş insanı Allaha yaklaştırır.

Netekim :

14 — Kalbde Rahmânın sıfatları doğar yani Rahmân sıfatının rahmânlıkları zuhura bağlar. Peygamber efendimizin buyurdıkları (Allahın ahlâkiyle ahlâkları-
nız) emrindeki netice tezahür eder bu halde insan Al-

lahın yarattıklarını ayırd etmeksizin sevmeğe başlar. Kalbinde muhabbet, Şefkat, alâka, gayet kaynar. Kendini insanların faydasına vakfeder. Bu hal; Allahın Rahimiyetini tahrik eder. Allah böyle kulunu her iyi hareketinde mükâfatlandırır. Onun nûrunu, feyzini arttırır. O da bu imkânla gayretini, fedakârlığını arttırır.

Netekim nazımda gelir:

15 — Mahlûklara merhamet ettikçe

16 — O derece Allaha yakınlık hasıl eder.

Zira :

Hayatta muaşeretin esası alâkadır ve alâkanın dahi temeli merhamettir.

Netekim nazımda gelir:

17 — Ey gönül derdinin ilâcı merhamet

18— Ey Allah kadehinin içkisi merhamet

19 — Onu içen ebedî bir mest'lige tutuldu.

20 — Ona ki Allahtan teselli merhamet oldu.

Yani ;

İyi hiç bir hareket yoktur ki onun özünde merhamet duygusu olmasın. Dünyayı dolduran âciz, muhtac mahlukları: yaşatan, kalkındıran, kurtaran yükselten; Allahın muhabbeti olduğu gibi bütün dünyada her kesim birbirine gösterdiği iyiliğin muharriki de merhamettir. Yani Allah merhametinin yekdiğerimize karşı yekdiğerimizde tezahürüdür. Kundakdaki çocukdan itibaren her mahlukun ilk ihtiyacı merhametedir. Ve herkesin tesellisi merhamet ümidindedir.

İnsan merhamet bahsinde İlâhî bir sarhoşluk duyar. Zira merhamet eden Allahtır. Allahın merhameti yüreğe dolar ve taşar. Merhamet ortaya çıkmadan hale; akıl hakim olur. Aklın kabul etmiyeceği fedakârlık ve

feragat de yapılmaz olur, ancak merhametlik iş kendini gösterince ki insan; yüreğinin aklının önüne geçtiğini görür ve tam bir sarhoşlukla onun peşinde yürür, ve her fedakârlığı tam bir zevk içinde aşk ile yapar.

Bu halde insanda tecelli eden Allahın Rahmaniyyetidir.

21 — Fânûsuma derde bağlanınca

22 — Aşinâ oldum ona ben işte

Yani :

Yüreklerde merhamet esasmda birleşenler; Allahda ve insanlık mefhumunda birleşirler ve hayatta iş ortağı olurlar. Öyleleri; Allahın Rahmânî tecelliyyatı önünde işçilik eden âşinalar olurlar. Türkçe kelime ile: Allah kapısında kapı yoldaşlığı ederler.

FARİSİ BEYTİN TERCÜMESİ:

23 — Ruhun bekasına bürhan istiyorsan

24 — Besmelede ismimin yazıldığını gör

Yani :

23 — Ruh bakîdir, zira rûh Allahın rûhudur ki mahluku ihata etmiştir.

24 ncü mısra'ın işaretlediği isim; ya (Süleyman) ismidir, Ya (Rahmân) ismidir. Kur'ânı kerîmde; yalnız besmele-i şerîfe göz önüne alınırsa orada ilk görünen (Rahmân) ism-i Celîlidir. Kur'ânı kerîmde birde şu âyeti kerîme vardır.

«İnnehû min Süleymân ve innehû bis-millâhirrahman-irrahîm»

Burada da evvelâ Süleyman ismi görülmektedir. Kanaatimce burada maksûd bu âyeti kerîme ve andaki Süleyman ism-i mübarekidir.

Evet; ruh doğmamıştır ve ölmez. Ruh; Allahın ruhu ile bakidir. Kelâmı nakl için Süleyman Çelebi ismi ile gelen ruh da ezeli ve ebedidir. Mevcudiyyeti; faaliyeti ile, faaliyeti; naklettiği mübarek kelâm ile sabitdir.

T a vs iye

Fânûs, sakinliği giyin [sakin, duru ol.] bu giyinme; seni titreme yağmurundan korumuş olur, onunla heyecan dalgalarından çıkıp huzûr ile tefekküre dalasın.

Huuu... Eyvallaah:

**Nûra varasız, nûr alasız, nûr olasız
biz gideriz, siz kalasız. Huuu.. Eyvallaah:**

Elhamdülillâh - 20/ 11/ 949

BEZ M İ- ÂLÎ: XVIII

Gülbang-i şerîf:

ALLAH BES, ve DER HEME AN ZÜL-CEMÂL BES

Tercümesi :

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— **Huuu... Eyvallah !**

Emir:

Kelâma gel, Fânûs : Râşenâk olma !..
Sükûn... Sükûn:

[Bunun üzerine Fânûs yazıyı bırakup
titreyerek kelâma geldi ve artık daima
ilhamları söz olarak beyan etti.]

K E L Â M

- 1 — *Kelâmın, kelâmımla bir tek kelâm.*
- 2 — *Bu birtek kelâm oldu gerçek kelâm.*
- 3 — *Bekâ nûru, Fânûs, dolmuş sana ;*
- 4 — *Onunçün doğar böyle yüksek kelâm.*

*

- 5 — *Nidâ, sâz-ı dil tellerinden gelür ;*
- 6 — *En içden gelür, en derinden gelür..*

7 — Süleyman mı, Zer'an mı her kim se kim,

8 — Bu bir Rûh-i pak-ü berrinden gelür..

*

9 — O, Zat-ül Meâni'nin ilhamıdır ;

10 — Cemâl-ü kemâlinden ikrâmıdır.

11 — O Hurşid-i Â'zam ki etmiş tulû'

12 — Ziyâ-paş olan ses, O'nun nâmıdır.

*

13 — Şu ömr-ü muvakkat ki rû'ya sana,

14 — Ne gam, gelse âlâm-ı dünyâ sana,

15 — Geçer taşradan darbe-i ıztırâb,

16 — Doğarken sünûhat-ı ulyâ sana.

*

17 — Sen ey Nushâ-i mûtene-yı kemâl

18 — Kelâmından akseylesün Zül-Cemâl.

19 — Sözüün Hüsn-ü Aşkın Mezâmîridir;

20 — Ne vehm-ü füsûndur, ne şi'ri hayâl.

Nihayet

Huu.... Eyvallaah!

Sâkin ol, Fânûs, rahat et; Eyvallaah:

LÛGAT

<i>Nidâ</i> -Ses, çağırış söyleyiş	<i>Sünûhat</i> — Allahdan kalbe doğan, gelen bilgiler
<i>Saz-ı dil</i> - Gönül Sazı	<i>Ülyâ</i> — Yüksek
<i>Zer'ân</i> -Ruhlardan birinin ismi	<i>Nusha</i> — Suret, bir şeyin aynı
<i>Berrin</i> - Pek yüksek	<i>Mu'tenâ</i> — İtinâlı
<i>Maâni</i> - Ma'nâlar	<i>Zül-Cemâl</i> — Cemâl [güzelliğin] sahibi Allah
<i>Hurşid-i a'zam</i> — En büyük güneş	<i>Mezâmîr</i> - Mezmûrlar, Münacât, İlâhî terennümler, Allaha sesle, nağme ile edilen hitablar, irad edilen manzum sözler
<i>TULÛ'</i> — Çıkış, doğuş	
<i>Ziyâ-paş olmak</i> -Aydınlık saçmak	
<i>Alâm</i> — Elemler	
<i>Taşra</i> — Dışarı, yabancı	
<i>Darbe-i ıstıra</i> - İstırab vuruşu	<i>Füsûn</i> — Efsûn

Metnin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Emir

Kelâma gel Fânûs, [yani benden sözü sen söyle] titreme, sakın ol sakın.

Bunun üzerine Fânûs yazıyı [yani ispiirtizma masasında fincanın yazdırdığı yazıyı] bırakıp titriyerek kelâma geldi [yani hazreti Süleymanın ruhu Enis beyin kal-

bine girdi ve Enis beyin ağzından söze başladı] ve artık dâima vâridâtı sesle ve aynen kelâm olarak nakletti [yani bundan sonra ispiritizma vasıtasıyla kelâmı kayd usulü kalktı ve vücûda girip söz söylemek usulü câri oldu]

K E L Â M

1 — Kelâmın kelâmımla birleşti bir tek kelâm oldu.

2 — Bu tek kelâm; gerçek kelâm oldu.

3— Fânûs, sana beka nûru dolmuş.

4 — Onunçün böyle yüksek kelâm doğar.

Yani:

1 — Enis beyin işidilen sözleri hakikatte hazreti Süleymanın sözleridir, Sözler bir ağızda birleşti bir çeşit söz oldu.

Fakat:

2 — Bu birleşen sözler bir hakikate dayanarak gerçek söz oldu. Çünkü hazreti Süleymanda bu kelâmı tecelli ettiren Rûh-ül kudüs'dü.

3 — Fânûs, Allahın bekâ sıfatını hâiz zat nûru, kalbini doldurmuş.

4 — Onun için böyle gerçek ve yüksek kelâm sende zuhur ediyor.

*

5 — Nidâ; [yani ses] gönül sazı tellerinden geliyor.

6— En içden geliyor, en derinden geliyor.

7— Süleyman mı, zer'an mı her kimden ise [yani hangi isimli çerçeveden tecelli ederse etsin, mühim o-

lan; çerçevenin ismi değil kelâmı yaradan rûhun hüviyetidir.]

8— Bu pak ve pek yüksek bir Ruhdan [yani Rûhül-kudüsten] geliyor.

[İşte bu sözler]

9— Ma'nâların tecelli ettiği mukaddes zatın [Allah Zâtının] ilhamıdır.

10 — Allahın cemâl ve kemal sıfatlarından tecelli eden ikramıdır.

11 — O en büyük güneş ki Fanûs'un kalbine doğmuştur.

12 — Nûr saçan ses, Allah adının yayılan aydınlığıdır.

13 — Şu müvakkat hayat ki sana rû'yadır

14 — Ne kasavet, sana dünya elemeleri gelse de,

15 — O elemelerin sademeleri dışda geçer. [yani çile olsa dahi içe te'sir etmez. Hükümünü dışda yapar]

16 — Allahın ilhamları içine doğup dolarken [dünya elemeleri içine hiç sokulabilir mi]

Yani:

Sen halde bulunan insanlara dünya çilesi ne kadar yüklense içe hayatta te'sirini gösteremez. İç yine zevk içinde ma'mur kalır.

17 — Sen ey, erginliğin şah eser bir örneği olan Fânûs,

18 — Sözlerinden akseylesin Allahın güzellikleri

19 — Sözün; güzelliğin ve aşkın terennümleridir.

20 — Bunlar ne vehimdir na efsündür ne şiidir ne hayal.

Yukarıdaki nazmın hülasasının özü şu olsa gerektir.

1 — Fânûsdan yapılan kelâm Hak kelâmıdır bu kelâm Rûh-ul-kudüs'ten tecelli etmektedir.

2 — Mühim olan ; ruhun hangi ruh kadrosunda tecelli ettiği değil kelâmı, Rûh-ül-kudüs'ün söylemesi ve Enis bey ağzından neşretmesidir.

3 — Bu kelâm Allahın cemel ve kemâlinden bütün insanlığa bir inayet ve ikramıdır. Elbet bunda Hakkın bir muradı vardır. Ve bu murad; beşeriyetin bir cemel ve kemâl devrine girmekte olduğu müjdesidir.

Nihayet

Huuu... Eyvallaah :

Sakin ol Fânûs, rahat et. Eyvallaah:

Elhamdülillâh - 21/11/949

BEZM-İ ÂLÎ: XIX

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— HUUU... Eyvallah !

N A Z M

MÜŞAFEHE-İ RÛH

- 1 — *Fânûs'î yegâne-i Süleyman,*
- 2 — *Nûrefşan mülhem-i pür iman,*
- 3 — *Sensin, yine ah, O'dur ki sensin !*
- 4 — *Sabrâver-i ıztırab-ı yâran,*
- 5 — *Timsâl-i vefâ, Enîs-i devran,*
- 6 — *Sensin, yine ah, O'dur ki sensin !*
- 7 — *İblîs ile müttefik mi Hârût*
- 8— *Kim fitne vü derd içinde nâsût ?*
- 9— *Tanrım, ey merhametli Tanrım!*
- 10— *Gûya ki kan ağlamakta Lâhût..*
- 11 — *Fânûs'uma doldu nûr-i yâkut..*
- 12 — *Tanrım, ey merhametli Tanrım !*

- 13 — *Fânûs' a dolunca nâr-ü envar.*
14 — «*Mâ'nâ*» denilen *zuhûrumuz var.*
15 — *Takdîr, buna vesîle olsun*
16 — *Hak nûrunu etmek üzre ızhar,*
17 — *Birden dağılıb da zıll-i esrar,*
18 — *Fânûs'uma bir cemîle olsun.*

Nihayet

Huun... Eyvallah

Hüdâ kârınız hoş ide.

LÛGAT

Müşâfehe - Karşılıklı konuşma, yüz yüze konuşma

Yegâne — Biricik

Sabr' âver-i ıstrab-ı

Yarân — Dostların ıstrabını çekmekte sabreden

Timsal — Benzeri

Devran — Dünya

İblîs — Şeytan

Harût — Bâbil hükümdarlarından bir sihirbaz

Nasût — Halk

Lâhût — Allah, ruhanî âlem, batın

Nâr-ü envâr — Âteş ve nûrlar

İzhâr — Meydana koymak

Zıl — Gölge

Esrar — Sırlar

Kaâr — İş, kazanç

Nazmın konuşma dilimizde ifade ve izâhı

- 1 — Süleymânın biricik Fânûsu
- 2 — Nûr saçan, îman dolu ilham alan
- 3 — Sensin yine ah O, dur ki sensin

Yani :

O emaneti taşıyan sensin. Dünyaya nûrlar neşreden Rûh'ül kudüsü kalbinde taşıyan ve îman dolu ilham alan mutlu, biricik Fânûs sensin.

Öyle ki :

Kur'ânı kerîm şu âyeti kerîme ile bu hakikate işa-ret buyuruyor.

Kur'ân-ı kerîmden :

(33 - Ahzâb - 72 ve 73(72)): «Biz emâneti [Rûh-ül-kudüs'ü] göklere ve yere dağlara arz ettik [teklif ettik] onu yüklenmekten çekindiler. Ve biz de onlara acıdık, emaneti insan yüklendi. Muhakkak insan nefesine zulmedici ve umurun âkıbetinden cahil idi [işin sonu neye varacağından bilgisizdi]

Ve bir Mukaddes Hadîsde de Cenâbı Hak şöyle buyuruyor :

«Dünyalar beni kendine sığdıramadı da

mü'min [yani insan-ı kamil] kalbi beni sığdırdı. »

4 — Hak dostlarının derdlerini paylaşıp tahammül eden

5 — Vefâ timsâli, dünyanın Enis'i

6 — Sensin yine ah [emaneti taşıyan mutlu] sensin

Yani :

Emaneti taşıyan; bütün dünyanın malı olur. Böylece Hakkın has kulu olanın kalbi; bütün kalplerin derd döktüğü yer olur. Böylesi; bütün insanların elemelerini paylaşır ve milyarlarca insanın âh ü vahı, istimdadı; bu kalpde akisler yapar. İmdi emaneti taşımanın bir güçlüğü de bundadır. Her derdlinin acısını bir tek kalpde duymaktır. Hakikaten düşünüp bir yüreğimizi yokluyalım :

Nedir bu dünyanın bu günkü hali? Ummandan gayrının takat getiremeyeceği dereeler gibi akan derdi ?

7 — Şeytan sihirbazla ortaklaşa mı ortalığa hükmediyor.

8 — Neden halk bu derece fitne ve derd içinde?

9 — Tanrım, ey merhametli Tanrım [senden gayrı yol kurtaracak]

Öyle ki ;

10 — Gûya ki Ervah âlemi bu hale kan ağlıyor.

11 — Fânûsuma doldu yakut [renkli] nûr

12 — Tanrım ey merhametli Tanrım [senden gayrı yok kurtaracak]

Yani :

Lâhût'un kan ağlaması; dünyanın acıklı haline karşı Allahın merhametinin [mahlûkda kan ağlatacak kuvvetde] tecellisi demektir. Sevişmenin de acımanın da menbaı Allahtır. O menba'dan bu tecelliler ne şiddetde ederse gerek ervah aleminde gerek yer yüzündeki temiz kalplerinde zuhuru; o nisbette şiddetli olur. Bu tecelliler tedricen yükselerek insanları ağlatır ve hatta kan ağlatır.

İşte Fânûs'un kalbine dolan (nûr-i yakût) da; ervahı kan ağlatan Allah merhameti tecellisinin Fânûs'un kalbinde kırmızı [kan] damlaları vücade getirmesi ma'nasına olsa gerektir.

Vakıa yakut kırmızılığının; hem kana, hem ateşe benzetilmesi mümkündür. Birinciye göre Enis bey kalbinin dünya ıstırabından kanla dolduğu ikinciye göre de ateşle dolduğu ma'nası çıkarılabilir.

Fakat:

Allahın ervah âlemine kan atlatan merhamet tecellisi yer yüzünde bakın neye müncer oluyor :

1) Allahın Rûh-ül- kudüsü yer yüzünde bu maksatla bir kulun [Enis beyin] kalbine konuyor. Ve Enis beyin sesiyle bütün dünyaya ma'nevî alemden bir müjde yayıyor, teselli dağıtan kelâm izhar ediyor. Bu kelamdaki hikmet ve kuvvet; ferdlerin en uyanığından başlayarak en cahiline ve gafiline kadar tedricen hepsini istikbalen ümitlendirecektir. Dağınık zihinleri toplayacaktır. Dağınık ve sapık yolları birleştirecektir. Ve insanları dünyaca bir kurtuluş yoluna sokacaktır. Madem ki kelam Hak kelimadır. Böyle düşünmek hakkımızdır. Ve Allah için bir şeyde güçlük yoktur. Allahın va'di ise haktır.

Onun her nidası bir ni'met bir muazzam ni'metin müjdesidir.

Şimdi diğer mısra'ları takibedelim :

13 — Fanûs'un kalbini ateş ve nûr doldurunca

14 — Ma'nevî bir imdadın zuhuruna bir işaret oldu.

Yani:

Bu hadise; ma'nevî elin insan oğullarına imdad için bir uzanışıdır. Bu mukaddes el boşuna uzanmaz ve boşuna dönmez. Mutlaka onda zuhur edecek bir hayır var.

15 — Takdir bana vesiyile olsun

Yani :

Netice itibariyle Allahın ezeli takdirini bu imdada vesiyile oldu veya bu imdad; ezeli takdir hükmünün zuhuruna vesiyile olacak.

Binaenaleyh:

16 — Hak nûrunu izhar etmek üzeredir.

Yani;

Dünyayı salaha, hidâyete akd ve hikmete, ve kamil bir intibaha kavuşturacak olan iradelerini Allah; dünyaya cemaliyle, lûtfiyle ihya edici hidayeti ile yaymak üzeredir. Her kap bu müşterek kurtuluş için kendine düşen intibahi ve istikameti; bu irâde tecellilerinden alacak ve müsbet gayeler uğrunda iş birliğine hazırlanacaktır. Bu suretle de esrarlı bulutlar zail olacaktır. Netekim son mısra' bu müjde ile nazma nihayet vermektedir.

17 — Birden dağılıp da esrar gölgesi

18 — Derd çeken Fanus'uma bir mükâfat olsun.

Nihayet

**Huuu... Eyvallah
Allah işinizi hoş etsin. Âmîn**

Elhamdülillâh - 21/11/ 959

—

B E Z M - İ Â L Î : XX

Gülbang-ı şerîf :

ALLAH BES ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi :

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir»

Başlangıç:

Huuu.. Eyvallaah, Fânûs kıymettarım Eyvallah

Yârân Hak

FARİS-Î NAZİM

- 1 — *Fânûs-i men ez feyz-i Hüdâ Nûr-feşan şüd*
- 2 — *Der füşhat-i diycur-i ledün rehber-i can şüd*
- 3 — *Hanende-i Gülbank- i Cemâl est Süleyman,*
- 4 — *An Bezm-i Berrîn, ra ki Enîs'em heyecan şad.*

Türkçesi

- 1 — Benim Fânûsum, Hüdâ nûriyle nûr saçar oldu
- 2 — Batın âlemi karanlıklarında can kılavuzu oldu
- 3 — Süleymân; Cemal gülbanginin hanendesidir.
- 4 — O pek yüksek âlem için Enisim ki heyecan
kesildi

Yani:

Fânûs'un Allah nûruna yaymağa başlaması; batın

hayatı hakkındaki fikirlerimizi aydınlattı. Ve o hayatı yaşayacak olan canlarımızın selâmetine delil oldu. Süleyman; Allahın cemâlî tecellilerinin dünyada başladığı devrenin müjdecisi ve alkışçısıdır.

İşte o pek yüksek hayat içindir ki Enis; sevinç ile heyecan doldu.

Yukarıdaki kelâmın fikir olarak hülâsası:

1 — İnsanlık âlemine Allah tarafından yeni bir devir açılmıştır Bu devir; Allahın cemalî tecellileri ile inkişaf edecek bir saadet devri, kurtuluş ve hakiki gayeye yol buluş ve yol alış devridir.

2 — Enis beye Rûh-ül-kudüs'ün gelip nûr saçması ve hazreti Süleymanın (Allah Bes) gülbang-i şerîfi ile cemalî tecellîleri müjdelemesi bu maksadladır.

Bir hülâsa daha :

Beşeriyet ıstırabından kurtuluyor. Zira Allah merhamet ve inayet buyurarak tecellilerini (Cemalî) ye tahvil ediyor. Bundan sonra inşaallah her şey güzelleşecek her şey güzelliğe gidecek ve güzel olacak. Vâridât-ı Süleyman bunun müjde kitabıdır. Allah cemalî tecellileriyle dünyaya yeni istikamet ve hareket verirken bu güzel kitap bizi de fikren ve kalben güzelliğe hazırlayacak.

TA'LİM

Fânûs; Beyanâtımızın tefekkür-ü mürâkabeye peyvest olması gerektir. Bu güne dek her ne ki didimse hepsinden zevkiyâb olan yârân, hiç birin üzerinde pekce düşünmez; beyanlarım yekdîgere

vasıyemez. Emmâ bilesiz ki keşfe kıymet virmiyen , hakıykatı bulamaz. «Ben hakıykatı buldum» diyen, ol bâb-ı küşâdenin öte yönünde fersahlarca mesâfeler görür..

Fânûs, bu gice sana diyeceğim, yâ râna diyeceğim söz, mûcib-i neşâtınız olmasa gerek : Ey benim Fânûs'um, sizden ayrılırım ; bir müddet-i mukaddere için Bezm-i Âlî'yi sed iderim!

(Ben: - Gitme, gitmesin; Ben boşalırım, bomboş kalırım!)

S. Ç. — Mee'yus olma, Fânûs, sana mâ'nâda ba'zen yine gelürem ; seni bu güne dek vâki' beyânatımla bir müddet-cik baş başa bırakurum ; Sana her ne ki söyledimse, kendin oku, kendin düşün. ve kendin netîceye var ! Ben sana mâ'nayı getürdüm , elfâzı sen enderûn-i derûnunda, bî cehd-ü bî teakkul, tertib eyledin ! Andan ötürü « eş'âr-ı müştereke-miz » dirim. « Bî savt-ü bî kelâm, bütün fikrimi okudun . » Senden daha güzel okuyan olsaydı , senden önce onun katına varır idim!

Fânûs, «senden şimdicek ayrılırım» demek, «seni terkeylerim» demek değildir. Mütekarrib - ül hulûl olan mâh-ı Si-

yâm'da, şimdiye dek pek pek ülfetin yoğise de, yine sâim olmaya gayret desin! Sıyâm, sânihana küşâyış ihsân ider. Sıyâm, terbiyet-i nefis ile zabt-ı hevesât içündür. Bunu kim zâten bilürsün, çoğu gez fikredesin ve gereğince amel eylemeğe sâî olasın.

Yârân içre sözlerimizden artık usanç duyanlar oldu ise niyâz ederim hoş göreler

Fânûs, âlemi fânîde yaşım senden çok üstün değildi. Lâkin seni çocuk görür, öyle severim. (Bâkî) merhumun salat-ı cenazesinde :

« 1 — *Kadrini seng-i musallada bilüb, ey Bakıy,*

« 2 — *Durub el bağlıyalar karşuna yarân saf, saf* »

Dediler. Senin için de neler neler diyecekler.

Vakt-i merhûnu gelicek ve senin gönlünde iştiyak artıcak gelürüm. Ben sana fısıldarım, sen yine nâ're zen olursun! Pes İmdi, yarânın yürekleri bir tek yürek gibi helecanlanur. İnsanlığı zayıf olan kimesnelerin yüreklerinin zayıf tarafı daha çok insanlanur. Yeryüzünde benî nev'inizle her gûne münasebetde, Hayr-ü Şer farkın unutmıyasız. Bir felsefe-i bâtilaya saplanub, «nezd-i İlâhîde Hayr-ü şer yokdur; kul, takdîri neyse anı işler» demiyesiz! Hayr-u şer olmasaydı veya bunlar bir olsaydı, insan olmazdı.

Cümleye selâm-ü sena ola. Sen-ü ben
yekdîgere lazim-ü melzûm olmuşuz . Ce-
bîn-i pakin takbîl eylerim.

Nihayet

Huuu... Eyvallaah!

LÛGAT

Peyvest — Asılı, takılı,
bağlı bitişik,

Zevkiyâb olmak — Zevk
almak

Yarân — Yârlar, dostlar
Hak dostları

Vasl eylemez — Bitiştir-
mez

Kesf — Hakikati bulmak
bir şeyi meydana çı-
karmak

Bab — Kapı

Küşâde — Açık, açılmış

Neşat — Hoşlanmak

Müddet-i mukaddere —
Allahın takdir ettiği
bir muayyen müddet

Sed — Kapamak

Ma'nâda — Rü'yada

Enderun-i derununda —
İçinin tâ içinde

Bî cehd — Çalışmaksızın

Bî taakkul — Akıl etmek-
sizin

Bi savt-u bî sadâ — Sessiz
sadasız

Onun katına — Onun ya-
nına

Mütekarrib-ül-hülul —
Gelmesi yaklaşan

Mâh-ı siyâm — Oruc ayı
Ramazan

Ülfet - Alışkanlık

Saim olmağa — Oruçlu
olmağa

Sanıha'na — İç doğuşla-
rına, ilhâmına

Küşayış — Açıklık, geliş-
me, genişlik

Terbiet-i nefis — Nefis
terbiyesi

Zabt-ı hevesât — Heves-
lerin zaptı

Kez — def'a

Sâî — Sa'y eden. çalışan.

Âlem-i fânî — Fânî dün-
ya âlemi

Salât — Namaz

Senk-i musalla — Musalla taşı

Saf saf — Sıra sıra

Vakt-i merhu — Mukadder olan vakit

Na'rezen — Na'ra atan

Melzum — Vücûduna lüzum görülen

Cebîn — Alın

Cebîn-i pak — Temiz alın

Takbîl — Öpmek

TA'LİMİN

Konuşma dilimizde ifâde ve izahı

Fânûs; beyanâtımız üzerinde düşünölmek, ma'nâları, üzerinde araştırmalar, incelemeler yapılmak gerektir.

Zira :

Bu güne kadar her ne ki dedimse hepsinden zevk alan Hak yârânı bunların hiç biri üzerinde hakkiyle durup düşünmüş değİllerdir. Söylediklerimi birbirine bitİştirip bir hakikate varamamışlar, meram ve maksûdu göz önüne alamamışlardır.

Amma bilinmeli ki hakikatleri araştıırıp keşfine kıymet vermiyen, hakikati bulamaz. (Ben hakikati buldum) diyen; kendine açılan kapunun öte tarafında daha fersahlarca mesafeler görür. (Ben nerede; hakikat nerede) demeğe mecbur olur.

Fânûs; bu gece sana ve yârâna söyleyeceğim sözden hoşlanmasanız gerektir.

Sizden ayrılıyorum, mukadder olan bir müddet için Bezm-i Âlî'yi kapıyorum.

[Enis Behic beyin gitme, gitmesin, ben boşalırım, bomboş kalırım sözlerine cevaben hazreti Süleyman]

Me'yus olma Fânûs, sana rü'yanda bazan yine gelirim.

Böylece :

Seni bugüne kadar vaki' beyanatımla bir müddet-cik baş başa bırakıyorum. Sana her ne ki söyledimse kendin oku, kendin düşün ve kendin neticeye var. Ben sana ma'nayı getirdim onları lafızlar halinde sen içinin tâ içinde tertipledin, bunu tertibde bir emek sarfetmedin, aklını da kullanmadın, içinden nasıl geldi ise öylece söyledin, andan dolayı bunlara (müşterek şiirlerimiz) derim. Sessiz, sözsüz bütün fikrimi içinde okudun. Senden daha güzel okuyan olsaydı senden önce onun yanına varırdım.

Fânûs, (senden şimdilik ayrılıyorum) demek; (seni terk ediyorum) demek değildir. Gelmesi yaklaşan oruc ayında [Ramazanda] şimdiye kadar pek pek alışkanlığın yoksa da yine oruc tutmağa gayret etmelisin.

Oruc; iç doğuşlarına açıklık verir. Oruç; nefsin terbiyesi, heveslerin zaptı içündür. Bunu ki sen zaten bilirsin. Çok defa onu düşünmelisin ve gereğince amel etmeğe çalışmalısın.

Yârân içinde sözlerimizden artık usanç duyanlar oldu ise hoş görmelerini niyaz ederim.

Fânûs; dünya hayatında yaşım senden çok üstün değildi. Lâkin seni çocuk görür öyle severim (Bâkî) merhumun cenaze namazında:

«Kaadrını seng-i musallada bilip ey Bâkî»

«Durup el bağılıyalar karşına yâran saf saf»

Dediler. Senin için de neler, neler diyecekler, Mukadder olan vakti gelince ve senin gönlünde iştiyak artınca gelirim. Ben sana fısıldarım. Sen yine na'ralar atarsın.

İmdi o vakit, yârânın yürekleri bir tek yürek gibi helecanda birleşir.

Ve:

İnsanlık kültürü ve duygusu zayıf olan kimselerin yüreklerinin zayıf tarafı; daha çabuk insanlaşır, yer yüzünde beni nev'iniz insanlarla her gûna münasebette hayır ve şer farklarını unutmayasınız. Batıl bir felsefeye saplanıp : (Allah yanında hayır ve şer yoktur. Kul; takdiri ne ise onu işler) demiyesiniz. Hayır ve şer ol masa idi veya bunlar bir olsaydı; insan olmazdı.

Cümleye selâm ve senâ olsun. Sen ve ben yekdiğere lâzım ve lüzumlu olmuşuz. Temiz, alnından öperim.

Huuu... Eyvallaah

İ Z A H

Ta'limin dikkati çok çeken ve izahı iktiza ettiren noktalarını şu üç maddede hülâsa ediyorum.

1 ncisi — « Beyanatımız üzerinde düşünölmek, ma'naları üzerinde araştırmalar, incelemeler yapmak gerektir.

Halbuki : Bu güne kadar her ne dedimse hepsinden zevk alan yârân ; bunların hiç biri üzerinde hakkiyle durup düşünmediler. Söylediklerimi bir araya getirip murad ve maksudumu anlamakta bir hakikate varmadılar.

Bilinmeli ki hakikatleri araştırmayan hakikati bulamaz. Ve bu kelâmdan [gayesi olan] maksad ve meram hasıl olamaz.

Seni bu güne kadar vaki' beyanatımla bir müddet

baş başa bırakıyorum. Sana söylediklerimi kendin oku düşün ve neticeye var. »

2 ncisi — [İnsanlık kültürü ve hissidir ki] ; «beyanatımla; insanlık kültürü zayıf olan kimselerin yüreklerinin zayıf tarafı daha çabuk insanlaşır. »

3 ncüsü — «Yer yüzünde beni nev'iniz insanlarla her gûna münasebette hayır ve şer farklarını unutmayınız batıl bir felsefeye saplanıp (Allah yanında hayır ve şer yoktur. Kul ; takdiri ne ise onu işler) demeyiniz Hayır ve şer olmasa idi veya bunlar bir olsaydı. İnsan olmazdı.

YANİ:

1 — Gayesiz insan; ruhsuz bir cesed gibidir. Gayesi aranmadan; ruhuna nüfuz edilmeden dinlenen sözler veya okunan kitaplar dahi öyledir boşunadır. Maksad ve meram araştırılmadığı ve ona eritmediği takdirde bir şey fayda temin etmiş olmaz.

İmdi hazreti Süleyman; kelâmı dinleyenleri, okuyanları vazifeye davet ediyor. İnsan; vazife hisleri ile insanlıkta bir ma'na ifade eder. Zira bunlarla insanlığı duyar ve icra eder. Bu vazifelerin en başında geleni İlâhî ve insanî vazifelerimizi bilmek ve duymaktır. (Vâridât) kitabı İlâhî ve insanî vazifelerimizde bizi nûrlandıran bir kitaptır Bu nûru tam olarak almamız için Vâridât'ın maksud ve meramını bilmemiz lazımdır. Maksud ve meram; 12 nci Bezm-i Âlî'de geçtiği üzere (bir Sırat-ı Rahmânî) yani (Allahın doğru yolunu) inşa kılmak, belirtmektir. Ve yine 14 ncü Bezm-i Âlî'de: (Nazmımız dahi Hakk ı Nasût'u nizam üzere te'min için inşad oluna) buyurulduğu üzere, yukarıdaki (doğru yoldan) meram; (halk hukukunu nizam üzere te'min eden yol) dur. Yani, halkın insanlık haklarını halka temin

edecek bir nizâm içinde halkın yaşama ve gelişme imkanlarını emniyet altına almaktır.

KİTAP BASTIRMAK ;

Hazreti Süleyman'ın : (Seni bu güne kadar vaki' beyanatımla bir müddet baş başa bırakıyorum. Sana söylediklerimi kendin oku, düşün ve neticeye var,) emri; Vâridât'ın kitap halinde bastırılması fikrin başlıca bir amil oldu zannındayım zira :

Enis Behiç beyi ilk tanıdığım gün: Vâridât'ın fevkal'ade ehemmiyyetinden dilim döndüğü kadar bahsetmiş ve onun dikkatini bu mübarek sözlerin ehemmiyyetine celb etmeği istemişim.

Sözlerimi dinleyenler içinde Enis beyin yakini bir hanımefendi dahi vardı. O; bir an Enis beyin içinde bulunduğu para sıkıntısını hatırlamış olacak ki sözümü; teesürle şöyle bir müdahale ile kesti ;

(Peki ama, ay başı elektrik borcu da ödenmek lazım ;) dedi. Ve : (Yalnız güzel sözler nakletmekle [yani Vâridât'ı nakil işine günler vakfetmekle] maddî ihtiyac bertaraf olmaz. Bu ihtiyac karşılık ister, para ister. Bu ma'nevî iş para getirmez ki) demek istedi.

Şahsen bu sözlerden çok üzüldüm, maddî varlık endişesinin burada da başa geçtiğini görmekte sıkıldım bir kaç hak sözle hakikati müdafaa etmek ve : (beş on dakikalık bir ruhanî sohbe olsun, para lakırdısının sokuşturulmasını önlemek) istedim ve hatırımda kaldığına göre şu maalde bir şey söyledim.

Allah ; kullarının ihtiyacını bilir Bu mübarek sözleri kullarına bu kanaldan işittiren Allah; Enis beyin maddeten neye muhtaç olduğunu da bilir ve ona esirgemez, elverir ki Allaha her hususta inanalım. Onun

her hususta kifayetine inanmış ve ona güvenmiş bulunalım.

Hanım efendi şu cevabı verdi :

Ben hamd olsun imanlıyım.

Cevaben dedim: O halde telâşı bırakmanızı, bu yüksek ma'nevî hayatın huzurunu, rûhanî ziyafetin zevkini; elektrik parasını hatırlatarak ihlal buyurmanızı imanınız iktiza ettirir. Hem ne hacet, bu Vâridâtı kitap halinde neşrederseniz size her zaman için maddî vâridât dahi temin eder. Bu; fevkalâde ehemmiyyetde bir kitap olur. Onu her nesil alır. Enis bey hayatında, ve onun varisleri de ondan sonra nesillerce mütena'im ve müstefid olur dedim.

Bu suretle bahis kitap basımına irtikal etti Enis bey kitap fikrinin güzel fakat onun da bir basım masrafına ihtiyac gösterdiğini söyleyince cevaben : (hiç merak etmeyin Allah kerîm, sizden hiç para istemeden bu kitabın basım bedelini Haşim Mardinden alır, bastırır ve sonra Haşimin masrafını düşer üst tarafını size veririm) dedim.

İşte Vâridât'ın kitap halinde basılması arzusuna bu serdettiğim fikir müşevvik ve müessir oldu.

Enis bey bundan sonra Vâridât'ın, kitap halinde basım hazırlığına koyuldu. Hanım efendi ile münakaşamız bir güzel teşebbüs ve neticeyi hazırlayacakmış öyle oldu. Allah lûtfetti. Ve konuştuğum yoldan kitap basıldı.

Yani hazreti Süleymânın Vâridât'ın basılması hakkındaki emir ve işareti tatbik sahasına konu, Elhamdülillâh.

2) İnsanlık kültürü ve hissi :

Birinci maddenin izahında (Vâridât-ı Süleyman) kitabındaki maksud ve meramdan bahsedilmişti ve onların

hülâsaten : (Allahın doğru yolunu insanlara açmak ve halk hukukunu emniyet altında bulundurmak) olduğu görülmüştü.

İşte :

Hazreti Süleyman ; Enis bey ağziyle bize nakledilen kelâmın; insana insanlık taraflarını kuvvetlendireceğini yani (Doğru yolun inşası ve halk hukukunun riayet görmesi) suretiyle bunun hasıl olacağını, zira insanın insan olması lâzım geldiğini bildiriyor. Ve hazreti Süleyman demek istiyor ki:

İnsanlık ; bir kül'dür. Hem kültür hem de his ile tekemül eder. Hissiz kültür yelkensiz ve motörsuz tekneye benzer. Kültürsüz his de ; dümensiz motora benzer, His; insana, Allah için insanlık gayreti getirir. Fakat ne yapacağını bilmek ve onu iyi yapabilmek için insan kültüre muhtacdır. Kültürsüz insanın varlığı başkaları tarafından kötülükde de kullanılıp kötülüğe bilmeden alet edilebilir.

Kültür; iyiyi fenadan inceden inceye ayırd edebilmeği ve iyiliğe vardiran yolu yanılmadan gidebilmeği te'min eden vasıttır. Bunun için de evvelâ iyilikler nelerdir ? fenalıklar nelerdir? Bunları müşterek Din ölçüsüyle bilmek ve sapmamak lâzımdır.

İşte bu Vâridât kitabı; hem bilgiyi hem de hissi yükselten ma'lûmatı ve usulleri; bu günkü ve yarınki nesillere te'min ediyor.

NETİCE VE MAKSAD:

Bütün bunlardan maksadın da amelî hayatta ne olduğunu üçüncü madde hülâsa ediyor :

3—[Tâ ki] yer yüzünde beni nev'iniz insanlarla her gûna münasebette hayır ve şer farklarını [bilesiniz]

ve unutmuyasınız. Batıl bir felsefeye saplanıp ; (Allah yanında hayır ve şer yoktur, kul; alınının yazısı ne ise hayatta onu işler) demeyiniz. Hayır ve şer olmasa idi. Veya bunlar bir olsaydı insan olmazdı buyuruluyor.

Yani :

Kültürde gaye; insanlarla muamele ve münasebet ve muâşeretle hayır ve şer farklarını göz önünde tutmak, Allahın huzurunda konuşur ve muamele eder gibi hareket etmek, Allahdan korkarak kimseyi aldatmamak ve Allahu severek insanı doğru yolunda desteklemek lazımdır. İşte bunlar şeriat hükümlerinin iktizasıdır. Ve şeriatte felsefeye yer yoktur ve bu esastan kaçamağa imkan yoktur.

BİR MÜLAHAZA:

Hakikat ehline kabul edilmiş kanun hükmünde bir kaide vardır. Hepsi onu bilir ve ona riayete çalışır ki o da şudur: (Hakikate; şeriat kapısından girilir.)

Filhakika :

Şeriat; nizamdır. Bu nizam kapısından hakikata doğrulmak ve ou kapıda alman istikameti de değiştirmek lazımdır. Her düşüncede her harekette bu lazımdır. Aksi halde bütün ölçüler, alt üst olur. Halbuki Din; müşterek ölçüleri yaşatmak için, bu ölçüleri yani hayır ve şer ölçülerine göre hayatî nizamlamak ve emniyet altına almak için gelmiştir.

Sırf ve mücerred hakikatin, dünyada tatbik yeri yoktur. Hakikat ancak şeriata bitişik olarak dünyada tatbik yeri bulur.

Ahirette ise şeriata ve şeriat müeyyidelerine lüzum yoktur zira onda heva ve hevesine uyup şer ikaina teşebbüs edecek uzvî vücut, hayvanî nefis yoktur. Yani

cismanî beden hayatı yoktur. Her kes ruhladır Rûhanîdir. Ve temayüller rûhîdir. Ruhlar ise terbiyelidir. Zira Allahın ruhundan tecellidir. Ruhlar Allahın iradeleri ne kendiliklerinden ta'bidirler. Onları tehdit veya ta'ma'la kötülüğe teşvike imkan da yoktur. İhtiyac da yoktur. Onun için cennetde zabıta teşkilatı yoktur. Bu teşkilat kesif ruhların ateşten geçirilerek temizlenme yeri olan cehennemde ve azab sahalalarında vardır.

İmdi :

Yukarıdaki ta'limde emir buyurulduğu gibi :

1) Yer yüzünde insanlarla muamelede hayır ve şer farklarını unutmamak lazımdır.

Hatta:

Vâridât kitabının neşrinden sonra gelen bir vâridât-da hazreti Süleyman :

(Allahtan korkulmaz Allah sevilir. Allahtan ancak insanın insanla muamelesinde korkulur) buyurmuştu.

İşte bunun içindir ki bunun hilafına yol açan «batıl bir felsefeye saplanıp (Allah yanında hayır ve şer yoktur kul takdîri ne ise anı işler) demeyiniz. Hayır ve şer olmasa idi veya bunlar bir olsaydı, insan olmazdı» buyurulmaktadır.

Bu cümleleler üzerinde biraz daha duralım :

ŞER:

Mahz-ı şer, sırf şer, mücerred şer diye bir şey yoktur. Allaha göre hakikat böyledir. Kula göre şer vardır. Şeriat ayarına göre ve mahiyeti itibarı ile bir fiil; şer telakkî edilebilir. Fakat bu; fiilin ilk görünüşündeki telakkîsine göredir. Ve i'tibarîdir, nisbîdir.

Terbiye ve tedavî vasıtaları acıtabilir, acı olabilir. Fakat mürebbînin veya hekimin maksadı; netice ve gaye itibarı ile hayırdır, islahtır, tedavidir.

Allah gazab eder, bir çocuğun annesi de hiddetlenir. Çünkü Allah kulunun, anne çocuğunun zararlı bir hareketini görerek [alâkası dolayısıyla] müteessir olur. [Muhabbeti dolayısıyla] gayrete gelir ve onu islah için [istemiyerek] zaruri olarak bir takım münebbih tedbirler alır, onu yola getirecek usuller tatbik eder. Bu muamele okşayıcı değildir. Okşayıcı olmadığı için kulun veya çocuğun hoşuna gitmez. Bu muamele : kulun ve ya çocuğun intibah gözünü açmak ve aklını başına toplamak için lüzumu derecede müessir olmak gerekir. Kula ve çocuğa göre bu şerdir. Fakat Allaha ve anneye göre hayır için tatbik edilmiş bir muameledir. Canı acıyan çocuk yine annesine sokulur, yına annesinden ilâç bekler Kul da öyle olmak gerektir. Ona Allaha iltica etmek, istiğfar etmek, tövbe etmek, af dilemek ilâç dilemek gerekir. Allah merhamet kaynağıdır. Her annenin göğsünde beliren merhamet; o kaynaktan bir damladır. Çocuğunu terbiye için acıtan anne ne kadar üzgündür. Yüreği ne kadar acılarla doludur. Çocuk düzeldi. Anne okşadı fakat annenin üzgün yüreğini kim okşayacak, onu da Allah okşayacak, zaten o yürekte üzüntü yine Allahın üzüntüsünden bir kaç damladır, O üzüntü de annede tecelli etti. Çocuğu nihayet okşayan eli şifalı kılan Allahtır. Anne yüreğini de o şifalar, intibahla annesine sarmaşan çocuğun hali, yüreği şükürle dolan annenin hâli; Allahın da üzüntüsünü giderir, celâlini cemâline tahvil eder. İltifatlarına gark eder.

Allahın bir sıfatı da (Dâr - zarar veren) dir. Fakat şer mefhumunda olduğu gibi bunun da gayesi : sırf zarar vermek değil, bir zarar icad ederek fayda

meydana getirmektir. Hilkatten yani Allahın isim ve sıfatları meydana çıkmadan evvel (Allah) ın varlığı Zat nûrundan ibaretti Ne (Dâr) , ne (nafî' - menfaat veren) ismi meydanda vardı. Allah; kelimesinin kendinde topladığı bütün isimler ve sıfatlar; kül halinde birlikti. Allahın o devredeki hal ve durumu (Huuu - O) işaretiyle yâd edilir.

İmdi:

Allahın zatında şer diye bir şey yoktu. Sonradan şer ma'nasında bir sıfatla görünmesine de imkân yoktur. Zira Allahın en başta gelen kemâl vasıfları bunamani'dir.

Netekim, Peygamber hazreti Eyyub, bu hakikati şöyle ifade buyuruyor.

(Eyyûb-34 -10) : «Ey akıllılar, bu sebepten beni dinleyiniz. Hâşa ki Allahta şer buluna ve Kadirde (kaadir olan Allahda) haksızlık ola.»

Peki, Allahın zatında şer olmamakla beraber dünyada şerrin mevcut olması ve her fiilde Allahın iradesi lâhik bulunması nasıl te'lif edilecektir?

Cevabı budur :

Bize göre şer vardır. Allaha göre şer yoktur. Yani hastaya göre ilâçta acılık vardır. Fakat hekime göre bu acılık tatlı bir netice almak için zarûridir Nefsimiz şerîr olabilir. Bir yırtıcı hayvan gibi bize şer işletir fakat bunun neticesidir ki Allah tarafından terbiye olunuruz. Ve bu terbiye acıdır. Fakat Allahtan şer olarak gelmez hayır için gelir. Ancak bizim canımızı yakdığı için şer telakkisine uğrar. İmdi Allahın aslında şer olmadığı gibi muradında da şer yoktur. Aksi hal ; Alla-

hın hakikat-i asliyyesine mugayirdir. Allah dâ asit olan hayırdır. Ancak hayrı te'min için (şer) diye bir (münebih) vasita kullanıyor. Ve bunu istemiyerek, üzüterek acıyarak kullanıyor. Ve yine meselâ: hükümetin kanunlarında ceza vardır. Bu ceza hükümet için şer değildir. Hükümet hayrı emniyyet altına almak; hayrı yaşatmak için bunları sakındırıcı olarak koymuştur. Şerre meyli olanlara şerden el çektirmek için koymuştur.

O halde; şer telakki edilen her acı muamelenin hedefi ve muradı yine hayırdır. Bu suretle hareket noktasında olduğu gibi murada varış noktasında da Allah için şer yoktur. Evveli de sonu da hayırdır Bunun şer görünen kısmı bizim cephemize göre ortasıdır. Ve bu orta kısmın dünya nizamını korumak için böyle görünmesi lâzımdır. Bu ; şer'î bir zarurettir.

HAYAT VE EMNİYYET:

Her kes bilir ki hayatta ilk ihtiyaç emniyetedir. Yani şerden korunmağadır. Binaenaleyh dünyada şer vardır. Ve bütün Dinler, kanunlar bunu men' etmeğe emniyyeti te'sisise gelmişlerdir.

Ta'limde :

(Kul: kadrinde ne varsa anı işler)

Demeyiniz, buyuruluyor.

Fakat bu ; şeriat mertebesinde söylenmiş bir sözdür.

Şeriata göre :

İnsan fâil-i muhtardır. Yani işlediği işde ihtiyatî elindedir. Hakikatde ise elinde değildir. Allah ne takdir etmişse onu işler. Bunun böyle olduğunu bilmek hakikat ehline zarar vermez. Fakat şeriat ehline zarar verir. Zira avam ; fena işlerinden bir nedamet, vicdan azabı, intibah duymak ihtiyacındadır. Hakikat ehli has kulların elinden zaten kötülük gelmez.

Şeriat mertebesinde yaşayacak olanlara göre şeriat mes'uliyet demektir. Mes'uliyet ceza ve ukûbet demektir. (şer'r) in (şerlik) töhmeti kalkınca, mes'uliyet de, ceza da kalkar. Her kesin yapacağı kötülük de yanına kâr kalır. Halbuki bu; ne şeriat ehlinin ne de hakikat ehlinin işine gelir. Zira hayatta emniyyet kalmaz. Şer suç olmalıdır, ki şerre meyledenler düşünsün cesaret edemesin. Ve her kesin mukaddes hakları dokunulmazlığını muhafaza etsin.

Aksi halde :

Kemalsiz bir adam; kemalli bir hakikat adamının dediğini kötülükde kullanır.

Meselâ :

Şeriat mertebesindeki görüşe göre: Her kes ayrı birrer varlıktır. Ve birer ayrı varlığın sahibidir. Şeriat adamına göre benimki benim, seninki senindir.

Bu mertebedeki adam kendininkini başkasına ne vermek, ne de kapdırmak ister. Ve çok haris ise kendininkini arttırmak için başkasıninkine el uzatmak, şerre kalkmak bile ister.

Tarikat ehli [ki şeriat ile hakikat arasındaki yolun yolcularıdır. Yani rûhî ve ahlakî mertebeleri biraz yükselmiş kimselerdir] Onlara göre (seninki senin benimki de senindir) Yani o; varını başkasıninki ile arttırmaktan ziyade başkalarının malını arttırmağa meyyaldir. Allah cömertdir. Allah yoluna girenlerin de duyacakları hislerden biri cömertliktir. Hakikat ehli ise (ne benimki benim ne seninki senin hepsi Allahın) der.

Yani :

(Her kesin maddî ve ma'nevî varlığı Allahındır.

Hepsi onun yolunda kullanılmalıdır. İnsanlığa vakf ve sarfedilmelidir) demek ister.

Halbuki bunu yüreğinde duymıyan şerir bir adamın önüne şeriat mânia koymasa o adam bunu Allah namına, insanlık hesabına değil, sırf kendi benliği nam ve hesabına kullanmak ister. Başkasının malını zaptetmeğe başkalarını kendi nâm ve hesabına kullanmağa kalkar hatta başkasının harimine kadar elini uzatır tasallutunu tecavüzünü genişletir. Ve madem ki mal Allahındır. O halde ortanıdır. Her kes kuvveti, zekâsı, kabiliyeti nisbetinde bu ortanın malını kullanmalıdır. İş budur. Aklın icabı da budur der ve böyle bir felsefe icad eder.

Putperestlik devrindenberi insanlarda en vahşî ve iptidaî benlik hisleriyle yaşıyan bu temayül; (başkasına tahakküm, tasallut ve başkalarını istismar, istihdam ve sömürme) temayülü; Dine dayanmayan ideoloji felsefelerinde de az çok birer yer almıştır. İşte Din anın için müşterek ölçüler için lâzımdır. Ve şeriat bu ölçülerle insanı emniyette bulundurmak için zarurîdir. Zira herkes insanlığı aynı derecede duyan, bilen ve onun icaplarına aynı derecede uyar bir halde değildir.

Kimi vardır, başkasının varlığına el uzatmadıkça rahat edemez, kim: var ki fırsat bulursa fırsatı kaçırmak istemez. Fırsat çıkmadıkça usluluğunu muhafaza eder. Kimi vardır ki kendinin olmıyana hiç bir vesile ile el uzatmaz. İşte Şeriat; asıl bu ilk iki türlü halde bulunan insanların şerrinden dünyayı muhafaza içindir. Böyle şeriata fenalıktan men' edilen adamlara göre hayatta asıl olan; almaktır. Bunların üst mertebelerindeki iyi adamlara göre ve bhusus tekâmüle ermiş hakikat ehline göre hayatta asıl olan vermektir. Öyle ki Allah nasıl vermekten başka bir şey düşünmüyorsa öyle vermektir ve başka bir şey düşünmemektir. Ve Allaha

verir gibi insana vermektir İŖte onun içindir ki hazreti Süleyman ta'limin sonunda : hayır ve Ŗer olmasa idi veya bunlar bir olsaydı. İnsan olmazdı buyuruyor. Yani: (Ŗer; hayata hakim olurdu Ne hayra yarayan insan ne de insan kalırdı) demek istiyor.

Nihayet

Cümleye selâm ve senâ olsun
Sen ve ben yekdiğere lâzım ve lüzumlu olmuşuz.

Yani :

Zahir hayatına batın hayatının nûr; salması; yol göstermesi; hak ve hakikat olan noktalara işaret etmesi lâzımdır. Maddî hayat kendi başına gidemez. Zira hayata benlikler hakim olur. Birbirinden ayrılan bu varlıklar çatışmağa, çarpışmağa mahkûmdur. Bunların arasını ayıracak ve birbirinin Ŗerrinden emin kılacak Ŗeriattır. Onları Allahın adı, ve Dinlerin müşterek hak ölçüleri etrafında birleşirip saadete erdirecek olan da hakikat bilgisidir.

Ŗeriat ehli uslu durmak için dışdan kuvvetli korkulara ve tama'lara ihtiyaç gösterir. Hakikat ehli ise, Ŗeriatî içinde yaşatır, ve içden gelene tabi' olur Fikirde ve hisde cemiyetin her ferdine ayrılmaz bir parça gibi bitişiktir. Kendi için değıl cemiyet için yaşar.

SON SÖZ :

Temiz alnından öperim.

Huuu... Eyvallaah:

Elhamdülillâh - 24/11/949

BEZM-İ ÂLÎ: XXI

Gübang-ı şerîf

ALLAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi :

“ Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir”

Başlangıç:

Huuu...Eyvallaah :

TA'LİM

— Nûra müstaid olanla bî-istîdad olanı tefrik kılmak gerektir. Her kes mânâ nedir anlamaz. Bırak anlar zulmet-i cis-mâniyyet içre kalalar; devri gelür, terbiyet temâm olur. Hazret-i Fahr-i Kâinat'a Sahâbenin cümlesi yekden iyman kıldı. Hâlid-ibni-Velîd, Gazve-i Uhüd'de ceş-i İslâm'ı dağıttı emmâ vakti gelicek iyman ile sâ'd oldu. Bu misillû vekaayi-i islâmiyyeyi derhâtır idesiz.

LÛGAT

Müstaid -İsti'dadı olan	Mi <i>Sahâbe</i> — Peygamber efendimizin sohbet ettikleri
Bî isti'dâd -İsti'datsız	Bî
Tefrik —Fark etmek, ayırd etmek	Tej Gazve — Küçük harp hareketleri
Zulmet-i cismaniyyet — Cismaniyyetin karanlığı, kesafeti	Zu <i>Ceyş</i> - Asker, kıt'e, ordu
Hazreti Fahrî Kâinat — Kâinatın iftihar ettiği kadri büyük şahsiyyet	Ha <i>Sa'd olmak</i> - Sa'd olmak mes'ut ve bahtiyar olmak
	Kâ
	kac

Ta'limin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Nûrdan feyz almağa [yaradılışında] isti'dâd ve kabiliyyet olan ile olmıyana ayırd etmek gerektir. Herkes (ma'na) nedir anlamaz. Yani ma'nevi hayatı bilmez veya inanmaz. Bırak onları kendi [fitratları üzere] cismaniyyetleri karanlığında, [kesefetinde] kalsınlar. devri gelir onların terbiye devreleri sona erer [onlar da gömlek değiştirirler] peygamber efendimize sahabenin [aşınalarının] cümlesi birden iman etmediler. Mesela Halid ibni Velîd; (Uhud) muharebesinde İslâm muhariblerini dağıttı. Fakat vakti gelince de akabinde iman ile saadet buldu. Bu gibi tarihî İslam vak'alarını hatırlayalım.

İZAHİ :

İnsanlar şu kabiliyetlerde dünyaya gelirler :

1 — İlkinden sonuna kadar hayatını mü'min olarak [iman ile] geçirmeğe kabiliyetli olanlar.

2 — İlkinden sonuna kadar hayatını münkir olarak [inkâr ile] geçilecek fitratta olanlar

3 — İlkinden inkâra sapıp sonradan imanı kabul edenler

4 — İlkinden iman edip sonra, inkâra sapanlar

Netice :

Ne iman, ne inkâr; kulun elinde değildir. Allah hangi kuluna imanı nasibetmiş ise mü'min olur. Ve dünya halkı onu inkâra saptırmağa uğraşsa muvaffak olamaz.

Allah kime de inkârı nasip etmiş ise o münkir olur. Bütün dünya onu hidâyete çağırsa ve o kütüphaneler dolusu hidayet telkin eden kitap okusa faydasızdır

Ana baba imansız olduğu halde imanlı evlâd zuhur eder ve yetişir. Evlât imanı dışdan değil içden alır. Ve ne kadar imanına sataşsalar muhafaza ve müdafaa gayreti onda o derece yükselir.

Aynı anadan ve babadan doğmuş iki kardeş imanda birbirinden ayrılabilir. Biri imana sarılır diğeri fitratının ibabı inkâra sapar. Aynı aîle ocağında yetişmeleri ve aynı mekteplerde tahsil ve terbiye görmeleri ma'nevî durumlarını, fitratlarını değiştirmez. Onlar tekâmüllerini fitraten üzere yaparlar. Biri hayata mü'min olarak biri münkir olarak katılır. Ahlâk cephesinde de böyledir fitraten halim, selim olan kuzu gibi zararsız ve faydalı kalır. Menfî tabiatlı da kurd gibi yaşar, canavar olarak cemiyete katılır. İlim, terbiye münkiri veya fit-

Raten ahlâkı menfî olanı ne imana getirir, ne ahlâka götürür. Ancak sinsileştirir, kurnazlaştırır. Yani kendini gizlemek dirayetini ona kazandırır. Ve dolayısıyla insanları aldatmak için onu daha tehlikeli bir hale koyar.

Bir kütüphaneye gidilse; orada Allahın varlığını tasdike yarayan bir çok kitaplar bulunacağı gibi Allahı inkâra çalışan ve bir sürü temelsiz nazariyelere kısa görüşlere dayanan kitaplara, gözün görmediğini yok farz etmeğe kalkan münkirlerin yazılarına dahi rastlanır. Ve hayatta her ikisinin tarafları da vardır. Maddeci yalnız gözünün gördüğüne inanır, ma'neviyatçı ; maddenin içinde ve arkasında gözlerin görmediği hakikî varlığa da inanır. ve o varlığın hakimiyetini tâ kalbinin içinde duyar.

Kalbinde boşluk duyanlar en yoksul, en yetim, en garip bir hayatı türlü endişeler ve ihtiyaçlar içinde geçirenlerdir. Kalbin gıdası nûrdur onlarınki karanlıktır, cismaniyyetin kesafeti [çamuru] içine gömülü hissiz ve sessizdirler.

Şu âyeti kerîmeler bize kâfi derecede hakikati aydınlatır.

Kur'ânı kerîmden :

(65 - Talak - 5(7)) Allah bir kimseyi ancak ona verdiği kadrile mükellef kılar. Allah güçlükten sonra kolaylık kılacaktır.»

Yani :

Allah kime ne nasib etmiş ise Allah ancak onun, mükellefiyetlerini ondan ister. Ve insan hep bir du-

rumda kalmaz. Güçlükten sonra kolaylık vardır. Yani inkardan sonra iman gelebilir. Bu Allahın terbiyede bir nevi tertibidir.

Diğeri:

**(84 - İnşıkak - 19) : «Siz insanlar hal-
den hale tahvil olunursunuz.»**

Diğeri:

**(71 - Nûh - 13 - 14) : «Size ne oldu ki
Allahın büyüklüğüne i'tikad etmezsiz.
Muhakkak O sizi tavırlarla halketti. »**

Diğeri :

**(61 - Saf - 7 ve 8(8)) : «Onlar ağızlariyle
Allahın nûrunu söndürmek isterler. Müş-
rikler ikrah etseler bile Allah nûrunu
tamamlayıcıdır.»**

Diğeri :

**(17 - Esrâ - 82(81)) : «Ve de ki Hak geldi
ve batıl gitti. Muhakkâk batıl hakkın ö-
nünde gidici [yok] oldu. »**

Diğeri :

**(21 - Enbiyâ - 18) : «Belki biz Hak ile
batıla hücum eyleriz ki Hak; batılı mah-
veder. Ve o zaman bâtil da zail olur. »**

Diğeri :

**(13 - Raad - 17) : « Ateşte erittiğiniz
ma'denin de sel gibi üstünde köpüğü var-
dır. Bu suretle Allah hak ve batılda me-**

sel irad eder. Sel'in üzerindeki köpük zayi' olup gider insanlara nafi' olan su veya cevher yerde bakî kalır.»

Diğeri :

(33 - Ahzâb - 43) : « O Allahdır ki sizi karanlıklardan nûra çıkarmak için sizin üzerinize rahmetini hep yayar, ve melekler de sizin için istigfar eyler [Allahdan rahmet diler].»

Yukarıdaki âyeti kerîmelerden aldığımız fikir ile (evvelâ inkâra sapıp sonra imâna nâil olanların) durumu anlaşılır. Yani Allah onlar üzerinde rahmeti ile müessir olup onları bir zaman sonra nûra kavuşturuyor.

Evvelâ imâna nâil olduğu halde sonradan inkâra sapanların durumuna gelince :

Onlar öyleleridir ki imanda hazımsızlık gösterirler ve bunun aksülâmeli olarak inkâra geçerler. Bunların başlıca iki nev'e ayrıldığı görülür.

1) Bir nev'i genç yaşında kuvvetli bir iman ile ibadete sarılmıştır. Bu gayret de emsali arasında göze çarpacak hale gelmiş, etraftan takdirlere mazhar olmuş, bu takdirler onu gurura düşürmüş, bu gurur; onu Al-lahlâ pazarlığa sevketmiştir.

Mesela: (Ey Allahım, ben ki sana her kesten fazla bu yaşında ibadet ediyorum elbetde senden de emsallimden fazla talih, servet, ve maddî varlık ve refah beklerim) demek ister gibi olmuştur. Fakat belki istediğini alamamıştır, umduğunu bulamamıştır, bulmayınca ye'se düşmüştür. Bu yeis; onda aksülâmel yapmış-

tır. Nihayet kıpkızıl bir münkir olmuştur. Bu inkâr ile de gûya ki imanından intikam almıştır.

Öylelerin toyluğu, cehaleti; bu işleri hikmetle düşünmeğe müsait olmaz. Öylesi düşünmez ki; Allah; (Allaha minnet yüklemek için ibadet etmeği) istemez. Allah ibadeti; kulluğun bir kulluk borcu olarak ödenmesini, Allaha Allah için yapılmasını ister, kayd ve şarta bağlanan ibadet fikri, veyahut kayıd ve şart karıştırılan ibadet; Allahda matlûp te'siri bırakmaz. İbadet başka, dünya nasibi büsbütün başkadır. Dünya nasibi başka, ruhî mertebe, ruh yükseliş mazhariyeti, Allaha yaklaşmak ni'meti başkadır. Bir İnsan dünyanın en maddî varlıklı adamı olur da ruh da hiç bir mertebe sahibi olmayabilir. Veya ruhda en yüksek bir mertebe sahibi olur da dünyalık nasibi en az ve zaruret içinde, zorla geçinir bir adam olabilir.

Bahusus o insan ki Allaha yakınlaşmak ister; ona kalbini Allah muhabbetiyle doldurmak, başka şeylerin hırslarını oradan çıkarmak gerekir. Allaha yakınlık; kesafeti attırmağı icabettirir. Kesafet [ağırlık] çile ile erir, dışarı atılır. Altın ateşde eriyerek halis hale gelir. İmdi :

Hem ma'nevî hayatta en yüksek dereceye yükseylim hem de maddî hayatta en varlıklı adam olayım diyen adam; hesabında, düşüncesinde yanılabilir. Ya evvelâ insan maddî hayatta yükselerek milyarlar olur ve ma'nevî hayatta yükseliş başlayınca o milyonları yavaş yavaş Allah yolunda fıkara dağıtmaya başlar, ve ma'nevî hayatta en yükseğe erdiği zaman maddî hayattaki yüksekliği kalmaz olur Veyahut insan, darlık içinde ma'nevî mertebelere yükselir son mertebeye erdikten sonra Allah ona dünya servetinin en yüksek derecesini de ihsan eder. Amma bu zatde de bu maddî servete iltifat edecek hiç bir hırs kalmaz. Yani Allah

ona o serveti, hiçe sayacak bir alâkasızlık devresinde ihsan etmiş olur. O zat de bunu yine Allah fikarına dağıtmaktan, hayır ve hasenata yarar irad, vakıf yapmaktan gayrı bir şey düşünmez. Hatta mu'tedil orta bir hayattan yükseğini yaşamaktan bile tiksindir

Böylelerin zevki almak değil vermektir. Saklamak değil dağıtmaktır. Maddî servet hırsı, ma'nevî derece hırsıyla bir arada yaşayamaz. Meğer ki ikisi de az ve zayıf ola. Bu halde olan insanlar bir gün sağa bir gün sola meyleder. Sabah şöyle akşam böyle düşünür. Kararsız ve istikrarsız olur. İşte kitle denilen ekseriyyetin çoğu bu haldedir.

Şu âyetler dahi bütün ömründe hidâyet nûru alımyacaklar hakkındadır.

(6 - En'âm - 39) : «Âyetlerimizi tekzîb [inkâr] edenler; karanlıklarda sağırlar ve dilsizlerdir. Allah dilediğini yolundan [Allah yolundan] şaşırtır ve dilediğini de doğru yol üzerine kılar.»

Diğeri :

(6 - En'âm - 111) : «Eğer biz onlara melâike göndersek, ölümler onlarla konuşsa her istedikleri şeyi önlerine toplasak Allah dilemedikçe onlar imana gelmezler.»

Diğeri :

(23 - Mü'minûn - 100) : «Onların önlerinde ba's olunacakları güne kadar bir berzah vardır.»

Diğeri :

(17 - Esrâ - 73(72)) : « Bu dünyada a'mâ olan ahiretde de a'mâdır.»

Diğeri :

(9 - Tövbe - 126(125)) : « Kalplerinde hastalık olanların murdarlıklarına murdarlık ziyade olur ve kâfir oldukları halde ölürler.»

Diğeri :

(24 - Nûr - 40) : «Allahın ona nûr kılmadığı kimseye dünya ve ahiretde nûr yoktur.»

Diğeri :

(7 - Â'râf - 186) : «Allahın dalâlete düştürdüğü kimseye hidayet edecek yoktur.»

Diğeri :

(4 - Nisâ - 86(88)): «Cenâb-ı hakkın dalâletde koyduğu kimseleri hidayete çare yoktur.»

Diğeri:

(4 - Nisâ - 142(143)) : « Allahın yolunu şaşırttığı kimse için Hak ve sevaba götürür yol bulamazsın.»

METNİN DEVAMI:

Hüsnü aşk sırâtından visâl-i
Zül-Cemal'e nailiyet
beyanındadır

N A Z M

- 1 — *Halk itmeseydi Adem-i Ol Zât-i Zül-Cemâl*
2 — *Olmazdı kâinatı yaratmakta bir meâl*
3 — *Ger «Hüsn-ü Aşk» ı vîrmemiş olsaydı Ademe*
4 — *İdrâk-i Zül-Cemâl'e dahî yokdu ihtimâl.*
☆
5 — *Adem ki cevherinde taşır Hüsn-i Mutlak'ı.*
6 — *Ancak odur teferrüs iden sır ı muğlâkı*
7 — *Bir tel saçıyla bağlanub ol Yâr-i Vahdet'in*
8 — *Vardır «Gönül» adındaki «Seng-i Muallâk»*
☆
9 — *Emmâ ki taş değil o, bir elmas pâredir*
10 — *Envâr-ı feyzini dağıtan bir sitâredir*
11 — *Her dem tavâf ider de o Hurşîd-i A'zam'ı.*
12 — *Nûrun virir, merâmı fakat istinâredir*
☆
13 — *Hayvan da zî-hayât . Fakat Hüsnü anlamaz!*
14 — *Bilmez nedir «Güzel» den uçan ol nesîm-i râz!*
15 — *Bülbül, ki âşıkane samursun fegaanını,*
16 — *Ancak beka'yı cins için olmak da nağmesâz!*
☆
17 — *İnsan, kemâl-i hissi kadar hüsne bağlanur*
18 — *Aşk âteşiyle kalbi o nisbetde dağlanur*

- 19 — *Ya «Hüsn-ü Aşk» sihri eger olmasa, nasıl*
20 — *Mecnun misâli durma yanub durma ağlanur?*
☆
21 — *Aheng-i şekl-ü renk.. Budur «hüsn-i
dünyevî»!*
22 — *Aheng-i Rûh-u nûr.. Bu da «hüsn-i mânevî»*
23 — *Mâ'nâ'ya maddeden geçerek gör güzelliği*
24 — *Mânâ ki madde'yi Ezeliyyetde muhtevî.*
☆
25 — *Aheng-i şekl-ü renk. Bu, «fânî güzel» demek*
26 — *Aheng-i rûh-u nûr. Bu, «Hüsn-i Ezel»
dimek*
27 — *Bir ân-ı râ'şeden mi ibâret visâl-i yâr?*
28 — *Ger böyle olsa lâyıık olur mübtezel dimek.*
☆
29 — *Ekber'den Ekber'in daha Ekber'den Ekber'i*
30 — *Asgar'dan asgar'in daha asgar'dan asgar'ı*
31 — *Mâ'nâ budur, visâl-i müebbed anınladır.*
32 — *Duymak ne mutlu böyle bir Aşk-ı Mutahhar-ı*

TA'LİM

**Hüsn-ü Aşk Sıratından Visâl-i Zül-Ce-
mâl'e nâiliyyet'i ser-i mû anlatabildim mi
eyâ Yârân-ı Hak? Hak cümlemize ol Vi-
sâl-i âl-ül-âl'i nâsibeyliye! «Yâ Hak!» de-
yû bir gice sizlere nidâ kılmış idik ; bu ;**

leyl-i hayrda da Hakk'a matla' olana ni-
dâ eyleriz: Yâ Aşk, yâ Aşk, yâ Aşk!..
Nihayet

Huuu.., Eyvallaah! Hudâ cümleizin
kârın hoş ide! Nûr'a varasız.. Nûr ala-
sız.. Nûr olasız!. Biz gideriz, siz kala-
sız, Huuu.. Eyvallaah:

LÛGAT

Hüsün — Güzellik

Sırat — Yol

Visâl — Vuslat, kavuşma

Nailiyyet — Ermek, ele
getirmek

Zât-ı Zül-Cemâl — Cemâl
ve cemâl tecellileri
sahibi olan Allah

Me'al — Ma'na

İdrâk — Anlamak, kavra-
mak

Cevher — Öz

Hüsn-i mutlak — Kusur-
suz güzellik

Teferrüs — Farkına var-
mak, duymak, anlamak

Muğlak - Kapalı, güç,
anlaşılmaz

Yâr-i vahdet — Birliğin
dostu.

Seng i muallak — Asılı
taş.

Seng — Taş

Elmas pare — Elmas par-
çası

Sitâre — Yıldız

Hurşid-i a'zam — En bü-
yük güneş — Allah

İstinare — Nûr almak

Zi hayat — Canlı, hayat
sahibi

Nesim-i zâr — Esrarlı sa-
bah rüzgârı

Beka-i cins — Cinsin nev'i
ni sürdürme üretme,
yaşatma

Nağme saz olmak —
Makamla söylemek,
terennüm etmek -

Kemal-i his — Olgunluk
hissi

Sihir — Büyü
Mecnun misali — Mecnun
gibi, delice
Ahenk — İmtizac, uygun-
luk, yakışıklık
Hüsn-i dünyevi — Dünya-
ca güzellik
Hüsn-i ma'nevi — Ma'ne-
vî güzellik
Ma'nâ — Ma'neviyat, ma'-
nevî şey
Ezeliyyetde muhtevî —
Geçmişin sonsuzlu-
ğunda varlığı
Fânî — Ömürsüz
Hüsn-i ezel — Geçmişin
sonsuzluk güzelliği
Ra'se — Titreme

Visal — Vûslat, kavuşmak
Mübtezel — Adileşme
Ekberden — Daha büyük-
ten
Asgardan — Daha küçük-
ten
Visâl-i müebbed — Ka-
vuşmuluğun sousuzluğu
Aşk-ı mutahhar — Terte-
mizlenmiş aşk
Ser-i mû — Tüy başı
Ser — Baş
Visâl-i âl-ilâl — En yük-
sek kavuşma
Nidâ — Seslenmek
Leyl-i hayr — Hayır ge-
cesi
Matla' — Çıkış yeri, nok-
tası

Nazmın konuşma dilimizde ifade ve izahı

- 1 — [Güzellikleri yaratan, yayan] güzelliğin asıl sa-
hibi ve kaynağı olan Allah; Âdemi yaratmaya idi
- 2 — Kâinatı yaratmakta bir ma'na olmazdı
- 3 — Güzelliği ve aşkı Âdeme vermemiş olsaydı.
- 4 — Allahı idrake dahi ihtimal yoktu.

Yani:

1— Güzellik kaynağı ve aslı olan Allah ; Âdemi yaratmıyaydı

2— Kâinatı yaratmakta bir ma'na çıkmazdı Zira Allah; Ademi sevmek ve sevgisini yaydırmak ve kendini sevdirmek için yarattı. Kâinatı da; [kemale ermesi matlûp] Ademi yaşatmak ve yetiştirmek güzellikler içinde geliştirmek, sevgiyi ona duyurtmak için yarattı.

3— Ademi; kemal yolunda yürüten, sevgi ateşi ve güzelliğe candan çekiliş kabiliyyetidir. Allah; bu güzelliğe çekilmek ve güzelliği sevmek kabiliyyetini Ademe vermemiş olaydı.

4— Allahı idrake dahi ihtimal yoktu. Zira Allah sevgidir ve sevgi ile bilinir ve ona sevgi ile varılır. Allahı aratan ve insanı Allaha koşturan Allahın insan yüreğine doğan sevgisidir. Bu sevgi yüreği sarar ve Allaha döner. Yine insan bu en tabîi hissi iledir ki güzelliği arar ve güzeli sever. Zira güzel Allahtır. Her güzellik Allahtandır. Ve her güzellik ondan bir parıltıdır. Allahı aratan sevgi ve güzelliştir. Her güzelin yüzündekî güzellik ışığı; arayana; Allahın yolunu gösterir.

5 — Adem ki kusursuz güzelliği özünde taşır,

6 — Ancak o dur. Çözebilen muamma sırrı

7— Bir tel saçı ile biricik yarine bağlanan insanın

8— Gönül adında bu tele bağlı askıda bir taşı var

9 — Amma ki o taş değil bir elmas parçasıdır,

10— Feyz nûrunu alıp dağıtan bir yıldızdır.

11— Her an o en büyük güneşi tavaf eder.

12 — Ona nûrunu gösterir fakat meramı nûr almaktır. [Yani ona kendini nûr almak için gösterir.]

İZAHİ :

Adem özünde Allahın ruhunu taşır, bu ruhun mayası kusursuz güzellikten bir damladır. Bu hakikati yalnız insan duyar, insan bilir. Hayvanlar ne bu letafette bir ruh taşır, ne de ne taşıdığıının farkındadır. Allahın insana her an tecelli eden ruhu; Allah güzelliğini hem insana aksettirir hem de dışarıya naklettirir.

Mukaddes kitapların bildirdiğine göre Allah insanı kendi güzelliği üzere yaratmıştır.

Binaenaleyh Allah ile kul arasında daimî bir muhabbet ve güzellik ceryanı vardır. Bu münasebet ve muamele ; bir tel saç mahiyetindeki ruh telinde cereyan eder durur. Fakat bu incecik tele taş ağırlığında bir gönül takılı ve asılıdır. Ancak bu bir taş parçası değil nûr saçan bir elmas parçasıdır. Öyle ki her nefes sevgilisini anarak çarpar ve bir yıldız gibi büyük güneşin etrafında yani Allahdan tecelli eden ruhun çevresinde onu tavaf ederek döner durur. Maksudı; aşk ışığını gösterip kendine muhabbet nûru almaktır.

Yani; sevgisini gösterip sevgisine karşılık sevgi, nûr, hararet, kuvvet almaktır.

☆

13 — Hayvan da can taşır fakat insan mertebesinde güzelliği, güzelliğin taşıdığı ruhî ve İlâhî cazibeyi anlamaz.

14 — Nedir güzelde uçan o ılık sabah rüzgârındaki tatlılık gibi sır, onu bilmez,

15 — Bülbülün ki feryad ve figanın âşikane sanırsın

16 — Ancak cinsinin bekası için nağme yapar,

Yani :

13 — Hayvan da can taşır fakat Allahtan gelen güzelliği insan gibi anlamaz.

14 — Ve güzeli saran tatlılığın tadını ve onda parlayan cazibenin te'sirini canında duymaz.

15 — Bülbül sesini işidenler; onu aşkını terennüm ediyor sanırlar, Fakat bu İlâhî değildir.

16 — Bülbül ancak neslini yaşatmak için nağ'meler yapar. Yani nağ'meleriyle dışıde alâka uyandıрмаğa çalışır. Hayvan ruhları; insan ruhları gibi ezelde ve göklerde yaratılmış değildir. Onlar insan ruhu mahiyetinde ezeli ve ebedi şeyler değildir. Hayvanlarınkı madde âleminde yaratılmış hadis şeylerdir. Suda köpük gibi vücûd bulurlar. Ve yine kaybolurlar Yani cinsini devam ettirmek üzere bir müddet kaldıktan sonra İlâhî tabiat kanunlarına uyup tekrar yok olurlar. [3]

Kur'ân-ı kerîmden :

(24 - Nûr - 45) : « Allah-ü taalâ bütün hayvanları sudan halk etti. »

---

[3]

SU MEVZU'U:

Su mevzuu maddî ve cismanî âlemin mayasıdır.

Kur'ânı kerîmden :

(21 - Enbiyâ - 30) : «Kâfirler bilmezler mi ki gökler ve yer birbirine muttasıl idi. Biz aralarını ayırdık ve sudan her şeye hayat kıldık.»

İNSAN:

17 — İnsan; his olgunluğu kadar güzelliğe bağlanır:

18 — Aşk ateşiyle kalbi o nisbette dağlanır.

(3 ncü haşiyenin devamı)

Diğeri :

(11 - Hûd - 7) : «O Allah-ü taalâdır ki gökleri ve yeri altı günde yarattı. Arş o zaman su üzerinde idi.»

Musevî mukaddes kitapları hayvan vücutlarının topraktan yaratıldığını bildirir. Yukarıdaki Kur'ânı kerîm âyetine göre her şeyin aslı ve hayatı su olduğuna binaen toprak dahi sudan yaratılmış demek olur ve insan bedeni gibi hayvan bedenleri dahi topraktan yaratılmış oluyor.

Fakat toprağın içinden ve yüzünden hariç sahalarda yani sular da ve havada yaratılmış hayvanların ise doğrudan doğruya sudan yaratılmış ve yaratılmakta oldukları anlaşılır.

Netice :

Hayvan ruhları vücûtları gibi fânîdirler yeniden yaratılırlar ve yeniden asıllarına inkilâp ederler.

Mukaddes Kitap bu esası şöyle aydınlatmaktadır.

(Eyyûb - 33 - 4) : « Allahın rûhu beni yarattı, ve Kadîrin [Allahın] nefhi [nefsi] bana hayat verdi.»

Diğeri:

(Eyyûb- 32 - 8) : «İnsanda rûh var. Ve Kadîrin nefhi [nefsi, tecellisi] onlârı anlayışlı kılar.»

Yani :

17) İnsan ne kadar olgunsa, yüreği o kadar temiz-hisleri o kadar temiz ve yeksek olur. Güzelliğe o derece candan alâka duyar. Her güzelde Allahın (Cemîl) isminin tecellisini sezer. Yani güzelde; güzelliğin kaynağı olan Allahın güzelliğinden bir eser, bir nîşâne, bir câzibe bulur.

18) İşte saf aşka yüreği hazır olanların yürekleri; temizlikler derecesinde yanar. Netekim Musevî Mukaddes kitabında Cenâb-ı hak bu esasta şöyle sorar :

«Bana yaklaşmak üzere kalbini hazırlayan kimdir»
[Eremya — 30 - 21]

İnsanda muhabbeti uyandıran; asıl kaynaktan gelen bir damla nûrdur ki düştüğü yüreği yakar, yüreği alev ile sarar ve onu kaynağa doğru çeker.

İnsanların pek çoğu bu halde neye uğradığını, neye yandığını, içini saran alevin nereden geldiğini, nereye

---

[3 ncü haşiyenin devamı]

Diğeri :

(Eyyûb - 32 - 18) : «Sözlerle doluyum. İçimde olan [İlâhî rûh] beni [söylemeğe] mecbur eder.»

İşte görülüyor ki :

İnsandaki insanlık ruhu: hayvandaki ruhla bir değildir. İnsan ; Allaktan gelen ilham ve şuur ile hareketini tertip ve tanzim eder. Hayvan İlâhî iradelere uyarak hareket eder.

Hayvan; sevki tabii denilen mihaniki hayat; ile Allahın iradesine tabi'dir. Her şeyi düşünmeden yapar fakat hakikatte de en isabetlisini yapar. Zira ta'lime, terbiyeye, telkine muhtac değildir. Allah- tarafından sevk ve idare olunur.

götürmek istediğini bilmez. Bunu görünürdeki sebeplerin birine yormağa, bağlamağa kalkar. Onunla tatmin olacağını, rahatlayacağını umar. Halbuki hiç bir fânî yüz hiç bir fânî vasıta; ona bu neticeyi te'min edemez. Netekim muhabbettini sağa sola taşırdıkça yanar, ıstırabı artar. Nihayet kaynağa yüzünü, gözünü gönlünü çevirir. Ana südüne kavuşmuş çocuk gibi ancak bundan sonra ağlaması, çırpılması durur ve rahatlar, hayatta olgunluk için bu da çileden bir devredir.

Mecazî aşk; hakîkisine ancak bir köprü, bir geçit olabilir. Leylâyı ararken insan Mevlâyı bulmuş olur. Mecaze bağlanıp kalmak ziyan olup gitmek demektir.

19 — Yâ (Hüsn i aşk) sihri eğer olmasa nasıl.

20 — Mecnun misali durma yanıp durma ağlanır

Evet:

İnsanı en kuvvetli bir el ile yakalayan cazibe; İlâhî güzellik cazibesidir. Sevilen fânî güzel onun farkında bile değildir. Zira o; bir tecelli kabından, yüzü; ziyayı aksettiren satıhdan ibarettir.

Aşk öyle bir yangındır ki ne maddî ne ma'nevî başka hiç bir endişe, hiç bir emel bu kadar muazzam bir mahiyet alamaz ve insanın yüreğini hiç bir şey bu kadar kuvvetle sarmaz ve kendine çekerek eritemez. İnsanı ardında bu kadar devamlı sürükleyemez, peşinde bu kadar koşturamaz, ve canına kadar her şeyi bu uğurda harcatamaz. Netekim insan canını bile sevgilisi uğuruna fedâ etmiyor mu? ve hakikatte ise sevgili Allah'tır. Başka her sevgili ona yükselmek için itibarî birer basamaktır.

Evet insan; ancak bu aşk yolunda dağılır, darma dağın olur. Her şeyden kopup ayrılır. Her hırsından el çeker sıyrılır, yalnız bir tek his için çalışır çırpınır.

Mecnun gibi durma yanar ve durma ağlar. Fakat andan sonradır ki en iyi bir halde derlenip toplanır. Mert, cömert bir adam olarak Allahın kapısında hür ve has kullar arasında yer alır.

21 — (Şekil ve renk uygunluğu) bu; fânî güzelliiktir. Dünyada gelir geçer.

22 — (Yüksek ruh ve kuvvetli nûr uygunluğu) bu da ma'nevî güzelliiktir. Dünyada te'sirini yayar ve ahirete birlikte gider.

23— Ma'naya maddeden geçerek güzelliği gör

24— Ma'na; maddeyi ezeliyyetde muhtevîdir.

Yani :

23 — Dış güzelliğe bakarak iç güzelliği gör, dışın şekil ve renk güzelliğine takılıp kalma, dış güzellikleri seni iç güzelliklerine götürsün. Dışta takılıp kalırsan; ıstıraptan kurtulamazsın ve hedefine varamazsın

Dış güzelliği ancak münebbihtir. İç güzelliklerinin müjdecisidir. Onlar insanı hakikî kaynağa götürmeğe ve uyandıрмаğa yarar. Dışdaki güzellikler; içten aksetmiş gölgelerdir. Meram gölge değildir. Gerçeğin kendisidir. Pencereden odaya akseden; güneş değil onun aydınlığıdır. Sen asıl güneşe gitmeğe, ondan nûr almağa bak.

Hayat yolundaki güzel yüzlerin vazifesi; sana güzelik kaynağına giden yolu göstermek ve uğurlamaktır. Bu güzelik yolunda seni uyandırıp, canlandırıp hakikî güzelliğe koşturup, kavuşturmaktır. Sağa sola bakıp dalma, yolundan kalma, umman seni beklerken bir damla suda boğulma.

F. 21

24 — Geçmişin ta ilkinden beri madde ma'nada gizli idi, madde sonra ma'nadan zuhur etti Asıl güzellik ma'nada, ma'nevî varlıktadır. İmdi bu madde ve ondaki güzellikler o ma'nevî varlığın gölgesinden, dünyadaki akislerinden ibarettir. Netice budur.

25 — (Şekil ve renk uygunluğu) bu; (fânî güzel) demek

26 — (Rûh ve nûr uygunluğu) bu ötedenberi yaşayan hakiki güzellik demek

27 — Yâre kavuşmak bir titreme anından mı ibaret

28 — Eğer böyle olsa idi buna mübtezel demek lâ-yık olurdu.

29 — Hakiki kavuşmak; (en büyükten büyüğün, daha büyüğünden büyüğü)

30 — (En küçükten küçüğün daha küçüğünden küçüğü) ile olanıdır.

31 — Ma'nâ budur. [ma'nevî kavuşmak böyledir] Visâl-i müeyyed onunladır.

32 — Böyle tertemiz bir aşkı duymak ne mutlu

Yani :

25 — Dışda şekil ve renk güzelliği fânî güzelliştir.

26 — Rûh ve nûrdan gelen güzellik; ezeli güzellik, [Allah güzelliği] demektir.

27 — Bir an titremeden ibaret olan heyecan hali fânî'nin fânî'ye kavuşması halidir.

28 — Bu hakikî bir kavuşma demek olsa idi buna mübtezel demek (bunu âdi görmek) lâ-yık olurdu.

HAKDA VUSLAT; yani [HAKKA ERMEK KAVUŞMAK]

29 — En büyükten en büyüğün daha en büyüğünden daha en büyüğü ile

30 — En küçükten en küçüğünün daha en küçüğünün en küçüğü arasında vaki olur.

31 — Ma'nevî durumda kavuşmak bu mahiyettedir. (vaad buyurulmuş) vuslat Allahladır.

Yani:

Hakikî vuslat; bir damlacığın ummanların ummanına karışması ve kavuşmasıdır.

İşte:

32— Saf böyle bir aşkı duymak ne mutludur.

Talimin Konuşma dilimizde ifâde ve izahı

Güzellik ve aşk yolunda, güzelliklerin sahibi Allaha kavuşmayı bir tüy başı kadar [az buçuk olsun] anlatabildim mi? ey, Hak dostları, Hak cümlemize o yükseğin yükseği kavuşma ni'metini nasibeyleye [âmîn] [4]

---

[4]

KELÂM MERTEBELERİ

Allah; her mertebeden ve doğrudan doğruya veya bilvasıta söz söyler.

Bir gece [Bezm-i Âlîde] sizlere: söz söylerken yâ Hak! diye Hakka seslenmiştik, Bu hayırlı gecede de (Hak) in tecelli noktasına seslenir, yâ aşk yâ aşk, yâ aşk deriz.

[4 nü haşiyenin devamı]

[Beşinci Bezm-i Âlîde] ruh beyanında görüldüğü üzere ruh; Allahın ruhu olarak nasıl her kalıba giriyor ve her kalıbı fitrat ve tiy- netine göre yaşıyorsa, aynı ruh nasıl her kalıpta söz söylüyorsa bura- da da Rûh-ül - Kudüs her mertebeden doğrudan doğruya veya bilva- sıta meramını o mertebedeki hüviyete yakışır tarzda beyan buyuruyor.

Bezm-i Âlîlerde:

Bezm-i Âlîlerdeki kelâmı şu mahiyette telâkki etmiştik;

Rûh-ül - Kudüsü taşıyan ve Süleyman çelebi diye bir isim takı- nan yüksek rûh; [ki bû bir melek ruhuda olabiliyor bir kâmil insan rûhuda] Enis beyin içine giriyor ve Enis beyi bir boru gibi kullanıyor ve Enis beyin ağzından kendi sözünü söylüyor,

Buradaki misal de gösteriyor ki İlâhî sözler muhtelif beşerî mertebelerden de söyleniyor. Meselâ : «Hak cümlemize o yüksekın yükseği [Allaha] kavuşma ni'metini nasip eyliye.» temennisinde oldu- ğu gibi.

Bu ; Allah lisanına değil ancak Allah kulunun diline yakışan bir duadır. Hatta Süleyman Çelebi adlı melek veya Kâmil insan rûhunun edeceği duada değil. Ancak Allahtan henüz uzak bir rûhî mertebe- de yaşayan henüz Allaha ermiyen bir geri insanın edebileceği duadır.

İşte bu misal ; Allahın her mertebeden söz söylediğini gösteren bir keyfiyettir.

Hazreti Mevlâna Celâleddin-i Rûminin (müstezâd) adlı meşhur nazmı bu esasta zengin misalleri ihtiva ediyor.

Müstezâd

Müstezâd : [Ez hazreti Mevlâna berayi hazreti Şems-i Tebrîzi Kuddise sırrihu- el-azîz]

Yani :

Hakkın zuhuruna: muhabbeti sebep oldu. Allah;
kendinde gizli olanı; sevdiğinden meydana çıkardı.

[4 nci haşiyenin devamı]

- 1 - Her lahza be-şekl-i but i ayyar ber âmed
Dil bürd-û nihân şüd
- 2 — Her dem be libâs-î diger an yâr ber âmed
Geh pîr-u civan şüd
- 3 — Gah'î be dil i tîynet-i salsâl fîrû refî
Gavvâs-ı maânî
- 4 — Gah'î zi teh-i kehgîl-i fahhâr ber âmed
Z'an pes be Cenân şüd
- 5 — Geh Nûh şüd kerd cihân'î be-duâ gark
Hod refî be-geşt'î
- 6 — Geh geşt Halîl zi dil-î nâr ber âmed
Ateş, gül ez 'an şüd
- 7 — Ney ney ki hem O; bûd hemî kerd şebâni
Ender yed beydâ
- 8 — Der çuop şüd ber sıfat i mâr ber âmed
Z'an bahr kefan şüd
- 9 — Migeşt heme rûy-i zemin'ra bi-yeki dem
Ez behr'î teferrüc
- 10 — Îsâ şüd, ber künbed-i devvâr ber âmed
Tesbih-künân şüd
- 11 — Bilcümle hem O, bûd-ki miamed-ü mireft
Her karn'î-ki didî
- 12 — Tâ âkıbet an şekli areb'vâr ber âmed
Dara y-i Cihan şüd

Hilkat; aşk yüzünden vuku' buldu. Yarattığı her mahlûku Allah severek ve sevdiği için yarattı. Her mahlû-

---

[4 ncü haşiyenin devamı]

- 13 — *Mensûh çi bâşed, çi tenasuh be-hakikat
K'an dilber-i zibâ*
- 14 — *Şemşîr şüd-u- der kefi kerrâr ber âmed
Kattal-i zaman şüd*
- 15 — *Ney ney ki hem O bûd, hemi guft en'el Hak
Der sûret'i belhî*
- 16 — *Mansûr nebûd an-ki ber'an dâr ber amed
Nadân be-güman şüd*
- 17 — *Yüsûf şüd, ez mısır feristâd kamisî
Revşen'ger-i âlem*
- 18 — *Ez dide-i Ya'kûb çü envâr ber âmed
Z'an dide ayan şüd*
- 19 — *În dem ne nihan'est, bibin, der nazer'i t'üst
Ger tü bibasiri*
- 20 — *Ki O bûd kiez'o in heme güftar ber âmed
Ma'ni sıfet'an şüd*
- 21 — *Ez nûr'i Ali kerd bepâ, arzu-semâ'ra
Çun Halik-i biçun*
- 22 — *Şems-u kamer-u encüm-u envâr ber âmed
Ber çerh revân şüd*
- 23 — *Der mevsim'i nisan zi hevâ şüd sûy'i deryâ
Der kısvet-i katre*
- 24 — *Ez bahr be-şekl'i dür'rü şehvâr ber âmed
Ber gûş-i keyan şüd*

kun mayası böylece aşk oldu. Allah; insana ruhundan üfledi hayat; insana aşkı emzirdi. Kaynaktan yayılan

---

[4 ncü haşiyenin devamı]

25 — *An şems-i Tebriz ber'âyi dil-i mevlâ*
Câ kerd hem'an câ

26 — *İrfân şüd, der sûret-i esrâr ber âmed*
An nûr ayan şüd

27 — *Rûmi suhani kufr negufte'est-u ne'gûyed*
Münkir me'sevidiş

28 — *Kafir bûd an'kes-ki be-inkâr ber âmed*
Ez duzehiyan şüd

Müstezad'ın lûgat ma'nası : [mısra'larında matlûp ma'na; git-tikce artan veya kuvvet bulan] şiir veya gazeldir.

Müstezâd'ın serbest tercemesi

- 1 — Her an, cazib bir put şeklinde
göründü
Gönlü kaptı ve kayboldu
- 2 — O, yâr; her an başka bir giyimde
göründü
Kâh yaşlı kâh genç gözüktü
- 3 — Kâh balçığın özüne girip beşerî
fıtratı izhâr etti
Dalgıçlığıyla ma'nevî hayata daldırdı
- 4 — Kâh çömlekcinin çamurunda göründü
Sonra da cennete girdi

bu nûr; yine aslına döndü. Anası için çırpınan çocuk gi-
bi her insan yüreği; bu cevherle doldu taşı çırpındı

[4 ncü haşiyenin devamı]

- 5 — Kâh Nûh oldu, duâ eyleyüb cihanı
suya boğdu
Kendi gemiye gitti
- 6 — Kâh sevgili İbrâhim oldu ateşin
içinde göründü
Ateş ondan gül oldu
- 7 — Hayır hayır, çobanlık eden Mûsâ da
da O idi
(Yed-ibeyzâ) mu'cizesi onda zâhirdi
- 8 — [Mûsâ'nın] Asâsında yılan şeklinde
göründü
Deniz ondan yarıldı
- 9 — Bütün yeryüzünü bir anda dolaşır
[Seyrân] gezinti için
- 10 — Îsâ oldu dönen gök kubbesinde
göründü
Tesbîh ve tenzih eder oldu
- 11 — Hep gelen giden; yalnız O idi
Her gördüğün çağda
- 12 — En sonunda arabvâri göründü
[Muhammedlikle] cihanın varlığı oldu
- 13 — Mensûh ne oluyor, hakikatte tena-
suh ne demek [yani tenasüh diye ba-

her damla ruh, sanki bir damla alev; bütün hissi sarmış Allahın başkasına baktırmıyor. İşte bu yüzden biz

---

[4 ncü haşiyenin devamı]

zı eski Hindlilerin itikad ettikleri fikrin aslı yoktur. -Bu fikre göre bir insanın ruhu dünyaya tekâmül için defalarla gelip muhtelif hayvan kalıplarını taşır, ve çile çekerek olgunlaşmağa çalışır ve olgunlaşınca kadar bu hal yani dünyaya gelip gitme devam ve tekerrür eder- nazariyesi batıldır, asılsızdır. Bir hakikate dayanmaz.

**14 — Kılıç oldu hazreti Ali'nin elinde
göründü
Zaferler te'min etti**

**15 — Hayır hayır [Hallac-ı Mansûr'da] en'
el Hak [ben Hak'ım! diyen de O idi
Saflik yüzü ile**

**16 — Dar ağacına çekilen Mansûr değildi
Bilmiyenler böyle zan etti**

**17 — Yûsuf oldu Mısırdan gömleği [Ya'-
kûba] o gönderdi
Görmez gözlere nûr oldu**

**18 — Yâkûb'un gözlerinde nûr oldu
O göz bununla gördü**

Allaha muhabbetle bakıyoruz. Allah da bize muhab-

[4 ncü haşiyenin devamı]

- 19 — Şu an, o gizli değil, gözünün
önündedir gör
Eğer basiret gözün varsa
- 20 — [Tek varlık] O idi ki, bütün bu
sözler ondan zuhûr etti
Ma'nâ; onun sıfatı oldu
- 21 — Ali'de tecelli eden Zât nûru ile [Rûh
ül-kudüsle] yeri göğü ayağa kaldırdı
Fâil-i muhtar yaradan olarak
- 22 — Güneş, ay ve yıldızlarda nûr olarak
göründü
Eflâki sardı
- 23 — Nisan mevsiminde havadan denize
döküldü
Damla damla
- 24 — Denizden şahâne inci şeklinde çıktı
Sultanların kulağına ziynet oldu
- 25 — Şems-i Tebrîzî Mevlânın hatırı için
O yerde yerleşti ki orası
- 26 — İrfân oldu esrâr suretinde göründü
Esrâr o nûrda ayân oldu.

betle bakıyor. Nereye yüzümüzü dönsek Allahın yüzü

[4 ncü haşiyenin devamı]

**27 — Celâleddin-i Rûmî küfr söz söyle-
memiştir ve söylemez**

O'nu münkir sanma

**28 — Kâfir o insandır ki inkâr eder de
Cehennemlik olur**

**Mütezâd vesilesi ile (Magribî) divanından:
(Hüsn-ü aşk) mevzuu ile pek münase-
betli bîr kaç beyt daha dercedildi:**

İnsan

1 — *Halî neşev yek nefes ez ilm-u-amel*

2 — *Ger z'an-ki bidâni-ki çırâ âmede-i*

3 — *Tu; mazhar-u mir'ât-i Hûdâ-i*

4 — *Ayine i vech-i Kibriyâ âmede-i*

5 — *Ber mâ becemal'i hod tecelli kerde*

6 — *Ez hazret-i Hod bed'in serâ âmede-i*

7 — *But goft, be but perest ki ey, âbid-i mâ*

8 — *Dani zi çi ruy geşte-i sacid-i mâ*

9 — *Ber mâ be cemal'i hod tecelli kerde est*

10 — *An kes ki zi tu st nazır ve şahid-i mâ*

☆

11 — *Ey hüsnü ta der küll'i mazâhir zahır*

12 — *Vey cism'i tu der küll'i mazâhir zahır*

orada, her nerede olsak Allahın gözü üzerimizde, Allah

[4 ncü haşıyenin devamı]

13 — *Ez nûr'i ruh-û zulmet'i zülfet da'im*

14 — *Kavm'i heme mu'min'end-u kavmi kâfir*

☆

15 — *Der rûy'i perî- ruhan çu der-mingerem*

16 — *Cüz rûy'i tu; mi ne'yâyed ender nazarem*

17 — *Her lahza zi her peri-ruhi hüsn'i ruhat*

18 — *Ber dide - küned cilve bevech'i digerem*

Gelişi güzel tercemesi

1 - İlim ve amelden bir nefes boş kalma

[sakın]

2 - Dünyaya niçin getirildiğini anladınsa

3 - Sen; Allahın tecelli kabı ve aynasısın

4 - [Sen] Allah yüzünün aynası'sın

5 - Allah bizde cemâli ile tecellî etmiştir

6 - Kendi hazretinden zuhur edip bu

sahaya geldik

☆

7 - Put; put pereste dedi: ey bize ibâdet

eden

8 - Bilirmisin ne yüzden bize secde

idersin

9 - O özümüzde cemaliyle tecelli etmiştir.

10 - O ki senden bize nazar ve bizi mü-

şahid eder

ile kul arasındaki münasebetin bağlarını bu alâka ve temaslar vücûde getiriyor. Bu İlâhî nazarlardan bize muhabbet, merhamet yağıyor, ateşli gözlerimizden de sevgi, saygı ve iştiyak yükseliyor.

Kur'anı kerimden :

(58 - Mücâdele - 6) : « Allah her şeye hâzır ve nâzırdır.»

(2 - Bakara - 116(115)) : « Maşrik ve magrib Allahındır. Yüzünüzü her ne tarafa çevirirseniz Allahın vechi oradadır.»

(57 - Hadîd - 4) : «Her nerede olsanız O sizinledir.»

[4 ncü haşiyenin devamı]

- 11 - Ey güzelliği her tecellî kabında zuhur eden sen
- 12 - Ve ey vücûdu her mevcutda zâhir olan sen
- 13 - Yüzünün nûru ve zülfünün karanlığı bakımından dâim
- 14 - Kavmin biri mü'min biri kâfir olmuş
- ☆
- 15 - Vakta ki peri yüzlülere bakarım
- 16 - Senin yüzünden başka bir yüz gözüme gelmez
- 17 - Her an her güzel yüzlüden yüzünün güzelliği
- 18 - Göze türlü yüzlerde tecellî etmektedir

Nihayet

Huuu... Eyvallaah

Allah cümlenizin işini hoş ide. Nûra varasınız, nûr alasınız, nûr olasınız. Biz gideriz siz kalasınız.

Huuu... Eyvallaah

Elhamdülillâh - 30/11/949

BEZM-İ ÂLÎ: XXII

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BE S ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— HUUU.. . Eyvallah !

NAZM

ZÛBDEİ- MÛNÂCÂT

1 — *Hicranı tatmıyan ne bilür aşk lezzetin*

2 — *Telhî-i gamla işle tefekkür halâvetin*

3 — *Dildâr senden ayru degil, rûhun içredir.*

4 — *Fikr et şu ayn-ü Gayr oluşun sırr-ı vahdetin!*

☆

5 — *Bir senle bir mükâşefe gencinesindeyiz.*

6 — *Hak sinemizde, biz de anın sinesindeyiz .*

7 — *Çün şî 'rimiz ki lâhn-i Cemâl ü Celâldir,*

8 — *Nayın sesinde, bahr-i muhîtin sesindeyiz.*

☆

9 — *Hüsn Âyetiyle süsledim iman-ü canımı.*

10 — *Kurdum gönülde ben yedi kat Âsümanımı*

11 — *Küfr etti der de katlime fetva yazar heman*

12 — *Soofî-i bî küşayişe sorsan beyanımı !*

13 — *Ey doost, senden olmak için dehre müjde-res,*

14— *Fânûsumun hadika-i ilhamı üzre es !*

15— *Yaran-i Hak, niyaz idiniz yekzeban-ü dil:*

16— *Allah Bes, ve Der heme an Zül-Cemâl Bes /*

L Ü G A T

Hicran — Ayrılık, fîrak,
uzaklık acısı

Telhî — Acılık

Helâvet — Tatlılık

Dildar — Gönlü alan ve
elinde tutan

Ayn-ü gayr — Aynı ve
gayrı olmak

Sırr-ı vahdet — Birlik sırrı

Mükaşefe — Hakikat sır-
larını aydınlatmak

Gençîne — Hazine

Sîne — Göğüs

Lahn — Nağme, makam
ahenk

Celal — Allahın iki züm-
re sıfatlarından
bir zümresi

Cemâl — Allahın iki züm-
re sıfatlarından bir
zümresi

Bahr-i muhît — Okyanus,
Pasifik denizleri

Hüsn — Güzellik

Ayet — Mu'cize, harika

Asuman — Gök

Küfretmek — Hakikati ört-
mek, kapamak inkâr etmek

Sofî-i bî küşayiş — Geliş-
memiş ham sofu

Ey dost — Ey Allah, ey
seven ve sevilen

Dehr - Dünya, diğer
âlemler

Müjderes — Müjde eriş-
tirmek

Hadıka-i İlham — İlhâm
sahası

Yekzeban-u dil — Bir dil
ve gönülle

Münâcatın konuşma dilimizde ifade ve izahı

- 1 — Fırakı tatmıyan aşk lezzetini ne bilir.
- 2 — Gam acılığını hakikati düşünerek tadlılaştır.
- 3 — Gönlünü alan senden ayrı değil (senin) ruhunun içindedir.
- 4 — Hakikatteki birliğe rağmen aynı olanın şu gayrı görünüşü muammasını düşün

Yani:

- 1 — Sevdiğinden ayrılık acısını tadmıyan aşk lezzetini bilmez
- 2 — Gamin acılığını hakikatteki birlik düşüncesiyle tatlılaştırmak lâzımdır.
- 3 — Sevdiğin senden ayrı değil ki ruhunun içindedir
- 4 — Vücûd bir iken andaki aynı şeylerin gayrı görünüşünün sırrını çözmeği düşün.
- 5 — Biz senle bir hakikat hazinesinde araştırmalardayız.
- 6 — Hak göğsümüzde, biz de onun göğsündeyiz.
- 7— Şiirimiz ki Allahın Cemâl ve Celâl tecellîleri-

nin ahengi üzeredir.

8 — (Ney) in sesinden tut, tâ Okyanusa kadar her sesin ahengindeyiz.

Yani:

5 — Bir Hak ve hakikati anlamak için bu sırların saklı bulunduğu iç hayat âleminde araştırmalardayız.

6 — Halbuki Hak göğsümüzde bir de onun göğsünde, birlik vücûdünde iç içeyiz, öyle ki; dışımız halk içimiz Hak.

7 — Şiirimiz ki Allahın Cemâl ve Celâl zümre tecellilerinin ahengine uyarak kâh tad verir kâh acılık duyurur.

8 — Çünkü bu ahenkle biz (ney) in tatlı sesinden tut fırtınalı denizlerin korkunç sesine kadar her sese uymakta ve her sestten acı tatlı birer tad belirtmekteyiz.

9 — İman ve canımı güzellik mu'cizesiyle süsledim.

10 — (Kesif, lâtif) yedi kat gökleri ben gönülde kurdum

11 — Küfür etti der de heman katlime fetvâ yazar

12 — Beyânımı ham sofuya sorsan.

Yani ;

9 — Allahın güzel olduğunu ve Allahın yarattığı ve irade ettiği her şeyin de güzel olduğunu imanıma, inanc temeli yaptım. Ve her mahlûku güzel görerek sevmek esasını ve Allahtan gelen her mukadder şeyin hakikatte güzel olduğu kanaatini ve ona rıza göstermediği canıma temel yaptım. İmanımı ve canımı bu kanaat ve telâkkîlerle süsledim.

Böyle yapmakla :

10 — Göklerin yedi katını ben gönlümde kurmuş-

oldum. Zira bütün insan ruhları bu yedi kat gökte yaratılmıştır. Onların letafet ve kesafet farklarını ayırmıyarak hepsini insan diye alâka ile benimsedim. Allahın yarattıktan diye hepsine hürmetle bir gözle baktım ve hepsini muhabbetle gönlüme aldım. Böylece gönlümde semanın yedi katını kurdum.

11 ve 12 — Şeriata göre günah ve günahkâr vardır bütün insanları bir gözle görmek, benimsemek gibi bir hakikat görüşüne ham sofunun tahammülü yoktur. Bu söylediklerime ne dersin diye ona sorsan; yapacağı iş; küfrüme hükmederek idamıma fetvâ vermek olur, Ona göre İlâhî gayret budur. Bana göre ise şudur :

Allah için, bütün insanları bir gözle görmek, hepsini alâka ile benimsemek, hepsine hayırlı, faydalı olmak, hiç birinden insafi, şefkati, iyiliği esirgememek, hiç birini kendimden ayırmamak ve hepsinin salahına hadim olmak.

13 — Ey sevgili ve seven Allah ; senden dünyaya müjdeler eriştirmek için

14 — Fânûsumun ilham kabının ihtiyacına göre tecelli buyur.

Yani ;

13 — Ey sevgili ve seven Allah; sen ki, gafil insanların çektiği ıstıraba merhamet ettin. Artık onları Cemalî tecellilerle bir kurtuluşa sevk etmeği murad ederek bu günkü nesle müjdeler verdin.

14 — Bu müjdelerin lâıyk muhatabı olmak için, gafletten uyanıp kalkınmak için, rızan yolunda yürümek, iradelerine uymak için, dünyanın istediğin gibi nizamlanması, i'mar ve islahı için bütün beşeriyetin hakikî

bir medeniyete ermeleri ve müşterek gaye de birleşmeleri ve iş birliği etmeleri için muhtac olduğumuz ta'lim ve terbiyeyi bize bildirmekte devam et. Bu maksatla Fânûs'un ilham bekliyen yüreğine devam üzere cemalinle kelâmını tecelli ettir.

Tâ ki; dünyada müsbet bir hayat karar kılsın. Tahakkümler, haksızlıklar yok olsun, Kinler, garazlar, farklı görüşler yıkıcı ihtilâflar kalksın, batıl hakir, hak muteber olsun. Hak hâkim, adalet cârî olsun. İyilik kaim, kötülük zâil olsun. Varlıklar yekdiğeri tahribe değil; ihyaya, imdada sarf olsun.

Allah; her ümmete Din olarak aynı ahlâkî esasları ta'lim eylemiş, hepsine iyilik diye aynı şeyleri emretmiş, hepsini aynı fenalıklardan men etmiş ve iyiliğe; fenalığa vasıf ve ölçü olarak aynı örneği vermiştir. Nettekim Kur'ânı kerîmde Cenâbı Hak şöyle buyurur :

(42 - Şûrâ - 13) : « Allah size Dinden Nûh'a tavsiye eylediği şeyi şeriat kıldı. Yâ Muhammed sana vahiy eylediğimiz ve onunla İbrâhîm ve Mûsâ ve İsâ'ya tavsiye ettiğimizi [yani] Dinin hükümlerini tamamiyle yerine getiriniz ve onda tefrikaya düşmeyiniz. »

Diğeri:

(22 - Hac - 77 ve (78) : « Ve Din umûrunda üzerinize güçlük kılmadı. O; babanız İbrâhîm'in Dinidir. Bundan evvel ve bu Dinde sizi müslüman diye isimlendiren O dur. »

Diğeri :

(4 - Nisâ - 123(125)) : « İyilik işler olduğu halde bütün mevcudunu Allaha teslim eden ve İbrâhîm'in batıldan berî ve Hakka uygun milletine tabi' olan kimseden daha iyi kim vardır. »

Diğeri :

(41 - Fûssilet - 33) : «Allaha davet eden ve iyi işler işleyip ben de müslümanlardanım diyen kimseden daha güzel sözlü kim vardır. »

Diğeri:

(5 - Mâide - 51(48)) : «Ey insanlar sizden her biriniz için bir şeriat ve meslek-i mahsus kıldık. Eğer Allah mûrad etse sizi bir tek millet kıları. Lâkin sizi imtihan için muhtelif ümmetler kıldı hayırlarda yarış ediniz cümlenizin merci'i Allah-ü taalâdır.»

Diğeri:

(49 - Hücerât - 13) : «Ey insanlar biz sizi bir erkek ve dişiden halk ettik. Bir-birinizi bilip tanıyasınız ve tanınasınız için sizi tâifeler ve kabileler kıldık. Muhakkak Allah indinde en ekreminiz [makbulünüz] en ziyade takvâ sahibi olanınız-

dır. [Yani fenalıktan kaçınan ve iyiliğe çalışanıdır]. »

Diğeri:

(2 - Bakara - 150(148)) : « Her kesin ona yüzünü doğrulttuğu bir cihet vardır. Ey mü'minler siz hayırlarda yarış ediniz. Her nerede olursanız olunuz Allah cümlelenizi toplayıp birleştirir.

*

15— Hak dostları gönül ve dil birliği ile niyaz edip deyiniz.

16 — Allah kuluna kâfidir, Her an ve zaman cemâl sahibi Allah kuluna kâfidir.

Yani;

Allahın kifayetine inanınız. Ve ona güveniniz ve bilisiz ki Allahtan gayrı da kuvvet kudret yoktur.

Allah izin vermedikçe yaprak yere düşmez. Serçe yere inmez. Her şey Allahın elindedir. Allahın verdisini kimse alamaz ve vermediğini kimse veremez.

Elhamdülillâh - 5/12/949

—

B E Z M - İ Â L Î: XX III

Gülbang-ı şerîf

ALLAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi :

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

Huuu ... Eyvallaah :

Fânûs, sen şikeste hâl ü bîmecâl ve âzürde-bâlsin. Hastelik cismânî değıldir.

B e y t

1 — *Bedeninden daha çok rûhuna aid bu meraz*

2 — *Sebeb-i hüznüne gösterme tekazâ yı garaz.*

TA'LİM

Müdâm, «Zül Cemâl» dimekteyim. Hüsne kıymet viririm. Emmâ Kubh'un dahî Hüsni'nün görmek gerektir. Hüsni derûn-î var kim kubh-i zâhirîyi güzel eyler. Kubh-i bâtinî var kim hüsni sûriye iy-râs-ı halel eyler. Cemâl-ullah, güzelde kendüsinden nişan virir; emmâ çok kerre çirkinin hüsni cânı da yine Cemâl-

ullah'dan râz-ı nihan virir. Aşk, bir irti-
âş-ı ânî değildir, bir ihtîrâk-ı nûrânîdir.

Fânûs, hüsne kalbin bağliyan, aynı
demde, Hâlik-ı hüsne dahî bağlana! Sen
mahlûku severek Hâlik'a varmak nedir
bilürsin. Hüsne koş, Hâlik-ı hüsne tap!
Kubhun da nihânî güzelliklerin sezesin.
Kudretullahın bî intihâ bâğ-ı tezahürâ-
tında şükûfe-çîn-i hikmet olup gezesin.

N A Z M

Ey yaran-ı Hak, kulak tutasız

- 1 — *Manzûme-i serair-i Hak, veznimizledir*
- 2 — *Encâm-ü intihâsı miyahın denizledir*
- 3 — *Fânûs kendi sanihasından heveslenüb*
- 4 — *Tanzîm-i şî're kalksa dahi iznimizledir*

- 5 — *Şair Enîs bade-i ilhamı nûş ider ;*
- 6 — *Dilmest olub hitabımıza vakf-ı gûş ider*
- 7 — *Ger duymasa Niday-ı İlahi 'yi kalbden,*
- 8 — *Kim der ki böyle şîr-i pür-iymanla cûş ider.*

- 9 — *Fânûsa mâ'neviyyetimizdir karîn olan*
- 10 — *Gizlenmişiz sanur bizi bir yerde gafilân!*
- 11 — *Biz bî-nihâye asgar olan bir muazzam 'ız,*
- 12 — *Hilkatde bî-gerân ve tecellâda bî-gerân..*

13 — *Maksad: ne neşr-i dîn-ü tarikat, ne ictihâd*

14 — *Yâhud ki bir hurafe-i bi-sude iytikad*

15 — *Maksûdumuz mezâhibin üss-ül-esâsıdır,*

16 — *Üssül-esâs için açarız Râyet-i Cihâd*

17 — *Her kim huşû-i kalb ile dinler kelâmımız,*

18 — *Anlar ki Bârigâh-ı Ezeldir mekâmımız*

19 — *Biz Ab-ı Câvidân içerek bulmuşuz bekâ,*

20 — *Varsun gubâra münkalib olsun ızâmımız.*

21 — *Fânûs, dinle beste-i ekvânı pür heves!*

22 — *Aheng-i Kibriyâ dola her aldığın nefes!*

23 — *Tekrar kıl meserret-ü mihnetde dâimâ :*

24 — *Allaah Bes, ve Der heme An Zül-Cemâl Bes*

Nihayet

— Huuu... Eyvallah! Nûr'a varasız,
Nûr alasız Nûr olasız! Biz gideriz, siz
kalasız! Huuu... Eyvallaah !

L Ü G A T

Şikeste — Kırık
Bi-mecâl — Takatsız
Azürde — İncinmiş, azar görmüş
Bâl — Gönül, kalp, hatır
Cismanî — Bedenî, uzvî, maddî
Tekazâ — Sıktırmak, çe-kişmek, serzeniş,
Garaz — Kasıt, illet-i gaiye sûi niyyet, egraz ı nefسانيye, maksad-ı mahsus
Müdâm — Devam üzere
Zül Cemâl — Cemal sahibi Allah
Hüsn'e — Güzelliğe,
Hüsn — Güzellik
Kubh — Çirkinlik
Hüsn-i derûnî — İç güzelliği
Kubh-i zahirî — Gözükürdeki çirkinlik
Kubh-i batınî - İç çirkinliği
Hüsn-i sûrî — Suretteki güzellik

İrâs-ı halel — Halel getirmek
Cemâl ullah — Allahın güzelliği, cemâli
Raz-ı nihan — Gizli sır
İrtiaş — Titreme
İrtiaş-ı anî — Bir anlık titreme
Bir ihtirak-ı nûrânî — Nûrânî bir yanma
Hâlık-ı hüsn — Güzelliği yaradan
Nihânî — Gizli
Bi intihâ — Nihayetsiz
Bağ-ı tezâhürat — Tezâhürat bahçesi, tecelliyat sahası
Şükufeçin-i hikmet — Hikmet çiçeği derlemek
Manzume — Takım, sıradizi, dasitan, Mesnevî, mevzun kıssa
Serâir — Serîreler
Vezn — Tartı, şiirde tertip ve tanzim
Encâm — Âkıbet, sonu
Miyâh — Sular

Saniha — Fikre gelen,
kalbe doğan

Bâde — Kadeh

Nuş etmek — İçmek

Dilmest olmak—Ma'nevî
sarhoşluk

Vakf-ı gûş — Kulak ver-
mek

Nidâ — Hitab, seslenme

Pür imân — İman dolu

Cûş— Coşmak, kaynamak

Karîn olmak — Yakın ol-
mak

Gafilan — Gafiller

Asgar — Daha küçük, en
küçük

Muazzam — Yüce, büyük

Bi-gerân — Hadsiz, he-
sapsız, kenarsız, pa-
yansız

İctihad — Kanaat, [ilmî
aklî kanaat]

Hurafe — Bâtıl itikadlar-
dan kalma garip fi-
kirler, esafîr

Esatir — Yunan esatiri,
İran esatiri, [Putperest
lık devirlerinden kalma
putlar hakkındaki garip
rivayetler]

Bi-sûd — Fâidesiz

Mezahib — Mezhebler

Üss-ül-esas — Temelin te-
meli, ayağı

Rayet — Bayrak

Cihâd — Allah yolunda
duruşma, uğraşma

Huşu' — Saygı ve tevazu'
ile içten titreme

Barigâh-ı ezel — Huzûr-u
Rabbel âlemîn

Barigah — İzinle girilen yer

Bâr — Ruhsat

Gah - Yer

Ab-ı cavidan — Ebedî
hayat suyu

Beka bulmak — Allahda
bakî olmak, bekâ te-
cellisine mazhar olmak

Gibâr — Toz, ince toprak

Munkalib — Kalbolmak

Izam — Kemik

Beste — Bağlanmış, ma-
kam ve ahenk

Metnin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Fânûsa ihtar:

Fânûs, sen halsıs, takatsiz, ve gönlü kırıksın,
[Fakat:] hastalık, bedende değildir.

B E Y T

1 — Bu hastalık bedeninden ziyade; rûhuna aittir.

2 — Hüzününe şunu bunu sebedtir sanma

Yani:

İnsan; yeni girdiği ma'nevî hayatta; alışkın olmaması yüzünden yorgunluklar duyar. Meselâ, nûrun fazla gelmesi bile [hakikatte en büyük bir ni'met olmasına rağmen] vücûd; alışmadığı bu miktara karşı eziklik duyar. Sinirler bozular. Kan tazyığını arttırır. Kalp fazla çarpar, ve bu fazla faaliyyet insanı yorar. Öyle ki, insanda halsizlik, mecalsizlik, adetâ keyifsizlik ve hatta hüzün derecesinde bir durgunluk ve dalgınlık belirir.

İşte bunun için :

Sende görülen halsizlik ve hüzün; bedenî bir hastalığın neticesi değil, bu netice; daha ziyade rûhîdir. Yani ruhun fazla nûrla heyecanlanması, sarsılması, yorulması ve bu yorgunluğun uzvî bedene, sınırlara te'sir etmesi yüzündendir.

İmdi bunu; esasta bedene ait bir keyifsizlik zan etme, ve buna sebep arıyarak bir takım şeylere hayalinde vücûd verme.

T A ' L İ M

Devam üzere Allahı; (Cemâl sahibi) diye, güzelliği ile anmaktayım. Güzelliğe kıymet veririm. Amma çirkinliğin de güzeliğini görmek gerektir. İç güzelliği var ki; dış çirkinliğini güzel eyler. İç çirkinliği var ki : dış güzeliğine hâlel getirir. Allahın cemâli [güzelliği]; güzelde kendisinden nişan verir.

Amma çok kerre, çirkinin rûh güzelliği de; yine Allahın cemalinden gizli sır taşır. Aşk; anî bir titreme değildir. Nûranî bir yanmadır.

Fânûs, güzelliğe yüreğini bağlayan kimse; aynı zamanda güzelliği yaradana dahi bağlanmalıdır. Sen mah-lûka severek Halıka [Yaradana] varmanın ne demek olduğunu bilirsin.

Güzelliğe koş, güzelliği yaradana tap. [Tâ ki] çirkinliğin dahi gizli güzellikleri olduğunu sezesin. Allahın nihayetsiz kudretinin tezahür ettiği [göründüğü] bahçelerde hikmet çiçekleri toplayıp gezesin.

İ Z A H I

Allaha varmak için güzelliği hedef tutmak ve güzellikten hareket etmek lâzımdır. Başlangıçla gaye arasındaki hayat yolunda da güzelliklere tutunarak istikamet almalıdır. Bu yolda her şey güzeldir. Meselâ yerde, gökte ne var ise her tabîî güzellik bu cümledendir. Çirkinde bile bir iç güzelliği gizlidir. Yaradan ki güzeldir yaratılmış her şey dahi elbette hakikatte güzeldir. Zira ondan beliren bir nişane taşır.

Fânîlerin güzelliği insanı Allaha götürmeli, yolunu Allaha doğrultmalıdır. Bir Fânî güzeli görüp gönül ve-

ren; aynı vesile ile Allahın güzelliğine gönül vermiş olmalı, kalbini Allaha tevcih etmelidir. Fânîye gönül verip Allaktan gaflete düşen; yolunu kaybetmiş olur. Bu halde mecazî aşk yol kesen olur. Böylesi perişan olur.

Aşk ; bir an titremeden ibaret arızî ve cismanî birşey değildir. Rûhî, ve nûranî bir yanmadır. Allaha varmak için yanarak kesafetten kurtulmadır.

Bir tahlîl:

Hayat; Allaha istikamet alırsa hayat; borcunu öder ve hakkını alır. Bu istikameti hayata vermek için sıkı İlâhî bir bağ ve ıstifâ lâzımdır. İşte yalnız aşktır ki insanda devam üzere bu bağı sıkılar ve ıstı'faya temizliğini yaptırır.

Aşk olmasa insan ne ile Allahın peşinde koşar. Ya bir ihtiyaç, veya bir zor neticesi veya ibadet mükellefiyeti ile değilmi ?

1) İhtiyaç; bir lüzumlu şeyin yokluğu neticesi ona duyulan lüzumdur. Fakat o şey elde edilince Allaha iltica bağı gevşer.

2) Zor; insan bir sıkıntıya düşünce amana düşer. Allaha iltica edip yalvarır. Fakat o sıkıntı [o darlık, o tehlike] ber taraf olunca yine iltica bağı gevşer.

3) İbadet; aşksız ibadet ruhsuz ve hararetsizdir. Böyle hararetsiz ibadet edenler de İlâhî münasebet ibadet anlarına münhasır kalır, ibadet yerinden, ibadet halinden ayrılınca insanda İlâhî bağlar yine gevşer. İmdi, aşksız ibadet de [sırf vazife ifası mahiyetinde korku neticesi yapılan ibadet de] devam üzere Allaha rabıtayı te'min etmez. Çünkü özsüz ve temelsizdir. Zira muhabbetle yanarak değil, cehennemden korkarak yapılır. Allahın cemaline kavuşmak aşkı ile değil, nefsi

okşayan cennet ni'metlerine kavuşmak hırsıyla yapılır. Allahtan korkan; yalnız kötülükten el çekmekle kendini tatmin eder. İmdi ancak Allahı aşk ile sevendir ki; hem kötülüğe eli varmaz. Hem de varını yoğunu Allah aşkı ile insanlık yoluna harcamaktan kendini alamaz

Binaenaleyh :

Dinde, yalnız Allah korkusundan ibaret bir çekingenliği olup aşkî, ve atılganlığı olmıyan insan; cemiyette de bir yabancı gibi lakaydı ve verimsizdir. [Egoizmadan] şahsî menfaat peşinde koşmaktan hali kalmaz. Böylesi Allah peşinde koşmak için yüreğinde hararet cazibe, gayret bulamaz. Böylesi cömert ve fedakâr olamaz. Çünkü feragat ve fedakârlık hissi duyamaz. Bu İlâhî yüksek hisler; insanda insanlık sıfatı olarak tecellî eder. Mayası, cazibesi ve tezahürat saiki; muhabbetdir. İmdi hiç alâka bağları gevşemeden insanı Allahın peşinde koşturan yalnız ve yalnız muhabbettir.

Demek ki seven, daima sever, sevgilisine ait her şeyi sever. Ve sevgilisini incitmemek için onları incitmekten sakınır. Seven; Allahın her kulunu aziz tutar. Onların faydası uğrunda her şeyini harcar. Ve onları candan benimser, analar gibi onlara yüreğini, kanadını açar. İlâhî âdete uyarak öylesi yalnız sever ve verir karşılıksız verir. Kayıtsız şartsız verir, Allaha verir gibi verir.

NAZM

Ey Hak dostları dikkatle dinleyiniz

1 — Hak ve hakikatin gelişi ifademizdeki tertip ve ahenk üzeredir.

- 2 — Suların önü ve sonu denizledir.
3 — Fânûs, içine doğan ma'nadan heveslenüp
4 — Şiir tanzim etmeğe kalksa dahi iznimizledir.

- 5 — Şâir Enîs, ilham kadehinden içer.
6 — Ma'nevî sarhoşlukla kulağını hitabımıza vakfeder.
7 — Eğer Allah sesini o kalpten duymasa.
8 — Böyle iman dolu şiir ile kim ona coşturur,
9 — Fânûsa yakın olan ruhumuzdur.
10 — Gafiller bizi bir yere gizlenmiş sanır.
11 — Biz sonsuz küçüklükte bir yüce büyüyüz.
12 — [Öyle bir büyüklük ki] hilkatte sonsuz, tecel-
lî ve tezahür'de sonsuz,

- 13 — Maksad ; ne Din ne tarikat neşri, ne de ka-
naatler ortaya koymak üzere ictihattır.
14 — Yahut ki faydasız, batıl bir i'tikada yer ver-
mektir.
15 — Muradımız ; mezheblerin temel taşıdır.
16 — Bu temel taşı için cihad bayrağı açarız.

- 17 — Her kim yüreği titriyerek sözlerimizi alâka ve
hürmetle dinlerse
18 — Makamımızın Hakkın ezelî has dîvanı olduğu-
nu anlar.
19 — Biz ebedî hayat suyu içerek ölmezliğe ermişiz.
20 — Varsın toprağa dönsün kemiklerimiz.

- 21 — Fânûs, yaratılmış bütün şeylerin birliğini ahenk-
liyen nağmeyi; tam hevesle dinle.
22 — Tâki ilâhî nağmeler her aldığın nefesi doldur-
sun.

23 — Meserret ve minnette daima tekrar kılub de:

24 — Allah yeter güzelliklerin sahibi Allah her an güzellikleriyle yeter.

Nazmın İzahı

1 — Kelâmınızdaki tertip ve ahenk Hak ve hakikatın ifadesidir. Sözlerimiz hak ve hakikatten ibaret damlalardır. Öyleki :

2 — Suların önü ve sonu nasıl denizle ise bu damlalar da öyledir. Hak ve hakikati belirten ve insana Hak yolunu gösteren ışıklardır.

3 ve 4 — Bu kelâm ki:

Fânûs'da izhar edi mektedir. Fânûs ancak içindeki aydınlığı dışa aksettirebilir. Bu halde Fânûs kendiliğinden bir şiir tanzim etmeğe kalksa dahi içine doğan şiir Allahtandır, Allah onun içini Cemâli nûr neşrine tahsis etmiştir. Allahın istediğinden başka o, bir şiir tanzim edemez ve bu şiir; ancak esas gayeye hizmet eder. Başka bir meramı ifade edemez,

5: 8

Şair Eniste Allahın cemâli tecellileri zahir olmaktadır. Bu tecelliler güzel ilhamlarla onu ma'nen sarhoş eder. Bu sarhoşluk onda; sözlerimize candan kulak verme zevki uyandırır. Bu zevk; onu fikren ve hissen yükseltir. Eğer Enis, Allah sesini kalbinde duyup çoşmasa, böyle iman dolu şiirleri o nasıl söyler ve ona kim çoşturur.

9: 12

Fânûsa ilham veren, ve onu ma'nevî sarhoşluk zevki ile kendisine bağliyan, ve kalbini iman ile dolduran; rûhumuzdur. Gafiller bizi bir yere gizlenmiş sanır.

Halbuki biz hilkatte sonsuzluğu ve türlü tecellilerle türlü tezahürlerde sonsuzluğu olan muazzam bir büyüğün ruhundanız. Ancak Enisin kalbinde yer almak için nisbetsiz, ölçüsüz son derece küçük bir kaba dökülmüşüz; Aslımız deryadır biz ondan bir parçayız.

13: 16

Bu kalbe girmekteki maksadımız; ne yeni bir Din ne de yeni bir tarikat neşretmek, ne de yeni bir itikad yolu açmaktır.

Yahut ki faydasız, bâtil bir takım eski itikadları canlandırmaktır. Hayır.

Mûradımız; ancak mezheblerin dayandığı ve birleştiği Din temelini hatırlatmaktır. İşte bu temeli yükseltmek ve insanları kurtuluş için bu mihverin etrafına toplamak ve Allahın kurtuluş yolunda insanlara yürek el ve işbirliği yaptırmak için cihad bayrağını açıyoruz. Ve insanları ıstıraptan kurtuluş için çalışmağa çağırıyoruz.

17: 20

Her kim sözlerimizi ; yüreği titriyerek, hürmetle ve tam bir alâka ve istekle, candan dinlerse, ve onlara olan beşerî ihtiyacı hakkıyla takdir ederse, anlar ki bunlar Hak sözlerdir. Biz ; Hakkın has divanından gelmiş makam ehliyiz. Ebedî hayat suyu içerek ölmezliğe ermiş [Baka] ehliyiz. Ve bu yüksek kelâm; izhara gelmişiz Vaktiyle taşıdığımız vücut; aslına dönüp toprak olsa da biz Hakta bakî hayat ehliyiz.

Dikkat:

Bu son fıkra; Rûh-ül-Kudüs'ün ifadesi olmadığı gibi bir meleğin ifadesi de değildir. Bu ifade Rûh-ül-Kudüs'ü taşıyan ve bekâ mertebesine ermiş Kâmil bir insan rûhunun sözüdür. Zira ne Rûh-ül-Kudüs'ün ne de meleğin toprak beden ile [yani et ve kemik vücûtle] aslında münasebeti yoktur.

O halde :

Bu ifadeye göre Enis Behic beyde kelâm için gelen; Rûh-ül-Kudüs; bir insan rûhu tarafından taşınıyor gibi kendini gösteriyor. Rûhun ismi hakikatte çedikkı Süleyman Çelebi olmasa dahi Kelâmı Beşerî mertebeye tenzîl ve irad buyuruyor.

21: 24

21 nci mısra'daki (Beste-i ekvân-ı) dinle ihtarı; ilk hilkatteki (kûn) kelimesine işarettir,

Yani:

Süleyman Çelebi ismini taşıyan ruh buyuruyor ki : «sen de zâhir olan kelâm; vakt-i ezelde bütün kâinatın [göklerin ve yerlerin] yaratılmasına kifayet eden bir (kûn) kelimesinin çıktığı Allah zatından sadır oluyor. Dünyaları yaratmağa yeten bir kelimelik Allah kelâmının; o zamanki ahenk ve cevheri ne ise; şimdiki sende zahir olan kelâmın aslı ve ahengi; yine odur. İşte bu kelâmı o ehemmiyet ve kıymetle dinle. Bütün mevcut olan şeyleri bir nizam ve ahenk içinde yaratan, ve bağliyan ve yaşatan ; aslı (kûn) olan bu bestedir,

O besteyi böyle bir kanaatle dinlersen bütün zerre-

lerin ona hürmet ve teslimiyetle açılır. Ve aldığı her nefes İlahî ahenk ile dolar.

İşte bu vesile ile ve her zaman, meserret ve mihnet zamanlarında da Allaha olan güvenini ikrar ve tekrar ederek de:

« Allah yeter, güzelliklerin sahibi Allah her an güzellikleriyle kuluna yeter. »

Nihayet

Huuu... Eyvallaah

Nûra varasınız. Nûr alasınız, nûr olasınız. Biz gideriz siz kalasınız.

Huuu... Eyvallaah :

Elhamdülillâh - 8/12/949

B E Z M - İ Â L Î : XXIV

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BES ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— Huuu. . . Eyvallah !

Fânûs'u ikaz

Fânûsum, ne oldu sana? Yine bir kâ-bûs-i tereddüd kalbin istîylâ eyler! Ne oldu sana? Beni tanumaz mısın? Kendin bilmez misin? Seninle telâhukum çok mu gelür? Sana mı çok gelür, yohsa kelâm-ı müşterekimizi dinleyenlere mi çok gelür? Ey Fânûs, bana bu az gelür.

Fânûs-i yegânemsin. Yâ'ni benim bir dânemsin. Sen ki nefsine çok... çok... bağlandın, andan çözüldükçe benimle sağlandın. Tanrı'ya yakınladın, dünyâya irağlandın. Dinle, Fânûs, söyle, Fânûs, dinlesünler, anlasunlar! Söyle, söyle:

Nefsin senin binek atındır, ona rıfk ile hoş muamele idesin. Emmâ bilesin ki at gemi aziya alursa, sen ayakları altına düşüp çamurlar içre kalursın. Bu mezlika-i Fenâ'da böyle zefîl-ü hâr olup pârelenmek sana lââyık değil! Hakkı'n sana nasîb ettiğini sen mi geri depeceksin? Anın bahş-ü ihsanına istihkâkını î'lâya sâî olasın.

N A Z M

Der beyân-ı nefis ve takdîr-i Hüdâ

1 — Nefs-i Emmare bedende seyl-i ateşnakdır.

2 — Nefs-i Levvâme gönülde selsebîl-i pakdır.

3 — Seyl-i ateşnak şeytan'ın reh-i şerpaşdır;

4 — Selsebîl-i pak ise Kerrûbiyan göz yaşdır

5 — Hem anın, hem de bunun munsabbı kalbi

hâkdir.

6 — Kalb-i hâkin de makamı sine-i eflâkdir.

7 — Seyl-i ateşnak iki sahilde lezzetler taşur.

8 — Arzular dembedem tuğyanlanub mecnunlaşur.

9 — Her tadılmış lezzetin zevkiyle bedmest

olmiyan

10 — Hırs-u humması behimiyyetle peyvest olmiyan

11 — Selsebîl-i Hakdan bir câm içüb memnunlaşur

12 — Hazz-ı cismanîsi de safiyete makrunlaşur

13 — *Hoş kelâm itdin, Süleyman, sanki tedbîr*
elde mi?

14 — *Biz ki aciz kullanız, tagyir-i takdîr elde mi?*

15 — *Aferin, ey nûr-i aynım, i'tiraz itdin bana!*

16 — *Habbezâ, bir zorlu mantık virmiş Allahım*

sana

17 — *Levh-i Mahfuz'un senin mazide,*
müstakbelde mi?

18 — *Sende mi taksir-ü noksan, Halik-î Ekmelde mi*

19 — *Olmasa ıslah-ı insan'la tekamül kaygusu*

20 — *Ya niçün virmiş bize Tanrım nedamet*

duygusu

21 — *Ol nedamet kim Benî-Ademde var, hayvanda yok*

22 — *Hayr-ü şerri bilmemek hayvanda var, insan*

da yok

23 — *Olmalı a'malimizden hayr ü şerrin sorgusu*

24 — *Var mıdır ma'na-yı iman, yoksa Allah*

korkusu

25 — *Bunca Din-ü i'tikadın aslı bir tertîb mi?*

26 — *Va'd-ü tehdidat ile terhib, ya terhib mi?*

27 — *Var mı hacet böyle mevhumata bir Hallâk*

içün ?

28 — *Ya neden ba's eylemiş ol Server'i ahlâk için?*

29 — *Can virüb almak nedir? bir bisebeb takîb mi?*

30 — *Bir çocuk keyfiyle bir bâziçeyi tahrîb mi ?*

- 31 — Ger inandinsa gönülden en büyük Peygambere
32 — Virdiğin kıymet nedir andan duyulmuş
sözlere ?
33 — Hazret-i Kur'an'a karşı i'tikadın kandedir?
34 — Ya Süleyman-ı fakıyre i'timadın kandedir
35 — Yoksa şübhen hiç birinden, yorma zihnini
boş yere
36 — Kendini kandırma Vesvas-ı laine göz göre !

- 37 — Bir düşünde benle Fânûs'un telahuk halimiz
38 — Sonra şerh it vahdete dair olan ahvalimiz.
39 — Vahdet'i sen anladsın sanmakdasın, emma
değil!
40 — Aldığın ma'na benim kasedtiğim ma'na değil
41 — Aynı eflake açılmış gerçi perr-ü balimiz,
42 — Ayn-ü gayr olmakda lakin dembedem ef'alimiz

- 43 — Memba-i Lahutdan bir cam sundum ben sana
44 — Nuş idüb peymaneyi, iymanla dilmet olsan'a
45 — Muhtevay-ı bade olmaz menbaından gayrı su
46 — Menbaında aynı su, emma kadehde ayrı su
47 — Hüsn-ü Aşka bağlanub hicran ile yana yana
48 — Âdeme ol Zül-Cemalim kevser-i vuslat suna !

TA'LİM

**Fânûs ! İnsanı Allaha bağliyan, onu
Vahdet-i Kibriya'ya iysal eden, Akl-ü Ze-**

kâ'dân önce, Hüsn-ü Aşk'dır, Merhamet-
tir, Nefs-i Levvâme'nin mevlûdu olan
Nedâmet'dir. Günahkâr olan nedâmet kı-
lar; nedâmet nedir bilmiyen gûnahtan an-
lamaz, hayvan olur, hayvan olur! Allah
ise insanı kendinden misâl olarak yaratdı.

Nihayet

Huuu... Eyvallaah! Nûr'a varasız.. Nûr
alasız.. Nûr olasız!.. Biz gideriz, siz ka-
lasız, Huuu.. Eyvallaah:

L Ü G A T

Kabus—Rü'yada korku
ve ağırlık duymak

Tereddüt—Kararsızlık,
kanaatsizlik

Talahuk—Mülhak olmak
katışmak, buluşmak

Kelam-ı müstereke—Müş
terek söz

Yegâne — Biricik

Rıfk—Mülâyemet, hoş
tutmak

Mezlık —Ayak kayacak
yer, sehiv ve hataya düş-
meği mucib iş ve hal

Zellil ve haar — Hakir,
alçak ve hor

Bahş — Bağış

Istihkak — Değer, hakkı
olan şey

Î'lâ'ya — Yükseltmeğe

Sâî olmak — Çalışmak

Takdir i Hudâ —Allahın
emri takdiri

Nefs-i emmare — Nefsin
tabii hal mertebesi,
hayvânî tabiat

Ateşnak — Ateşli, kızgın
hararetili

Nefs-i levvame — Nefsin bir derece üst mertebesi, fena hal ve hareketlerini beğenmiyen ve kendine levm ve itab eden mertebe

Sel-sebili pâk — Tatlı, temiz, su

Reh — Yol

Şer paş — Şer saçan

Kerubian — Melâike i mukarribîn, has hizmette olan melekler

Munsab — Döküldüğü yer

Kalb-i hâk — Toprak yürek

Sine-i eflâk — Göklerin göğsü

Dembedem — Her nefeste

Tugyanlık — Taşkınlık

Mecnunlaşmak — Delileşmek

Bedmest — Kötü sarhoş

Hırs ve humma — Tama' etme ve ateşlenme

Behimiyyetle — Hayvanlıkla

Peyvest — Bağlı

Hazzı cismanî — Beden hazzı, maddî zevk

Safiyet — Temizlik, mu-saffâ olmaklık

Makrunlaşmak — Yakınlaşmak, uygunlaşmak

Tagyir-i takdir — Kaderi değiştirmek

Nûr-i ayn — Göz nûru

Habbezâ — Medhe değer

Mantik — Söz, kelâm, ma'kul ve ölçülü söz

Levh-i mahfuz — Mukadderat, alın yazısı

Mazîde — Geçmişte

Müstakbelde — Gelecekte

Halik-ı ekmel — En kâmil yaradan Allah

Tekamül — Olgunlaşmak, kâmil olmak

Nedamet — Peşimanlık

A'malimiz — Amellerimiz

Tehdidat — Korkutmalar, tehdidler

Tergib — Teşvik etmek, Rağbet ettirmek

Terhib — Korkutma

Mevhûmat—Mevhum şeyler, hayalde kurulan

şeyler

Hallaak — Yaradan

Ba's eylemiş — Göndermiş, yollamış

Server — Başta gelen, başreis

Bî sebeb — Sebepsiz

Taklib — Halini değiştirmek

Baziçe — Oyuncak

Tahrib — Harab etmek

Vesvas-ı lâin — Lânetli vesvese verici

Vahdet — Birlik

Akvalimiz — Sözlerimiz

Eflak — Felekler

Per — Kol

Per-ü bâl - Kol kanad

Bâl — Kanad

Ef'âlimiz — Fiillerimiz, islediklerimiz

Menba'i lâhut'dan — İlâhî kaynaktan

Câm — Kadeh

Nûş etmek — İçmek

Dilmest — Gönlü sarhoş

Bâde — Kadeh

Hüsn-ü aşk — Güzellik ve sevgi

Hicrân — Fırak, ayrılık

Zül-Cemâl—Güzellik sahibi

Vuslat — Kavuşmak

Nesrin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Fânûs'u îkaz

Fânûs'um sana ne oldu. Yine bir tereddüt düşünce ve ağırlığı kalbini bastırıyor. Ne oldu sana, beni tanı-mazmısın. Kendini bilmezmissin. Seninle buluşmam çok mu geliyor. Sana mı çok geliyor. Yoksa müşterek kelâmımızı dinleyenlere mi çok geliyor. Ey Fânûs, bana bu az [bile] geliyor.

Fânûs, bir tanesin, Yani benim bir tanemsin, Sen ki nefesine çok.. çok bağlanmıştın. Ondan çözüldükçe benimle sağlandın Tanrıya yakınladın. Dünyaya ıraklandın. Dinle Fânûs, söyle Fânûs dinlesinler, anlasınlar söyle, söyle.

İ z a h ı

Bu hitab; Enis Behic beyin cismanî hayattan rûhanî hayata geçerken, yani (Süleyman) adlı bir yüksek-ruhla temasa gelip Enis bey; batınî âleme yüzünü, gözünü çevirirken uğradığı iç değişmelerine, içinde peyda olan ikiliğe ve dolayısıyla tereddüt ve şüpheye işaretler Enis Behic bey de bu devrede bir nefis mücadelesi başlamıştır ki bu; onun üzücü kâbus ve sıkıntısına işaretler.

Hazreti Süleyman şunu anlatmak istiyor ki :

(Sen benimle münasebete girdiğin zaman ma'nevî hayata hazır değildin. Bunun ni'metlerini, zevklerini evvelce sen düşünmüş, ve bunu müfekkirende gaye edinmiş de değildin. Bil'akis bunun aksi şeylere, nefsinin meylettiği şeylere çok bağlanmıştın. Birdenbire ben karşına çıkınca Böylece sana ma'nevî hayata davet vaki' olunca şaşaladın, fakat davete uymaktan da kendini alamadın. Öyle ki, beni ve sözlerimi hayal farz edip alâkasız kalamadın. Yine yaşadığın hayatta tereddütsüz devam da edemedin. Çünkü karşılaştığın yeni hayat; umurlanılmıyacak bir şey değildi. Bu bir hakikat güneşi idi ki içine doğmuştu Onu görmemezlikten gelemezdin. Fakat bu yaşa kadar (zevk) ve (hayat) diye kıymet verdiğin ve yalnız onu var sandığın hayatı birdenbire terk etmek de kolay değildi, yeni hayat; seni eskisinden ayırmağa zorladı. Ondan çözüldükçe bana bağlandın ve

bana bağlandıkça ondan çözüldün ve Tanrıya daha yakınlandın ve böylece dünyaya ıraktandın. İşte bu ıranklanma; sende düşünce, kâ'bus derecesinde ağır düşünceler hasıl etti.

Bu bir derstir. Fânûs, hem dinle ve hem söyle dinlesinler.

Nef s

Nefsin senin; binek atındır. Ona rıfk ve mülâyetle [hoş] muamele et [Peygamber efendimiz böyle buyurmuştur.]

Amma bilesin ki, at gemiyi azıya alıp [seni dinlemezse sen tehlikeli anda onu durduramazsan] onun ayakları altına düşüp [en hakikî] çamura batarsın. Bu ayak kaydıran fânî hayatta böyle hor hakîr bir duruma düşmen, paralanıp yazık olman sana lââyık değildir. [Sen insansın] Hakkın sana nasibettiğini [yani bu tehlikeli hayattan kurtuluş ve selâmete doğruluş hayatını] sen mi red edeceksin [Red etmek ne akıl harcıdır, ne de bu; fi'len mümkündür. İster istemez sen bu kurtuluş ve yükseliş yoluna gireceksin. İmdi] Allahın sana bağış ve ihsanı olan bu ni'mete değerini artırıp yükselmeğe çalış.

Hülâsası:

Nefs; senin dünya hayatında binek atındır. Bu at; azgınlık edebilir, fakat azgınlık e d e b i l i r, diye onu temelinden yok etmeğe kalkmak, öldürmek doğru değildir. O zaman yaya kalırsın, çöker sin. Dünyadaki vazifelerini yapamazsın. Allaha ve cemiyete hizmet edemezsin. Faydalı olamazsın, enerjin,

tama'm, arzun, hevesin sıfıra düşer. Bu halde dünyanın hakkını veremezsin ve dünyadan hakkını alamazsın.

İmdi, nefsini öldürmek değil onu; dikbaşlılık, azgınca itaatsizlik gösteremiyecek hale koymak kâfidir. Ve dünyadaki vazifelerinde sana yaramak için onu hoş tutmak, takatsiz bırakmamak lâzımdır. Takatın bir derecesi vardır ki derece derece faydalıdır ve insanı hayatta müsbet işlerde derece derece muvaffak kılar. Ondan sonra bir de azgınlık menfi dereceleri vardır ki insanı azgın at gibi alır götürür ve nihayet bir yere çarpar. Ma'nen öldürür ve maddeten zelîl, hor hakîr kılar.

Kur'anı kerimden :

(28 - Kısas - 77) : «Allahın sana verdiği şeyle dar-i ahireti iste ve dünyadan nasibini unutma. Ve Allahın ihsan ettiği gibi sen de İbadullahı ihsân et. Ve yer yüzünde fesad talep etme muhakkak Allah müfsidleri sevmez. »

Hâdis-i şerîf:

Hayırlınız ahiretini dünya için ve dünyasını ahiret için terk etmiyen ve vücûdu âleme bâr olmıyandır.

N A Z M

**Nefs ve Allahın takdîri
beyanındadır**

1 — Tabîî mertebesinde nefis bedende bir ateş selidir.

2 — Lev m [nedamet] mertebesinde nefis ; tatlı ve temiz akı şlıdır.

3 — Ateş seli; şeytanın şer saçan yoludur.

4 — Tatlı ve temiz akı ş ise; has melekler göz yaş ıdır

5 — Hem onun, hem de bunun döküldüğü toprak kalptir.

6 — Toprak kalbin de makamı; göklerin göğsüdür,

7 — Ateş seli; tabiatın iki kıyısından, karş ılıklı lezzetler taş ır.

8 — [Böylece] arzular her dem taş ınılaş ıp delileş ır.

9 — Her tadılmış lezzetin zevki ile kötü sarhoş olmyan

10 — Hırsı, yangını hayvanlığa varmyan

11 — Hak şerbetinden bir kadeh içip hoşlanır.

12 — Cismanî zevki de musaffalaş ır.

13 — Hoş sözler söyledin Süleyman, sanki tedbir elde mi.

14 — Biz ki âciz kullarız, takdiri de ğiştirmek elde mi,

15 — Aferin ey gözümün nûru, bana itiraz ettin

16 — Medhe de ğer bir zorlu mantık vermiş Allahım sana.

17 — Senin alın yazın geçmişte mi yazılı ? gelecek - de mi yazılacak?

18 — Hata, noktan sende mi [yoksa hâşâ] en mü-kemmel yaratıcı [Allah] da mı.

19 — Allahın insanda islah ve tekâmül muradı olmasa.

20 — Bize nedamet duygusu verirmiydi ?

21 — O peşimanlık duygusu ki, adem oğlunda var, hayvanda yok:

22 — Hayır ve şerri bilmemek de hayvanda var insanda yok.

23 — İşlerimizden hayır ve şer sorumluluğu olmak gerek.

24 — Yoksa Allaha imanın ve Allah korkusunun manası kalır mı ?

25 — Bunca Din ve i'tikadın aslı [gösteriş] bir teripmi ?

26 — Vâidler ve tehditlerle dolu kuru bir teşvik veya bir korkutma mı ?

27 — Allah için; böyle asılsız, esassız, hayali şeylere hiç ihtiyac var mı ?

28 — Ya neden o Enbiyânın başda gelenini ahlâk için göndermiş ?

29 — Can verip almak nedir, sebepsiz bir değişiklik yaratmak mı ?

30 — Çocukca bir keyf ile bir oyuncağı kırmak mı ?

31 — Eğer gönülden inandınsa en büyük Peygambere

32 — [Ya] verdiği kıymet nedir. Andan duyulmuş sözlere?

33 — Hazreti Kur'ana karşı[hani] i'tikadın nerededir?

34 — Yâ Süleymân-i fakîre i'timadın nerededir?

35 — Hiç birinden şüphen yoksa boş yere zihnini
[şüphe ile] yorma.

36 — [Şüphe ile] kendini vesvese veren lânetliye göz
göre kaptırma

☆

37 — Bir düşün de, benle Fânûsun bir araya ge-
lişimizi

38 — Ona göre anlat birliğe dair olan sözlerimizi

39 — Birliği sen anladın sanmakdasın ama değil,

40 — Aldığın ma'na benim kastedtiğim ma'na değil,

41 — Aynı göklere açılmış gerçi kolumuz kanadımız

amma.

42 — Her dem e'falimiz hem aynı hem gayrı olmak-
la farklıdır.

☆

43 — İlâhî kaynaktan bir kadeh sundum ben sana

44 — İçüb kadehi imanla, ma'nevî sarhoşluğa dalsana

45 — Kadehin içindeki; kaynağındakinden gayrı su

olmaz.

46 — Menbânda aynı olan bir su kadehte ayrı olmaz

47 — Hüs-n-ü aşka ayrılık ateşiyle yanan [Âdeme]

48 — Hüs-n-ü aşkın sahibi vuslat şerbeti verir. Sen
de yana yana bir gün erer ve içersin.

Âmîn âmîn âmîn

Manzumenin izahı

1 : 6 MISRA'LAR :

Nefs; tabîî mertebesinde yani islah edilmemiş işlenmemiş halinde bir ateş selidir. Bu sel; insanın vicdanını yakacak, insanı cehennemde yaktıracak mahiyetde şerre meyyaldir.

Bu hakikati insan, nefsin ilk terakki mertebesi olan (Nefs-i Levvâme) mertebesine yükselip bu ateşin alevinden kurtulduğu zaman [nedametlerle] anlar. Yani insan; evvelki kötü meyillerinin, haksız davalarının, dipsiz benliklerinin, utandırıcı intibahlarını, ezici peşimanlıklarını bu mertebede anlar. Ve insan; fikren ve hissen kendi kusurlarını, kabahatlerini anlayarak kendini ıslaha azmeder. Artık yolun temizini arar, ve canını oraya atıp kurtarmağa bakar. Bu mertebedeki tecelliler meleklerin merhamet ve niyaz göz yaşlarının ılıkliğında tatlı temiz ve yapıcı, şifalıyıcı, ve sağlayıcı kurtarıcıdır.

İşte ilk ateş selinin de, sonra o ateşi söndüren rahmetin de döküldüğü yer; aynı toprak yer, kalptir.

Yani :

Kalp aynı kalptir. Yalnız onun içine gelen tecelli ve tecellilerin getirdikleri değişiyor. Tecelli çeşitli olmakla Allahmı değişiyor ? Hayır Allah birdir. Adeti üzere ve koyduğu tabiat ve tekâmül kanunlarına göre-kula muamelesi değişiyor. Kulu yetiştirecek olan terbiyesi yeni yeni safhalar belirtiyor.

Esasta kalp dahi değişmez. Ve o; öyle mühim bir Zarftır ki; her insanda, şahsî bir Beytullah kabiliyyet ve kıymetindedir. İmdi, hamuru; [Kâ'be gibi] topraktan

yapılmış olsa dahi ma'nevî hizmeti, mahiyyeti ulvîdir. Göklerin yüksekliklerinde gibidir Orası her zaman yüksektir. Zira Allahın nazargâhıdır. Rûh-ül kudüs'ün nûriyle dolup taşacak kıymetli bir yerdir. Kalp vardır ki anda Rûh-ül-kudüs yer dahi alır. Bütün bir hayat, İlâhî nûrlar böyle bir kalpte toplanır ve buradan dağılır. İlhamlar buraya nakşolur. Ve buradan yayılır. (Rûh-ül-kudüs) ün konduğu kalp; İlâhî iradelerin tecelli noktası olur. Burası; cemiyetin bir kutbu olur. Kalp en güzel şeylerin hem döküldüğü hem yükseldiği yerdir. Allah sevgisi burada yer alır. Ve buradan halka tecelli eder. Allaha dua ve iltica buradan yükselir. Halk nûrlu kalbe güvercinler gibi yaklaşır, ruhlarını yıkar rahatlanır.

Kalpsiz insan ölü gibidir.

Netice:

İnsanlık kalple ve kalpte yükselir. Fazilet buradan kaynar. İlâhî hisler; buraya dökülür. Kalp; insanın insanlığı derecesinde büyür. Allahı ve bütün mahlûkatı içine sığdırır.

7 : 12 MISRA'

(Nefs i Emmare) denilen ilk tabiat mertebesinde nefis; hayvan temayüllüdür. Gözü yer yüzündenki şeyler için hırslıdır, tama' ve ihtiras dünyanın hırslı cazip şeyine takılır. Göz diktiği şeylere uzanır. Haksız olarak onu ele getirmek ister. Bu suretle ele gelen şey haramdır. Ateştir. İnsanın benliğine bir ateş olarak katılır. Böylece; ateş seli toprak bedenden toprağa [fanî bir şeyin cazibesine] ve topraktan bedene hırslı lezzeti, hayvanî zevkler taşır. Hırslı bedenin zevkini arttırdıkça bedende hırslı artar. Bu git gide azar, taşar, delirir. Ve insan gözü dönmüş kızgın kurda döner.

İşte :

İnsan kötü yollardan kötü hareketlerle elde edip kötülükle tattığı şeyin kötü bir sarhoşu olmaktan, hırs ateşini hayvanlığa vardırmaktan ancak İlâhî bir tecelli ile kurtulur. Bu tecelli ona bir eksir yerine geçer. Bu İlâhî şerbeti içen; hayvanlıktan yüzünü insanlığa çevirir. Böylesinin cismanî zevkleri tasfiyeye uğrar, kötülükleri gider, iyileri bedene hakim olur. Ve bundan sonra bu müsbet zevkin tadı hayata hakim olar.

13: 18 MISRA'

Ama denecek ki, hepsi güzel fakat bunu yapmak elde değildir. Biz ki âciz kullarız, takdiri değiştirmek elimizde değildir. Evet, vakıa bu fikir; ma'kul ve mantıkîdir. Fakat yanıldığın nokta şuradadır.

Sen alın yazını düşünmeden evvel [ki onun gelecekteki hükmünü bilmiyorsun] sana ma'lum olan şeyi düşün. Allah seni dünyaya ne diye getirdi bunu düşün. Madem ki insan şeklinde yaratmış, elbette muradı sarihtir. Seni hayvanlıktan kurtaracaktır. Dışın gibi hissin, zevkini de insanlaştıracak ve sana hilkatteki muradına uygun bir ülküyü [ideali] benimsetecektir. Seni olgunlaştıracak, kemale erdirecektir. Koyduğu tekâmül kanunları; senin hayvan olarak doğduğun gündenberi seni hakimiyeti altına almıştır. Sen insanlık yolundan hayvanlık zevklerine uyarak sağa sala saptıkça o; münebbihleriyle canını yakacak ve nihayet canının yanma derecesi Allahın merhametini harekete getirecek, hakında bir inayet tecellisi vaki' olacak. İşte o zaman kevsir şerbetini içmiş olacaksın. Kötü zevklerin kötü sarhoşluğundan kurtulup insanî zevklerin ma'nevî sarhoşluğuna geçeceksin.

19 : 24 MISRA'

İmdi:

Allahın insanda islah ve tekâmül muradı olmasa bize nedamet duygusu vermezdi. Bizi kurtaracak sebeblerin biri de bu duygudur. Kötülükten peşimanlık duygusu; ayrıca bize ıstırap verecektir. Bu peşimanlık hali; Allahın magfîret ve inayetini üzerimize celbe yarayacaktır. İşte bu da hakkımızda bir inayet tecellisinin zuhuruna ve bir kevser şerbeti içmemize vesile olacaktır. Allahtan ümit kesilmez Kur'anda ümid kesmemizi Allah emir buyurmuştur. Binaenaleyh halimiz ne kadar kötü, ve yaşımız ne kadar ileride olsa da Allahtan bu tecelliyi beklemek hakkımızdır.

Madem ki bizde peşimanlık duygusu var ve hayvanda yok, dünyaya hayvan gelsek bile gayemizde insanlık var demektir. Netekim düzelmek için hayır ve şerri ayırd etmek, iyiye gitmek, fenalıktan çekinmek lâzımdır ki diğer bir misal ile bu da ancak insanda var hayvanda yoktur.

Zaten hayır ve şer sorumluluğu olmasa Allaha imanın ve Allahtan sakınmanın insan için ma'nası kalmaz.

Hayır ve şer sorumluluğu

25 : 30 MISRA'

Ma'na öyle dikkati çekicidir ki, insanın fikrine şunlar gelir: Bunca Din ve i'tikadın aslı; hedefsiz, temelsiz bir tertibmi, bunca mükâfat vaidleriyle hayra teşvik ve korkutmalarla şerden sakındırmak sebepsiz mi? Hele Allah için böyle mevhum, hayali şeylere hiç ihtiyac var mı? [Farz-ı muhal olarak] bir an için her hangi

bir tereddüt fikre gelse dahi hemen ardından, ya hazreti Muhammed efendimizi ahlâka örnek olsun ve ahlâk temellerini kursun diye neye gönderdi sorusu belirir. Daha arkasından bu sorular meydana gelir :

Can verip alma nedir ? Sebepsiz bir değişiklik yaratmak mı ? Bir çocuk keyfiyle bir oyuncağı kırmak, harabetmek zevkimi.

Hayır, bu olamaz. Akıl ve hikmetin kaynağı olan Allah için bu olamaz. Niye dünyaya geliyoruz, niye sonra ölüyoruz bunun birer hikmete dayanan sebepleri birer hakikat olarak beşeriyet için ma'lûmdur. Sebepsiz bir şey olmadığı gibi abes bir şey de yoktur. Hepsisi bir mükemmel muradın tecellileri ve her kâmilin kemal kaynağı olan, kusursuz kâmil Allahın birer güzel hikmet ve iradeleri neticesidir.

Allah da asıl olan hayırdır. Her şeyde gaye ve murad dahi hayırdır. Allah şerri ancak hayrı teşvik için münebbih olarak musallat kılar. Hayır gayretini, hayır faaliyetini artırmak için ve netice itibariyle medeniyeti korumak ve yükseltmek için bir zor vasıtası olarak kullanır.

İmdi:

Zora ihtiyaç göstermeden hayra, medeniyete çalışabilseydik, olgunluğa gayret edebileydik, ancak korku ile ve can acısıyla yürümeğe ve doğru yürümeğe ihtiyac göstermiyeydik, üzerimizden korku, veya zor, baskı hafifler hafiflemes hem günaha, harama, şerre meyli etmiyeydik, ne münebbihe ihtiyaç kalırdı ne de Allah şer denilen münebbihi bize musallat kılardı.

Bizim zorsuz ve korkusuz kendiliğinden iyiliğe yürür, Tıynetle mahlûklar olmadığımızı bilelim.

31 : 36 MISRA'

Zira eserimiz ve ölçümüz meydandadır.

Meselâ:

Peygamber efendimize inanmamızın delili ve eseri nedir ? Onun sözlerine uymamızla bu güzel eser meydana gelecek değilmiydi ? Hani o eser ?

Yine hazreti Kur'ana karşı i'tikadımızın kıymeti nedir? Bunun derecesi; onun emirlerine uymak ve men ettiklerinden sakınmak değilmidir. Bunu bir cemiyette her kes tam bir i'tikad ve teslimiyet ile yapaydı şerhiyi ortada bir şey kalırmı idi ?

Ya bu sözleri bize nakleden hazreti Süleyman'a olan i'timadımız ne derecededir. O ki bize Allah ve Peygamber kelâmalarını tekrar ve ihtar ederek : (Artık intibah ve nedametle hareketimizi ; hılkatteki ilâhî murada uygun bir istikamet almamızı, güzel bir ülküye müştereken doğrulmamızı) istiyorken ve bununla (bizlere güzel bir İlâhî devrin açılacağını, cemalî tecellilerle her an hayatımızı tatlandırarak ideal bu devrin yakınlığını) müjdeliyor iken, yine ona karşı şüphe göstermeğe, ve şüphe arkasında Hak ve hakikatten kaçıp [şimdiye, kadar olduğu gibi] ma'nasız, avare, kayıtsız bayırsız, yaşamağa bakmıyormuyuz ?

İşte :

Hazreti Süleyman ; yukarıdaki hasbihalin özünü madde madde hülâsaten bize belirttikten sonra şöyle soruyor.

«Yoksa şüphen hiç birinden [yani Peygamberden Kur'ânı kerimden ve hazreti Süleymandan] zihnini boş yere şüphe ve tereddütlerle yorma, bu şüpheler; senin

kendini şeytana kaptırdığının alâmetidir. Kendini şüpheden ve yakarı şeytandan kurtar.

37 : 42 MISRA'

Bu mısra'larda da şöyle buyurulmuş oluyor :

İbret almak için yalnız şu bile kâfidir. Benim Fânûsla bir vücûdde birleşmemiz hakikatini düşünmek; birlik fikri için kâfidir. Her şey aslında bir olduğu için nevi'de ve fari'de farklı dahi olsa yine birliği neticede muhafaza eder.

Sen (vücut birliği) hakikatini benim aldığım ma'nada anlamıyorsun. Öyle ki: Senin de benim de kol ve kanatlarımız gerçi aynı göklere uçmak için açılıyor. Fakat; nev'imiz ve hususiyetlerimiz ayrı gayrı olduğu için, yaptığımız işler dahi her demgâh aslımıza ve mahiyetimize göre birleşip birbirinin aynı oluyor. Kâh hususiyetlerimize göre birbirinden ayrılıp birbirinin gayrı oluyor.

Lâkin bu farklar; gaye ve neticedeki birliğe hâlel vermiyor. Bu; bir tek menba'dan gelen ceryandır ki her insandaki kabiliyete göre o insanı harekete geçiriyor ve bu hareketlerin neticesinden müşterek güzel bir eser vücûde geliyor. Her iş yerinde bütün işin mebdei ve gayesi bir olmakla beraber o işin vücûde gelmesi için ameller arasında iş bölümü yapılmış oluyor. Her bir işçinin teferruatta hareket tarzları ve yaptığı işin hususiyeti birbirine uymamakla beraber neticede hepsi nasıl birleşiyorsa Allahın dünya yüzündeki işleri de öyle mükemmel neticeler veriyor, Kimi itmeğe, kimi çekmeğe, kimi açmağa, kimi kapamağa, kimi kazmağa, kimi düzlemeğe uğraşiyor lâkin; bütün bu muhtelif hareketler bir tek güzel neticede birleşiyor.

İşte hepimizin yüzünü döndüğü Allah; birdir. A-
vuçlarımızı açtığımız, boyunlarımızı büktüğümüz merci'
birdir. Onun hilkatteki muradı, insanı yetiştirmekteki
muradı da birdir. Dünyanın i'mar ve ıslahı, Allah gü-
zelliklerinin, kemal sıfatlarının insanda tecelli ve zuhu-
runa bağlıdır Fakat bu neticeye varıncaya kadar insanlar
muhtelif vazifelere me'mur oluyor. Ve insanları hayra
koşdurmak için şer; kendilerine münebbih ve zorlayıcı
olarak musallat oluyor.

43 : 48 MISRA'

Netekim: (ma'nevî hayata dalıp anın zevkiyle sar-
hoş olman için İlâhî kaynaktan sana bir kadeh sundum
kaynağında bir şey olan bu hayat suyu; kadehte gayri
şey olmaz) buyuruluyor. (İnsanı güzelliğin kaynağına
aşk ile bağliyan, ve onu; ayrılık ateşiyle yakan Allah,
yana yana çırpınan ademe bir gün vuslat şerbeti de ve-
rir. Muradına erdirir. Hakikî güzele kavuşturur. Sen de
buna bir gün erer ve içersin) buyuruluyor.

Âmin, âmin âmin

Talimin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Fânûs, insanı Allaha bağliyan insanı Allahın birli-
ğine götüren akıl ve zekâdan önce hüsn-ü aşktır, mer-
hamettir. (Nefs-i levvâme) den doğan nedamettir.

Yani: insanı Allaha bağliyan akıl ve zekâdan önce
güzelliğin cazibesi ve ona karşı vücüt bulan aşk bağı-
dır. Zira bu bağın çekici kuvveti, ve zorlayıcı te'siri akıl
ve zekâ ile duyulan alâkadan kuvvetli ve şiddetlidir.
İnsan sevecek ki Allaha yaklaşsın yaklaşacak ki insan

ları sevsin ve insanlara şefkat merhamet ve yardım alâkası duysun ve insanda kurtarıcılık ruhu yükselsin.

İnsan nefsi mertebelerine [hiç değilse Nefs-i levvame mertebesine] yükselecek ki; nefsin kötü meyillerini kötü olarak görmesi, ondan tiksilmesi, ve evvelce iyi diye uyduğu bu temayüllerden hicab duyması mümkün olsun ve bu yüzden uğradığı günahlardan nedamet ve azab duysun. Bu mertebeye eren günahkâr; ettiklerinden peşimanlık duyar. Nedametini acısını bilmiyen; günahından da irkilmez. Günahın yapacağı aksülâmeli bilmez. Bunu bilmiyen hayvandan farksızdır. Öylesi hayvan gibi yaşar hayvan gibi ölür. Halbuki bu; insana yakışmayan bir âkıbetdir. Allah insanı kendinden misal olarak yarattı. Sıfatları üzere yarattı. O sıfatlar onda da tecelli etsin. Ve hıkkatteki maksûd hasıl olsun diye yarattı.

Nihayet

Huuu... Eyvallah

Nûra varasınız, nûr alasınız, nûr olasınız biz gideriz siz kalasınız, Huuu... Eyvallaah :

Elhamdülillâh - 12/12/949

B E Z M -İ Â L Î : XX V

Gülbang-ı şerîf

ALLAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi :

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

Huuu... Eyvallaah :

R û h

**Ey benim Fânûs'um! Seni derâgûş i-
derim. «Huu» ism-i Celîlinin ma'nâsın
düşünesin. Rûhunun minhâc-ı iytilâsı ol
ism-i Celîldir.**

**Rûh-i Âdem'in nâsib-i âlîsi nedâmet-
dir. Her kim ittiğinden ez cân-ü dil ne-
dâmet kılar ve içinden azâb duyar ise
onun felâhı, va'd-i ilâhîdir. Allah va'din
tutar. Allah va'din tutar.**

Beyânımıza kulak tutasız:

NAZ M

Der Beyân-ı nedamet-ü gufran:

- 1 — *Bir siyeh leyl-i meâside bir ifrît-i siyah?*
- 2 — *Koşar ihnâk içün insanlığı, bedmest-i günâh*
- 3 — *Ye's-ü dehşetle perisan-ü giriftâr-ı azâb,*
- 4 — *Rûh-i Âdem döğünüb çırpınur: Eyvâh eyvah!*

- 5 — *Böyle feryâd-ü griv itmesi eflâki sarar,*
- 6 — *Bâb-ı hâcat-ü münâcâtı arar ol gümrah*
- 7 — *Sağa çarpın, sola çarpın!.. Reh-i mahrûs kani*
- 8 — *Kani dünyadaki serkeşliğin, ey Rûh-i tebâh*

- 9 — *Kani mağrur-i tehakküm, o gönüller kırışın*
- 10 — *Kani ol nâ'ra-i hiddet, kani ol nahveti câh*
- 11 — *Bu hirâsan-ı ceza, hâlet-i zilletde seni*
- 12 — *Arz-ı fânîdekiler görse ider istikrâh.*

- 13 — *Ne cidâl itmeğe kudret, ne de ümmid-i*
halâs!
- 14 — *En büyük mü'cize göklerde parıldar nagâh :*
- 15 — *Necm-i billûr-i nedâmet doğarak, zümrûd-fâm*
- 16 — *Ne kalur zulmet-i yeldâ, ne de ifrît-i siyâh!*

- 17 — *Nûr-i Rahmân ile kaplandı mı yerler, gökler*
18 — *Aks i Hurşîd i Muazzam 'la söner şûle i Mâh*
19— *Rûh-i âsim kapanur secde-i istigfara ;*
20— *Ağlayub inliyerek yalvarır : Allaah, Allaah*

- 21 — *Ân-ı rahmetde cemâdât-ü zevil-ervâhı*
22 — *Râ'şe-i Hak tutarak haykırışurlar: Allaah !*
23 — *Lâfzat-ullaâh kalur kafiyeden müstağnî,*
24 — *Siz de Gülbânk okuyub söyleyin : Allaah,*

Allaah!

(Allah bes, ve der heme an Zül-Cemâl bes!)

EMİR

Ey bizi dinliyenler, Fânûs ağzından kelâm-ı müşterekimiz işidenler! iç gözünüz Mâzi'ye irca' kılasız! Düşünüp hatırlayasız. Kangi fiiliniz, kangi kavliniz sizin derûnunuzda bir tereddüd, bir hicâb bir azab uyandırur? Hiç bir hâl-ü kalinizden böyle bir şey duymaz iseniz, bilersiz ki henüz rûhunuz uyanmamışdır. Yohsa kul olur de günehtar olmasun olur mu ?

Düşünesiz: hassaten ve hassaten, Hakk-ı Lâhût'dan akdem hakkı Nâsûtu düşünesiz: Bu yönden günahınız tehattur idesiz ve kalbinizde Necm-i Billûr-i Zümrüd-fâm'ın mübârek nû-

run hissedüb ürperesiz! Nedâmet ateşiy-
le yanarak secde-i istigfâra kapanub ağ-
layasız, ağlayasız, ağlayasız! Rahmân-ü
rahîm olan Allah-ı Zül-Cemal ol dem si-
ze gelür.. Allah geldi mi, günah gider...

Huuu... Eyvallah! Estağfirullaah, es-
tağfirullaah, estağfirullaah!

L Ü G A T

Deraguş etmek — Kucak-
lamak

Celîl — Kadri büyük

Minhâc — Yol, meslek

İ'tilâsı — Yükselmesi

A'li — Yüksek

Nedamet — Peşimanlık

Ez can-u dil — Can ve
gönülden

Felâh — Kurtuluş, selâmet
ve saadete eriş

Gufrân — Magfîret, Alla-
hın affı

Leyl — Gece

Maâsî — Uyanlar, günah-
kârlıklar

İfrîr — Şeytan

İhnak — Boğmak

Bedmest-i günah — Gü-
nahla kötü sarhoş

Yeis — Me-yusluk, ümid
sizlik

Giriftar olmak — Mübte-
lâ olmak yakalanmak
eline düşmek

Grîv — Çılgılık, feryad, va-
veyla

Bab'ı hacât — Hâcet kapısı
umumun mercii, mürâ-
caat kapısı

Münâcat — Niyaz söyleş-
mesi

Gümrâh — Yolu gaip

Reh — Yol

Mahrûs — Emin, emniyetli

Kani — Hani
Serkeşlik — Dikbaşlık
Tebâh — Kaybolmuş, ya-
zık olmuş
Magrûr-ı tahakküm —
Hükmetmek gururu
Na're-i hiddet — Hiddet
bağırış
Nahvet — Kibir, gurur
hodbinlik
Câh — Mertebe, makam
Herâsan — Korkarak, ür-
kerek
Halet-i zillet — Zelillik
hali, aşağılık, horhakirlik
Arz-ı fânîdekiler — Yer
yüzündeki insanlar
İstikrah — İkraht etmek,
tiksinmek
Cidâl — Mücâdele, uğraş-
ma, savaşıma
Ümmid-i halâs -Kurtuluş
ümidi
Nagâh — Ansızın
Necim — Yıldız
Zümrüd fâm — Zümrüd
renkli
Zulmet-i yeldâ — En uzun
gece karanlığı

Aks-i hurşid-i muazzam
Büyük güneşin aydınlığı
Şû'le — Alev, parıltı
Mâh — Ay
Asım — Günahkâr
Secde-i istigfar — Allah-
tan af dileği ile secde
Cemadât — Madeni şeyler,
taş toprak
Zevil-ervah — Canlı mah-
lûklar
Ra'se — Titreme
Kafiye — Şiir mısra'ları
sonunda ahenk birliği
Müstagnî — İhtiyacsız, var-
lıklı
Gülbang — Medh-ü
senâ
Mâzi — Geçmiş
Irca' — Çevirmek, döndür-
mek
Fîil — İşleme, yapma
Kavil — Söz
Derûn — İç
Tereddüd — Kararsızlık,
kanaatsizlik
Hicab — Utanma

Hasseten — Bilhassa, ba-
husus

Hakk-ı Lâhût— Allah hakkı

Akdem — Evvel

Hakk-ı Nâsût — Halk hu-
kûku

Tahattür — Hatırlamak

Rahmân — Allahın acıyıp
merhamet eden sıfatı

Rahim — Allahın rahmet
ve mükâfat eden sıfatı

Ol dem — O an

Metnin Konuşma dilimizde ifâde ve izahı

Ey benim Fânûsum, seni [muhabbetle] kucaklarım. Allahın mukaddes (Hu...) isminin ma'nasını düşünesin Rûhunun yükselme yolu; o [şanı ölçsüz] , büyük mukaddes isimdir.

Âdem rûhunun yüksek nasibi nedamettir. Her kim ettiğinden [hatasından] can ve yürekten peşimanlık duyar. Ve içinden azab çekerse o gibilerin gûnahtan kurtulacağını Allah vaâd buyurmuştur. Allah va'dini tutar. Allah va'dini tutar. Beyânımıza kulak veriniz.

İZAHİ:

Allah; hilkatten evvel zat nûru ile mevcut idi.

(Ahadiyyet mertebesi) denen bu mertebede ismi (Huuu — O) idi. Allah isimleri hilkat başlangıcında zahir oldu. Bu isimlerle sıfatlar dahi zahir ve malûm oldu. Hilkatten itibaren halk olan şeyler dışda göründü zât nûru bununla örtündü.

Zat nûru hilkatten; sonra, (Rûh-ül-kudüs) ismi ile büyük meleklerde yani has hizmete me'mur meleklerde ve bir de

büyük mu'cizeler gösteren Enbiyada yer aldı. Enbiyâ devrinden sonra bu Rûh-ül kudüsler seçkin evliyada yer aldı. Onlarda da harikalar zuhur etti. Bunların bir kısmına Kutub ve irşada me'mur olanlarına da Gavs denildi.

Şerh-i sadir ve irşad işleri; onlarda yer alan Rûh-ül-kudüs'ün inayet ve berekâtiyle ceryan etti.

Enis Behic beyde kelâm izhar eden de [Süleyman diye bir nam takınan mübarek rûhun taşıdığı] Rûh-ül-kudüs'dü.

İşte hazreti Süleyman; hamil olduğu Rûh-ül-küdüse işaretle Enis beye; (Allahın mukaddes «Huuu» isminin ma'nasını düşünesin ve rûhunun yükselme yolu o büyük mukaddes isimdir) demektedir. Zira Rûh-ül-kudüs bir insana teveccüh buyurur ve onu her hangi bir hizmetde kullanırsa elbette o ruh için yükselme yolları açılır.

NEDAMET:

Bir Hadîs-i şerîfe göre (nedamet); (tövbe) dir. Yani hakikî tövbe; nedamet duyarak kulun Allahtan af ve magfîret dilemesidir.

Kur'ânı kerimde de Allah sıdk ve ihlas ile Allaha tövbe edenlerin tövbelerini kabul buyuracağını vaad ve tebşîr buyurmaktadır.

İmdi :

Hazreti Süleymanın buradaki ta'limine göre adem rûhunun yüksek nasibi nedamettir. Her kim fenalığından can ve gönülden peşimanlık duyar ve günah azabını içinden duyarsa, onların gûnahtan kurtulacaklarını Allah

vaad buyurmuştur. Allah va'dini tutar. İmdi günahkâr için ye'se, ümitsizliğe hiç yer yoktur.

Bu esaslara müteallik Kur'ânı kerîmden bazı âyetler dercediyoruz.

(4 - Nisâ - 26(27)) : «Allah sizi af ve magfîret etmeği murad eder. »

Diğeri:

(15 - Hacı - 49) : «Kullarıma ilân et ben muhakkak magfîret ve merhamet ediciyim.»

Diğeri :

(39 - Zümer - 53 : 55(53)) : « Benim lisanimden de ki: Ey âsîlikler irtikâb edip nefislerine ziyan eden kullarım. Allahın rahmetinden ümid kesmeyiniz. Muhakkak Allah bütün günahları af ve magfîret eder. Zira o son derece magfîret ve merhamet edicidir.»

Diğeri :

(7 - A'râf - 156) :«Ve rahmetim herşeyi kaplar [ihtiva eder]»

Diğeri:

(8 - Enfâl - 29) : «[Allah] sizden küçük ve büyük günahlarınızı kefarete ve magfîret eyler. En büyük fazl-u kerem sahibidir.»

Diğeri:

(85 - Bürûc - 12(14)): «O, tövbe edenleri magfired edicidir.»

Diğeri :

(16 - Nahil - 18) : «Eğer Allahın nimetlerini saymak isterseniz sayamazsınız. Allah kullarının hatasını magfired edici ve onların aczine merhamet eyleyicidir.»

Diğeri:

(9 - Tövbe - 119(118)): «Allah-ü taalâ son derece tövbeleri kabul buyurur, Rahîmdir.*

Misâl ile tasvir buyurumuş hakikatler

N A Z M

Nedamet ve gufran beyanındadır

1 — Bir kara ısyan gicesinde bir kara şeytan

2 — Kötü bir günah sarhoşluğuyla insanlığı boğma-

ğa koşar

3 — Yeis ve dehşetle perişan ve âzaba çarpılmış

4 — İnsan ruhu döğünüp çırpınır, Eyvah, eyvah

der.

5 —Böyle feryat ve çığlıkları gökleri sarar.

6 — Şaşkın rûh ; iltica kapısı, sığınak arar

7 — Sağa çarpın, sola çarpın amma çıkar yol nerede ?

8 — Hani dünyadaki dikbaşlığın, ey bitkin rûh

☆

9 — Hani benlik tahakkümü ile o gönüller kırışın

10 — Hani o hiddet nâraların..? Hani o paye ve nüfuz gururun ?

11 — Bu ceza korkuları içinde seni zelil olmuş böyle

12 — Yer yüzündekiler görse tiksindir ikrah ederler senden

☆

13 — Ne karşı koymağa kudret, ne de kurtuluş ümidi [yok iken]

14 — En büyük mucize göklerde parıldar birden

15 — Çünkü billûr gibi parlak zümrüt renkli (nedamet) yıldızı doğar

16 — Ne koyu karanlıklardan eser kalır ne de kara şeytan kalır.

☆

17 — Acıyan Allahın nûriyle kaplandı mı yerler gökler.

18 — Büyük güneşin aydınlığı karşısında ayın ışığı silinir söner

19 — Günahkâr ruh hemen af dileyerek secdeye kapanır

20 — Ağlayıp inleyerek yalvarır. Allah, Allah [aman Allah der]

21 — Böyle bir rahmet anında yalnız canlı mahlûk-
ları değil her eşyayı

22 — İlâhî cezbe tutar. Hepsi titreşir Allah ... diye
haykırır.

23 — Allah kelimesi [kuvvet ve zinet olarak] birşey
ilâvesine ihtiyaç göstermeyecek zenginliktedir.

24 — Sizde gûlbang okuyup söyleyin Allah... Allah
«Allah kâfidir. Ve Allah her an ve zaman güzellikleriyle
imdadı kâfidir »

İZAHİ:

1 : 4 MISRA'LAR

İnsan gûnahtan hâlî değildir. Gün olur insan öyle
bir gûnah işler ki, öyle bir gûnah ki ; bütün dünya ;
gûnahkâra kararır. Çünkü gûnaha karşı Allah kahreder
gazab eder. İşte bu tecelli ortalığı karartır. Celâlî te-
celliden kuvvet alan şeytan; heman insan aleyhine ha-
rekete geçer şeytan Allahın bu gazab tecellisinden
kendi hesabına en büyük fenalıklar temin etmek yani
insana kabil olduğu kadar çok fenalıklar çıkarmak, tür-
lü fenalıkların, fitne ve nifakın hududunu alabildiğine
genişletmek ister. Kötülük etmek sevdasiyle başı dö-
nük şeytan sanki insanlığı mahva koşar.

Gazab tecellisi ile her şeyin kendi aleyhine döndü-
ğünü, cebhe aldığı ve mahva yürüdüğünü gören in-
san; tehlikenin dehşeti, azameti karşısında perişanlığa
uğrar. Azab içinde kıvrırır, Eyvah, eyvah diye dövünüp
çırpırır.

5 : 12 MISRA'LAR :

[Bu halde] şaşkın rûh; başı sağa çarparak sola çar-
parak kurtuluş yolu arar. Döğünerek çırpınarak iltica

kapısı, sığınacak yer yaratır. Bu ıstırap içinde rûhun kopardığı feryadlar, çılgınlıklar gökleri sarar,

Gaflette yaşamış, kayıtsızlık ya pervasızlıkla günah işliyerek bu perişanlığı düşmüş ruha sorulsa.

Haniya dünyadaki o dik başlılığın, pervasızlığın? Nerede o benlik gurûru, tahakküm hırsı ile o gönüller kırışın ?

Hani o hiddet na'raların, o ateş püskürüşün ? nerede o mevki ve nüfuz gururun? Hani nerede onlar? Sen şimdi lâıyk olduğun âkıbetle karşılaştın, başına gelecek cezanın dehşeti karşısında korkuyorsun, tirtir tirtiriyorsun, düştüğün bu zillet halinde seni dünyadakiler bir görseler. İnsanlık namına senden tiksindirler ikrah ederler.

13 : 16 MISRA'LAR

Fakat korkma kurtulacaksın. [Çünkü] senin bu haline senin tahammülün var fakat Allahın tahammülü yok. O seni severek yarattı, insan diye överek yarattı, şimdi merhameti harekete geçecek ve gazabına üstün gelecek, kahrın karanlıklarını merhametin güneşi sıyıracak, şimşekler yıldırımlar yok olacak, bir kerre daha kurtulacaksın, çünkü Allaha yüreğini nedametle açtın. O senin ne kadar zavallı olduğunu bilir, o senden yalnız bir an için olsun tam ve samimî bir intibah ve nedamet duygusu ister.

İşte :

Üzerine teveccüh eden tehlikeye, ne karşı koyacak kudretin, ne de kurtuluş ümidin varken, tam çaresiz bir halinde birden en büyük mu'cize göklerde parıldadı Allah sana acıyarak merhametiyle tecelli etti. Ne karanlıklardan, dehşetten eser kaldı ne de şeytana yer kaldı.

Çünkü ;
Billur gibi parlak, lekesiz, nedamet yıldızın göğsünde parladı.

*

17 : 24 MISRA'LAR :

İmdi :

Allahın merhameti tecellî edince yerler gökler merhametle dolar taşar. Bu tecellî karşısında hiçbir unsur, muhalif bir tesir icrasına kudret bulamaz. Bu merhametin azametini, kurtarıcı elini hangi günahkâr üzerinde görürde nedamet dolu göğsüyle, intibah ve hayranlık dolu hissiyle secdeye kapanmaz. Ağlayıp inleyip yalvarmaz. Kusurlarına af dilemez. Allahın güzelliği iyiliği, alâkası karşısında durup durup düşünmez ve düşünüp erimez, minnetle yana yana Allah Allah demez, Aman Allah demez.

Böyle bir merhamet tecellisi anında yerleri gökleri kaplı yan tecellinin tesiri altında yalnız canlı mahlûklar değil dağ, taş bütün eşya zerrelere de İlâhî cezbe içinde titreşir, Allah Allah diye dolar taşar haykırır.

Allah lafzı; öyle bir muazzam, ve her kemali cami öyle bir mefhumdur ki onun bir kelime bile ilavesine ihtiyacı yoktur. Zira hiç bir kelimenin, hiç bir cümlenin, hiç bir edebiyatın; Allah mefhumundaki güzelliği kemali ve azameti tarife yeter kudreti yoktur. Allah kelimesi yanında her kelime bir fazlalıktır. Onun hakikatini hakkiyle kavrayamayanların; Allaha ta'zim için ilâve ettikleri ta'rifler, ta'zimli, hürmetli sözler bir özenişten ibarettir. Allahın kadrini artırmaz belki kadrini tahdid eder. Allah kelimesi ancak Allah mefhumu ile ölçülür.

İmdi, hep Allah diyelim. Yalnız Allah deyip tekrar

edelim. Allah diye gülbank çekelim : Ve Allahın yeter olduğu kanaatini kendimize her vakit tekrar edelim. Allahdan gayriye ihtiyacımız olmadığını hatırlıyalım.

«Allah Bes ve der heme an ZülCemâl Bes»

E M İ R

Ey bizi dinliyenler. Fânûs ağzından müşterek kelâmımızı işidenler; iç gözünüzü geçmişe çeviriniz Ve şunları düşünerek hatırlayınız.

İçinizde bir tereddüt, bir utanma, bir azab uyandıran geçmişte ne gibi bir işiniz ve ne gibi bir sözünü olmuştur.

Eğer hiç bir hal ve hareketinizden ve sözünüzden hiç böyle bir peşimanlık, sıkıntı duymazsanız bilirsiniz ki henüz ruhunuz uyanmamıştır. Yoksa kul olur da günahkâr olmasın olur mu ?

Düşününüz, bilhassa Allah hakkından evvel ısrar ile bilhassa ve fevkalâde itina ile üzerimde kul hakkı, [halk hukuku] var mı diye düşününüz. Bu yönden günahınızı hatırlayınız ve kalbinizde zümrüd renkli büllûr yıldızın mübarek nûrunu his edip [nedamet duyup] ürperiniz. Nedamet ateşiyle yanarak istigfar secdesine kapanıp ağlayınız, ağlayınız.

Rahmân ve rahîm olan Allah ü Zül-Cemâl o dem size gelir. Allah geldi mi günah gider.

Nihayet

Huuu... Eyvallah. Estağfurullah, Estağfurullah, Estağfurullah :

İZAHİ:

Burada beliren hakikatlerden biri de şu oluyor ki : Nedamet; dahi her ni'met gibi Allah vergisidir. İnsan göğsünde nedamet yıldızını yaradan ve parlatan yine Allah'tır. Zira Allahın günaha tahammülü yoktur, magfireti merhameti, buna müsait değildir. Netekim âyeti kerîmede gördük ki Allah insanı af ve magfîret buyurmağı murad eder.

İnsanın ruhu uyusa da, insan ; günahından nedamet duymasa da, eğer asılda [fitratı müsbet ise yani hılkatte hidayet ehli olarak yaratılmış ise] bir gün gelir Allah o uyuyan ruhu uyandırır, ve nedamet yıldızını doğdurur. Çünkü İnsan bir mürşid-i kâmil tarafından irşad edilmese, şerh-i sadır görmese [yani kalbi açılmasa] dahi Allahın öyle sıfatları vardır ki, daima tecellide olan bu sıfatlar; uyuyan rûhu uyandırır. Nedamet yıldızı doğdurur. Günahları döker, ruhu tasfiye edip temizler O İlâhî sıfatlar bu tesirleri insan ruhuna; dünyada da ifâ eder, öldükten sonra ahirette de, Zira hepimiz Allaha dönüp gideceğiz, ve onun ummanına [ayrıldığımız noktada] katılacağız Bu; mümkün olmak için, o ayrıldığımız noktadaki letafetin aynini ruhlarımızın elde etmesi lâzım. İşte bunu temin edecek olan; Allahın sıfatlarıdır. Bu sıfatları harekete geçiren de merhamet çeken zavallı hallerimizdir.

RUHUN UYUMASI :

Bir esasa göre ruh; insan bedenine girince uyur, ölümle bedenden ayrılacağı ana kadar bu uyku devam eder. Bu; umumî bir görüşe göre, yani ruhun bedene girmeden evvel ve ölümle bedenden çıkdıktan sonraki

haline kıyas ile, böyledir. Bu esas fikrin hududu içinde ruhların hassasiyyet farklarına göre uyanıklık ve uyurluk telâkkileri vardır. Meselâ bazı kimseler çocukluğundan beri günahdan nedamet duyar. Bazıları duymaz. Bazıları çocuklukdan beri hassastır, merhametlidir, cömertdir fenalıktan çekingendir. Hatta nefret duyar. Bazıları büyük yaşta bile bu hassasiyyeti göstermez, kendinden başka kimseye merhameti olmaz. Faydası dokunmaz, bil'akis zararı dokunur. İşte bu gibilerin ruhu sağırdır. İşitmez veya uykudadır, duymaz. Bu son hassasiyyet farkları; ruhların ilk hılkatte yaradıldıkları gök tabakalarının letafet ve kesafet dereceleri farkından ileri gelir. Aslında mübarek denecek derecede letafeti haiz ruhlarile aslında eşkiyalık, yırtıcılık gibi fena kabiliyyetleri hâiz kesif ruhlar bu meyandadır.

Eşkiya tıynetli insanların dünyada bir gün Allahın inayeti ile salah bulması hatta mükemmel bir istifa [temizlik] yaparak letafette kemale ermesi, evliya olması da mümkündür.

Netekim insanlar dünyaya muhtelif kesafet dereceleriyle geldiklerinden ahlaken, tab'en birer hayvanî sıfat temsil ederler, ve derece derece mûnis veya vahşî olurlar. Ve yine Allahın mütemadiyen tecellide olan islah edici sıfatlarının nûrlariyle tedricen çok muzır sıfattan daha az muzırrine ve daha daha az muzırrine ve nihayet zararsız hayvan sıfatlarına sıfatları inkılap eder ve bir gün Allahın lûtfu ile insanlık sıfatını kazanırlar.

Diğer üzerinde durulacak nokta da (kul olur da günahkâr olmasın olur mu) kelâmıdır.

Evet, insan her cihetten zayıftır. Kusursuzluk yalnız Allaha mahsustur. Allahın mağfiret ve islah sıfatları bu yüzden mütemadî faaliyyetdedir. Mamafih insanın güna-

ha meyletmesi; günaha kasetmesi değildir. Günah kısmen; insanlıkdaki kemal noksanlığı yüzünden yani fena tabiatları ve ihtirasları yüzünden, kısmen de cehaleti, fark ve temyizde hesap ve muvazenesizliği ve ileriye görüşde noksanlığı cihetindedir. Allah kullarını korumasa bu noksanlıklar insanı hatadan hataya, günahattan günaha düşürür durur.

Diğer üzerinde durulup düşünülecek nokta da; kul hakkının Allah hakkından evvel düşünülmesi emridir. Halbuki insanların pek çoğu bunun aksini yapmağa mütemayıldır. Allahtan korkar ve aklı erdiği şeylerde bildiği ve elinden geldiği tarzda Allah hukukuna riayete çalışır, fakat halkı, kul hakkını ihmale alışıktır. Allahtan korktuğu gibi kuldan korkmaz, çünkü hakikate vakıf değildir. Kul hakkını yalnız hükümetler korur zan eder. Kulu sessiz bulursa ve tecavüzünü hükümetin gözünden gizliyebilirse yapacağı haksızlığı mühim saymaz. Çünkü neticesinden korkmaz. Halbuki: Kul hakkını Allah tekeffül etmiştir. Bunun teminini Allah üzerine almıştır. Dinleri bu maksatla indirmiş, ve onu kendi kudretleriyle desteklemiştir. Hükümetin gözünden bir cürüm saklanabilir. Fakat Allahın gözünden gizlenemez. Polisin, jandarmanın bulunduğu yerde de, bulunmadığı yerde de Allah hazır ve nazırdır. Mahkeme faaliyete geçmek için ona cürmün bildirilmesi lâzımdır. Bir hükme varabilmek için delil, emare, şahit hülâsa cürmü isbat edecek şeylere muhtaktır. Fakat Allah hiç bir şeye muhtac değildir. Allah karıncanın bile hakkından vaz geçmez Adaleti, Allahlığı iktizası budur.

M ü j d e

En son önünde hürmetle durulacak ve secdeler edilecek nokta da şudur. (Nedamet ateşiyle yanarak istig-

far secdesine kapanıp ağlayınız ağlayınız ağlayınız. Rahmân ve rahîm olan Allah Zül-Cemâl ol dem size gelir. Allah geldi mi günah gider) müjdesidir. Şimdiye kadar kimsenin işitmediği işidilmemiş olan bu tarz, bir hakikat sözü; beşeriyet için sonsuz bir teselli kıymetini haizdir. İşte kulu Allaha koşturacak, sardırarak, sevdirecek, güvenderecek ve rahat bir nefes almasına sebep olacak bu emsalsiz kelâm; yalnız kendi başına bir mukaddes kitap kıymetindedir. Bu zavallı zayıf kulun ihtiyacı; bunadır. Kendisine cehennem kapısından başka bir kapı haber verilmeyen, Allah ile yalnız korkutulan ve yalnız türlü azablarıyla Allah kendine tarif edilen insan ; yalnız korkuyu benimsemiş, sevgiye yol bulamamıştır. Ve böyle sevgiye yol vermeyen menfî telkinler; insanları perişan etmiştir. Âvâre, me'yûs, yetim, garip duruma koymuştur. İnsanı halden de, gelecekte de küskün bir hale düşürmüştür.

İşte :

Bu müjde; her Din ehli için hırz-ı cân edilecek ebedî bir kıymettir. Her öğrenenin başkalarına müjdelemesi İlâhî vazifesidir.

BİR MÜLAHAZA :

Niye şimdiye kadar Allah bu kadar kuvvetli bir ferahlık müjdesini kat'î olarak vermedi ?

Çünkü:

Bu güne kadar beşeriyet bu kadar ıstırap çekmiş ve bu günkü tekâmüle ermiş değildi. Evvelki nesiller bu müjdeye lâıyk bir olgunluğa ermiş değildi. Vakitsiz müjde onları büsbütün gevşetebilir. Ve ondan menfaat yerine zarar hasıl olabilirdi.

Mû'sevî mukaddes kitaplarında bu müjdenin şöyle bir hazırlıklarını, mukaddimelerini görüyoruz.

(Eremiyanın mersiyeleri-2 - 19) : «Feryad eyle Rabbin huzurunda kalbini su gibi dök.»

Diğeri :

(Hoşa' - 6 - 6) : « Zira kurban değil ancak merhamet ve mahrikalardan ziyade Allahı bilmeklik isterim. »

Diğeri :

(Yoil - 2 - 28) : «Ve bundan sonra ruhumu cümle beşer üzerine dökeceğim ve oğullarınız ve kızlarınız ilhamla söyleyecek, ihtiyarlarınız [rûhanî hayatı] görecek ve gençlerinize vahiyler gelecektir.»

Diğeri :

(Miha - 6 - 8) :« Hak üzere hareket etmek ve merhameti sevmek ve mütevazı' olarak Allahınla yürümekten başka Rab senden ne ister.»

Diğeri :

(Eş'iya - 40 - 1) : « Allahınız Rab buyurur ki teselli veriniz. »

Diğeri :

(Mezmurlar - 50 - 15): « Ve muzayaka gününde bana feryad eyle seni kurtaracağım sen dahi beni temcîd edeceksin.»

Diğeri :

(Mezmurlar - 66 - 13) : «Bir adam validesi tarafından teselli bulunduğ gibi ben size öyle teselli vereceğim.»

Diğeri :

(Yoil - 2 - 13) : «[Allah] belâdan dolayı merhamete gelir. »

Diğeri:

(Eremia - 1 - 19) : «Ben seninleyim diye Rab buyurur.»

Diğeri:

(Eş'îya - 45 - 21) : «Haber veriniz yaklaştırınız. »

Diğeri:

(Mezmurlar - 1 - 27) : «Rab nûrum ve kurtarıcımdır.»

Diğeri :

(Zekeriyâ - 8 -16) : «Yapacağınız şeyler bunlardır: Her biriniz komşusuna hakikati söylesin. Kapılarınızda Hak ve selâmet üzere hükmediniz.»

B E Z M - İ ÂLÎ: XXVI

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— **Huuu.. . Eyvallah !**

Sıdk-ı tâm, vacib-ül ihtirâmdır didik.
Hâlâ düşünürsüz! Sıdk-ı tâm, vâcib-ül'
ihtiramdır.

N A Z M

Der beyan-ı şikesten-i dil ve
terbiyet-i rûh

1 — Kırdığın kalbin eğer duysan o muhrık sesini

2 — Bırakırdın huyunun tarz-ı dürüstânesini

3 — Gazebullahı mı tahrîk ideceksin yoksa ?

4 — Nâleler Dergeh-i Bârî'de bulur mâ'kesini

☆

5 — Elinin üstüne bir göz yaşı damlarsa senin,

6 — Ateşinden yanar elbette o kıymetli tenin !

7 — Yanılab kudretin inkâra kıyâm itme sakın!

8 — Açarak bağrını Allahına, «Allah!» diyenin

☆

- 9 — Hâce vâaz itmeğe kalkıştı mı dursun, a gözüm
10 — Niçün öyleyse gelüb dinleyesin köhne sözüm?
11 — Sen ki ervâhı da, Allahu da bilmişsin hep,
12 — Seni irşad ile ıslaha benim var mı yüzüm ?

- 13 — Kani her bir sözümüzden yeni bir zevk alışın
14 — Kani ulviyyet-i mâ'nâ ile hayran kalışın
15 — Kendine sorgu sorub mahkeme-i kalbinde,
16 — Yok mu bir hiss-i nedâmet le melâle dalışın

- 17 — Siz ki Fânûs'a, Süleyman'a inandık dediniz
18 — Fecr-i Hurşîd-i Muazzam'la uyandık dediniz
19 — Koşarak çeşme-i feyyâz-ı hak âyık önüne
20 — Dembedem nûr-i hidâyetle yıkandık dediniz

- 21 — Bezm-i Âlîmizi bîr medrese-i ruh bilin.
22 — Bâb ı ilhâm-ü kemâli size meftûh bilin
23 — Bâde-i terbiyetim belki birazcık acıdır,
24 — Câm-ı ihtarımı peymâne-i Sübûh bilin.

- 25 — O büyük Medrese'nin olmak için şâkirdi,
26 — Nice bin kul nice yıllar yanarak zâkirdi.
27 — Kim ki Fânûs'a yakın oldu, karîn oldu ona
28 — O büyük Medrese'ye pek de kolayca girdi.

- 29 — Ey benim ma'kes'i fânî-i azîzim, Fânûs !
30 — Hizmetinden, bilürüm, ba'zan olursun me'yûs

31— *Çabucak düşme fütûra dahâ başlangıçda*

32 — *Olamaz fırtınasız «Rûh» denen okyanûs*

33 — *Bakan olmazsa Enîs 'im o temiz güzyaşına,*

34 — *Reh-i Lahut ile sen Hakk'a ulaş tekbaşına*

35 — *Şems-i Tebrîz gelüp tuhfe-i narun getirür*

36 — *Yattığın demde kemalinle Musalla taşına.*

Nihayet

Huuu .. Eyvallaah

L Ü G A T

Sıdkı tam — Tam doğru-
luk, gerçeklik, ihlas
halisiyyet

Vacib-ül- ihtiram — Hür-
met gereken

Şikesten-i dil — Kalp
kırmak

Terbiyet-i rûh — Rûhun
terbiyesi, temizlenip
Latifleşmesi musaffa-
laşması

Muhrık — Yakıcı

Tarz-ı duruşâne — Ka-
baca, sertlikle, terslikle

Nâle — İnilti

Dergeh-i Bârî — Allah
kapısı

Ma'kes bulmak — Akse-
decek yeri bulmak

Kıyam — Kalkmak

Ulviyyet — Yükseklik

Hurşid-i muazzam — Bü-
yük güneş, Allahın
nûru

Çeşme-i feyyaz ı hakâyik—
Hakikatlerin feyzi
akan çeşme

Dembedem — An be an —
her an

Bezm-i Âlî — Büyük meclis

Medrese- i rûh — Rûh der-
si verilen mektep

Meftuh — Açık

Bâde- i terbiet — Terbiye
ilâcı

Câm — Kadeh

Peymâne-i subbûh — Sa-
bah keyfi içkisi

Zâkir — Zikreden

Karîn — Yakîn

Ma'kes-i fânî — Fânî gölge

Fütûr — Yeis, ümitsizlik

Okyanûs — Bahri muhit

Rûh-i Lâhût — İlâhî ruh

Şems-i tebrîz — Tebrizli
hazreti Şems isminde-
kî Allah velîsi, hazre-
ti Mevlâna Celâled-
din-i Rûmî'nin mürşidi

Tuhfe — Hediyelek nadide
şey

Musallâ — Namazgâh, —
musalla taşı; cenaze
namazı kılınmak için
tabutun bulunduğu yük-
sek taş

Metnin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Sıdk bütünlüğü; yani gerçek bir bağlılık esasında tam bir ihlas ve sadakat; hürmet gerektiren bir kıymettir. Ona temel olan iyi hisse hürmet ve itibar; her kes için vacibdir. Hâlâ düşünürsünüz, sıdk bütünlüğüne hürmet etmek, İlâhî bir vecibe, bir vazifedir.

NAZM

Gönül kırmak ve rûh terbiyesi beyanındadır

1 — Kırdığın kalbin eğer duysan o yakıcı sesini

2— Bırakırdın huyunun kırıcılık âdetini

Yani :

Kırık gönül; Allaha feryad eder. Sen bunu bilsen? ve kırdığın gönlün göklere yükselen o yakan, acıtan ve acındıran sesini bir duysan, hele bu sesin Allahta; yapacağı muazzam te'sirlerini bir düşünebilseydin ve bundan sana teveccüh edecek gazab ve kahrın da azametini bir tahayyül edebilsen? Muhakkak ki kötü huyunun kırıcılığını, bırakırdın.

3 — Allahı gazaba mı getireceksin yoksa,

4 — Zira iniltiler Allah kapısında akisler yapar

Yani :

Gönül kırmak, bir fenalıktır. Her fenalık haksızlıktır. Her haksızlık; Allahı gayrete ve gazaba getirir. Zira kırılan gönlün iniltileri; Allah kapısını sarar. Mazlumun ahına hiç bir şey hâil olamaz. Acı bir nefes bir anda Allahı bulur. Dünyaları sarsacak mahiyetde bunun tesiri büyür. Kul; iniltisini Allahın işideceğini bil-mese nasıl teselli bulur. Kuvvetsiz kuvvetlinin yanı başında nasıl huzur bulur. Zayıf; zavallı varlığı ile nasıl rahat uyur. Evliyâ kelâmıdır.

«Derviş; çalış, kazan, ye, yedir, bir gönül ele getir» buyrulur.

Yine Allah velisi kelâmıdır :

«Gönül çalabın [Allahın] tahtı.»
«Çalab [Allah] gönüle bakdı. »
«İki cihan bedbahtı »
«Kim gönülü yıkarsa»
«Sen sana ne sanursan [ne kıymet virirsen] »
«Ayrığa [başkasınada] hem onu san [o kıymeti ver] »

Diğeri

«Biz talib-i ilimleriz aşk kitabın okuruz.
«Çalab müderris bize, aşk; medresesidir. »
«Yetmiş iki millete bir göz ile bakmıyan»
«Halka müderris ise hakikatte asîdir. »

- 5 — Elinin üstüne bir göz yaşı damlarsa senin
- 6 — Ateşinden yanar elbette o kıymetli tenin
- 7 — Yanılıp kudretin inkâra kalkma sakın
- 8 — Bağrını açarak, Allaha, Allah diyenin

Yani :

Kendi halinde âciz bir insanın sırf aczi ve zayıflığı yüzünden uğradığı tecavüz ve haksızlık doğrudan doğruya Allahı harekete getirir. Zira Allahın şanı bunu iktiza ettirir. Yer yüzündekilerin sahibi, velisi koruyucusu Allahtır. Zayıfın önünde Allah yürür. Zayıfın yanı başında Allah durur. Bunlara tecavüz Allaha karşı saygısızlıktır. Onun için Din; muaşeret esaslarında Hak eşitliğini şöyle tarif eder.

(Maddeten kendini en zayıf gören; ma'nen hakikatte en kuvvetlidir. Zira hâmîsi Allahtır ve maddeten kendini en kuvvetli gören; hakikatte en zayıftan farksızdır. Kuvvete karşı hakkı koruyan Allahtır.)

İmdi:

Mazlûmun bir damla göz yaşı; zalime cehennemler yakacak kuvvetdedir. Mazlum yaşı zalimin eline damlarsa o vücûdu tutuşturacak, onu cehennemlerde yakacak ehemmiyyetdedir. En büyük korkulacak şey, mazlumun ahı, yaradana istimdad ve şikâyet için açılacak eli, acı ile damlıyacak göz yaşıdır.

Allaha yanık bağırını açarak Allah diye seslenecek olanın Allahdaki tesiri korkunçtur. Allahtan hiç bir istimdad cevapsız kalmaz. Hiç bir istimdad karşılıksız kalmaz. Ve Allahda zuhur eden gayret; dünyalara yayılır, alev alev yürekleri dolaşır Havariyundan Senpol şöyle buyurur.

«Kim zayıf düşer de ben düşmem.

Yani onun derdini, halini benimseyerek aynı acıyı duymam.

Yine Senpol buyurur:

«Fakat zayıf düştüğüm an; en kuvvet bulduğum andır.»

Yani: «O anda tecelli eden Allahın gayreti ile her zamandan ziyade kuvvet bulurum. Ve zayıfın imdadına koşarım.» Demek istediği anlaşılır.

Yine gerek Peygamber efendimizin gerekse evvelki Mukaddes kitapların bildirdiğine göre Allah; kalbi kırık olanlara yakındır. Bir Hadis-i kudsîde Cenabı Hak:

(Ben kalbi kırıkların yanındayım) buyurur

hatta Zebûr şerîfde hazreti Dâvûd münâcatında şöyle bir hitab var :

«Ey Allah, kırılmış ruhtur sana kurban»
«Kırğın yüreği gözünde hor tutmazsın»

9 — Hoca vaaz etmeğe kalktı mı a gözüm [bunlar bildiğimiz şeyler] dersin.

[Hoca da haklı olarak şöyle cevap verir]

10 — Öyle ise niye köhne sözümü dinlemeğe gelirsin

11 — Sen ki ervahı da, Allahı da bilmişsin hep

12 — Seni irşad ile islahaya benim var mı yüzüm

[Hazreti Süleymân cevap vererek buyuruyor: Fakat hocaya bildiğini iddia ettiğin şeylerin fiilde amelden de hiç eseri görünmüyor. Meselâ:]

13 — Hani her bir sözümüzden yeni bir zevk alışın

14 — Hani ma'nadaki yüksekliklerine hayran kalışın [bu umursuzluğuna bakarak]

15 — Kendine sorgu sorup kalp mahkemesinde

16 — Yok mu bir nedamet hissiyle üzgün dalışın

17 — Siz ki Fânûsa, Süleymâna inandık dediniz.

18 — Süleymanda tecelli eden Allah kelâmı ile gafletten uyandık dediniz

19 — Hakikat feyzi akan Enis adlı çeşmeye koşarak

20 — An bean hidayetle yıkandık dediniz.

Yani:

Hocanın va'zına gittiniz kulak vermiyerek döndünüz a gözüm biz bunları bilmezmiyiz dediniz. Hocaya karşı Allahı da ervahı da bilir gibi görüldünüz. Ve hocaya

(Bizi irşada muktedir olacak seviyede değilsin) demek istediniz.

Hocayı bırakarak Süleyman Çelebiye geldiniz. Fakat hocaya karşı kendinizde varlığını iddia ettiğiniz ilimden, zevkten hisden sizde eser yok ki, siz buna hazır ve talib olaydınız. Süleyman Çelebinin her bir sözünden zevk alırdınız. Her sözdeki ma'nayı kavrayarak hayran kalırdınız.

Bu yeni ta'limleri işidip nefsinizle muhasebeye girerdiniz, vicdanınız önünde kendi kendinizle muhakeme olurdunuz. Ve bu huzurda kendinize sorduğunuz sorguların acı cevapları karşısında nedamet ve intibahla bükülür, üzüntülere dalardınız.

Siz de ne ondan, ne bundan hiç bir şey alma yok, olaydı eserleri halinizde, e'falinizde belirirdi. Yani içinizde dışınızda görükürdü. Hani ilk günler neler dedinizdi. Fânûsa, Süleymana inandık, o vasıtalarla işittiğimiz kelâmın hakikatine yürekten bağlandık. Demediniz mi idi. Hakikat feyzi akan çeşme gibi Enis Behicin ağzına kulak tutmağa koşduk ve her an bu çeşmenin feyzi ile yıkandık, hidayet intibah, salah bulduk demediniz mi idi.

Hani bu güzel sözlerin neticesi ?

Fakat şunu bir hakikat olarak iyi bilin :

21 — Yüksek meclisimizi bir ruh mektebi bilin [yani doğrudan doğruya ruhların feyz ve hidayet nûru aldığı yer bilin]

22 — Burada Allahın ilhamı ve kemali kapılarını size açık bilin.

23 — Verdiğim terbiye ilâcı belki birazcık acıdır amma

24 — ettiğim ihtar ve ikazları hakikatte sabah içkisi tadar zevkli bilin

Nitekim :

25 — O büyük ruh mektebinin şakirdi olmak için

26 — Nice bin kul nice yıllar yanarak hasret çeker, tam bir ihtiyaç duyarak onu anar ve arardı.

27 — İşte şimdi o vücûd buldu ve kim ki Fânûsa yaklaştı o mektebe girmiş oldu.

28 — Hem böylece bu mektebe pek de kolay girmiş oldu. Bari onun şükürünü Allaha ifâ edin ve elinize geçmiş bu fırsattan istifâde ederek ruhunuzu yükseltin, adam olun, insanca bir ilim ve amele erin.

Yani :

Peygamberlik devirlerinden sonra elinize geçen bu büyük fırsattan istifade edin. Bu günkü muztarıp ve olgunlaşmış nesle bu; Allahın bir hidayeti, inayetidir. Bu; dünyayı kurtuluşa götürecek bir sesdir ki Süleyman adlı kâmil rûh çerçevesinde Enis Behicden zuhur ediyor, Enis Behic; bu mektebde bir kürsidir. Süleymân kâmil bir ruhtur, zuhur eden kelâm; bu vasıtalarda tecelli eden Allah kelâmıdır.

Burası bir ruh mektebidir. Rûhun irfan mektebidir. Gelişme ve yükselmesi için bir ıstifâ yeridir. Buraya yalnız kelâm gelmiyor. Kelâm ile birlikte Rûh-ül-kudûsün nûru yayılıyor, Kelâm; fikrimize, kalbimize hitab ediyor, nûr; ruhumuza, hissimize teveccüh ediyor. Bunlar hidayet ve intibah vesileleridir. Hem fikirler düzelecek, hem hisler yükselecek, bunun neticesi intibah ve müsbet bir ideal doğacak ve avâre, perişan adem oğlu yolunu ve yerini bulmuş olacak.

Bu meclis öyle bir müstesna ehemmiyeti haizdir ki buraya Allahın ilhamı ve kemal feyzi akar. Buraya gelenlere bu kapılar açıktır, ve candan istek gösterenlerin kalbine bu çeşmeler açıktır. Sizi uyandırmak, işin ehemmiyetini anlatmak için ikazlarım biraz ses olabilir, fakat gaye tatlıdır. Bunlar; hakikî bir zevkli hayatın müjdelileridir.

Netekim :

Böyle bir mektebe girmek, kavuşmak için nice bin kul nice yıllar yanarak hasret çekmiş; ona tam bir ihti-

yacla her zaman onu anmıştır. Bu mektebe şimdi girenler bu büyük ni'mete kavuşmuş oldu. Hem de ne kolay bunu elde etti. Fânûsa bir yakınlık; bu kolaylığı te'min etti.

Fakat :

29 — Ey benim vücûdumun fânî gölgesi azizim
Fânûs

30 — Hizmetinden bilirim bazen olursun me'yûs

31 — Çabucak düşme fütûra daha başlangıçta

32 — Fırtınasız olamaz ruh denen deniz.

Yani:

Ey Fânûs, bu ruh mektebinin çok mühim hizmetlerine sen kendini ruhen ve fikren hazırlıyarak gelmiş, değilsin. Bu mektep hizmetine sen de şakirtlerle beraber başladın. Hazırlıksız insan çabuk yorulur, çabuk ye'se düşer, fakat artık sen bu işe Allah tarafından seçilmişsin. Artık sana sabır ve sebat, yeni hayata şevk ve gayret gerekir. Ve bilmelisin ki bu ruh denizinde insan hayatı sarsıntısız geçmez. Sarsıntıları göze alarak sebat etmelisin ve her zorluğu yenecek bir şevk ve gayretin olmalı, zira bunun neticesi; seni ebedî bir saadete erdirecektir. Şevk ve gayreti etrafından, başkalarından almağa bakma. Olur ki onların hali seni ye'se bile düşürür, belki şevkini de kırar. Sen ne alacaksan onu ruhundan, kalbinden, oralara tecelli eden Allahın nûrundan al. Hiç kimse yüzüne bakmasa da (Allah bana yeter) diyerek sen çalışmana, yeni yolunda yürümene bak. İşte müeyyidesi :

33 — Bakan olmazsa Enisim o temiz göz yaşına

34 — İlâhi ruh ile sen Hakka ulaş tek başına

35 — Şems-i Tebrîz gelip İlâhî hediyen olan nûru getirir.

36 — Yattığın demde kemalinle musalla taşına

İşte:

Sende kelâm zahir olurken, Rûh-ül-kudüsten tecelli eden nûrun eritici te'siri ile gözün yaş dökerken; bunu gördükleri halde bunun sebeplerini anlamıyarak, umursamıyarak bu yaşlara alâkasız kalanları sen kendi hallerine bırak. Allah vermedikçe sen kimseye bir şey veremezsin. Sen kendi işine bak, yoluna devam et, bu yolda tek başına kalsan dahi senin ruhun yolu bilir, ve seni Hakka ulaştırır. İmdi etrafına bakıp ye'se kapılma bir gün kemalinle musallâ taşına yattığın zaman, Şems-i tebriz [yani güzide kâmil bir ruh] sana İlâhî hediyeni getirir. Ruhî merteben yükselmiş olarak onunla göklerle çıkar. Muradına erer, ebedî saadete kavuşursun.

Nihayet

Huuu... Eyvallaah;

BEZM-İ ÂLÎ:XXVII

Gülbang-1 şerîf

ALLAH BES, ve DER HEME AN ZÛL- CEMÂL BES

Tercümesi :

« Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

Huuu... Eyvallaah :

Fânûs, son günler hayr işledin; gün-
lerin hayr ola! Ölümü düşünürsün, san-
ma ki ölüm, hayattan gayr ola.

N A Z M

Der beyân-1 Vahdet ve Sırr-1 intikaal

1 — *Ben sen'im sen de ben!*

2 — *Sen O'sun, ben de O!*

3 — *Biz O'yuz cümleten,*

4 — *Rûh O'dur, ten de O!*

5 — *Halik-u Hilkatın*

6 — *Haşr-ü neşr olması..*

7 — *Zıll'î fanîyyetin*

8 — *Nûr ile dolması*

- 9 — *Kim gider, kim kalur?*
10 — *Gitme yok, kalma var*
11 — *Ehl-i Dil zevk alur ;*
12 — *Bizde zevk alma var !*
- 13 — *Zevk-ı Lahût 'u al*
14 — *Cam-ı sübbûh ile*
15 — *Lücce-i aşka dal*
16 — *Cezbe-i ruh ile.*
- 17 — *Hüsnü sev, Hakkı bul l*
18 — *Aşk-u hicranla yan !*
19 — *Nûr 'a sevdalı kul,*
20 — *Nûr-i İymanla yan.*
- 21 — *Âh-ı bülbül gibi,*
22 — *Ney niyaz eylesün !*
23 — *Her gönül gül gibi,*
24 — *İhtizaz eylesün !*
- 25 — *Hamd-ü şükr et ki yok*
26 — *Mal-ü mülk illetin.*
27 — *Nûr-i zerrîni çok*
28 — *Ma 'nevî servetin .*
- 29 — *Mülk-i tamın senin*
30 — *Olsun ancak mezar*
31 — *Ol siyeh meskenin*
32 — *Arş 'a dek umku var. .*

- 33 — *Çekme gam, yoksa ger,*
34 — *Süslü mermer taşı.*
35 — *Menzil-i Hayr ü şer.*
36 — *Vahdet'in yolbaşı !*

Nihayet

Huuu... Eyvallah

Hüdâ kârın hoş ide!

L Ü G A T

Vahdet — Birlik

Sırr-ı intikal — Göçme
sırrı

Zıll-ı fânîyet — Fânîlik
gölgesi

Zevk-i Lâhutî - İlâhî zevk

Cam-ı sübbûh — Sabah
içkisi

Lücce — Dip, derinlik

Cezbe — Çekiliş

Hüsnü — Güzelliği

Hicrân — Fırak, ayrılık

İhtizaz — Kıymıldanma

Zerrîn — Altunluk

Siyeh — Siyah

Arş — Allahın hükümrân-
lık tahtı

Umku — Derinliği

Menzil — Konak

Kâr - İş

Metnin konuşma dilimizde ifade ve izahı

Sanma ki ölüm hayattan gayri ola:

Yani:

Dünyadaki hayat ezeli ve ebedîdir. İnsan ruhları;

göklerin yaradıldığı zaman yaradılmıştır. Dünyaya gelmek için mukadder zamanı göklerde beklemiştir. Dünyaya geldikten sonra tekrar göklere dönmek ve nihayet asıl çıktığı noktaya erip nûr olmak ve aslına kavuşmak üzere bir seyir takip edecektir.

İnsan ruhu; dünyada bir kesif vücade getirmekle sanki uykuya dalmıştır. Dünya hayatını acı tatlı rüyalarla dalgalı geçirmiştir. Sonra o kesif bedenden ayrılmakla sureta ölüm hakikatte ise uyanma vuku' bulmuştur. İki zıd mahiyetdeki varlık [yani gökten gelen ruh ve beden] birbirinden ayrılmış, beden; toprağa ve ruh; Allaha dönmek üzere ayrı birer istikamet almışlardır.

İmdi:

Ruh için ölüm de yoktur doğum da yoktur. En evveldenberi varlığı devam etmektedir. Ve devam edecektir. İnkılâplarda hususiyeti değişecek fakat varlığı yok olmayacaktır. Nasıl bir damla su deryaya karışırsa ruh da ilk zuhur ettiği nûra öylece katışacak ve deryada yaşayacaktır. Buna dair daha evvelki (Bezm-i Âlî) lerde izahat verildiği için burada bu kadarla iktifa ediyorum.

N A Z M

1— Ben sen'im, sen de ben:

Yani:

Allahın vücûdünden gayri vücût yoktur.

Allanın rûhundan gayri rûh yoktur.

Allahın nûrundan gayri nûr yoktur.

Allahın yaptığından gayri yapılmış bir yapı ve başka bir yapıcı yoktur.

Her ne ki vardır. Onun Allahtan gayri yaradanı ve

sahibi yoktur. İmdi sen de ben de bu varlığın içinde birer zerreyiz.

Öyle ki:

Rûhumuzun menşei [çıktığı] yer; bir ruhlarımız; bir.
Rûhumuzun gireceği yer; bir
Her birimizde zahir olan işlerin yaradanı; bir,
Teneffüs ettiğimiz hava bir, geçindiğimiz toprak
bir, her şeye hayat veren su; bir

Hülâsa :

Önümüz, sonumuz bir. Tâbi olduğumuz tabiat ve tekâmül kanunları bir.

Allahın her Dinde istedikleri bir, ve men ettikleri bir, hayır ve şer telâkkîleri bir, fazilet ve rediet [kötülük] telâkkîleri bir. Muhabbet ve ictimai alâka kaynaklarımız bir. Mahlûkat içinde müsbet, menfî diye tabiat ve hareketi farklı olanlar bulunsa bile ve bunlara hakim olan Allahın isim ve sıfatları birden ziyade olsa bile o isim ve sıfatların tecelli ettiği kuvvetin, iradenin kaynağı yine bir. [5]

---

[5]

Birliğin ve farksızlığın ictimaiyyat bakımından da ehemmiyeti çok büyüktür. Zira hodgâmlık [egoizma] denilen iptidâilik hırsları ; başkalarına tahakküm için insanda hak icadına kalkar, ve bu maksadla başkalarını kendinden aşağı görmek ister.

İşte binlerce senedenberi insanları birbirine saldırtan, ve istisrapların devamına sebep olan bu fark iddialarıdır. Peygamber efendimiz sınıf ırk Din farklarını şu Hadis-i şerîfle esasından hal bu-
yurmuştur.

«Rabbınız birdir. Babanız [Âdem] birdir. Ne Arabın Aceme, ne acemin arab'a ne kırmızının siyahîye ve ne de siyahînin kırmızıya üstünlük hakkı yoktur. Takvâdan gayrı [yani Allahtan sakınmak derecesinden gayrı]»

Bu halde; elbette ki:

2 — Sen O'sun; ben de O.

Zira :

Onun vücûdundan gayri vücud yok.

İmdi:

İster Allahın vücûd-i zahirîsinde birer noktayız veya ister gölgeyiz diyelim. Her iki halde de cismanî bedenimiz şeklen fânî olsa da asla [toprağa döndükten sonra] yine bakîdir. Zira her uzvî maddeyi veya toprak zerresini Allahın nûru [ruhu] ihate etmiştir.

Ve ruhumuzun ise esasen aslı bir, sonu birdir ve ezeli ve ebedidir.

Binaenaleyh:

3 — Biz O' yuz cümleten

4 — Rûh o dur, ten de o.

İşte:

5 — Yaradanın ve yaratılanların

6 — Birlikte kaynaşması ve sonra yayılması

7 — Fânîlik gölgesinin [yani kendinden vücûdu olmayan cisimler gölgeliğinin]

8 — Nûr ile dolması demektir.

Meselâ : Allah; Âdemin vücûdunu topraktan yarattı sonra içine ruhundan üfledi. Âdem nûr ile doldu.

Her maddenin cüz'ü ferid zümreleri de öyledir. Bu madde zerreleri dahi Allahın nûr deryasında nûr zerreleri içinde yaratılıyor ve onların içini de nûr dolduruyor.

Onun içindir ki bir çekirdek koca ağaç oluyor. Küçük bir tohum danesinde koca bir ağacın gövdesi meyvesi, güzel kokuları, şifalı hassaları mevcut bulunuyor. İşte tohumda bunu taşıyan, sonra onu geliştiren

ve daha sonra tekrar tohum olarak onu dibine döken Allahın her zerreyi kaplıyan nûrudur.

Nitekim :

9 — Kim gider, kim kalır.

10 — Gitme yok, kalma var.

11— Gönül hayatı yaşayanlar [yani manevî hayatı duyanları zevk alır [manevî zevkin tadına varır].

12— Bizde zevk alma var. [Zira manevî hayat var]. Evet, hakikatta gitme yok ancak hal ve şekil değiştirme var. Hiç bir şey zayı olmuyor. İsim değiştirerek yine kalıyor. Hatta şekilden şekile girdiği de oluyor. Fakat özü kalıyor. Zira özünü Allahın nûru yaşıyor. Ancak tabiat kanunlarına ve tekâmül kanunlarına göre ona yeni yeni şekiller veriyor.

Hayranlık:

Hayranlık ; bir esere karşı manevî zevkin yükselmesidir. Allaha inananlar, Allahın azametini her zerrede görenler, her zerrede tecelli eden İlâhî harikaları seçebilenler; hayranlık duyarlar. Onun gönül zevkine, ruh zevkine varırlar ve manevî zevk hayatı yaşarlar.

İmdi:

13 — İlâhî zevki al.

14 — Sabah içkisi ile [sabah ibadetleri ile ve tabiat güzelliklerini sabahın güzelliğinde seyrederek]

15 — [Böylece] aşkın derinliklerine dal [yani aşkı Allaha sar]

16 — Ruhun ile güzelliğe kendini vererek [güzellik cazibesine ruhunu salarak].

O derece :

17 — Güzelliği sev ki Hakkı bulasın.

Zira Allah güzeldir. Ve güzellik Allahındır.

18 — Allah aşkı ile ve Allahtan ayrılık firakiyle yan.

19 — Ey nûra sevdalı kul:

20 — İman nûru ile yan.

Yani:

Ey, sen ki nûra sevdalısın, çünkü nûrda yaradıldın. Aslın nûrdur. İman nûruna yan ki aslına varasın. Hak ve hakikata eresin. Zira senin aslına yükselmen, ancak lâtifleşmenle, kesafetini atmanla mümkün, bu ise; Allaha imanın iktiza ettirdiği kulluk ve insanî hizmetle kabil, bu da aşk ve şevk ve gayretle mümkün.

İmdi :

21 — Bülbülün uzun uzun ahlî nağmeleri gibi.

22 — Ney [yani için] niyaz eylesin

23 — [Allaha karşı] her gönül [miskler kokan] gül gibi

24 — [Huşû', tevazu' ve incizap ile] titresin

25 — Hamd ve şükret ki yok

26 — Mal ve mülk meşgalen

27 — Altundan nûru çok

28 — Mânevî servetin.

Yâni:

Mal ve mülk galesi yok ki seni meşgul ederek kulluk ve hizmet vazifelerine vakit bırakmasın. Buna karşılık baha biçilmez bir ma'nevî servetin var, İmdi haline hamd ve şükret. İlâhî mazhariyetlerinden dolayı

Allaha hamd-ü senâ et. Ve güzel yolunda güzel işine devam et.

29 — Senin tam mülkün

30 — Ancak mezar olsun.

31 — O kadar yerin ise

32 — Göklerde arşa kadar derinliği var.

Yani:

Mal, mülk diye bir şeye gönül bağlayıp ne üzül, ne vaktini o sevda ile israf et. Ma'nevî servetin sana kâfi, vücudunun gireceği mezardan ise ruhuna arş-i a'lâya kadar yükselecek yol var.

33 — Gam çekme

34 — Süslü mermer taşı olmasa da kabrinde

35 — Hayır ve şer yollarının birleştiği menzil;

36 — Birliğe götüren yolun başıdır.

Yani:

Kabrin süslü mermer taştan olmasa da gam çekme bunun neticeye te'siri yoktur. Mezar; dünyadaki hayır ve şer yollarının nihayet bulup birliğe giden yolun başladığı bir hareket noktasıdır. Her ayrılık burada biter ve her iyilik ve birlik buradan başlar.

Nihayet

Huuu... Eyvallaah :

Allah işini hoş etsin Âmîn.

Elhamdülillâh — 20/12/949

B E Z M İ - Â L İ : XX VIII

Gülbang-ı şerîf

ALLAH BES, ve DER HEME AN ZÜL-CEMÂL BES
Tercümesi :

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

Huuu... Eyvallaah :

«Kelâmının kelâmımla bir tek kelâm
olduğun» sana dimedim mi? Ne korkar-
sın ? Kimden çekinürsün kim sana ne
diyecek ?

Beyt

«Sözün Hüsn-ü Aşkın Mezamîridir,
Ne vehm-ü füsûndür, ne şiir-ü hayâl. »

Dimedim mi? Ne korkarsın? Kimden çe-
kinürsün? Kim sana ne diyecek? Eş'âr-ı
müşterekemizi senin ağzından okuruz.

Beyt

Fahriyye ve Tahdîs-i ni'met,
İnşirâk-ı nûr-i Ülühiyyet.

N A Z M

- 1 — Nazmımız öyle fasihâne ki mensûr gibi,
- 2 — Nesrimiz, zezeme-i nazm ile mesrûr gibi
- 3 — Biz ki mi'mar-ı hünermend-i beyanız, sözümüz
- 4 — Burc-u barûsu rasîn silsile-i sûr gibi
- 5 — Sana derlerse eğer: «Sen niçün oldun fânûs
- 6 — «Sanki efsûn-i hurafat ile meshur gibi?»
- 7 — «Neye terkeyliyerek menfaat-i dünyayı,
- 8 — «Bağlısın böyle Süleyman'ına mahcur gibi?» »

- 9 — Bak o gafillere bir tatlı tebessümle melûl,
- 10 — Ta seni sanmıyalar zatına mağrur gibi
- 11 — Sade bir tarz ile sen şöyle cevabın viresin :
- 12 — «Bize takdîr-i Hüda böylece mastûr gibi !
- 13 — «Hasret-i nûr ile kendin tutamaz bîçâre,
- 14 — «Nare pervane koşar yanmağa mecbûr gibi /
- 15 — «Rûh sığmaz cesedin mahbesine pür heyecan
- 16 — «Kalamaz şevk-ı Hüdâ maddede mahsur gibi»

- 17 — Sonra sen cuş ile fânîlere haykır: «Ya Hak»
- 18 — Sesini duymalılar sayha-i Mansûr gibi.
- 19 — Şimdi sen âleme geldin de Enîs oldu adın,
- 20 — Sen ki bir hizmet-i mebrukeye me'mur gibi.
- 21 — Bakma ahval-ü şurutun fiten-ü şurişine,
- 22 — Vardır iycaab-ı Ezel kim görünür şûr gibi !

23 — *Sarsun etrafti bütin velvele-i fisk-u fücûr,*

24 — *Ruh kendin duyurur demdemd-i Sûr gibi.*

25 — *Hakk-ı nasuta teaddî iden ol gaddarı,*

26 — *Göreceksin, gün olur, kendisi mağdur gibi!*

27 — *Bu takazada bunalmış, ararız Tanrımızı,*

28 — *Bize bizden de yakinken sanuruz dûr gibi!*

29 — *Eğilirken başımız ye's ile meftûr gibi!*

30 — *Kalbe birden bire Allah dolar nûr gibi.*

Nûr, nûr, nûr gibi nûr gibi !

Nihayet

Cümleniz Nûra varasız, nûr dileyûb nûr alasız, nûra nûr olasız biz gideriz sizler kalasız.

Huuu... Eyvallaah :

LÛGAT

Mezâmîr — Mezmurlar,
İlâhîler, İlâhî teren-
nümner

Füsûn — Efsûn, büyü

Nazm — Manzûme, man-
zum söz, şiir

Fâsîhâne — Fesahatle, ka-
idelerine uygun ve doğ-
ru pürüzsüz olarak

Fahriye — İftihar, övünme
vesiylesi

Mensûr — Mevzun olma-
yan söz

Tahdis — Söz açmak

Zemzeme — Terâne, teren-
nüm

İnşırak — Doğuş, pırıldayış

Mesrur — Sevinçli

Hünermend — Hünerli,
ma'rifetli

Burc-u-bâru'su — Kal'a
kulesi çıkıntısı

Barû - Kal'a divarı be-
deni, hısar

Rasîn — Sağlam,
muhkem

Silsile-i sûr— Muhafaza
divarı silsilesi

Fânûs — Fener

Hurafât — Hurafeler,
eski

Mahcur — Hacedilmiş,
vesâyet altına alınmış

Melul — Melâlîli, bezgin

Mastur — Yazılı

Nâr — Ateş

Mahbes —

Pür heyecan —Çok he-
yecanlı, telâşlı, coşkun

Şevk-i Hüdâ —Allah ca-
zibesi, iştiyakı

Mahsur — Çevrili,
kapanık

Cuş eylemek —

Sayha- i Mansur-Hallac-ı
Mansûr'un (innelhak)
diye haykırması

Mebruke — Mübarek ol-
muş, bereket bulmuş

Şurût — Şartlar

Fiten — Fitneler

Şuriş — Karışıklık, anarşi

Ezel— Geçmişin sonsuzluğu

Şur — Tuzlu, acı

Fısk-u fücür — Günah ve
fuhuş

Demdeme — Kuvvetli ses

Sûr — İsrafil'in sûru - ça-
ğırma borusu

Hakk-ı nâsut — Halk hakkı

Taaddî — Tecavüz, tasal-
lut, haksızlık

Gaddar — Gadreden, hak-
sızlık eden, merhamet-
sizlik eden, zâlim

Takazâ — Sıkıştırmak, çe-
kişmek

Dûr— Uzak

Meftûr — Ümitsiz me'yus

Metnin konuşma dilimizde ifâde ve izahı

«Kelâmın kelâmımla bir tek kelâm olduğunu» sana demedim mi? Ne korkarsın, kimden çekinirsin. Kim sana ne diyecek ?

Mülâhaza :

Yukarıdaki ihtar; Enis Behic beyin (Bezm-i Âlî) zamanlarında veya (Bezm-i Âlî) topluluğu dolayısıyla bir endişe duyduğu hissini veriyor. Netekim aynı mahiyetdeki ihtar kendimin hazır bulunduğum Bezm-i Âlîde dahi tekrür etmişti.

Bu endişe acaba neden ileri geliyordu? Esas; dışdan (Bezm-i Âlî) nin ceryan tarzını seyredenlerin, kelâmı işidenlerin bu hali nasıl telâkkî edecekleri, ve Enis bey hakkında ne düşünecekleri mülâhazasına dayanmış olsa gerek. Fakat bunun neden ibaret olduğunu ne kendisinden ne de başkalarından açıkca işitmedim.

Mamafih ihtarın muhteviyatında da görüldüğü üzere bu endişe ve korkunun Enis beyin şöyle bir düşünce-sinden ileri gelmiş olması melhuz'du :

(Acaba, kelâm naklim sırasında aldığım fevkal'âde hal dolayısıyla [yani kendisinde görünen heyecan, titreme, terleme ağlama gibi fevkal'adelikler dolayısıyla] bana ne derler ?

Acaba beni artık dünya işine yaramaz bir hasta adam mı farz ederler. Veya bu hal başkalarının istihza-

sına ve ictimaî haysiyet ve vakarımın sarsılmasına mı sebep olur.?) gibi mülâhazalardan ileri gelmek ihtimali vardı. Fakat her ne de olsa Enîs bey bu hali kalben seviyor, bundan büyük zevk alıyor. Ve her ne bahasına da olsa bu hale talip olduğunu muhtelif vesilelerle açıklıyordu.

B E Y T

«Nimetlerini anmağa ve övünmeğe vesiyedir. »
«Ulûhiyyet nûrunun güneş gibi doğuşu. »

N A Z M

- 1 — Nazmımız öyle uygun, pürüzsüz ki nesir gibi
açık ve akıcı
- 2 — Nesrimiz nazm teranesiyle sevinçli gibi
- 3 — Biz ki; ifade kudretinde hünerli mi'marız
sözümüz
- 4 — Kulesi, dıvarları muhkem bir kal'anın bedenin-
deki nizamlı girintiler çıkıntılar gibidir.
- 5 — Sana eğer derlerse, niçin «Fânûs» oldun
- 6 — Sanki hürâfe efsunlarına büyüğü gibi oldun
- 7 — Neye dünya menfaatini terk ederek
- 8 — Hacr'edilmiş gibi Süleymâna bağlandın [derlerse]
- 9 — Sen o gafillere bir tatlı tebessümle üzgün bak
- 10 — Tâ seni sanmıyalar zatına mağrur gibi
- 11 — Sade bir tarz ile onlara şöyle cevap ver
- 12 — Bize takdir-i Hüdâ böyle yazılmış gibi de
- 13 — Nûra hasret ile kendini tutamaz biçâre
- 14 — Pervane ateşe koşar yanmağa mecbûr gibi
- 15 — Coşkun ruh beden mahbesine sığmaz

16 — Allaha iştiyak atılğanlığı; ruhu maddede kapalı tutamaz

- 17 — Sonra Coş'da fânilere : « yâ Hak» diye haykır.
18 — Öyle ki sesini Hallac-ı Mansur'un haykırışı gibi duysunlar
19 — Şimdi sen dünyaya geldin de Enis oldu adın
20 — Sen mübarek bir hizmete me'mur gibisin
21 — Ahvâlin hayat şartlarının bozukluğuna, karışıklığına bakma
22 — Onda Rabbın lüzumlu bir hikmeti vardır ki ilkin acı gibi görünür,
23 — Varsın bütün günah ve fuhuş velvelesi etrafı sarsın
24 — Ruh; kendi varlığını İsrâfilin Sûr sesi gibi kendini duyurur

- 25 — Halk hakkını gözetmiyen o zalimi
26 — Göreceksin, gün olur, Mağdur gibi boynu bükülür
27 — Bu çekişmede bunalmış ararız Tanrımızı
28 — Bize bizden de yakinken sanırsız uzak gibi
29 — Eğilirken başımız ye's ile bezginlikle
30 — Kalbe birdenbire Allah dolar nûr gibi
Nûr, nûr, nûr, nûr gibi nûr gibi

Nihayet

Cümleniz nûra varasınız, nûr dileyüb nûr alasınız.
Nûra nûr olasınız, biz gideriz sizler kalasınız.

İzahı

Beyt; Allah cemalî tecellilerinin herkes için müjde olduğunu ve onunla sevinip hamd-ü senâsını ifâ etmek, dil döndüğü kadar onu anmak gerektiğini öğretiyor. Nazmda ise yedi mânâ safhası göze çarpıyor.:

1 — Birinci safhada [1 : 4 mısra'da] nazmın güzellikleri tarif buyuruluyor.

2 — [5:8 mısra'lardaki] ikinci safhada : Enis Beyin Süleyman Çelebi adlı mübarek yüksek ruha mülâki olmasını müteakip kendinde hasıl olan değişiklik ve Fânûs vasfını alarak hakikaten içindeki nûrun dışda intişarına kendini nasıl vakfedip verdiği, sanki hacredilerek hareket serbestisi elinden alınmış âcizler gibii Süleyman Çelebi hazretlerinin vesayeti altına nasıl bir itaat ve bağlılıkla girdiği tarif buyuruluyor.

3 — Üçüncü safhada [9 : 12 nci mısra'larda] ikinci safhanın sebebi beyan buyuruluyor. Ve Enis beyde vukua gelen o hayat değişikliğinin hakiki ma'nasını anlamıyarak bunu bir hastalık veya düşüklük veya tereddî zannedip dudak büken, veya acıyan veya istihza eden gafillere Enis beyin vereceği cevap ta'lim ve ihtar buyuruluyor.

4 — Dördüncü safhada [13 : 16 ncı mısra'larda] ruhun nûra olan iştiyakı, heyecanı, ve daimî olarak kendinde beliren hareketli hayat tarif buyurulmaktadır.

5 — Beşinci safhada [17 : 20 mısra'larda] Enis Beyin İlâhî gayretle coşması ve gafillere haykırarak ikaz etmesi zira dünyaya bir mübarek hizmet için geldiği ihtar buyuruluyor.

6 — Altıncı safhada [21 : 24 ncü mısra'larda] ahvalin cereyan şartlarının uygunsuzluğuna bakmıyarak ikaz vazifesini ifaya devam üzere sadık kalması Enis beye emir buyuruluyor ve kendisinde söz söyleyen ruhun sesine hiç bir şeyin hail olamayacağı, bütün ruhları mahşere toplayacak olan İsrâfîlin Sûru gibi bu sesin mutlak bir te'siri olacağı beyan buyuruluyor.

7 — Yedinci safhada [25 : 28 nci mura'larda] Enis beyin ikazının ve izhar edeceği mübarek kelâmın semereli neticeleri tarif buyurulmaktadır. Zira : Kelâm Allahtan sadır olmaktadır. Ve (Allah bize bizden yakinken biz onu uzak sanırız. Ancak başımız ye's ile bezgin eğilirken birdenbire Allah kalbe dolar nûr gibi) buyurulmaktadır. Ve nûra dikkatimiz çekilmekte, Allahın nûr olduğuna ve içimizin dışımızın Allahın nûru ile kaplı olduğuna işaret buyurulmaktadır.

Şimdi bu yedi safhayı birbirine bitiştirerek hülâsa edelim.

Nazmımız ma'na ve mefhum itibariyle, ve nazım kaidelerine uygunluk bakımından, akışındaki tatlılık ve ifadesindeki berraklık cihetinden pek güzeldir.

Fakat :

Sen bu kelâmı nakil dolayısıyla girdiğin yeni hayata şaşkın bakanlar, hayret ve taaccüble sana : (Ne diye bu hale girdin, hazreti Süleymânın feneri oldun ? Kulaklarımızın alışmadığı, fikrimizin hiç temas etmediği bu söylediğin şeyler nedir? Neye dünya menfaatlerini terk ederek, dünya zevklerini bir kenara bırakarak, hürriyetini ve hareket istiklâlini feda ederek hazreti Süleyma-

na mahcur gibi teslim olup bağlandın?) derlerse sen o gafilere :

Bir tatlı tebessümle acıyarak bak, ve konuş ki seni gurura düşmüş sanmasınlar. Ve onlara (Allahın takdiri böyle imiş, mukadderi yaşıyoruz) de

Hakikat şudur ki :

«Pervane yanmağa mecbur imiş gibi nasıl ateşe koşar atılırsa, nûra olan hasret ve iştiyakı yüzüden nasıl kendini tutamazsa, rûh da heyecaniyle cesed mahbesine kapanıp kalamaz. Hiçbir kaba sığamaz zira Allaha iştiyak ve incizab harareti maddede donmuş gibi mahsur duramaz.»

İmdi :

«Ben de ruhumun hasretle aradığı nûrun hazreti Süleymânda tecelli ettiğini gördüm. Her yalancı cazibe gözümde sonda karardı. Yalnız ondaki hakikat nûru kaldı. İşte bu nûra atıldım ve anın ruhaniyetine sarıldım. » de.

Ve:

Sen ki, şimdi ruhumla doldun, elbette hararetlendin, çoşdun! Hak ve hakiykati haykır artık. (Yâ Hak) diye seslen, sayha-i Mansûr gibi sesini duysunlar. Sen âleme imdi yeniden doğdun. Enis ismin mübarek oldu zira Hakkın hizmetine me'mur oldun. Bu hay huy içinde, herkesin kendi çıkarına, şahsî menfaatine düştüğü bir zamanda, fitnelerin karışıklıkların çalkandığı bir sırada sesimi dinliyen olur mu diye hiç düşünme, sende tecelli eden kelâm; Allah kelâmıdır. Bu kelâmı izharda elbette Allahın güzel bir muradı vardır, Allah te'sirini halk etmeğe de kaadirdir. Senin vazifen kelâmı nakil-

den ibarettir. Kelâmın hedefi davettir. İnsanları Hak ve hakikate davettir. Allah ve halk hukukuna riayete davettir.

Netekim Kur'ânı kerimde gelir ;

(41 - Fussilet - 33) : «Hakka davet eden ve salih amel [iyilik] işleyüb ben de müslümanlardanım diyen kimseden daha güzel sözlü kim vardır. ? »

Yine aynı münasebette ne güzel bir Hadis şerif vardır. Peygamber efendimiz şöyle buyurmuşlardı

«Cenâb-ı Hak indinde (Hak)sözden sevimli sadaka yoktur.»

Yani:

Hakkı söylemekten güzel Allaha bir sadakat vesiylesi yoktur.

Yine Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Cenâb-ı Hakkın bir kulu hakkındaki hidayetine delâletin bütün dünyaya malik olmaktan hayırlıdır.»

İmdi :

Ahvale bakıp kim anlar kim dinler deme, sen her şeyin sevk ve idaresi elinde olan Allaha bak. Allahtan gelen kelâma bak. Hazreti İsrâfilin [meleğin] (Sûr) denilen borusunun davet sesi nasıl bütün ölümlerin ruhlarını bir yere toplayacaksa, Allah istedikten sonra senin de izhar ettiğin kelâm (Sûr) gibi te'sirini icra eder. Bu lıhyatda ölü gibi kaygusuz yaşayanları bile canlandırır.

Uyuyanları gafletten uyandırır. Dipdiri Hak ve hakikatın etrafına toplar.

Allahın hiç bir işi hikmetsiz değildir. Allahın hiçbir tecellisi, iradesi boşuna değildir. Ergeç onun istediği zamanda faydalarını meydana getirir.

Bir gün gelir (zulüm gören mağdur) ne hale girerse zalim de o hale düşer. Halk hukukunu gazpeden, yiyen, halk hukukuna tecavüz eden zalimi de bir gün kolları yanına düşmüş, boynu bükülmüş bir mağdur gibi düşkün, bitkin, peşiman sönmüş görürsün.

Dünyayı sevk ve idare eden; Allahın iradeleridir. İnsan acelecidir. Her şeyi çabuk ister, çabuk sabrı tükenir, çabuk ye'se düşer. Allahın iradesi her işin başında, her fiilde hazır ve nazır ve eli; her kulun üzerinde olduğu halde cahil ve telâşlı kullar; Allahı uzakta sanırlar. Kulun sıkışık bir anı gelir, ye'se düşeceği bir an olur. Bu anda kul can havliyle (Allah) diye istimdad eder. Allah kendini o anda hissettirir. Ne kadar yakın olduğunu gösterir. Allah nûru ile kulun yüreğine dolar ve kulunu mucizeleriyle kurtarır.

Benzeri kimse tarafından taklit edilemeyecek kadar güzel ve ruhlu olan son iki beytle söze nihayet veriyorum.

«Bu takazada bunalmış ararız Tanrımızı»
«Bize bizden de yakınken sanuruz dür gibi»
«Eğilirken başımız ye's ile meftûr gibi»
«Kalbe birdenbire Allah dolar nûr gibi»

*

Bu (Bezm-i Âli) nin sonunu teşkil eden vesayâ'da :

«Nûra nûr olasınız» cümlesi var.

Ma'nası:

(Nûr olunuz ve nûr deryasına katılınız) demektir. Bunun husûlü ise nûra varmakla, nûr dileyüb nûr almakla mümkündür. Velillâh-il-hamd.

Elhamdülillâh — 23/12/949

BEZM-İ ÂLÎ: XXIX

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— Huuu. . . Eyvallah !

Ey benim mâ'kes i fânî-i azîzim,

Fânûs!

Seninle telâhukumuzun bir sene-i kâ-milesidir. Bu şeb çok heves-ü meserret duymuşsun; bilürüm. Dilerim yârânın da senin kadar meserret duyalar. Emmâ geçen yıl seninle telâhukumuz çiharsen-bih günü ahşamı olmuş idi; yâ bu gice neden pencüsenbih akşamı oldu? Yıl bir yıl değil mi? Niçün gün, günün aynı değil? Biz derviş-i Hüdâ-endîşiz, orasın ü-lemâ-yi dünyâ bile! Bize bildirilmiyeni biz söyleyemeyiz. Biz ancak sana söyle-tilmesi emrolunanı sana ilka eyleriz Bu-nu müdrik olmıyan, Bezm-i Berrîn'imize

temâşâyı garâib için gelmiye! Buna inanmıyan, bu mel'abeden artık bıkmadı mı? böyle müdâvemetden gayri fârig ola! Boş yere bizim Bezm-i Berrîn'imize gelmiye! Emmâ iymânın gönlünde bulan ve bunun zevkin duyan gele, çok, çok gele!

BEYT

«Ben Süleyman'ı beyânım ki sesim sendendir»

«Sen Enîs-i heyecansın, nefesin bendendir»

Sana bir müddet-i mukaddere için gelmeyiz didiğimizde, nâfile Gülbank okuyub niyâz itmiyesiz. Gelmememizde hikmet vardır; acâib olmiyasın!

Biz ilhâmı, Ulyâ'dan alub senin Pûte-i kalbine getürürüz. Sen bilmeden, düşünmeden ol vâridâtı, enderûn-i derûnunda birikdirirsin. Vakti gelicek, sana yekden söyletiriz.

Fânûs! «Nây-i elemzâd» dan dinle bir nağme-i diğere:

N A Z M

Ehad-üs-Samed beyânındadır :

*I — O güzel ki aşkına yanmışam, O'na bakmağın
kamaşur gözüm*

- 2 — *Ola dinliyenlere şem'i can, şu alev, alev*
dağılan sözüm
- 3 — *O Güzel ki came-i zümrüdîni olunca damen- i*
asüman,
- 4 — *Nola taksa zülf-i siyaha mah-ı nevini şane-i*
ziyb-ü şan?
- 5 — *O güzel ki nagme-i cûyibar ile besteler*
helecanımı
- 6 — *Gülerek, sehaib-i sîm-ü zerle duvaklar*
aşk ı nihanımı
- 7 — *O Güzel ki pîreheinin kevakib-i gevherîn*
ile süslemiş
- 8 — *O ki zadegân-ı mehâsinin leben-i nesîm ile*
beslemiş
- 9 — *Sanurum «Behar» ı kucaklamış, görürüm ki*
«Sayf» ile leb-beleb !
- 10 — *Teni gehrübalaşarak hazan'da, sedefleşür*
karakışda hep!
- 11 — *Gül olur o ten yenîden behar ile, her yıl*
öyle devam ider
- 12 — *O güzel, cihan gibi, ben kulun da garik-i*
feyz-i garam ider
- 13 — *Samed- ül' Ehad'ledir ol güzel, o güzeldedir*
Ahad-üs Samed
- 14 — *Samed-ül' Ehad, Ehad-üs-Samed ki min-el'*
Ezel, ve il-el' Ebed..

15 — *O ki bildi nefsinin, bildi Tanrısının*

büyükliğini, velî

16 — *O ki Tanrısın bilüben tanur, bu bilişle*

nefsini yenmeli

17 — *Sana binbir ism-i Celîle and içerek, Enîs,*

derim, hayât

18 — *Ne birincî şehkada başladı, ne de son nefes*

getürür memât

19 — *Ehad-üs-samed ki odur hayât, o ki Hayy-ü*

Kadir-i Lâyezâl

20 — *Samed-ül Ehad, Ehad-üs-samed, o ki Zül-*

Celâl, o ki Zül Cemâl

Elhamdü-lillâhi
hîm Mâliki yövmiddin.

Rabb-il-âlemin

Errahmân

irra-

Nihayet

Yârân-i Hak! Allaahı düşünesiz. Allahı düşünmek yıllarca ibâdetden yeğdir. Allaha en büyük ibâdet, onu düşünmek, derin derin düşünmektir.

Huuu... Eyvallaah ! Nûr'a varasız, nûr alasız, nûr olasız, biz gideriz, siz kalasız! Huuu... Eyvallaah :

L Ü G A T

Ma'kes-i fânî — Fânî gölge

Telâhuk — Buluşma

Şeb — Gece

Meserret — Sevinç

Hüdâ endiş olmak — Allahı düşünür olmak

İlka etmek — Koymak, iyice yerleştirmek

Müdrîk — İdrak eden, anlayan

Berrîn — Pek yüksek

Garâib — Garîbeler, acâib şeyler

Mel'abe — Oyuncak

Müdavemet — Devam etmek

Farîğ olmak — Feragat etmek, el çekmek

Mukadder — Muayyen miktar

Acâib olmak — Şaşırma, şaşkınlık

İlhâm-ı ülyâ — Yukarının ilhamı, bildirdikleri

Pûte — Kap, toprak kap

Vâridât — Gelirler, gelenler

Enderûn-i derûn — İçin içi

Yekden — Birden

Nây i elemzâd — Derd doğuran ney

Ahad — tek bir

Samed — Allaha mahsus bir sıfattır. Bir şeye muhtac olmıyan ve her şeyin kendine muhtac olduğu Allah demektir

Ahd-üs-samed — Vücûdu bir ve bir şeye muhtac olmıyan Allah

Şemi' — Mum

Şem'i can — Rûh ışığı

Câme — Elbise

Dâmen — Etek

Asumân — Gökler

Zülûf — Kâhkül

Mâh — Ay

Nüvîn — Yeni

Şâne — Tarak

Zîb — Ziyinet, süs
Nağme-i cuybâr — Dere,
akar su
Bestelemek — Ahenklemek
Sahâib — Bulutlar
Sîm — Gümüş
Zer — Altun
Nihân — Gizli
Pirhen — Gömlek
Kevakib — Yıldızlar
Gevher — Mücevher, cevher
Mahâsin — Güzellikler
Leben — Süt
Nesîm — Hafif, tatlı rüz-
gâr, sabah rüzgârı
Sayf — Yaz
Leb beleb — Dudak dudağa
Hazân — Son bahar
Garîk — Dalmış, içine gö-
mülmüş
Feyz-i garâm — Aşk feyzi
Samad-ül-Ahad — Bir şe-
ye muhtac olmıyan bir
Allah
Ahad üs-samed — O bir o-
lan ve bir şeye muhtac
olmıyan

Minel ezel — İptidası ol-
mıyan geçmişten
İlel'ebed — Gelecek son-
suzluğa
Vefî — Lâkin, fakat
Celil — Şanı yüksek
Şehka — Bir nefes alma
Memât — Ölüm
Hayy — Allahın bir sıfatı
(yaşayan) demek
Lâyenzal — Zeval bul-
maz, yok olmaz
Zül-Cemâl — Güzelliğin
sahibi

**Elhamdülillah! Rab-
bîlalemîn** — Hamd-ü
senâ âlemlerin Rabbı
Allaha mahsustur. Ona
hamd ederim.

**Errahman-irrahîm
malik-i yövmiddîn-**
[O Allah ki] ayırd et-
meksiz her yarattığına
merhamet eden ve her
iyiliği rahmetiyle mü-
kâfatlıyan, mahşerdeki
hüküm gününün sahibi
ve hakimidir.

Yeg'dir - Daha iyidir

Metnin konuşma dilimizde ifade ve izahı

N E S İ R

Ey benim aziz fânî gölgem Fânûs, seninle buluşmamızın tamam senesidir. Bu gece çok heves ve sevinç duymuşundur bilirim. Dilerim yârânın da senin kadar sevinç duymuş olsunlar.

Emmâ geçen yıl seninle buluşmamız Çarşamba günü akşamına rastlamıştı. Ya bu gece neden perşembe akşamı oldu. Yıl; bir yıl değil mi? Ya niçin gün; günün aynı değil. Biz ancak Allahı düşünen dervişleriz. Varsın orasını dünya âlimleri bilsin. Bize bildirilmeyeni biz söylemeyiz. Biz ancak sana söylenmesi emrolunani sana söyleriz. Bunu idrak edip mahiyetini anlamayanlar; yüksek kurulumuza sırf acaib şeyler seyretmek için gelmesin. Buna inanmayan bunu oyuncak edinmekten artık bıkmadı mı. Buraya böylesine devamdan onlar artık vaz geçsin. Ancak gönlünde imanı olan ve bunun zevkini duyan gelsin. Hatta çok çok gelsin.

Netice :

Enis bey de zuhur eden kelâm; beşeriyet için bir İlâhî ni'mettir. Bu ni'metin tecelli ettiği günün yıl dönümünün gelişi; bu ni'metin bir senedir devam ettiğinin ifadesidir. Bu sevinilecek ve hamd-ü senâya vesile olacak güzel bir vakiadır. Yıl dönümü günlerinin birbirlerine uyup uymaması keyfiyyetine merak edip araştırmak ve sebeplerini bulmak dünya âlimlerine düşen bir iştir. Biz fikrini Allaha vermiş dervişleriz.

Ömrümüz; Allahın vasıflarını ve hıkkatteki hikmet-

leri arařtırmakla geçer. Yaratılmıř Őeyler içindekilere karřı hissemize dūřen vazife ve mükellefiyyetleri incelemekle geçer. Yūksok kurulumuza bunları anlamak, oėrenmek için deėil de sırf acaib Őeyler seyretmek fikriyle gelenler gelmesin. Onlar yerde gōkte gōrdükleri nice ibret dersi alınacak Őeyleri de gōrmez gibi geçerler. Allah hakkında, Allahın kudreti, azameti, gūzelliėi, gūzel iřleri hakkında bir fikir edinmeden geçer giderler. Netekim Kur'ānı kerīimde bu esasa Őōyle iřaret buyuruluyor :

(46 - Ahkaāf - 3) : «Biz gōkleri ve yeri ve ikisinin arasındaki Şeyleri abes ve oyuncak olarak halk etmedik. Biz onları ancak Hak olarak yarattık. Lākin insanların ekserisi bunu bilmezler. »

Diğeri :

(3 - Ali imrān- 191) : «ōyle akl-ı kāmil sahipleri ki Allahı ayakta, oturarak, yat-tıkları halde anarlar gōklerin ve yerin yaradılışını dūřünürler.»

Diğeri :

(20 - Taha - 53(54)) : « Bunlarda [dūnyadaki mevcūdāt ve mahsūlatda] kāmil akıl sahipleri için āyetler ve ibretler vardır.»

Diğeri:

(51 - Zariyat - 20 ve 21): «Yakīnen bilenler için yer yūzūnde ve kendi nefislerinde kudret-i baligamıza delalet-i eden a-

lametler vardır. Bunu basiret göziyle görmez misiniz. »

Diğeri :

(13(12) - Raad(Yusuf) - 105) : «Göklerde ve yerde ne kadar Âyetler vardır ki onların yanından geçerler ve onlara yüz çevirirler.»

İmdi:

Gönlünde imanı olanlar ve bu yüksek kurulun feyizlerinden istifadeyi emel edinenler ve anın zevkini duyanlar gelsinler hem çok çok gelsinler ki hayır onlardır. Dikkat:

Bu vesiyile ile hemen şuraya kaydetmek isterim ki Bezm-i Âlilere samimî bir niyetle gelmiyenler yalnız eli boş dönmekle kalmazlar. Onların zararları da olur. Öyle ki: Onlar; «biz bu hayatta ma'nevî zevkten napsisiz» demezler. Bu onların aklına gelmez. Gelse de gururlarına dokunur söylemezler. Söyledikleri şöyle olur Meselâ :

Buldukları sohbetlerde «Bezm-i âlî» lere ait bir sohbet açılrsa; ilk yaptıkları iş onun ehemmiyetini küçültmek, onu gözden düşürmek olur. Bizzat buna bir mektup münderecatında şahit oldum. Anadoludaki bir doktor ahabıma (Vâridât-ı Süleyman) kitabı basılmadan evvel bu vâridâtdan elime geçen kısımlarını okusun diye ona da gönderirdim, çok haz ederdi ve yine elime geçeni göndereyim diye derin memnuniyetletini bildirerek beni teşvik ederdi. Bir de bir gün ne göreyim aldığım mektupta; «Canım bu sizin öyle ehemmiyetini büyüttüğünüz kadar fevkal'âde bir şey değilmiş, Ankaradan gelen bir zat bunun alel'âde bir ispiirtiz

ma hadisesi olduğunu söylüyor» demez mi. Hem bu mektubu; (Vâridât-ı Süleyman) kitabı basıldıktan ve o kitabı bütün güzellikleriyle gördükten sonra yazmaz mı?

Üzülmedim değil, üzüldüm. Bu münevver ahabba mı acıyayım, onun nûrlu ufkuna yapmağa çalıştığım hizmetlere verdiğim emeklere mi acıyayım. Fakat ye'se düşmedim. Hazreti İsanın dediği gibi : «Bir tarlaya bir avuç tohum serpilir bunların daneleri düştüğü yerin kabiliyyetine göre çok, az verir veya kayalığa rastlarda hiç vermez» asıl tabî olan hadise; o değil budur. Fakat çiftçi bunu bilmekle beraber bütün ömür toprağa avuç avuç tohum serpmeye devam eder.

B e y t

«Ben söyleyen Süleymânım ki sesim sendendir»

«Sen Enis-i heyecansın, nefesin bendendir. »

Yani :

Bezm-i Âflerde irad ve naklettiğin (kelâm) da ses senin, söz benimdir. Sen sözümü alıp vermek için heyecana getirilirsin. Heyecanın nûrumdandır. Ve aldığın nefes dahi ruhumdandır.

Nesrin devamı

(Allahın takdir ettiği bir müddet sana gelmeyiz) dediğimize göre, nafile Gülbang okuyup davet niyazı etmiyesiniz. Gelmememizde hikmet vardır. Taaccüb etmiyesin.

Biz ilhamı Allahtan alıp kalp pute'ne [kabına] getiririz. Sen bilmeden, düşünmeden o gelen ilhamları içinin en içinde biriktirirsin vakti gelince sana birden söyletiriz.

Yani :

Allahın iradesiyle sana bir müddet gelmeyiz dediğimizde nafiye gülbang okuyup da'vetde ısrar etme, gelmememizde hikmet vardır. Buna şaşma.

Biz ilhamı Allaktan alıp eritme kabı olan kalbine koyarız. Sen bilmeden, düşünmeden bu gelen ilhamlar içinin içinde birikir tertiplenir, kelâm haline gelir. Vak-ti gelince sana ceryan verir birden söyletiriz.

Fânûs, elem yayan (ney) den başka nağme dinle:

NAZM

«Ehad-üs-samed; [yani kimseye muhtac olmıyan ve her kesin tek mercii olan bir Allahın vasıfları] beyanıdır.

- 1 — O güzel ki [onun] aşkına yanmışım, ona bakınca gözüm kamaşır.
- 2 — Şu alev alev dağılan sözüm ; dinliyenlere can ışığı olsun.
- 3 — O güzellik elbisesine zümrüd renkli gökler etek olunca
- 4 — Siyah kâkülüne yeni ay tarak olmuş, ne de yakışmış süs olmuş dense ne olur.
- 5 — O güzel ki akan suların nağmesiyle helecami ahenkler;
- 6 — Gülerek gümüş ve altun renkli bulutlarla gizli Aşkımı duvaklar
- 7 — O güzel ki gömleğini mücevher parıltılı yıldızlarla süslemiş

- 8 — O ki güzelliklerinin asaletini sabah ruzgârının südiyle beslemiş
- 9 — Sanırım (bahar) kucaklamış, görürüm ki yaz-la dudak dudağadır.
- 10 — Teni son baharda kehribar gibi sararmış, kara kışta sedefleşmiş
- 11 — Yeniden gül olur o ten; bahar ile her yıl öyle devam eder.
- 12 — O güzel; böylece cihan gibi beni de aşk feyzine gark eder.

Yani :

İçimi dolduran Allahın (vedûd) yani (seven) isminin nûru beni için için kendine çekerken gözüm; tabiat denilen onun zahir vücûduna dikilirde gökte, yerde, gizli aşikâr tabiattaki güzelliklerine takılır kalır.

İçden dışdan böylece ona öyle çekilir, zorlanırım ki; ruhum bir çocuk gibi kucağımda aslına atılmağa çırpınırken gönlüm de bu cazibelerin te'siri altında yanar tutuşur. Alevleriyle yükselir.

Netekim büyük ruhanî önderlerden bir zat farisî bir nazmında şöyle buyurur :

«Münkir nekir gelüb derlerse bana senin Rabbin kimdir ? »

«Derim: bu divâne gönlümü benden kapıp alandır.»

Evet; Allahın varlığını hissetmek için kitaptan evvel kelâmdan evvel telkin ve ta'limden evvel gönül lâzımdır. Zaten beşeriyetin çocukluk devrinde, henüz Din mükellefiyeti teveccüh etmiyen şuursuzluk devrinde, yani putperestlik devrinde de her insan; bir ma'bud edinmek ih-

tiyacını gönlünde ve fikrinde bulmuştur. Gönlünde bulmuştur. Zira içinde güzele karşı daima bir çekilme duymuştur. Sevgi nedir? Bu çekilmenin özüdür. Sevdiğimiz bir meyveyi yiyoruz. Doyunca tatmin olunuyoruz. Hülâsa her elde edilmesi mümkün ve fânî şeyle tatmin edilebiliyoruz, doyabiliyoruz. Doyamadığımız tek bir şey var: Allah; andıkça acıkıyoruz, düşündükçe acıkıyoruz, Allahı tanıdığımız devrede de hal böyle; putperestlik devrinde de insan güzeli sevmiş, güzelliği sevmiş, kötüden irkilmiş tiksiniştir. İşte İlahî hislerin ve onun çerçevesi olan Dinin en iptidası ve en tabîî duyguları, tesirleri:

Böylece putperestlik devrinde de güzelliklerin sahibi aranmış ve ona teşhis noksanları içinde gönül bağlanmış, sevdiren şeyler sevilmiş, korkutan şeylerden korkulmuş, birine kavuşmak, diğerinden korunmak için ma'bûd'a sığınılmıştır. Netice itibariyle güzelliğin ve korku veren şeylerin sahibine tapılmış, iltica edilmiştir. Böylece bir kudret sahibine bağlanılmak ve ona kulluk edilmek fikri meydana gelmiştir.

Bu esasa göre fikir devirleri geçirilmiş, bir devrede ayrı ilahlar tasavvur edilmiş, her birine ayrı ayrı isimler verilmiş ve nihayet hepsi bir kaynaktan birleşmiş ve bir isim almış, bir vücûdde müteaddit sıfatlar, kudretler kabul edilmiştir. İmanımıza göre Allah birdir, her şey onundur. Her şey onun içindir, her şey ona raci'dir.

Netice itibariyle daima her kesin, her neslin esas ittihaz etmesi, hatırdaki tutması gereken mes'ele; ve Allahın varlığını his ettiren mevzu' cazibedir, yani insanı kendine çeken güzelliştir. Bir de (dafia) vardır. Yani insanı uzaklaştıran, korkutan sevdirmiyen şey, bu; batıldır. Ve bunların her biri bir bakışta, bir görüşde insana hak mıdır batıl mıdır. Bunu ilk his telkin eder, insan

ruhu ki Allahın ruhundan tecelli etmektedir. Hak ve batılı O ayırır.

Göklerin denizlerin, yeşilliklerin ağaçların, çiçeklerin ve ilâ ahirihi bütün bedî, tabîi güzelliklerin neye meclûbu, müptelasıyız. Bunlara neye doymayız, bunları görmeyince neye sınırlarımız bozuk, yüreğimiz kasvetlidir. Ve ruhen aç ve hasta gibiyiz. Gökten, denizden yeşillikten ne istediğimizi hakkiyle tarif edemediğimiz halde neden bu kadar onlara düşkün ve bağılyız. Yeni tanıdığımız bir insana ruhumuz nasıl birdenbire kayıyor. Veya ilk gördüğümüz bir tipten birdenbire neden ürküyoruz. İşte bunların hepsi ruhumuzda İlahî tecellilerdir. Ve bu tecellilerin mevcûdiyyeti Allahın mevcûdiyyetinin en bariz eserleridir.

İmdi :

Bu güzel gök, deniz ve yer yüzü ve onda her an değişen yeni yeni güzellikler göz önünde iken muhakkak insan bu güzelliklerin sahibine doğru çekilir. Ve onu bulup, duyup anlayıncaya kadar zorlanır. Ve insan kabiliyyeti kadar, inceldiği kadar, yükseldiği kadar bu güzelliklerin tadına varır. Ve güzel Allahın güzel bir kulu olmağa sevdalanır. Ve ancak ona ibadet ve hizmetle ve onun yer yüzündeki isteklerini yerine getirmekle kendini rahatlandırır.

Nazımda buyurulduğu gibi Allahın bu âleme akse-den güzellikleri göz kamaştırarak, alev alev yakacak ve senâlar ettirecek kadar güzeldir. Zümrüd gök; sanki elbisesinin eteğidir. Hilâl ; sanki zülfüne takılı bir taraktır. Hepsinin vücûdu onun zahirî bedenindedir. Onun muhabbeti kalbdeki helecanı akar sular gibi ahenkler, beyaz, penbe bulutlar, duvaklar gibi gökteki yüzünü

sarar, süsler, yıldızlar sanki entarisinde mücevherler gibi parıldar. Bütün bu asil güzellikleri bâd-i sabâ südiyle besler.

Sanki :

Bahar; onu kucaklamış, yazla dudak dudağa gelmiştir. Son baharda kehribar gibi sarararak kara kışda sedefleşmiş gibidir. Yeniden gül olur o ten; bahar görünür. Her yıl öyle devam eder durur, cihanı nesne nesne aşk feyzine gark eder, bu kelâmı söyleyeni de

İmdi:

13 — Samad-ül-Ahad'ledir. Ol güzel [yani göklerde güzelliği tasvir edilen o güzel; Samad-ül Ahadla, yani bir şeye muhtac olmıyan bir varlıklardır.] Ve o güzeldedir. Ahad-üs.samed [yani tek varlık, ve hiç bir şeye muhtac olmamaklık o göklerde güzelliği tasvir edilen güzeldedir.]

14 — Samad-ül Ahad, Ahad-üs-Samed ki ezelden ebede dek bu vasıflardadır. [Yani Allahın bir şeye muhtac olmaksızın varlığı ve birliği iptidasız bir geçmişe ve sonsuz bir geleceğe maliktir. Öyle ki her zaman bir şeye muhtac değil ve bir idi. Ve her zaman bir olacak ve kimseye muhtaç olmıyacaktır.]

15 — Her kim kendini bildi ise Tanrının büyüklüğünü o bildi fakat.

16 — Tanrısını bilip tanıyana bu bilişle nefesine hakim olması gerekir,

17 — Allahın binbir mukaddes ismine and içerek,

Enis sana derim ki hayat :

18 — Ne birinci nefeste başladı ne de son nefesde
ölümle bitecektir.

19 — Hayat; Ahad-üs-samed'in [Allahın] varlığıdır.
O ki Hayat [yaşayandır] ve [kudreti zavâl bul-
mıyan] kaâdirdir.

20 — Samed-ül-Ahad, Ahad-üs-samed, o ki celâl
sahibidir, [Celâli tecellilerinin sahibi O ki]
Cemâl sahibidir güzeldir [ve güzelliklerin
kaynağıdır].

Hamd-ü senâ O'na mahsustur. Ona hamd-ü şükür
ederim. [O ki] ayırd etmeksizin her mahlûkuna rahmet
edendir. Her iyi hareketi mükâfatlıyandır, amellerimizin
hesabı görülecek mahşer gününün sahip ve hakimidir.

Yani:

Göklerde tasvir edilen güzellik; Allahın güzelliğidir.
Bir şeye muhtaç olmıyan ve güzellikleri kendinden olan
tek güzel O dur. Bütün güzellikler ondadır. Ve her şey
ondan gelir ve her şey de ondan tecelli eder. Ve gü-
zellikler ki onun için meydana gelir. Allah güzellikleri-
ni dünyaya aksettirip yayar sevdirebilir. Ve kendisi tema-
şa edip sever. Ve türlü cazibeleriyle tecelli edip insan-
lara insanları sevdirebilir, hayatı sevdirebilir, tabiatı sevdirebilir.

Hayat parolamız güzelliştir. Yaradılmamızdaki mu-
rad da budur. Ve gökteki, yerdeki bütün güzellikler;
göz önünde, örnekler ibretlerdir ki bunlar bizi terbi-
ye eden âmillerdir. Bunlara bu gözle bakacağız. Daima
gönülle bağlanacağız, güzelliği seveceğiz, güzelliğe ça-
lışacağız, fenalıktan kaçınacağız güzelliğe koşaca-
ğız. Bülbül bu nûru gül de görürmüş, pervane ateşte
bulurmuş. Biz insanlar; onu yerde gökte, her
şeyde göreceğiz. Her güzel şey önü-

müze düşüp bizi Allaha götüren vasıtalar, bizi kendine çekip Allahı gösteren deliller olacak, güzelliğe uymazsak kötülüğe saparsak (Celâli) tecelliler zuhur eder. Lutfundan anlamıyana Allah kahreder. Münebbih acılarla bizi güzel yolumuza girmeye zorlar. İncil-i şerîfde (Allah muhabbettir) yazılı, Allah güzel seven ve sevilen demektir. Muhabbeti yaradan, kaynatan güzeldir. Peygamber efendimiz : (Allah cemîldir ve cemâlî sever) buyurur. Yani Allah güzeldir ve güzelliği sever demektir. Fakat güzelliğin telâkkisi insanda bîr seviye meselesidir, Bir delikanlı cahilin güzel telâkkisi ile olgun, yüksek bir kâmil adamın güzel telâkkisi aynı değildir. Birincisine göre güzel; belki en basit bir şeyin güzelliğidir.

Kâmilde ise Allahın hüvviyeti yer alır.

Güzel san'atların insan hayatında çekici ve terbiye edici bir rolü vardır. San'at inceldikçe güzelleşir. İnsan da öyledir, inceldikçe güzelleşir ve aslını güzel temsil eder. Resimde, musikide her türlü el işlerinde hattâ muhteşem mi'marî eserlerde insanı gaşyeden, hayranlıklara gark eden ne güzellikler, ne incelikler görülür.

İnsan bedenini yaratan İlâhî kudret; ne büyüktür. İnsan ne ince ve ne büyük bir san'at eseridir. Fakat hangi mahlûk böyle değildir. Kır çiçeğinin oyaları menevişleri arasındaki ahenk ve her noktasındaki incelik de hiç basit değildir. İnceliği göreceğ göz, duyacak yürek ona kaynayacak, akacak ruh lâzım. Düşünecek kafa, derinliyecek fikir lâzım. Onun içindir ki Peygamber efendimiz: (Bir saat tefekkür [düşünmek] yetmiş yıl ibadetten hayırlıdır) bnyurmuş. O halde :

F. 29

(Her kim kendini bildi ise Tanrının büyüklüğünü o bilir.)

Yani :

Kendi aczini bilen; Allahın kudretini bilir. Kendi muhtaclığını bilen Allahın muhtac olmadığını bilir. Her nefes bir ni'mete muhtac olduğunu bilen insan; Allahın her ihtiyaca, her ilticaya merci' olduğunu bilir.

Hayatın binbir müşkilâtı içinde çırpınan, çıkar yol arayan insan; yolunu ve yolun doğrusunu ancak Allahın açabileceğini bilir.

İçindeki boşluğu duyan ve hiç bir şeyle kendini tatmin edip doyuramıyan insan; bu boşluğu ancak Allahın nûru Doyuracağını da bilir. [Veya bilmelidir]

Netice:

Güzelliğe ihtiyaç duyan; güzelliğin kaynağını arar bulur.

Hayata güzelliğin hakim olmasını isteyen, endişeden, korkudan nefret eden mustarip iman; Allahın iradelerini kendi iradelerine hakim kılmasını bilmelidir.

İşte:

Tanrısını bilip tanıyan; bu bilgiyle nefesine hakim olmasını da emel edinmelidir.

Hayat:

Hayat ezeli ve ebedîdir. İnsan ruhları ezelde yaratılmış tâ ebed yaşayacaktır. İmdi hayat ne bir çocuğun dünyaya gelişinde aldığı ilk nefesle başlar ve ne de öldü denilen adamın son nefesiyle biter. Hayat sürüp geliyor ve sürüp gidecektir.

[Buna dair evvelki Bezm-i Âlî'lerin izahlarında mü-

nasebet düşdükçe izahat verdiğim için bu bahsi burada kısa kesiyorum]

Hayat Allahın varlığıdır. Allahın varlığı ile varız. Allahın ruhunu taşıyoruz. Rûhumuz onun ruhundan bir nefesdir. Rûh ne doğar, ne ölür. Yani ölüm ne insanın bedeninden ayrılan ruhun ölümüdür, ne de bedenin esasen her zerresini kaplamış ve uzvî hayatta onu yaşıatmış olan (Atom) ruhunun ölümüdür.

İmdi :

Hayat; Allahın hayatıdır ki evvelde ve sonda sonsuzluğa maliktir. Allah bu hayat için hiç bir şeye muhtac değildir. Allah kendiliğinden yaşar ve zeval bulmaz kudrete maliktir. Hayat için her zerre ona muhtaktır.

Allahın yaydığı hayat güzeldir. Ve bütün güzelliklerin sahibi ve kaynağı Allahtır. Bütün hamd-ü senâ rahmetini kimseden esirgemiyen, [ve güzelliğini yayan, ve güzelliği gaye olarak önümüze koyan, ve işlerimizin güzelliği hesabını soracak olan] Allaha mahsustur.

Fikir:

Ey Hak dostları, Allahı düşünmek; yıllarca ibadetden evlâdır. Allaha en büyük ibadet; onu düşünmek, derin derin düşünmektir.

Dikkat:

Yukarıdaki emir, düşünmeğe ait olan bu ta'lim, düşünmenin ehemmiyyetine ait bu kelâm; son derece ehemmiyyeti haizdir, Zira ibadetin temelini ve ruhunu fikir kurar, fikir yükseltir ve yaşatır. Fikirsiz ibadetin

mahiyyeti pek basitleşir. Ve ibadetteki gayeye bir şey temin etmez.

Meselâ :

Nasıl bir Allaha namaz kıldığımızı, eğilip doğrulup rükû' ve secde ettiğimizi, bu hareketleri niçin yaptığımızı, ve niye fenalıklardan çekindiğimizi, niye iyiliklere koştuğumuzu; bütün ma'nasiyle, bütün zaruretleriyle bilmezsek; ibadetimiz hedefsiz ve gayesiz olur. Hedefine doğrulmıyan bir hareket; insanı gayesine erdiremez. Gayesine ermiyen bir hareket verimsiz kalır. böyle fikirsiz anlayışsız, bilgisiz hareketlerle insan kendini yalnız oyalamış olur.

İmdi:

İbadette tefekkür asıldır. Hakikate ermek tefekkürledir. Zira hakikat düşünme ile araştırılır. Ve Allah inayet ederse bulunur.

İbadette fikrin iki mühim temeli vardır.

1)Tefekkürsüz ibadet; ne olduğu belirsiz haldeki Allaha ve neye yapıldığı taayyün etmemiş bir hareket olur.

2)Tefekkür; hislerin bir noktaya toplanıp hakikati kendine çekmesi demektir. Allahı düşünene Allah nazar eder, o nazar; insana her iyiliği getirir. Her feyiz, rahmet o nazarın nûriyle insana gelir.

Müslümanlıkta : (murâkabe); en derin bir ibadet mevzuudur, Tekâmül hayatında murakabe; en mühim, en verimli vasıtaadır. Sırf fikir yoluyla insan Allahı bulabilir. Ve Allahla kalbî bir münasebet te'sis edebilir. Böylece ilham yollarını genişletir, ve işlek hale getirir.

Hıristiyan Protestanlarda (murâkabe) ; başlıca bir ibadet mevzuudur. Bahusus bazı mezheblerin de yegâne ibadet tarzıdır. Murâkabe; insanın mümkün mertebelerini bir noktaya [Allaha] tevcih ederek yani te-merküz ettirerek araştırmacı, derinleştirici maksadla bir şey düşünmesidir.

Bu düşüncenin mevzû'u : ya bir ilham aramaktır. [Hıristiyanlarda olduğu gibi] ya bir meçhulün belirmesine fikrini vermektir. Veya Allahın nûrunu ruha celbedip feyiz ve safâ bulmaktır.

Veyahut:

Doğrudan doğruya ibadet kasdiyle rûhen Allahın divânına doğrulmaktır.

Bir nokta :

Hıristiyan mezheblerinden ibadet esasında murakabeyi kabul edenler; kilise ve papaz gibi mekân ve vasıta şartlarından uzaklaşmışlardır. Murakabeciler münteriden istedikleri yerde ve müctemian her hangi bir salonda ve açık yerde gözlerini kapayıp kendilerini Allaha veriyorlar. Bu iş için kilise binasına veya herhangi bir kilise adamının yani Rûhanî me'murun delâletine ihtiyac göstermiyorlar.

Ve işte bu esasta müslümanlarla birleşiyorlar.

Hakikatte düşünce ne olmalıdır ?

Bunun da başlıcalarını bilmemiz lâzımdır ki boş, lüzumsuz manasız, şeyler murâkabe ve düşünce mevzuu ittihaz edilmesin.

Evvelâ hatırlayalım ki: Allaha ait düşüncelerimizin esaslarını Allaha olan ihtiyacımızın temelleri tayin

eder ve bunlar kendiliğinden taayyün eder.

Meselâ :

Küçücük, aciz bir çocuk bir anneye nasıl muhtac ise; insan, bunun sayısız çok misli bir ihtiyaçla Allaha muhtacdır. Çocuk; yemesini, içmesini, rahatlanmasını, kucaklanmasını, korunmasını, bakılmasını, emniyetini, şifasını ihtiyaçla ister. Bu nevi ihtiyaçlardan maa-da karşısında tatlı bir yüz ve dizinde, yamacında, onun havası içinde ruhunu dinlendirecek, tatmin edecek alâkalı bir vücûdde ister. Hele bir de okşanır, ve yüzüne gülünür. Tatlı bir iki söz de söylenirse o çocuk, ne büyük bahtiyarlık duyar.

İşte rüşd yaşına giren insan da Allah hakkında böyledir. Başlıca bu ihtiyaçlarla ona muhtacdır.

Çocuk annesi hakkında bir şey öğretilmediği halde sırf onun yüzünü görerek onun alâka ve ihtimamlarını, itinalarını, bu esasta bitmez tükenmez hareket ve faaliyetlerini görerek ona inanır, ona güvenir onu sever ve benimser.

İnsan ise; Allahın yüzü diye bir şekil bilmez Allahın eli ve kuağı diye bir şeyler görmez. Fakat insan bilmelidir ki her okşayan elin, her rahatlandırıcı kuağın nûru, ruhu, ılıkılığı, tatlılığı Allahındır, Allahtandır. Her uzanan el Allahtandır. Tutan, koruyan yediren el Allahtandır. Böylece bu gibi esasların her biri hakkında mülâhazaya varmak gerekir. Ve murâkabeye varanı Allah boş çevirmez. Farkında olduğu veya olmadığı ni'metler ona gelir. Ya fikri aydınlanır, ya kalbi ferahlanır. Ya bir üzüntüsü, üzerindeki bir sıklet zâil olur. Balık suda ne ise insan ve her mahlûk Allahın nûrunda öyledir. Allahtan geldik

Allahta yaşıyoruz. Ve Allaha dönüp yok olacağız yani nûr olarak nûr deryasına katılacağız.

Müslümanlar murâkabeye birey âyeti kerîmeyi esas ittihaz ederek kendilerini alıştırmağa başlarlar. İlk başlıcaları Allahın yakınlığını ve kuluna yakından alâkasını ifade eden âyeti kerimelerdir.

Meselâ :

«Allah insana şah damarından daha yakındır»

«Her nerede olsanız O sizinledir.»

«Mahzun olma muhakkak Allah bizimledir. »

Sonra Allahın bütün mahlûkat üzerindeki mutlak hakimiyet ve tasarrufunu bildiren âyeti kerîmeler murâkabeye mevzu' ittihaz edilir.

Meselâ :

«Allah her şeyi muhittir. »

«Allah her yerde hazır ve nazırdır. »

«Yüzünüzü ne tarafa dönseniz Allahın yüzü oradadır»

«Yerde gökte ve aralarında ne varsa hepsi onundur » gibi.

Sonra hikmetsiz bir şeyin yaratılmadığını, abes bir şey olmadığını gösteren âyetler

Ve daha sonra :

Bütün insanların menşe'i bir olduğu hukukda farksız oldukları ve cümlesinin Allaha dönüp gelecekleri

Ve:

Ve insanların zümrelere ayrılması hayırlarda yarış hayatı sürmeleri, terakki etmeleri için olduğu

Ve:

Bütün kuvvet ve kudretin Allahta olduğu, yegâne merci'in Allah olduğu

Ve :

Allah vermedikce kimsenin kimseye bir şey veremeyeceği ve Allah verdikten sonra kimsenin bunu men edemeyeceği

Gibi hikemî, ahlâkî, ictimaî esaslar üzere murâkabeler yapılır, fikir ufkunun genişlemesine ve derinleşmesine çalışılır.

B E Z M - İ Â L Î : XXX

Gülbang-ı şerîf

ALLAH BES, ve DER HEME A N ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfîdir her an cemâli ile [kullarına] kâfîdir.»

Başlangıç:

Huuu .. Eyvallaah :

TA'LİM

Fânûs! Sen Sûre-î Ârâf'ın sondan bir önceki âyetin [6] kaç yıl önce kalbinde duydun! Böyle duyduğun sen bilmedin, ben bildim. Şimdi yine ol âyeti Ce-

---

[6]

(A'raf) Sûre-i şerîfesi Kur'ânı kerîmin yedinci süresidir. Sondan bir evvelki âyet-i kerîme 205 nci âyetdir. Ve tercüme me'ali şudur.

«Ya Muhammed, sabahlarda ve akşamlarda Rabbini mutazarrıane [yani kendini alçaltarak ve rızasını dilenir gibi] ve azabdan korkarak ve bağırmıyarak zikret. Ve gafillerden olma.»

lîleyi duyarsın, ve ona uyarsın. Bilesin ki sen niyazların en sadesini fakat en derinini yaparsın.

Fânûs! Yine mahzûn olmiyasın: Bir müddet-i mukaddere için Bezm-i Berrî-n'imiz ta'tîl olunur. Emmâ sen kendin Kitâbına viresin! Sen kitâbın tertib-ü tanzim eylerken bilesin ki ben senin omuz başındayım. İmdi, sana bir kıt'a söylüyem. mânasın çok düşünesin.

K I T ' A

- 1 — *Hançer-i berk ile yırtıldı nıkab-ı esved*
- 2 — *Bir ışık yağmuru, gördüm ki, yağar meşcereye*
- 3 — *Sarsılıb gulgule-i râ'd ile yerler, gökler..*
- 4 — *Halk-ı âlem kaçışur bir yere.. Emmâ nereye?*

- 5 — *Ben miyim kalbine ilhâm viren, yoksa senin*
- 6 — *Kalbinin nûru mu ses hâline kalbolmakda?*
- 7 — *Râ'ş-e-i Hak sesini nûr iderek nûrunu söz,*
- 8 — *Hüsn-ü Aşk-iyle Hüdâ varlığına dolmakda*

K E L A M

Fânûs! Şimdilik bir kelâm ideceğim kim ol kelâm, vâcib-ül- kıyâmdır:

«Amâ; kendin bilecek Rab oldu. Râ' şe-i bînihaye-i hilkatle kudret-ullah te-celli itdi. (İyyâke nâ'büdü ve iyyâke nes-teîn).

Bir kıt'acık daha sunayım :

9 — Öyle mecnûn'em ki mâ'şûkam benim Leyla

değil !

10 — Çünkü Leylâ'nın cemâli, Hüsn'i lâ yefnâ değil

11 — Bir şerâbım var ki hulyâdan güzel, andan

lezîz !

12 — Ben anın dilmestiyem . Mestî viren sahbâ değil

Fânûs! Neden giryân olursun? Göz-yaşların Havz-ı Kevser'e döküle! Ve sen andan nûş idüb tekrar giryân olasin giryân olarak şâdân olacaksın. Bu dilşâdi senin muhîtime sirâyet eyler.

Fikreyle kim:

«Şevk-u mesâr içindeki her ıztırâb sen ! »

Giryân ol! giryân-ü şâdân ol.

Korkma, pervâ kılma, Mesâib-i hayat-tan ezilme, mesâib, bir dağı ezemez; Allah o mesâibi ezer.

Beyt

«Esdikce Vâridât-ı Süleymân Enîsime

«Hiç korkmasun ki hemdem ona mâ'neviyyetim .»

**Dilmestî-i Mevlâna, farisî, ilham ge-
türmemi bana nasib eyledi.**

FÂRİSÎ KİT'A

A — Fânûs, nûr-i aşk-ı dileşrâ nisar kerd

B — Huffâş'ı küfr-ü şübhe, zi-dehşet, firâr kerd

C — An şâir-i Enîs-i hakikat ki güft : Hak!

D — Gülgonce-vâr cân-ı men arz ı behâr kerd.

**Cânımın gonceleri hâk-i bâyindedir
kokla onları kokla.**

Nihayet

Huuu... Eyvallaah. Nûr'a varasız, nûr
dileyüb nûr alasız, nûr olasız. Biz gide-
riz, siz kalasız, Huuu... Eyvallaah.

L Ü G A T

Celile — Kadri yüksek, şa-
nı büyük

Müddet-i mukaddere —
Muayyen müddet

Bezm-i Berrin — En yük-
sek kurul

Bir küt'a — Bir kısım şiir

Berk — Şimşek

Nikab — Peçe, yüz örtüsü

Esved — Siyah

Meşcere — Ağaçlık

Raad — Gök gürleyişi.

Gulgule — Sadanın şid-
detli akisleri

Halk-ı âlem — Bütün
mahlûklar

Ra'se — Titreme

Vacibül-kıyam kelâm —
Önünde ehemmiyetle
durulacak söz

Amâ—Dağ başı dumanı,
sis, mükevvenât âlem-
lerinin hilkatten
evvelki hali, buhar

Bî nihâye — Nihayetsiz

Tecelli etmek — Zuhur
etmek, meydana
çıkma

**İyyâke na'budu ve
iyyake nastain** —Ancak
sana kulluk ederiz ve
ancaksenden yardım
dileriz

Leylâ -Mecnûn diye anı-
lan meşhur bir âşi-
kın sevgilisinin ismi

Layüfnâ -Fânî olmaz,
yok olmaz

Dilmestî- Gönül sarhoş-
luğu

Mestî — Sarhoşluk

Sahbâ — Şarab

Giryân — Ağlıyarak

Giryeye — Göz yaşı

Havz-i kevser — Cennetde-
ki emsalsiz bir gü-
zel şerbetin havzı
nin ismi

Nûş edip — İçip

Şâdan — Ferahlı safalı

Dil şadı — Gönül hoşnud-
luğu, ferahlığı

Muhit — Çevre, etraf

Sirayet etmek — Yayıl-
mak, bulaşmak

Şevk-i mesar — Cazibe
ve sevinç

Şevk — Cazibe

Masâib — Musibetler

Hemdem — Her nefes be-
raber, her an birlikte

Dilmesti-i Mevlânâ —
Hazreti Mevlânâ'nın
İlâhî aşk ile gönlün-
den taşan şiirler

Ta'limîn konuşma dilimizde ifâde ve izahı

Fânûs; sen (A'râf) sûre-i şerîfesinin sonundan bir önceki âyeti kaç yıl önce kalbinde duydun. Böyle duyduğunu sen bilmedin. Ben bildim. Şimdi yine o âyet-i celîleyi duyarsın. Ve ona uyarsın. Bilesin ki sen niyazların en sadesini fakat en derinini yaparsın.

Fânûs, yine mahzun olmuysun, ki bir muayyen müddet zarfında yüksek ictimamız tatil olunacaktır. [Bu müddet zarfında] sen kendini kitabına ver. Sen kitabını tertip ve tanzim eylerken bilesin ki ben senin yanı başındayım.

İmdi sana bir kıt'a söyleyeyim. Onun manasını çok düşünmelisin.

Yani:

Hazreti Süleymân: Enis Behic beyi ibâdete teşvik buyuruyor. Vaktiyle A'râf sûre-i şerîfesindeki şu âyet-i kerîme kalbine malûm oldu. O âyetin emrettiği vazife sabah ve akşam Allahı zikretmektir. Bu suretle gafletten kurtulmaktır. Bu âyetin hükmünü şimdi yine kalbinde duyarsın. Ve ona uyarsın. Ve sen ki niyazların en sadesini fakat ma'nada en derinini yaparsın. Öyle zikre ve niyaza devam et. buyurulmaktadır.

Ve müteakiben yeni vaziyet haber verilmekte ve yapılacak iş emir buyurulmaktadır. «Bir müddet için Bezm-i Âlî ictima'ları ta'til edilecektir. Bundan dolayı mahzun olma. Bu müddet zarfında kendini kitabını hazırlamağa ver. Zamanını; bu basılıp yayılması mukarrer kitabın tertip ve tanzim işlerine hasret. Ve bil ki Al-

lahın inayeti ile işin kolay olacak ve muvaffakiyyetle bitecektir. Ve ben, sen bu işleri yaparken yanı başındayım. Seninle iş birliğindeyim. Ve sana şimdi bir kıt'a söyleyeceğim. Onun ma'nası üzerinde çok düşünmelisin.

K I T ' A

- 1 — Göğü kaplıyan kara bulut bir şimşek hançeri
ile yırtıldı
- 2 — Bu yırtılan yerden ağaçlığa şimşeklerin bir ışık
yağmuru döküldü.
- 3 — Gök gürültüleriyle sarsıldı, Yerler gökler
- 4 — Halk i âlem kaçışmak istiyor bir yere amma
nereye?

Yani :

Bir İlâhî tecelli ile insanların gidiş, düşünüş tarzı değişir. Celâli bir tecelli zuhur eder. Öyle bir heybetle ki yer gök sarsılır. Her yer tehlikeye girer. Her kesi korku alır. Öyle ki, ortalık ana baba günü olur. Her kes kaçışmaya başlar. Amma nereye kaçacak? Allahın elinden nereye kaçacak ? Kime sığınacak, Allahın gazabından yine Allahın lutfuna ilticadan başka kurtuluş yolu yoktur.

«Asrı saadet» tarihinde okumuştum :

Suriye İslâm ordusu tarafından fethedilmiş halife hazreti Ömer ; Medine-i Münevvereden Suriyeye teftişe gelmiş, bu sırada veba hastalığı zuhur etmiş, hazreti Ömer; derhal Medine-i Münevvereye avdete karar vermiş. Bu karara muttali' olan islâm ordusu baş kumandanı mütehayyirâne soruyor:

«Ya Ömer, Allahın elinden nereye?»

Hazreti Ömer cevap veriyor:

«Kahrından lûtfuna» ilticaya !

Evet :

Allahın gazabından kurtulmak için lûtfuna ilticadan gayrı çare, lûtfundan gayri ümid, merhametinden başka sığınak ve barınak yoktur.

Kıt'anın devamı:

5 — Kalbine ilham veren ben miyim, yoksa senin

6 — Kalbinin nûru mu ses haline gelmektedir.

7 — Hakikatte Hak tecellisi sesini nûr ve nûrunu söz ediyor

8 — Hüsn-ü aşk [cazibesi ile] Allah böylece varlığına doluyor.

Yâni:

Hazreti Süleyman buyuruyor ki:

Söylediğin kelâm tarafımdan verilmiş bir ilham ile vücûd bulmuş değildir. Kalbinin nûru da kendiliğinden ses haline gelerek bu olmuş değildir. Bu; sende vuku' bulan Hak tecellisi, yani Hakkın iradesidir ki sesini nûr ve nûrunu söz haline koyuyor. Ve bütün bunlar; husn'e [Allahın cemaline] kendini verdiğiinden oluyor. Öyle ki Allah; aşkına karşılık olarak varlığını nûru ile dolduruyor.

TA'LİM

Fânûs, şimdi sana öyle bir kelâm irad edeceğim ki o; hürmetle ve ehemmiyetle önünde durulup düşünülecek kelâmdır.

Kelâm şudur:

«Amâ; yani göklerin ve yerin hilkatten evvelki halidirki bu; buhar idi.Hilkat için Allahın iradesi tecelli ettiği zaman, Allahın (Esmâ-i Husna'sı) denilen isimleri ve sıfatları zuhur etti ve sonra faaliyete geçti. Böylece yaratmak, yaşatmak, yetiştirmek ve sevk ve idare etmek işleri bu sıfat nûrları ile başladı. Buhar sahası kendine hakim olan bu nûrlarla kendini bildi. Ve mürebbî oldu. Zira Allahın sıfat nûrları ile doldu. Yani her nûr zerresi; bir buhar zerresini içden dışdan kapladı ve içini doldurarak ona öz oldu. Bu suretle buhar zerreleri kendini idrak etti. O derece ki kendine hakim oldu. Reçel yapılan meyveye şekerin nüfuz ve hakimiyeti gibi kâinatda nûrsuz zerre kalmadı. İşte:

Bu nûrun zerreleridirki buharın zerrelerinde (Rubûbiyyet) icrasına başladı. Yani Rab Allahın nûru ile buhar; işbirliği yaptı. Nûr; buharda istediğini yarattı ve yarattığı şeyin mahiyetine göre ona tabîî vasıflar verdi ve terbiye etmeğe inkişaf ettirmeğe başladı. Bu suretle buhar; Rabbin bir tecelli kabı oldu. Buhar; Rab nûrunun icra vasıtâsı, icra sahası, terbiye ve inkişaf sahası oldu.

İşte bu sahada (ra'se-i bi nihaye-i hilkat'le) yani Allahın yaratma tecellisinde vücûde getirdiği sonsuz ihtizazlarla Allah kudreti tecelli etti ve :

«Ancak sana kulluk ederiz ve ancak senden yardım dileriz» âyet-i kerîmesi mefhumu her mahlûka ubûdiyyet ahdi oldu.

Kıt'anın devamı:

9 — Öylesine mecnunum ki sevgilim benim Leylâ değil

10 — Çünkü Leylânin cemâli yok olmaz bir güzellik değil

11— Bir şarabım var ki hülyadan güzel, andan leziz.

12 — Ben onun gönül sarhoşuyum, sarhoşluk veren, şarap değil

Yani:

Benim de delice çırpındıran bir aşkı var. Fakat ben Leylâya âşık Mecnûn değilim. Leylânın cemâli fânîdir. Ben sönecek ışığın pervanesi değilim. Ben güzelliklerin sahibine âşıkım.

Bir şarabım var ki tadı hülyâdan güzel ve andan lezizdir. Bu şarap benim yüreğime dökülen Allahın nûrudur. Bana muhabbet taşıyan, ve kalp gözümü güzelliklerine açan Allahın tecellileridir. İşte ben gönül sarhoşuyum. Ve onun sarhoşuyum. Bardaktaki şarabın değil.

İy ka z

Fânûs, neden ağlarsın. Göz yaşların kevser havzuna dökülsün. Ve sen ondan içip tekrar ağlıyasın. Ve ağlayarak ferah bulasın. Bu gönül ferahlığı [Allahtan gelir] senin etrafındakilere de sirayet eder.

Yani:

Sana gelen cemâl nûruna dayanamıyarak, eriyerek döktüğün göz yaşları seni yıkar. Sen yıkandıkça, muşaffâlaşıkça o nûrun zevkine daha çok varır daha çok ağlarsın nihayet bu yıkanma sona varır. Tertemiz olursun o vakit kalbin safa ile dolar. Ve bu safa nûru senden taşar etrafındakilere de dolar ve onları da yıkağa ve safa vermeğe başlar.

Îkaz'ın devamı:

Öyle düşün ki:

«Cezbe ve sevinç içindeki her ıstırap sensin»

İmdi:

Ağla ve ağlıyarak sevin. Yani;

İlâhî cezbe ve aşkınla her ıstırap sende olduğu gibi bu ıstırap yüzünden nâil olduğun merhamet ve ni'metin türlü de sendedir. Biri ağlatıyor biri sevindirip ferahlaştırıyor.

İmdi:

Ağla ve ağlıyarak sevin, feraha er.

İkaz'ın devamı:

Korkma, perva etme, hayatın musibetlerinden [çilelerinden] ezilme, musibetler bir dağı ezemez. Allah o musibetleri ezer.

Yani :

Çile; bir temizlik vasıtasıdır. Bir ni'metin yolunu hazırlayıcı vesiyedir. Çileyi Allah ni'meti vermek için verir. Maksudı insanı ezip çökertmek değil, temizleyip kendine yaklaştırmaktır. İmdi çileyi Allah verir ve Allah alır. Ve çileyi verirken sabrını da verir, onun şiddetini duymıyacak kadar gönül sarhoşluğu yaşatan nûru da verir.

Bir gün gelir çile biter ve tertemiz bir yeni hayat başlar. Yeni hayatın zevkleri içinde insan bütün çekdiklerini unuttur ve etrafına da faydası olur. Zira gelen feyiz taşar; etrafa da yayılır.

B e y t

«Vâridât-ı Süleymân Enis'ime esdikce»

«Hiç korkmasın ki ma'neviyyetim onunladır.»

Yani :

Enis beyde [Bezm-i Âfilerdeki tarzda] kelâm zuhur ettikçe, hazreti Süleymânın ruhaniyetinin Enis beyin ruhu ile beraber olduğu anlaşılmalıdır. Zira bu beraberliğe kelâmın mahiyeti delildir.

☆

Mevlâna'nın dilmest'isi farisî ilham getirmemi bana nasip eyledi

Farisî kıt'anın tercemesi

A — Fânûs; gönlünün aşk nûrunu yaydı

B — Kûfür ve şüphe baykuşu dehşetinden kaçtı.

D — O şair Enis ki hakikat üzere (Hak) dedi

E — Canım; gül goncesi gibi bahar çiçekleri açtı.

Öyle ki :

Canımın gonceleri bastığın topraktır. Kokla onları kokla.

Bir nokta :

Dilmesti; gönül sarhoşluğu demektir. Bu sarhoşluk şarabın değil, gönle gelen nûrun hoşluğudur. Zamanımızda (Dilmesti Mevlânâ) diye bir şiir kitabı yayınlandığını gördüm. Şiirler hazreti Mevlâna'nın İlâhî aşk yolundaki terennümleri idi.

Kıt'anın izahı:

Fânûsun gönlünü aşk nûru doldurunca taşıdı ve yayıldı, böyle bir gönülde Allaha iman ve muhabbetden başka bir şey kalmaz. İnkâr ve şüphe; imansız ve aşksız gönüllerin baykuşudur. İman ve aşk nûru gelince o fenalık kuşu kaçır. Böyle musaffâ bir gönülle şair Enis

hakıykat üreere hakkı öyle söyledi ki ruhundaki bütün güzel isti'dadlar gelişdi, inkişaf etdi. Gül gonceler, açarak baharı gösterdi.

Canımın gonceleri bastığın yerededir. Kokla onları kokla.

Yani :

Rûhum; Allahın ruhundandır. Toprakta biten gonceleri; [toprağı her zerrede kaplıyan] Allahın ruhu yetiştirir. Bastığın toprağı örten o gonceleri kokla. Gönümde baharı andıran gonceler ne ise tabiatın sinesindeki gonceler de aynı ruhdandır.

Nihayet

Huuu.. Eyvallaah

Nûra varasınız, nûr dileyüb nûr alasınız. Nûr olunuz, biz gideriz siz kalınız.

Huuu... Eyvallaah;

Elhamdülillâh - 31/12/949

BEZ M-İ ÂLÎ: XXXI

Gülbang-ı şerîf:

ALLAAH BES, ve DER HEME AN ZÛL-CEMÂL BES

Tercümesi:

«Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

— HUUU... Eyvallaah !

T A L İ M

İymân-ı Hüdâ olmayacak feyz-i Kibri-yâ tecellî itmez. İymân, medâr-ı şefkat-ü gufrandır. Kul, kulun hatasın hoş göre! Kul, kula müsâid muamele kıla! Ceng-ü cidâl, vâsıta-i izmihlâldir. İnsaniyyet, iy-mân-ı islâmiyyetle sükûna irer. Emmâ kim anlar? Mezâhib ve tarîkat gavgaların düşünesiz. Halbuki:

K I T ' A

«Maksad: ne Dîn-ü tarikat, ne ictihâd

«Yâhud ki bir hurâfe-i bi sûde itikâd

«Maksûdumuz ; mezâhibin üss-ül'esâsıdır ;

«Üss-ül'esâs için açarız râyet-i cihâd. »

dimemiş mi idik ? Üss-ül'esâs, Hak ve ahlâkdir.

Hatra :

Yukarıdaki kıt'a 23 ncü (Bezm-i Âlî) de aynen derc edilmişti. Anın için lûgatler konulmadı ve izahına lüzum görülmedi.

T A L İ M

İnsanlığa seadet getirmiyen itikâd, bir nâsib-i nâşâddır. Kalbe doğan hiss-i nezîh, iymâna peyveste olursa irşâd kendüliğinden rûhu tenvir eyler. Hissin nezihleşmesiyledir ki kul, mürşidden vâres-te kalur. Derun-i dilde hasıl olan muhabbet-i mâ'na, insanı visâl-i Arş-ı A'lâ eyler. Ol sebebden Aşk, en büyük ve en kavî mürşiddir.

Fânûs, oku, şol şiir-i ehîri:

N A Z M

- 1 — *Nagme-i nây ı elemzaddan ilhâm aluruz.*
- 2 — *Yâni ilhâm-ı Hüdâdaddan ikrâm aluruz*
- 3 — *Koymayız sırr-ı Ülühiyyeti biz tecribeye,*
- 4 — *Vahy-i kudsîdeki iymânımızı tâm aluruz.*

- 5 — *Nûr nûş eyliyerek dalmışız istigrâka*
6 — *Vermişiz kendimizi Aşk-ı ael utlâka*
7 — *Ne gerek var lügaz-i münkeşifi iglaka ?*
8 — *Vuslat-i Hakk ile biz neşve-i encâm oluruz.*

- 9 — *Sen-ü Ben farkını kullukda gözetmiş değiliz*
10 — *Varlığın zevkini yoklukda bulan Ehli-diliz*
11 — *Kalb-i Fânûs 'a Hüdâ emri ile müntekiliz.*
12— *Bu tecellâda «Süleymân» deyu bir nam aluruz.*

- 13 — *El çeküb lezzet-i fânîyye ile Dünyadan*
14 — *Tatmışız hazz-ı Ebed, nimet-i istignâdan*
15— *Biz Enîs 'imle varub Mahkeme-i Kübrâdan*
16 — *Kenz-i Tevhid 'i açan hüccet-ü îlâm aluruz.*

T A ' L İ M

Fânûs, (biz kalbden ilham aluruz. Biz îlhâm-ı Hüdâ-dâddan ikram aluruz. Biz Vahy-i Cibrîlden iymânımızı tam aluruz. Ve seninle Mahkeme-i Kübrâ'ya varub Tevhid hazinesini açmak için Hüccet-ü îlâm aluruz) diyoruz. Didiklerimize inanamak zevkini duyan, revnaklanur. Ol zevki duymak istemiyen, — kendince; haklı, — bizce; revnaksız olur. Emmâ biz

fakıyrin «revnaksız» saydığıının ne hükmü olur? Haddimizi bilürüz. Bildiğimizden fazlasını söylemeyiz.

Yârânın ahengi tam olmak gerektir. Bu aheng, nûr nûş idüp kalbe revnak gelecek tam olur. Noksan , gönüller birliğinin husul bulmuş olmamasından doğar.

Beyt

*Kâ beden maksûd-i âlîdir gönüller birliği
Hem gönüller birliğinden âdemiyyet dirliği*

Netice

Bu babda irâd-ı felsefât eylemek bî nihayetdir. Ey yâran, siz dinlemekle doymasız. Ben söylemekden bıkmam. Emmâ Fânûsum böyle haber getirüb iletmekten nice olur? Fânûsumu benim kadar sevmessiz dimem. Lakin, ben başka çeşid severim. O, ben olur, ben, Ol olurum.

Nihayet

Allaah Bes ve der heme An Zül Cemal Bes

Huuu... Eyvallaah

Nûr alasız, nûr olasız. Biz gideriz siz kalasız.

Eyvallaah

L Ü G A T

Feyz-i kibriyâ — Allahın feyzi

Kibriyâ — Allaha mahsus büyüklük

Tecelli etmez — Zuhur etmez

Gufrân — Af ve mağfiret

Cidal — Mücadele, uğraşma, çekişme, zıdlaşma

İzmihlâl — Muzmahil olmak, mahv ve harab olmak

Naşâd — Nâhoş, hoş olmayan, hoşnudluk vermiyen

Nezih — Tertemiz, afif, ahlâklı, namuslu

Peyveste — Muttasıl, bitişik, ulaşmış, daimî

İrşad — Ma'nen uyandırmak, doğru yola sevk etmek

Tenvir etmek — Aydınlatmak, nûrlandırmak

Vareste kalmak — Kurtulmak, azâde olmak

Derûn-i dilde — Gönül içinde

Muhabbet i ma'nâ - Manevî sevgi

Arş ı a'lâ — Göklerin üstü, Allahın hükümlerlik tahtı

Nağme-i nay i elemzad-
Elem doğuran neyin sesi

Hüdâdad — Allah vergisi

Vahy i kudsi — Allahın mukaddes sözü, söz söylemesi

Nüş eylemek — İçmek

İstigrak — Düşünceye, murakabaya dalmak

Aşk ı ael itlak - Kayıtsız şartsız aşk -mutlak hükümlü muhabbet

Lugez — Bilmece, muamma

Münkeşif — Açıklanmış

iglak — Muğlak, anlaması güç

Vuslat-ı Hak — Hakka ermek

Neşve — Neş'e, zevk

Encâm — Akıbet, gaye,

Ehli dil — Gönül ehli, muhabbet ehli

Müntakel -İntikal etmiş, nakledilmiş, bir vasıta ile gelmiş

Bu tecellade —İlâhî tecellide, ilâhî iradenin zuhurunda

Lezzet-i fânîye-Dünyaya ait, muvakkat zevkler, fânî lezzetler

Ni'met-i istingâ-Başka-larına ihtiyaç arzından müstagni kalanın yani kendini uzak tutanın Allahtan nâil olduğu ni'met

Kenz — Hazine

Tevhîd — Birlik

Revnaklanmak — Parlaklık, güzellik, ziynet ve letafet

Yârânın ahengi — Dostların kalb, fikir ve muşerette terbiye uygunluğu ve mütekabil haklara saygı ve tesanüd ve teavün mükellefiyetleri

Maksûd — Kasededilen şey, merâm, gaye

İrâd-ı felsefât eylemek — Felsefeden dem vurmak felsefe fikirleri ortaya koymak

Bî nihaye — Nihayetsiz

Ey yârân — Ey dostlar

Metnin konuşma dilimizde ifade ve izahı

1 – T A' L İ M

Allaha iman olmayınca Allahtan feyiz gelmez. İman, Allahın merhamet ve şefkatinin ve af ve magfiretinin zuhuruna sebep olur.

İmdi:

Kul dahi kulun hatasını hoş görüp bağışlamalıdır. Kul kula müsait muamelede bulunmalıdır. [kusurlarına

karşı müsamahalı olmalıdır] savaş ve düşmanca uğraşmalar insanı mahv ve perişanlığa götüren vasıtalar. İnsaniyet; islâmiyyet imaniyle sükûn ve huzûra erer. Ama [bu hakikati] kim anlar. Mezheb ve tarikatler arasında geçen kavgaları [ibretle] düşününüz.

Birinci ta'limin izahı:

Allah vardır. Allah; Allah haklı ve halk hakkı esaslarında insanlara vazife ve mes'uliyetler tayin etmiştir. Fakat insan zayıf halk olunmuştur. Hata eder, günah işler, öyle ki kâh ihtiraslarına uyarak bile bile günah işler, ve kâh cehalet veya unutkanlıkla bilmiyerek işler veya tenbelliğe düşerek ve kendine zahmet ve külfet vermemek için günaha girer ve kâh parasına malına, rahatına kıymamak için kendini iyilik mükellefiyetlerinden alıkoyarak günahlar irtikâb eder.

Bu hallerin neticesi ne olabilir, insanın yaptığı fenalıklar, veya gösterdiği kayıdsızlıklar, vazifesizlikler ; yanına kâr mı kalır? Bütün Dinlerin müşterek esaslarına göre : hayır !

Allah nihayetsiz bir kudretin sahibidir. Elinde sonsuz imkânlar vardır. Kulu hayra teşvik veya fenalıktan men için sonsuz müeyyidelere maliktir. Bu müeyyideleri dünyada da ahiretde de kullanma imkânı vardır. Fakat Allahın her şeyin üstünde bir de merhameti vardır. İşte önünde ehemmiyetle duracağımız nokta; bu merhamet ümid ve tesellîsidir.

Fakat:

Merhamet nasıl tecelli eder ?

Merhamet; biri daimî olarak umumî, diğeri de her hangi bir hadise ile hususî olarak tecelli eder.

Şöyle ki :

Allahın (Rahmân) sıfatı Allahın umum hakkında daima merhametini tecelli ettirmektedir. İmansızlar dahi ve her türlü günahkârlar dahi bu rahmetten faydalanırlar. Tedricen günahlarının ağırlıkları azalır. Kesafet ve sıkıntıları hafifler.

Allahın bir de hadiselerle hususen harekete geçen (Rahîmiyeti) vardır. Bu sıfatı harekete geçirmek için müsbet bir hareket lâzımdır. Bunun için de evvelâ Allaha iman lâzımdır.

İmdi :

Şimdi de iman esası önünde ehemmiyetle duracağız. Evet, iman olacak ki Allaha yüzümüzü dönelim. Ona yürekten teveccüh edip dökülelim, ondan af ve merhamet dileyelim.

İşte:

Allaha bu iltica hareketi ve samimi bir his ile nedamet duygusu iledir ki insan Allahın hususî olarak merhametini celbeder. Yani Allahın Rahîmiyeti sıfatını harekete getirir. Çünkü :

Allah zayıf insanın ; günahından nedamet duymasına Allaha samimiyyetle iltica etmesine, yana yakıla yalvarışına, göz yaşına, dayanamaz. Hele bu yüzden oruc tutup kendisine ezâ etmesine hiç dayanamaz, tahammül edemez. Günahkârı af eder. Hem çabuk af eder. Hem o derece bir kuvvetle merhameti tecelli eder ki bu merhamet günahkârın günahlarını yıkadıktan ma'da ma'nevî dereceler elde etmesine, yükselmesine bile sebep olur.

İmdi:

İmanı olan için her şey kolaydır. Zira onda her iyi şeyin temeli var demektir. Fakat iman olmayınca insan ne yapar. Allahın feyzini tecelli ettiren vasıttan mahrum demektir. Şahıslara İlâhî şefkatin, af ve magfiretin hususî tecellisine iman delâlet etmektedir.

Bu örnek; insanlara birbirleri arasındaki muameleler de dahi ibret numunesi olmalıdır. Kul dahi kulun hatasını hoş görmeli ve ona aczine ve zavallılığına karşı müsamahalı ve müsadeli davranmalı, bu İlâhî hissi, gayreti, merhameti, kalbinde duymalıdır. Bütün; gayret insanları haksızlıklardan, ve ıstıraplardan korumak ve insanlara yegâne saadet ve refah yolu olan emniyeti getirmek olduğu halde bu gayeyi kökünden baltalayan ve insanları her ma'nada mahv-ü perişan eden (emperyalist — tecavüz-kâr) harplere, boğuşmalara nasıl müsadade edilir. (Meşru' müdafaa) harplerinden ma'da her harp; menfurdur. Merduddur. Allahın gazabını mucibdir. Allahın mülkünü tahribetmek, binasını yıkmak, Allahın ruhunu taşıyan insanlara ıstırap vermek, dolayısıyla Allahı ıstıraba sokmak demektir.

Müdafaa harplerinin meşruiyeti de ; insanlık haklarının müdafaası içindir. İnsan denilen şerefli mahlukun bu mefhumdaki hakları, yüksek vasıfları taşıması içindir. Allahtan başkasına kulluk, esirlik etmesin, Allahın hür kulu olsun, ve fazilet sahasında hareket istiklâline sahip olsun içindir.

Netekim Peygamberimiz efendimiz: (mücerred memleket zaptı için açılan harpte maktul düşmenin; ölümlerin en kötüsü olduğu) hakikatini ilân etmiş ve emperyalizmin memnuiyetine en kuvvetli bir misal ile işaret buyurmuştur.

İnsanlar; Allahın iradelerine teslimiyet ile sulh ve sükûna ereceklerdir. (İslâmiyyet) bu ma'naya delâlet etmekte ve rüşd sahibi insanlardan bunu istemektedir, İslâmiyyet beşeriyetin rüşd devrinde dünyaya gelmiştir. Fakat bunun kim farkındadır. Buna uyanlar ne kadar kifayetsiz ve infiraddadır.

İşte butun ıstıraplar; insanların neden ıstırap çekdiklerini bilmemeleri, cehaletleri, gafletleri, göz açtırmıyan şaşkınlıkları ve ihtirasları; rüşdlerinin iktizasını idrak etmemeleri yüzündendir.

İnsanları müsbet işlerde birleştirecek ve menfî hareketlerden alıkoyacak tek umumî fikir; her kese şamil olan Allah iradelerine teslimiyettir. İhtiyaç bunadır. Çare de budur.

Din ve mezhebler ve tarikatlar; mevcut derdleri gidermeğe, imanı kuvvetlendirmeğe, teslimiyete götürmeğe, birliğe ve beraberliğe yarayacak iken ihtiras adamlarının elinde şahsî siyasetler ve hususî maksatlar uğrunda nasıl fena kullanıldıkları, nasıl maksad ve gayeleri zıddına âlet edildikleri malûmdur. Tarih bunun tev-lid ettiği tahribat safhaları ile doludur.

Kıt'a

23 ncü Bezm-i Âlîde aynen dercedilmiş olan işbu kıt'a evvelce konuşma dilimizde ifade ve izah edildiğinden burada tekrar ifade ve izahına lüzum kalmıyor.

2 - T A ' L İ M

İnsanlığa saadet getirmiyen [fikirler, kanaatler, prensipler] her türlü yanlış inanç ve itikadlar [talihsiz-

lik mahiyetinde] acı bir nasiptir. Kalbe doğan nezih [saf, temiz] his; imana bitişirse kendiliğinden ruhu aydınlatır, hakikate irşad eder. Hissin nezihleşmesi ile dir ki kulun; mürşide ihtiyacı kalmaz. Gönlün derinliklerinde bitip kök tutan ma'nevî sevgi; insanı göklerin üstüne çıkarır. Bu sebeptendir ki aşk; büyük ve en kavî mürşiddir.

İkinci talimin izahı:

Bu ta'lim iki mühim esasa dayanıyor. Biri; insanlığa saadet getirmiyen itikad meselesine, ikincisi de irşad bahsine ve ne gibi bir halde mürşide ihtiyac kalmayacağına, yani mürşidsiz maksadın temin edilebileceğine dairdir.

İ'tikad :

Her hangi bir itikad; ya İlahî gayeye uyar veya uymaz. Zira her i'tikad İlahî gayeye uymaz. İlahî gaye; hilkat gayesinde taayyün edip belirmiştir. Bu; yer yüzünün imar ve islahı, yani güzelleştirilmesi ve Allahın kemalinin, yani güzelliklerinin insanda zuhu ru ile dünyada güzel bir cemiyetin, yani İlahî bir ailenin kurulmasıdır.

İşte bu gayeye yarayan her itikad asla uygundur. Uymayanı da uygun değildir. Asla uyanlar saadet getirmiş olur. Uymayanlar da talihsizlik nasibi olur.

Evet; her insanın inandığı hayat fikri bir olaydı [Ki bir olması için İlahî yani Dinî olması lâzımdır.] Dünyada ihtilâf ve ıstırap olmazdı. Binlerce sene insanlar birbirinin yolunu keserek birbirini yağmaya kuvvetlerini zamanlarını sarf etmezlerdi kuvvetlerini müşterek gaye için birleştirirler. Hilkatteki müşterek saadet gayesi için işbirliği yaparlardı. Ne harp, ne yağma, ne tahribat olurdu. Ne ıstırapta, ne sefaletle yer kalırdı. Ne de dünyanın tekâmülü ve insanların kurtuluş günü bu kadar geriye kalırdı.

Fakat:

İnsanlar biraz rahatlanınca azıyorlar, birbirlerine saldırıyorlar, yıkıp yakıyorlar, yorgun, halsiz düşünceye kadar böyle uğraşıyorlar. Yorulunca da sefil bir hayat içinde dinlenmeğe ve yıktıklarını yapmağa ve yardıklarını bitişirmeğe uğraşıyorlar. İşte insanlar hayat diye bu hali tekrar edip duruyorlar.

Bunun:

Bu mütemadiyen yıkıp yapmanın ziyanından kurtulmak için ve mütemadiyen yapmak, daha iyi ve daha daha iyi yapmak için hislerin nezihleşmesi yani akl-i selîmin başa gelmesi lazımdır. Bu ancak bununla mümkün olur. (Neye yıkıyorum, neye yapmıyorum, neye ölüyorum, niye öldürüyorum. Bundan aileme ve gelecek nesillere ne bırakıyorum) demek ve düşünmek ile olur. Bunun çaresi böyle bulunur.

Akl-i selîm:

İnsanı selamete düşündüren, selameti aratan ve bulduran akl-ı selîmdir. İnsan yolun doğrusunu ve o kurtuluş yolunda yürümek imkanlarını akl-ı selîm ile bulur.

İrşad:

İrşada vasıta olmak için mürşid lâzımdır. Ya kâmil ehliyyet sahibi bir insan bu hizmeti görür. Ve yahut insanın yüreğinde doğan İlâhî aşk; insana bu hususta mürşidlik ve imamlık ifa eder.

Hakikatte mürşid Allaktır. Netekim Kur'ânı kerimde bir ayet-i kerîmede Cenâbı Hak Peygamber efendimize şöyle buyurur.

«De ki: Ben size bir zarar vermeğe ve

yahut sizi irşada kaadir değilim. De ki: beni Allahın azabından kurtaracak kimse yoktur. Ve ondan gayrı sığınacak bir yer de bulmam.» [72 - Cin 20 : 24(21÷22)]

İmdi:

İnsanda irşadı Allah; ya bir kulunu kullanarak veya kulun gönlüne nazar ederek orada aşk uyandırarak yapıyor. Bu mukaddes nazar bir anda hem orada bir sevgi ateşi yakıyor hem de bıraktığı iz o nazarın geldiği noktaya gönlü ekip götürüyor. Bu suretle sevgi mübarek bir his ve tuttuğu yol mübarek yol oluyor. Vücutde yaptığı iş de mübarek bir iş oluyor. Zira kalpte nezahate mügayir ne hisler varsa onları kökünden yakmağa başlıyor. Kötü hisleri, huyları silip süpürüyor.

İşte bu suretledir ki ta'limde beyan buyurulduğu üzere :

«Kalbe doğan nezih his imana bitişince; ruhu aydınlatıyor. Nefis bataklığında çıkar yolu gösteriyor. Her şeyin hakikatine yani doğrusuna ve güzeline insanı irşad ediyor. Ve yine bu suretledir ki aşk delâletiyle insanın ayrıca bir mürşide ihtiyacı kalmıyor. » Öyle ki

Kendi başına Allah aşkı insan, göklere yükseltip Allaha ve bu vesile ile de tekâmüle, saadete erdirmiş oluyor. Çünkü aşk; büyük ve en kuvvetli mürşiddir.

Netekim mürşidin de netice itibariyle zuhuruna hizmet edeceği şey aşktır. Halbuki mürşid; kâmil değil ise. yani kalbin açılmasına yarayacak ehliyetinde değilse, veya irşad edilecek olan kabiliyetsiz veya nasibsiz ise aşk zuhur etmez. Ta'lim ve telkin ile zikir ve fikir ile yani metod'lu bir terbiye ile insanda salah zuhur eder ve insan melekleşir ama aşk içinde çırpınmaz,

ve terakkisi serf⁷ olamaz ve gönül sarhoşluğu içinde cereyan etmez.

N A Z M

- 1 — Neyin [sevgiyi kabartan, derdi kaynatan mües-
sir] sesinden ilham alır derdleniriz.
- 2 — Yani bu İlâhî ilhamdan ikram almış oluruz,
- 3 — Ülühiyyet sırrını biz tecrübeye koymayız
- 4 — Allah vahyindeki kelimadan imanınızı tam alırız.

- 5 — Nûr içerek Allah düşüncesine dalmışız.
- 6 — Kendimizi Allah aşkına kayıtsız şartsız vermişiz
- 7 — Ap açıkken ma'na ; bunu karıştıracak ne var.
- 8 — Biz gayemizin neş'esini Hakka ermekle alırız

- 9 — Sen ve ben farkını kullukta gözetmiş değiliz
- 10 — Varlığın zevkini yoklukda bulan gönül ehliyiz,
- 11 — Fânûsun kalbine Hüda emriyle girmişiz
- 12 — Bu zuhurda Süleyman diye bir nâm atmışız

- 13 — Fânî zevklerle dünyadan el çekip
- 14 — Âlemden müstagnî kalmak ni'metiyle ebedî
hazı tatmışız.
- 15 — Biz Enîs'imle varub büyük mahkemededen
- 16 — Birliğin hazinesini açan höcet ve i'lâmı alırız

3-TALİM

Fânûs, (biz kalpten ilham alırız, biz Allah vergisi ilhamdan ikram alırız. Biz Cebrailin vahyinden imanımızı tam alırız. Ve seninle büyük mahkemeye varıp birliğin hazinesini açmak için hœccet ve i'lam alırız) diyoruz.

Dediklerimize inanmak zevkini duyan aydınlır o zevki duymak istemiyen — kendince haklı — bizce içi karanlıktır. Amma biz fakirin karanlık saymasının ne hükmü var. Haddimizi biliriz. Bildiğimizden fazlasını söylemeyiz.

Dostların his ve düşünceleri tam uygun olmalıdır. Bu uygunluk nûr içip kalbe aydınlık gelince tamam olur. Eksiklik gönüller birliğinin husul bulmuş olmamasından doğar.

BEYT

«Ka'beden Allahın maksadı gönüller birliğidir. »
«Gönüller birliğinden de maksad insanlığın saadetidir. »

Nihayet

Bu babda nihayetsiz felsefî sözler söylenebilir. Ey Hak dostları, siz dinlemeğe doymazsınız ben de söylemekten bıkmam amma Fânûsum böyle haber alıp vermekten ne hale gelir? Fânûsumu benim kadar sevmez-

siniz demem, lâkin ben başka türlü severim. Zira an olur o ben olur ben o olurum.

Nihayet

«Allaah Bes vs Der heme An Zül Cemâl Bes»

Huuu...Eyvallaah

Nûr alasınız, nûr olasınız, biz gideriz siz kalasınız.

Eyvallaah :

NAZMIN İZAHİ

Mısra' 1 : 4

İnsan vücûdu ki (ney) gibidir. İçi boş bir lüleden ibarettir. Üflenirse ses verir ve ne üflenirse o sesi verir. Ne makam ne hava çalınmak istenirse ney onu çalar, insan da böyledir, Allahın ilhamı ile ses verir. Allahın söylediğini söyler. Allahın istediğini dışa nakleder.

İşte biz de Allahtan ilham alıruz, aldığımız ilhamı naklederiz. Fakat gelen ilham o kadar güzeldir ki ney'in güzel sesi gibi Allahtan ikram almış oluruz ve bu vasıta ile ibadullaha ikram etmiş oluruz. Allahın ikramını kullarına nakletmiş oluruz.

İlâhî sırları tecrübeler yoluyla anlamağa çalışmayız. İlâhiyyatda [lâboratuvar hayatı yaşamayız.] Kendi çalışmamızla bulduğumuz şeylere hakikat bundan ibaret demeyiz. Ve acaba hakikat şu mu bu mu diye tecrübelere girişmeyiz. Biz buna muhtac değiliz. Biz imanımızı Allahın doğrudan doğruya vahy'inden, yani Allahın kelâmından alırız. Binaenaleyh tam hakikat olarak alırız.

Mısra' 5 : 8

Nûr içerek, mest ve Allaha âşık olmuşuz. Aşkın derinliklerine dalmış, muhabbetle Allahı düşünmeğe varmışız. Bu aşka dünyevî bir menfaat veyahut bir ahiret ni'meti için değil gönlümüzde zuhur eden muhabbete kendimizi kaptırarak aşkın enginlerine gömülmüşüz. Aşkımızın hedef ve gayesi apaçıktır. Allaha çekilip gitmektir. Çırpınan ruhun yükseltilmesine atılışına uymaktır. Allahta fânî olarak cemaline ermektir. İşte biz gayeyi; Allaha ermek ve saadeti bu erişdeki neşeyi bulmak biliriz.

Mısra' 9 : 12

Benlik derdimiz yoktur. Kullukta sen ve ben farkını gözetmiş değiliz, her kulun; Allahın aziz malı olduğunu, aynı ruhu taşıdığını, ve aynı mayadan vücut bulduğunu biliriz. Varlık devamımız yoktur. Varlığın zevkini yoklukta bulan gönül ehliyiz. Varlığımızı Hak varlığıyla yok ederek bu zevki bulmuşuz. Allahtan bir parça gölge gibiyiz. Allahın istediğini isteriz. Allahın sevdiğini severiz. Allahla yürürüz. Allahta yaşarız. Allahın nûrunda safâ buluruz. Şüphe, endişe kalbimizde yer bulamaz. Şahsî varlığımız yok ki şahsî düşünceler, gam ve kederler yer tutsun.

İşte bu halde hizmet ehliyiz. Fânûsun kalbine Hüdâ emriyle girmişiz. Bu hizmette Süleymân diye bir nam almışız. Başka bir vücutde başka bir nam alabiliriz. Veya bir anda binlerce vücutda Süleyman diye tanılabiliriz, zuhurumuz, İlâhî tecellî neticesidir. Allah istediği yerde, istediği namda, istediği miktarda, istediği mahiyet, hüviyet ve sıfatta iradelerini tecelli ettirebilir.

Her veren elde O verir, alan elde O alır. Veren de

O dur alan da O dur. Allahın iradesinden gayri irade Allahın vücûdünden gayri vücut, Allahın hayatından gayri hayat. Allahın kuvvetinden gayri kuvvet yoktur ki alanla veren ayrılsın.

*

Mısra' 13 : 16

Ebedî hazzımız vardır. Sönmez değişmez bitmez, bir zevkimiz vardır. Gönlümüz nûrla dolup taşar. Zevk de bu nûrla gönlümüzde yaşar ve etrafımıza mütemadiyyen yayılır. Etraf dahi andan faydalanır. Biz bu zevke şu yolda erdik. : Fânî dünya zevklerinden el çektik. Haramdan, kötülükten çekindik. Allahtan başkasına boyun bükmedik, avuç açmadık. Allahtan başkasından bir şey istemedik ve beklemedik. Vaktaki böylece mahlûka kulluktan müstegnî kaldık. Halikin ebedî haz ve saadeti ni'metine kavuştuk. Şimdi işimiz; Enis Behic'i yetiştirmektir. Tevhidin irfan hazinelerini açan sohbet ve i'lâmı Hak divanından almaktır. Enis Behic'in ruhunu da Hak hizmetine geçecek hale getirmektir. Bu tecellide Hakkın bir muradı da budur.

ÜÇÜNCÜ TA'LİMİN İZAHI

Bizim Allahtan ilham aldığımıza, bu suretle Allahtan ikram aldığımıza, imanımızı Cibrîl i eminden [yani Cibrîl eminin hamil olduğu Rûh-ül-Kudüs'ün vahiy yolu ile] tam olarak aldığımıza verenin için irfan hazinelerinin höcet ve i'lamını [yani hakikat üzere tekâmülün müsaadesini] aldığımıza dair olan sözlerimize inanan da olur inanmıyan da. İnanmak da kulun elinde değildir, inanmamak da. Ancak elbette ki inanan zevk bulur, feyiz alır. Zira bu kelâm tecellisi vesiylesiyle gelen Allah nûrundan hisse alır. Kalbi nûrlanır, İlâhî yolu aydınlanır. İyiliğe temayülü, fenalığa nefreti artar.

İnanmıyan da bütün bu zevk ve faydalardan mahrum kalır. O kendini inanmamakta baklı görse de içi kapkaranlıktır. Zira nûrsuzluğu yüzünden inanmamış ve inanmaması yüzünden nûrsuz kalmıştır. Onun hayatta mukadder nasibi budur. Öylesi duymaz ki iman etsin. İnanmaz ki tasdik etsin, onun gayreti hep menfi istikamettedir. İnkârdadır. Ona göre inkâr ma'rifettir.

Dikkat :

Bu üçüncü ta'limin yukarıdaki kısmının sonunda şu ifade var: «Amma biz fakirin karanlık saymasının ne hükmü var. Haddimizi biliriz. Bildiğimizden fazlasılı söylemeyiz. »

İnsan bu ifadeyi görünce hayretle sarsılır? İnsanda şu düşünceler uyanır, «(Biz fakir) sözündeki fakirlik kimin vasfıdır. (Karanlık saymanın ne hükmü var) cümlesindeki tereddüt; kimin tereddüdüdür. (Haddimizi biliriz) deki had; kimin haddidir. Bildiğinden fazlasını söylemeyen kimdir ?

Açık olarak vaktiyle belirtildiğine göre : Bezm-i Âlilerdeki kelamı; Süleyman Çelebi hazretleri söylemektedir. Fakat şimdi üzerinde çalıştığımız 31 nci Bezm-i Âlîdeki nazma göre: Hazreti Süleyman en basit ma'nasile Allahtan ilham almaktadır. Tam manasiyle hazreti Cebrail gibi vahy'i kudsîye dayanarak kelamı Allahtan almaktadır. O halde, yani kelamın kaynağı Allah olduğuna, ve nakil keyfiyeti bu kadar sağlam bulunduğu, ve delili de kelamdaki kıymet ve mahiyet olduğuna göre bu ifadede bu kadar tevazu' gösteren, hadden salahiyetden bahseden, kelamın hükmünü ta'yinde tereddüt gösteren kimdir? ve ne sebepten bu sözler ortaya konmaktadır? Bu; Süleyman de-

yu nam almış mübarek ruhumdur. Yoksa bu mübarek ruh çerçevesinde [mazharında] kelami ile tecelli eden Hak taalamıdır. Bir üçüncü hüvviyet yok ki ondan bahsedelim.

Fakat Allah veyahut Süleyman Çelebi ne hikmetle bu mertebe tevazu' göstermiş oluyor. Bu tevazu'u yalnız Süleyman Çelebiye tahsis edemeyiz. Zira Süleyman Çelebi Enis beyin kalbine emirle girdiğini, yani Allahın emriyle girmiş ve kelâmın tecellisine vasıta olduğunu yine bu Bezm-i Âlî'de tasrih ediyor. O halde kelimde Süleyman Çelebinin kendi nam ve hesabına hissesi yoktur. Kalam ; Hakkın kelimidir. Kalam; Hakkın olduğuna göre Süleyman Çelebi hazretleri kendi hak ve salahiyetinden niye bahsediyor. Kendisi kelimde serbest değil ki söylediklerinin haddi hududu olsun.

Bütün bu hayreti mucip suallerin cevabı şudur. Buna; hakikat ilminde; (tenezzülât) yani (mertebelere iniş) bahsi derler, bu bahse göre Allah her sınıf mahlukunun mertebelerine tenezzül ederek söz söyler. Öyle ki en zavallı bir insanın haline bile bürünerek onun haline göre ifade-i hal eder, dileklerde bulunur.

Bu bahiste bizim alacağımız fikrin başlıcaları şu iki esasa dayansa gerektir.

1) Allah her mazharda [her çerçevede] tecelli eder. Ve her mertebeden söz söyler.

2) Hak'dan söyliyeni bir beşer; öyle zamanlarda ve muhitlerde, öyle ahval ve şerait içinde söz söylemiş bulunur ki en hak ve hakikat olarak söylediği o iyi sözlerin te'sirinden şüphe edebilir ve ona: (haddini tecavüz ediyor) veya: (bilemiyeceği şeyleri söylüyor) deneceğini de mülâhaza zarûretini duyar.

İşte :

Bütün hak ve hakikat olmasına rağmen (Bezm-i Âlî) de bulunmağa gelmiş bir kaç zatın içinde bile kelâmın Hak olduğunu kabul etmeyenler ve onun kıymetini, ehemmiyyetini azaltmak için türlü iddialarda bulunacaklar zuhur edebileceği keyfiyeti misal ittihaz buyurulmaktadır.

Üçüncü ta'lim izahının devamı :

Hak dostu dostlar; his ve düşüncelerinde tam bir ahenge [uygunluğa] varmalıdırlar. Tâ ki müşterek gayeye hizmette iş birliği yapabilsinler, gönül ve fikir birliği ile çalışarak zevk ve kuvvet bulabilsinler.

Bu birlik; aynı kaynaktan aynı nûru içmekle tamam olur. Eksiklikler gönül birliğinin husul bulmamış olmasından doğar. Felsefî fikirler; mahdud bir zümreyi muayyen bir fikir etrafına toplasa da, uzun sürmeden dağılmalarını intac edecek yeni bir felsefî fikrin tehdidi altındadırlar. Yeni fikir onların birliğini sarsar. Sarsılmayacak hisler daima Allahın nûru ile kökleri kalpte beslenen hislerdir. Bunlar; aşkı imam kılacak hislerdir. İnsanı peşinden sürükleyecek zorları, kuvvetleri, hamleleri vücûde getiren hislerdir. Netekim hazreti Yûnus Emre: «aşk gelince bilcümle eksikler tamam olur»

Beyt

«Kâ'beden Allahın maksadı gönüller birliğidir. »

«Gönüller birliğinden maksad insanlığın saadetidir. »

Yâni:

Kâ'be; mukaddes bir birlik abidesidir. İnsanlara hem Allahın birliğini hatırlatır hem de insanların gönülde fikirde birleşerek, Allahın yer yüzündeki işlerini el birliği ile görmeleri için bir hareket noktasıdır. Burası, insanlığın yükselmesi, insanlığın kalkınması, medeniyetin terakkisi ve beşeriyetin refah ve saadete erişmesi işlerini konuşma fırsatı veren, müslümanların, iktisadî, ticarî, siyasî sahalarda anlaşmaları, ilmî ve sınaî ve kültürel ve irfan sahâlarında alış veriş edebilmeleri ve (mütesanid ve müteavin) yani yekdiğerine dayanır, ve yekdiğerini yardımlar bir cemiyet kurmaları için her senelik bir ictimâ' ve birleşme yeridir.

Netice

Bu mevzu' hikemî sahada çok söz götürür. Ve siz, ey Hak dostları dinlemeğe doymazsınız. Ben de söylemekten bıkmam amma, Fânûsum böyle söz naklinde yorulur. Zira söz nakli işi; a'zamî derecede heyecanlandırır, böylece uzviyyeti sarsan bir hareketdir. Onu düşünmek lâzım. Vakıa Fânûs'umu benim kadar sevmezsiniz demem lâkin ben onu başka çeşit severim. Öyle ki o; an olur ; ben olur ve ben, o olurum. Bu kadar yakınlık elbette müstesna bir alâka ve muhabbeti ik-tiza ettirir.

Nihayet

«Allaah Bes ve Der heme An Zül Cemâl Bes »

Huuu... Eyvallaah :

Nûr alâsınız, nûr olâsınız biz gideriz siz kalâsınız.

Eyvallaah :

Elhamdülillâh - 8/1/950

—

B E Z M - İ Â L Î : XXXII

Gülbang-ı şerîf

ALLAH BES, ve DER HEME ANZÜL-CEMÂL BES

Tercümesi :

"Allah kâfidir her an cemâli ile [kullarına] kâfidir.»

Başlangıç:

Huuu .. Eyvallaah : [7]

N A Z M

Aks-ül-Cemâl beyanındadır

1 — *Ummanda girdibâd ki olmuş gönülde Hûu !*

2 — *Göklerde berk-u râ'd ise güllerde reng-ü bû*

---

[7]

Hazreti Süleymandan intikal etmiş kelâmın hiç bir kelimesinden istiğna duyamam. Hiç bir zerresini terke kıyamam. Hak ve hakikat olan bu kelâmın içinde ne bir kelime ziyadelik vardır. Ne eksiklik. Allah; Kur'anı kerîmde (abes) hiç bir şey yaratmadığını buyurur. O halde kelâmında da abes bir kelime bir harf, bir nokta yoktur. Hepsi birer hikmete müstenitdir. Eğer biz bu hakikati göremiyorsak o bizim bir noksenımızdır. Allah inayet buyurdu. Bu (Bezm-i Âlî) de bulunmak ni'metini taddım. Allahtan akseden kelâm; doğrudan doğruya kulağımda gelerek ruhumu kaynattı. Heyecanlandırdı, beni de bambaşka bir hale koydu. Kelâmı dinlerken aynı zamanda elimdeki kâğıda da kaydediyordum. İşte bu kayıtlar bu gün elimdedir. Onda gö-

3 — *Gözyaşı Bezm-i Vuslat'a kevser, sebu, sebu!*

4 — *Fermân-ı Kibriyâ ile Aks-ül Cemâl bu.*

[7 nci haşiyenin devamı]

rüyorum ki Enis bey merhum yalnız asla taallûk eden şiirleri veya umumî ta'limler mahiyetindeki nesirleri kitaba almış fakat teferruata veya Bezm-i Âlînin hususiyetine ait kısımları bırakmış, yani bunları basılan kitaba dercetmemiş, velev teferruata aîd veya hususî olsun gönlüm hiç bir kelimenin terkine katlanmıyor. Hele bu gün, Enis bey vefat ettikten [velev fasıla mahiyetinde bile olsa] Bezm-i Âlîler ta'tile uğradıktan sonra Bezm-i Âlîlerin ruhunu teşkil eden kelâmdan hiç bir noktayı bilerek terk edemeyeceğim. İşte gönlümün sevk ve ibramına tabi' olarak yanımdaki tafsilâtı buraya derce başlıyorum.

Notlarıma göre anlıyorum ki :

Enis bey merhum; 32 nci Bezm-i Âlî tertibine iki Bezm-i Alînin manzum ve nesir esaslarını beraber dercederek birleştirmiştir. Öyle ki: Bezm-i Âlîlerin biri 22 diğeri 30 Kasım 1947 de. Ve her ikisi İstanbulda kurulmuştu ve her ikisinde de hazır bulunmuştum. Tafsilâtı şöyledir :

22 KASIM 1947 BEZM-İ ÂLÎ'Sİ

Gülbang-ı şerif ; sekiz defa kadar hazırınca tekrar edilerek kelâma hazırlık veya hazreti Süleymanın teşrifine istikbal hazırlığı yapıldı. Sonra mübarek kelâm başladı :

Huu... Eyvallaah :

«Dinle Fânûs, söyle Fânûs söyle, kalbine geldiği gibi söyle.

Kalbin ayine-i Lâhût oldu.. Ol ayineden Nâsût'a aksin viresin. Söyle Fânûs.»

- 5 — *Hâsir nidâ-yi Hüdhüd'e bülbüll çiler, geçer*
6 — *Feryad-ı firkat üstüne şen türkiler geçer*
7 — *Bir «Sehl-i mümteni'» gibi cânan güler, geçer*
8 — *Fermân-ı Kibriyâ ile Aks-ül-Cemâl, bu*

[7 nci haşiyenin devamı]

KIT' A

«*Ummanda gird ü bâd ki*» diye başhyan bu kıt'a 32 nci

Bezm-i Âlî de yazılıdır.

KELÂMIN DEVAMI :

**Söyle, söyle çekinme, kimden çeki-
nürsün evlâd. Sana ne diyecekler, ne
korkarsın. Kimden çekinürsün, söyle
evlâd söyle.**

K I T ' A

«*Hasir niday-ı hüdhüd'e*» diye başhyan kıta dahi 32 nci

Bezm-i Âlî'de yazılıdır.

Sonra :

Bu kıt'anın devamı

«*Vardır tükenme bilmiyen emsal-i şan-ı Hak*»

Kıt'asıdır ki kitapta bu manzumenin son kıt'ası olarak dercedilmiştir.

**Ey Ömer, ey Ömer, ne kasdin varsa
söyle, söyle sor, konuş ey Ömer konuş.**

B i t t i

30 KASIM 1947 TARİHLİ BEZM-İ ÂLÎ :

Gülbang-ı şerîf on def'adan ziyade tekrar edilerek hazırlık
cemaatce yapıldıktan sonra mübarek kelâm başladı :

- 9 — *Zannetme kim tesâdüfün âsarı, hâdisât :*
10 — *Bir sırr-ı pür nizâm ile cârî olur hayat*
11 — *Bünyenden ihtirâsı atub Aşk-ı Sâf'ı tat*
12 — *Fermân-ı Kibriyâ ile Aks-ül-Cemâl bu.*

[7 nci haşiyenin devamı]

«Huuu... Eyyallaah»

«Fânûs muhibb-i hâssın ve muhibb-i hâsım Ömer Fevziye de ki sohbet diledi sohbet edelim, onun için geldim.

TA'LİM

İlhâmın esası imsâk-i kelâmdır.

İHTAR:

Fevzi, Fânûs'uma dediğim gibi sana demek lâzım mı? Sükûn libasın giyesin emvac-ı teheyyücden kendin mersay-i sekinete geçiresin.

Fevzi, sükûn libâsı; emvac-ı teheyyücden seni mersây-i sekinete erdiricek bârân-ı feverân ve galeyandan kendin masun bulursun. «Allaah Bes ve der heme an Zül-Cemâl bes. »

Fânûs, aks-ül-cemâl manzumenize bir kıt'acık daha ekleyip siz yarana sunarım

- 13 — *Aklın kitab'ın içre velî ol Kitab, sen*
14 — *Eflâk-ü hak, hep sen-ü Necm-i harab, sen*
15 — *Şevk-u mesar içindeki her ıstırab, sen*
16 — *Fermân-ı Kibriya ile Aks-ül-Cemâl bu*

- 17 — *Vardır tükenme bilmiyen emsal-i şan-ı Hak*
18 — *Manzûme-i Nüsûs-u Ezel, gehkeşan-ı Hak .*
19 — *Sensin, Enîs, şair-i iyman-feşan-ı Hak.*
20 — *Ferman-ı Kibriya île Aks- ü l-Cemâl bu*
«Allaah Bes ve der heme An-Zül-Cemal Bes»

(7 nci haşiyenin devamı]

hediye-i fakiranemiz ola:

«Zan etme ki tesadüfün asarı hadisat»

mısra' ile başlayan dört mısra'lık kıt'a başlıyor. Ve müteakiben nazm bitiyor.

T A ' L İ M

«**Sev düşmanı sev...** » diye başlayan ta'limin metni 32 ci Bezm-i Âfide vardır. Ta'limin sonunda kıt'anın şu mısraı tekrar buyurulmaktadır ki kitapta dercedilmemiştir.

«*Kalbinden her ihtirası atıp aşk-ı safı tad* »

Allaah Bes — Huuu... Eyvallaah»

B i t t i

TA'LİM

«Sevme emri»

**Sev! Düşmanı sev! Düşmanını sev!
Düşmanlarını sevmesini yârânına söyle
öğret !**

**Hüsnü sev. Kubh'u da sev! Kubh'un
güzellik yönün göresin! çirkinlik yok, gü-
zellik var. Güzelerde güzelliğin gören nâ-
zük bir ruhdur. Emma, çirkinde güzelliği
bulan, andan ince bir ruhdur.**

Nihayet

**Huuu... Eyvallaah. Nur'a varasız, nûr
dileyüb nûr alasız, nûr olasız. Biz gide-
riz, siz kalasız, Huuu... Eyvallaah.**

LÛGAT

Akis — Gölge

Cemâl — Güzellik

Aks-ül-Cemâl — Allah
güzelliğinin kâinata ak-
seden gölgesi

Umman — Deniz, derya

Gırd-u-bâd — Kasırga

Berk — Şimşek

Raad — Gök gürlemesi

Bû — Koku

Bezm — Meclis, kurul

Vuslat — Kavuşmak

Bezm-i vuslat — Kavuş-
ma âlemi

Kevser — Cennet şerbeti

Sebû — İçilecek şey kabı testi

Ferman-ı kibriyâ — Allahın emir ve iradesi

Hasir — Hasret çeken

Hüd hüd — Peygamber hazreti Süleymandan hükümdar Belkise name götüren kuş cinsinin ismi

Feryad-ı firkat — Ayrılık hasret feryadı, figanı

Sehl-i mümteni' — Olmaz bir kolaylıkla

Canan — Canın canı, canının sevgilisi

Hadisat — Hadiseler, vakalar, olan şeyler

Bir sırr-ı pür nizam — Tam intizam içinde bir gizlilikte

Cari olur — Cereyan eder

İhtiras — Hırs, nefsin tamma'ı

Eflâk — Felekler, gökteki âlemler

Hâk — Toprak

Necim — Yıldız

Necm-i harab — Harabe yıldız, yani viran gönül

Şevk — Cezbe

Mesar — Meserret, sevinç

Emsal — Misâl

Şan-ı Hak — Allahın Allahlık şanı

Nusus — Nâsalar, âyetler, mu'cizeler

Ezel — Geçmişin sonsuzluğu

Gehkeşan — (saman yolu) küme yıldızları

İmanî feşan — İman saçan, inanc yayan

Yârân — Dostlar

Hüsn — Güzellik

Kubh — Çirkinlik

Metnin konuşma dilimizde ifade ve izahı

N A Z M

Aks-ül-Cemâl [yani Allahın güzellik yayan cemâlî tecellîlerinin akisleri, mahlûkattaki eserleri] **be-yanındadır.**

- 1 — Deryadaki kasırğa ki ; gönülde, Hû olmuştur.
- 2 — Göklerde şimşek ve gök gürlemeleri ki; güllerde, renk ve güzel koku olmuştur.
- 3 — Allaha kavuşma âlemine ki; sevinç göz yaş; cennet şarabıdır. Gelsin kablolar dolusu
- 4 — Bunlar; Allahın cemâl tecellîsinin birer akisleridir

Yani:

Mısra' 1 : 4

Allahın deryada kasırgalar, fırtınalar, ve göklerde şimşekler, heybetli gürlemeler yârâdan Celâl tecellîsi artık değişmiş cemâlî tecellîye kalbolmuş, eseri; gönülde safâ veren Huu zikri, güllerde güzel renk, güzel koku olmuş. İşte bunların hepsi; cemâl tecellîsinin başlaması ile Allahın güzellikleri dünyaya ve göklere yayılmakla olmuş, öyle ki her korkunç şey; okşayıcı, sevicî, sevdircî bir şey olmuş. Ölüm saçan şeyler, hayat veren, iç açan, hayatın zevkini tatdıran şeyler olmuş.

O halde :

Bu yeni tecellîye kavuşmamız öyle bir ni'met ve saadettir ki kablolar dolusu sevinç göz yaş; götürür. Ve kevser dolu kablolar içilmiş gibi safâ verir.

Tecellîler :

Her mahlûku korkutan, titreten, hayvanları inlerine deliklerine kaçırın, ortalığa dehşet saçan, insanı aman Allah diye çağırışdıran, hayvanları kendi sesleriyle korku içinde uğuldatan, yerine göre insanı soğuktan donduran, sıcaktan öldüren, yeri sallayarak binaları çökerten, ma'mureleri yere gömen, gökten yıldırımlar yağdırarak yakan, yıkan Celâlî tecellîler; böylece umumî olarak te'sirini his ettirdiği gibi hususî, zümrevî ve şahsî olarak da hissettirir. Kıt'aların coğrafi vaziyetinde, mevsimlerin şiddetinde de kendini gösterir. Cemâlî tecellîler de aynen öyledir. Hususî ve umumî olarak te'sirini gösterir.

Netice itibariyle celâlî tecellî; Allahın gazab tecellisi olur. Bunu cemâlî tecellî takip eder. Zira Allahın gazabı merhamete tahavvül eder. Mahlûkun uğradığı halin zavallılığı Allahın merhametini harekete getirir.

Mukaddes kitaplarda buna dair çok alâka uyandırıcı mukaddes vesikalar vardır. Bazılarını dercediyorum. Daha evvel Allahın gazabı hakkında şu telâkkiyi esas ittihaz etmemiz lâzımdır.

Allahta asil olan merhamettir. Gazab hadisdir ârîzîdir muvakkattir.

Allahta asil olan lutuftur, muhabbettir. Kahır, Allahın istemiyerek ihtiyar ettiği bir haldir ve onun lutuf ve muhabbete tahvilini Allah mahlûktan ziyade ister.

Zira ezâ vermek; ezâ görenden ziyade Allaha ezâ verir. Bir ana evlâdının salâhi için nasıl ezâyı kerhen ve yüreği acıyarak tatbik ederse Allah da öyledir. Ve anaya nisbetle bu hassasiyyet Allahta nitbetsiz derecede ne kadar çoktur. Çünkü her mahlûkda tecellî eden

her güzel hissin; muhabbet, merhamet ve şefkatin esas kaynağı; tek kaynağı, ana kaynağı Allah'tır.

Evlâdının ezâdan mütebib oldugunu, kötülüğünden nedamet duyduğunu anasından af dilediğini gören anne evlâdını nasıl af edip okşarsa Allah da öyledir. Hem ne büyük bir kudret ve ni'met ile.

İmdi Allahda asil olan tecellî cemâlîdir. Yani güzellik, muhabbet neşreden, her mahlûku lutuflara ni'metlere gark eden tecellîdir. Bunun aksi olan celâlî tecellîler muvakkattir. Münebbihdir. Cemâlî tecellîlere hayatı müsait kılmak içindir.

Hadîs-i kudsî: [Mukaddes Allah sözü] **«Rahmetim gazabımdan üstündür.»**

Kur'anı kerîmden :

(4 - Nîsa - 26(27)) : «Allah sizi af ve magfiret etmeği mûrad eder. »

Diğeri:

(7 - A'raf - 156) : «Ve rahmetim herşeyi ihtiva eder. »

Diğeri :

(35 - Fatır - 40(41)) : «Muhakkak Allah kullarına hilm ile muamele eder ve magfiret eder oldu.»

Diğeri :

(16 - Nahil - 18) : «Eğer Allah-ü taalanın ni'metlerini saymak isterseniz sayamazsınız [sayısız çoktur] Allah kullarının hatasını af ve magfiret edici ve onların

aczine [zavallılığına] merhamet eyleyicidir.»

Mûsevî Mukaddes kitaplarından :

(Tesniye - 31 - 6) : «[Rab-Allah] seni bırakmaz ve seni terketmez. »

Diğeri :

(Tesniye - 4 - 31) : «Allahın Rab rahîm [merhametli] olduğu için seni terk etmez, ve seni helak etmez. »

Diğeri :

(Mezmurlar(Eş'ya) - 66 - 13) : «Bir adam validesi tarafından teselli bulunduğu gibi ben size öyle teselli vereceğim. »

Diğeri:

(Eremia - 5 - 1) : «Eğer Hak icra eden ve hakikat arayan bir adam bulabilirseniz ben o şehri [Kuds-ü şerîf halkını] af edeyim. »

Diğeri :

(Eş'yâ(Eremya mersiyeleri) - 3 - 31) : «Lâkin Rab ilel ebed reddetmez. »

(32): «Zira derd verirse de inâyetinin çokluğuna göre merhamet dahi eder. »

(33): «Zira isteyerek tazyik etmez ve insan evlâdını mükedder kılmaz. »

Diğeri :

(Eremiâ - 32 - 41) : «Ve onlara iyilik etmekle onların hakkında mesrûr olacağım»

Diğeri:

(Yuil - 2 - 13) : «Ve belâdan dolayı merhamete gelir. »

Diğeri:

(Zekeriyyâ - 2 - 8) : « Zira size dokunan kimse anın [Rabbın] gözünün bebeğine dokunmuş [gibi] olur.»

Diğeri :

(Eş'iyâ - 63 - 9) : «[Benî İsrâîlin] cümle muzayakalarında O [Allah] muzayaka çekti.»

Diğeri:

(Mezmurlar - 30 - 5) : «Onun gazabı bir dakika, hüsn-ü rızası [lutfu] ise ömürdür [ömür boyuncadır] ağlayış bir gece kalır [bir gece sürer] amma sabahleyin meserret gelir. »

Diğeri :

(Mezmurlar - 145 - 9) : « Rab cümleye kerîmdir. Ve merhametleri mahlukatının kâffesi üzerindedir. »

Diğeri:

(Hoşa' - 11 - 9) : «Gazabımın şiddetini fi'le getirmeyeceğim.»

Diğeri:

(Yûnus - 4 - 2) : «Sen seven ve merhamet edip acıyan, sabreden [te'dibde acele etmeyen] ve inâyeti çok Allahsın. Belâdan dolayı merhamete geleceğini bilirdim. »

*

MANZUMENİN DEVAMI:

- 5 — Hüd hüd sesine hasret çekene bülbül çiler geçer
- 6 — Ayrılık acısını feryad edene şen; türküler geçer
- 7 — Olmaz bir güzellikle [bu hale] cânan güler geçer
- 8 — [İşte] Allahın cemâl tecellîsinin akisleridir bunlar

İzahı:

Yukarıdaki mübarek nazım; bütün dünyaya yeni bir güzel devrin açılışını müjdelemektedir. Bu vâridât, zuhûru sırasında bizzat dinlerken ruhuma gelen safâ içimi titreten huşû' etrafa yayılan emsalsiz güzel bir koku, ve nazımdaki yüksek kıymet ve kudret ve hazır bulunanları kaplıyan vecd ve fevkal'ade heyecan ve incizab; vâridât'ın Hak ve hakikat olduğuna delâlet ediyordu.

Evet; Bu vâridât; umuma bir müjde idi öyle ki: Bir müddetten beri dünyayı saran gazap tecellisi bu müjde ile lutfе tahavvül ediyordu. Umumî ta'birle hayata hakim olan Celâl tecellisi; Cemâle inkılap ediyordu.

Nazmın ilk iki kıt'asının son mısra'ları olan «Ferman-ı kibriyâ ile Aks-ül-Cemâl bu» ibareleri bu hakikati ilân buyuruyordu. O ibarelere takaddüm eden mısra'lar ise bu hakikatin tarif ve izahına aitti. Yani Celâl ve Cemâl tecellîlerinin te'sir farklarını; eserlerinde tezahür eden haller ile mukayese ederek belirtmek içindi. Son mısra'lar yalnız cemâl tecellîsi devrinin açılışına işaret değildi. Gülbang-ı şerîfin ibaresi de bunu te'yid ediyordu. Hatta hem müjdeyi hem bir çok mühim dersi ihtiva ve ihtar ediyordu işte :

«Allah yeter; her an ve zaman Cemâl sahibi olan Allah yeter» ibaresindeki (Cemâl) vasfı; yani Allahı anışta yalnız (Cemâl) sıfatı kullanılması; müjde, (yeter) kelimesi de dersi ihtiva ediyordu. Ders; Allahın, kulu-na yeterliğini, güzel Allahın güzellikleriyle kullarının her ihtiyacına yeterliğini ilân buyuruyordu. Bu suretle de şu hakikati ihtar ediyordu.

«Allahın yeterliğinden haberi olmıyan, Allahın mahiyetinden, vasıflarından yeter bilgisi olmadığından aczi ile baş başa kalmış, şaşkın insan; telaş etme! lüzumsuz her kapıya baş vurma, insanlık vakarını takın. Allahtan başkasına avuç açma, boyun eğme, zillete düşme, Allah sana yeter. Bütün ihtiyaçlarına, lutuflarıyla, güzellikleriyle yeter. Allah senin hakkında hem yeter derece alâkalı hem de güzeldir. Sen onun doğru yolunda güzel güzel yürü, Hak ve halk hukukuna riayet et. Artık bir şeyden korku ve endişen kalmaz. Senin ihtiyaçlarını sana vermeği ezelden üzerire almış olan Allah; her an ve zaman seninledir. Ve her an ve zaman göstereceğin ihtiyaca göre sana imdada, seni te'mine hazırdır. Ve her tehlikeden seni kurtarmağa kaadirdir Zaten onun eli uzanmadıkça kimse sana yardım için el uzatmaz. O vermedikçe kimse vermez. Onun

verdiğini de kimse elinden alamaz. İmdi her gün bir kapıya kulluk edip sağa sola yol değiştirip perişan olacağına, eğrilmenin sarsıntıları içinde yanıp yakılacağına Allahın yeterliğine inan da yolun doğrusunu tut. Onun ricasını ara, tâ ki halk dahi senden razı olsun, ve halk seni iyi bir adam bilsin. Sana muhabbet ve hürmet etsin

Şimdi tecellî değişmesine işaret eden ve misallerle Üzerinde mukayese yapan manzumeyi gözden geçirelim.

Birinci kıt'anın birinci mısrasındaki kasırğa; dünyayı kasıp kavuran; iki cihan harbi ve onun tevliid ettiği ıstıraplardır ki celâlî tecellînin eseri idi. Dünyayı göz yaşlarıyla intibaha getirdi. Herkes nedametle Hak ve hakikate yüzünü döndü. Tek ümid merci'i olan Allahı aradı. Allaha iltica edip sarıldı. Allah onlara acıdı, terbiyeyi kâfi gördü. Celâlî tecellisi Cemâlîye tahavvül etti. Bu tecelli değişme neticesidir ki: deryadaki kasırğa durdu. Muhabbet tecelli etti. Huuu mukaddes ismi ve zikri safâ ile gönüllerde yer aldı. Gönüllere ümid, teselli ve muhabbet ve şifa verdi, sükûn ve huzur yarattı. Böylece kahr, safâya, korku ; huzura inkılâp etti. Gönüller kuvvet buldu. Ve Allaha şükran ve minnetle doldu.

Yine :

[İkinci mısra'daki] şimşekler ve müthiş gök gürlemeleri; Celâlî tecellinin değişmesi ile sona erdi, Yeryüzünde gül ve bülbül devri açıldı. Güzel renkler ve kokular yayıldı kara kış bahara safâ devrine inkılâp etti.

Üçüncü mısra'daki ma'na; evvelki iki mısra'daki vak'aların ve akıdetlerin tevliid ettiği neticelerdir. Kahrından, tehlikelerden dehşet veren günlerden kurtulmanın, selâmete ermenin en tabîî sevinç tezahürünün; göz yaşdır. Aradığına kavuşanın, sevdiği âlemi bulanın, safâya eren insanların hal ifadesi; olan göz yaşdır. Meserret ya-

şı, şükran yaşı, intibah yaşıdır. Bu yaş; insanın zavallılığının da ifadesidir. Derde düşen; zavallılığına ağladığı gibi kurtuluşunda da zavallılığının acısını dökmek, atmak için ağlar. Kurtarıcının Allah olduğunu bilen bu göz yaşlarıyla ona şükranını ifade eder. Bu mes'ud neticeye ; hasret çekilen güzel hale, güzel âleme kavuşma meserreti; elbette çanaklar dolusu göz yaşı döktürür. Ve bu kurtuluşu Allaktan bilene bu yaşlar kevser kıymetinde olur. Çünkü Allahın muhabbet ve merhametini bir daha tahrike ve feyiz ve rahmet celbine vesiyeler olur.

Şimdi ikinci kıt'anın izahına gelelim.

MISRA' 5 : 8

İkinci kıt'a ; cemalî tecellîye tahavvül eder halin misallerle izahına devamdan ibarettir. Ruhü şudur :

- 1) (Hasret) yerine vuslat kaim olmuştur.
- 2) İftirak feryad ve figanı yerine şenlik türküleri yer almıştır.
- 3) Gazab, kahır yüzü yerine emsalsiz bir tebessüm tatlılığı sonsuz güler yüz kaim olmuştur.

Şöyle ki:

(Hüd hüd) bir nevi kuş ismidir. Bu kuşu hazreti Süleyman pevgamber; hükümdar Belkısından haber almak için bir name ile ona göndermişti. Hüdhüdün sesine hasret çekmek onun getireceği haberi merak ile beklemek demektir. Hasret çekenin merakı; bir ıstırabın ifadesidir. Hüd hüdün sesine hasret; feraha çıkmak için sabırsızlanan yüreklerin iştiyakına remizdir.

İmdi : Kıt'anın izahı şu olsa gerektir.

Celâl tecellîsi cemâl tecellîsine tahavvül etti. (Hüd hüdü) sesine hasret çekenler gibi bu Cemâl tecellîsine hasret çekenler ; istediklerine beklediklerine kavuştu. Hatta bu sebeple çok sevinç göz yaşları dökdü. Evvelki tecellî devresindeki ıstırap ah ve figan yerine şimdi bahara, güle, kavuşan bülbül sesi kaim oldu. Şenlik yapanların türküleri ortalığı doldurdu. Nasıl böyle olmasın ki beklenen cânan; Cemâlî tecellîsi ile zahir oldu. Tarif edilmez bir güzellikle tebessüm etti. İşte bunlar Allahın cemâlî tecellîlerinin akisleridir ki vakı' oldu.

Binaenaleyh:

Artık meserret devri geldi. Hasret; vuslata inkılap etti. Ah ve enin yerine bülbül sesleri işidildi. Vaktiyle firkat ateşiyile yananlar şenlik etti, türküler geçti. Zira ve zira sevgilinin cemâlî bütün âleme taklidi imkânsız bir güzellikle güler yüz gösterdi.

Artık fırsat önümüzdedir : Cemâl tecellîsi gözümüzdedir. Bir daha Celâlî tecellîyi davet etmeyecek bir intibahla salaha çalışmamız, Allahın bu lutfundan, inayetinden, kereminden, merhametinden istifade ederek ıstıraptan, sefaletten ebediyen kurtulmamız, kalkınmamız tam bir uyanıklık ve şuurla doğru yolda yürümemiz ebedî ve hakikî saadete ermeniz ne kadar lâzımdır.

ÜÇÜNCÜ KİT'A

- 9 — Olan vak'aları tesadüflerin eserleri zannetme.
- 10 — Hayat; tertibi gizli mükemmel bir nizam halinde cereyan eder.
- 11 — Bünyenden ihtirası atıp saf aşkı tad.
- 12 — Ferman-ı Kibriyâ ile Cemâlullahın akisleri bu.

İzahı:

1 ve 2 nci mısra'lar hayatın maksadlı, hikmetli bir nizam içinde aktığını, muntazam bir tertip içinde safhalar geçirdiğini ihtar buyuruyor.

Cenâb-ı Hak Kur'anı Kerimde, yeri göğü hakkı izhar için yarattığını ve yaratılmış abes hiç bir şey olmadığını ta'lim ve hiç bir canlı mahlûk yoktur ki Allah onun başından tutup yedmiş olmasın buyuruyor.

İmdi:

Bilmeliyiz ki her şeyin yaradılışı da, yaşayışı da İlahî tertipler, kanunlar çerçevesinde vukubulur. Ve birer yüksek maksada teveccüh eder. Hekimliğin ilerlediği bu devrin hekimleri bile insan vücûdunun ne mükemmel bir şuur eseri, şuurlu bir hilkatin ne muhteşem bir eseri olduğunu hayretle görmekte ve hayranlık göstermektedirler. Ve halâ bir takım inceliklerinin sırrına hikmetine hakkiyle vakıf olmadıklarını söylemektedirler. Vücut de öyle kısımlar varmış ki eşyanın, tabiatına dair tesbit edilmiş hesaplara da uymuyormuş. Onlar, bu muayyen düsturlar dışında mu'cizeler teşkil ediyormuş. Ağaçtan ağaca tohum nakledip nebat nesillerinin üremesine sebep olan kanadlı hayvancıkların bu faaliyeti de bir tesadüfün eseri değil mükemmel kanunların hükmü iktizasıdır ki hayvancıklar bu işi şuursuz olarak o kanunların te'sir ve tertibi altında muntazaman yaparlar.

Mahlûklar; yalnız yaradılışta bir maksada, bir hikmete ve hilkat kanunlarına tabi değil insanlar; Din ölçüsünde bir dış nizamına, ve dini benimseten bir iç hayata, bir vicdana, şuura ve hisse de tabidirler. İçten gelen iman; Dinin temeline insanı sarar. Dinin insana hürriyet ve hak veren düsturlarına yüreği candan bağlar. Fenalıklardan nefret, iyiliğe muhabbet hisleri her

gün insana iç hakimiyetini his ettirir. Hakka ta'zim, halka şefkat gayreti hayata istikamet ve rûh verir.

İçte vicdan denilen bir âdil mahkeme taazzuv eder. İnsan içinden gelen hükümlere uymağa başlar. Bu suretle Dinin ve medenî kanunların zabıta kuvveti, adamın tâ içine girer yer alır. Her adımında her düşüncesinde her hareketinde kendi murakabesini hissettirir. Fenalıklardan sakındırır. İyiliklere teşvik eder. Cömertliklere, fedakârlıklara zorlar götürür. Fazilet telkin eder. İnsanlığın yüksek zevkini ta'lim eder. İdeal verir ve bütün bunlar; Allahın ruh vasıtasıyla insana duyurduğu iradeleriyle nizamlanır. Ademin hilkatinde gaye; anın Kemalidir. Kemal ölçüsü hisdir. Nezih, temiz, yüksek his. Öyleki; işte insanı her maddî menfaatin üstüne çıkaran her çamurdan, mezbeleden, bataklıktan kurtarıp yükselten, ve güzel hisleri yolunda, Allah muhabbeti; insanlık gayreti uğrunda seve seve malını da canını da verdiren işte bu histir. Gözle görülmiyen, el ile tutulmiyan fakat gözle görünür elle tutulur fedakârlıklar yaptırın, harikalar ortaya koyduran, Cemiyete, hayat ve şeref veren işte bu yüksek histir.

Mısra 11 ve 12

İnsanı insan yapacak, kemale erdirecek olan hararet; saf aşktır. Saf aşk; hisleri madde âlemi üstünde yükseltir ve Allaha yöneltir.

İnsan iptidâî halde yani hayvanî hüvvîyetinde yalnız kendini sever; Ve kendine faydası olanları sever. İmdi neyi seviyorsa kendi nefsi için sever. Bu haldeki bir insan insaniyetten ziyade hayvaniyete yakınlık gösterir. Zira hisler; nefsin üstüne yükselmedikçe insanîyet sevilmez, yani fazilet öne düşmez ve insan fazileti ta-kibetmez. İnsan ancak nefsinin peşinde yürür. O ise

hayvanî tabiattedir. İnsanı kendi için yaşatır. Ve dünyada ne varsa her ne surette olursa olsun onları kendi hesabına kullanmak hissini gütdürür. Böylesi yalnız almak ister, hiç vermeğe meyletmez. Halbuki insanlık; vermeği iktiza ettirir. Fazilet vermenin zevkini yaşattırır.

İmdi saf aşkı tadacağız ki nefsimizin tahakkümünden ihtiraslarından, bizi küçülten, böcekleşiren zaaflarından, endişelerinden, benliklerinden kurtulalım ve ihtirasları atarak insanlığın merd, cömerd, bir uzvu olalım. Allahın seven sevilen kulu, insanlığın hayırlı faydalı, fedakâr bir unsuru ve Allahın Cemâlî tecellilerine yani lutufla, keremle, inayetle, tebessümle muamelesine lâ-yık bir mahlûku olalım. İşte Aks-ül-Cemâl tecellisi bunların yüzü hürmetine tecellî eder. Ve dünya bunların sadâkat, faaliyyet, fedakârlık ve hizmetleri ile huzur ve saadete erer. [8]

---

[8]

Metindeki nazmın 9ncu mısra'ından 12nci mısra'ına kadar olan kıt'a 30 kasım 1947deki Bezm-i Âlîde İstanbulda varid olmuş ve onda hazır bulunmuştum. (7)nci haşiyede buna dair bazı teferruat dercettim. İşte bu Bezm-i Âlîyi müteakip ve henüz tesiri üzerimde iken izah yollu yaptığım kayıtlardan bazılarını da bu haşiyeye dercediyorum

Ve yazıya 9 : 12nci mısra'dan başlıyorum.

9 VE 10 UNCU MISRA :

Hadiseleri birer rast gele vak'a sanma hayat; bir tertibin neticesidir. Ve bu tertibe göre tam bir nizam içinde yani mukadder olduğu tarzda cereyan eder.

Kur'anı Kerîmde Allah; ef'alimizide kendisinin yarattığını bildiriyor. Bu halde serbest hiç bir fiil, bir hareket yoktur. Hepsisi Allah tarafından yaratılmış ve binaenaleyh tertiplidir. İmdi başı boş kimse yoktur. Gelişi güzel oluvermiş bir hareket de yoktur. İmdi

**BU KİTAP İKİNCİ CİLT MUHTEVİYATININ FASILASIZ
DEVAMIDIR.**

**Kurum tarafından şimdiye kadar basılan ve yayımlanan
kitap ve risaleler.**

Yayın Sıra No.	Fiati	İ S M İ
	10	Kurum Beyanname ve Nizamnamesi
1	50	Köylü Kardeş I
2	15	» » II
3	15	» » III Türk ve Demokrasi
4	750	Kur'anı Kerim Türkçesi (Şerhli ve mevzu- lara göre tasnifli ve mükemmel bez ciltli)
5	250	Varidatı Süleyman Şerhi (Din kültürü) Bu şerh kitabı üç cilttir. Her cildin fiati 250 şer kuruştur.
6	75	Köylü kardeşe din bilgisi (İslâmın beş şartı)
7	15	Muhacirlere İlâhî Borcumuz.
8	50	Kore Harbine iştirakimizin siyasi ve dini mecburiyeti.

Toptan tevzi yeri :

**Kurum Merkezi : Büyük Postahane arkası Âşirefendi Cad. -
İmar Han, Kat : 3 No. 23. Telef. : 26948**

Perakende tevzi yerleri :

**İstanbul Babiâli Cad. - İbrahim Hilmi - Gayret - İnkılâp
Kitabevleri.**